

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z PRZEDMIOTU HISTORIA ZAKRES PODSTAWOWY I ZAKRES ROZSZERZONY

1. Podstawa prawna

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia, załącznik nr 1.

2. Formy oceniania

Przedmiotem sprawdzania i oceniania bieżącego są wiadomości i umiejętności ucznia nabyte i prezentowane podczas lekcji w formie:

- sprawdzianu z większej partii materiału (działu, epoki),
- testu,
- pracy z tekstem źródłowym,
- ustnej wypowiedzi ucznia z zakresu trzech ostatnich tematów,
- kartkówki z trzech ostatnich tematów,
- pracy w grupach,
- zadania domowego.

Sprawdziany, testy i kartkówki mogą być przeprowadzane zarówno w tradycyjnej formie papierowej, jak również przy użyciu urządzeń elektronicznych, w przeznaczonych do tego aplikacjach.

3. Przedmiot oceniania

Ocenie podlega: poprawność merytoryczna wypowiedzi ustnej i pisemnej ucznia zgodna z ustaleniami wymagań edukacyjnych przyjętych dla poszczególnych klas i poziomów, samodzielność w rozwiązywaniu zadań i problemów, kreatywność, twórcza postawa ucznia w realizacji podjętych zadań, jakość, jasność, precyzja, językowa i stylistyczna poprawność formułowanych myśli, kultura i estetyka wypowiedzi ustnej i pisemnej, aktywność ucznia podczas lekcji.

4. Kryteria oceniania

(zawarto w tabeli poniżej)

5. Zasady oceniania

1) Oceny ze sprawdzianów/testów z większej partii materiału (działu, epoki) mają wagę 2. Pozostałe oceny mają wagę 1.

2) Wszystkie prace pisemne oceniane są wg skali:

98%-100% pkt celujący

90-97% pkt bardzo dobry

75-89% pkt dobry

55-74% pkt dostateczny

40-54% pkt dopuszczający

0-39% pkt niedostateczny

Każdy uczeń powinien w ciągu półrocza otrzymać:

-co najmniej dwie oceny jeśli przedmiot realizuje w wymiarze 1 godziny tygodniowo,

-co najmniej trzy oceny jeśli przedmiot realizuje w wymiarze 2 godzin tygodniowo,

-co najmniej cztery oceny jeśli przedmiot realizuje w wymiarze 3 i więcej godzin tygodniowo.

Sposoby powiadamiania uczniów o terminach kontroli wiadomości i umiejętności oraz o zakresie materiału przewidzianego do kontroli:

- ☒ sprawdzian/test – termin i zakres powinny być zapowiedziane co najmniej z tygodniowym wyprzedzeniem,
- ☒ kartkówka lub bieżąca odpowiedź (materiał z trzech ostatnich tematów) nie wymaga uprzedzenia uczniów,
- ☐ inne formy – terminy i zakres materiału uzależnione są od ich stopnia trudności; nauczyciel ustala je w porozumieniu z uczniami.

Uczeń może poprawić jeden raz ocenę bieżącą z wagą 2 w terminie ustalonym przez nauczyciela. O sposobie i formie poprawiania ocen decyduje nauczyciel. Ocena poprawiana, jak i poprawiona są wliczane do średniej ocen cząstkowych. Uczeń zobowiązany jest napisać wszystkie wskazane przez nauczyciela pisemne prace kontrolne i wykonać zadania. Jeśli uczeń był nieobecny na sprawdzianie, przystępuje do niego w dodatkowym terminie wyznaczonym przez nauczyciela.

Uczeń ma obowiązek prowadzić zeszyt przedmiotowy.

Braki w zeszycie oraz wszelkie zaległości spowodowane nieobecnością ucznia w szkole powinny być uzupełniane na bieżąco.

Obowiązkiem każdego ucznia jest przygotowanie się do lekcji.

Uczeń ma prawo do nieprzygotowania się do lekcji dwa razy w ciągu półrocza, ale za każdym razem zgłasza ten fakt nauczycielowi tuż po rozpoczęciu lekcji.

W przypadku dłuższej (ponad trzy dni) usprawiedliwionej nieobecności na zajęciach lekcyjnych uczeń ma prawo, w dniu powrotu do szkoły, do zwolnienia z ustnych i pisemnych form sprawdzania wiadomości i umiejętności.

Jeżeli podczas pisemnej formy sprawdzania wiadomości i umiejętności uczeń pracuje niesamodzielnie (korzysta z pomocy innych uczniów, zeszytu lub innych materiałów), otrzymuje ocenę niedostateczną.

Uczeń uczestniczący w Olimpiadzie Historycznej lub w konkursach przedmiotowych na szczeblu co najmniej wojewódzkim otrzymuje cząstkową ocenę celującą.

	Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny w klasie I				
	Wymagania na ocenę dopuszczającą	Wymagania na ocenę dostateczną	Wymagania na ocenę dobrą	Wymagania na ocenę bardzo dobrą	Wymagania na ocenę celującą
1. Historia – od opowieści do nauki	Uczeń zna: • nazwy głównych epok historycznych Uczeń rozumie: • pojęcia: historia, prehistoria (prahistoria, pradziej), historiografia, źródło historyczne Uczeń potrafi:	Uczeń zna: • wydarzenia przełomowe stanowiące cezury epok historycznych • klasyfikację źródeł historycznych Uczeń rozumie: • pojęcia: epoka, era, mit, legenda • znaczenie słów Cicerona Historia magistra vitae est Uczeń potrafi:	Uczeń zna: • różne metody rachuby czasu Uczeń rozumie: • pojęcie: hagiografia • różnice w podziale historii powszechnej i historii Polski na epoki Uczeń potrafi:	Uczeń potrafi: • podać przykłady placówek zajmujących się inicjowaniem i prowadzeniem badań historycznych oraz upowszechnieniem wiedzy o przeszłości	Uczeń zna: • postacie: Herodota z Halikarnasu, Dionizjusza Małego

	• podać przykłady źródeł historycznych	• wyjaśnić znaczenie źródeł historycznych dla poznania przeszłości	• prezentować klasyfikację źródeł historycznych • przedstawić periodyzację dziejów Polski i dziejów powszechnych		
Pradzieje i historia starożytnego Wschodu					
2. Pradzieje ludzkości Temat z zakresu rozszerzonego dla chętnych realizujących zakres podstawowy	Uczeń rozumie: • pojęcie: Żyzny Półksiężyc, rewolucja neolityczna • różnicę między historią i prehistorią (prahistoria, pradzieje) • znaczenie wynalezienia pisma dla rozwoju cywilizacji • znaczenie wynalezienia ognia dla rozwoju człowieka	Uczeń zna: • teorię Karola Darwina dotyczącą ewolucji organizmów Uczeń rozumie: • pojęcia: cywilizacja, antropogeneza, prehistoria (prahistoria, pradzieje) • znaczenie rewolucji neolitycznej dla dziejów człowieka Uczeń potrafi: • wyjaśnić przyczyny i skutki rewolucji neolitycznej	Uczeń zna: • nazwy najstarszych osiedli miejskich (Çatalhöyük, Jerycho) Uczeń rozumie: • pojęcie: teoria ewolucji • przyczynę, dla której za kolebkę ludzkości uznaje się Afrykę Uczeń potrafi: • wskazać na mapie tereny początkowe objęte rewolucją neolityczną	Uczeń potrafi: • wskazać na mapie najstarsze miasta oraz Żyzny Półksiężyc	
3. W dorzeczu Tygrysu i Eufratu	Uczeń zna: • okres, w którym powstał Kodeks Hammurabiego (XVIII w. p.n.e.) • postać: Hammurabiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Międzyrzecze, system irygacyjny, Sumerowie, kodeks, Kodeks Hammurabiego, Babilon Uczeń potrafi: • wskazać na mapie Międzyrzecze	Uczeń zna: • okres rozwoju cywilizacji Sumerów (IV–III tys. p.n.e.) • osiągnięcia cywilizacji ludów Mezopotamii Uczeń rozumie: • pojęcia: miasto-państwo, pismo klinowe, ziggurat, teokracja, politeizm • uwarunkowania geograficzne, które wpłynęły na rozwój cywilizacji w dorzeczu Tygrysu i Eufratu • zasady wprowadzone w Kodeksie Hammurabiego Uczeń potrafi:	Uczeń zna: • postacie: Sargona I Wielkiego, Tiglatpileasa III, Nabuchodonozora II, Cyrusa II Wielkiego, Dariusza I Wielkiego Uczeń rozumie: • pojęcia: imperium, Akad, Asyria • wpływ struktury społecznej na surowość kar przewidzianych w Kodeksie Hammurabiego Uczeń potrafi: • wskazać na mapie zasięg terytorialny imperium akadyjskiego, imperium starobabilońskiego, imperium asyryjskiego,	Uczeń rozumie: • pojęcie: satrapie • znaczenie systemu prawnego dla funkcjonowania państwa Uczeń potrafi: • scharakteryzować system organizacji państw i społeczeństw na terenie Mezopotamii	Uczeń potrafi: • przedstawić największe osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii w dziedzinie kultury, sztuki, techniki i nauki • omówić wkład Persji w kulturowe dziedzictwo ludzkości

		wskazać na mapie najważniejsze miasta-państwa Sumeru	imperium nowobabilońskiego, imperium perskiego		
4. Egipt faraonów	Uczeń zna: - czas powstania państwa egipskiego (ok. 3100 p.n.e.) - postać: Narmera, Dżesera - warunki naturalne starożytnego Egiptu - zabytki kultury egipskiej: piramidy w Gizie Uczeń rozumie: - pojęcia: faraon, piramida, mumifikacja, pismo hieroglificzne, delta Nilu, papirus - wpływ wylewów Nilu na powstanie cywilizacji egipskiej Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego w starożytnym Egipcie rozwinęła się sztuka mumifikacji - wskazać na mapie Egipt	Uczeń zna: - postacie: Kleopatry - zabytki kultury egipskiej: maskę Tutanchamona, popiersie Nefretete, paletę Narmera - ośrodki kultury i administracji egipskiej (Memfis, Teby) Uczeń rozumie: - pojęcia: mastaba, Dolny i Górny Egipt Uczeń potrafi: - przedstawić cechy kultury egipskiej - wymienić osiągnięcia naukowe starożytnych Egipcjan - wskazać na mapie Górny i Dolny Egipt, Memfis, Teby	Uczeń zna: - postać: Totmesa I, Ramzesa II - dokonywania Jeana-François Champolliona - periodyzację dziejów starożytnego Egiptu – podział na okres Starego, Średniego i Nowego Państwa Uczeń rozumie: - pojęcia: wezyr, nomarchowie, nom, kamień z Rosetty, kanon w sztuce egipskiej - znaczenie warunków naturalnych dla organizacji i rozwoju państwa egipskiego Uczeń potrafi: - opisać wpływ wiary w życie pozagrobowe na sztukę starożytnych Egipcjan - wskazać na mapie Karnak, Luksor, Gizę	Uczeń rozumie: - systemu prawnego dla funkcjonowania państwa Uczeń potrafi: - przedstawić dzieje państwa egipskiego - scharakteryzować strukturę społeczną i organizację państwa egipskiego	Uczeń rozumie: - dlaczego starożytny Egipt jest nazywany cywilizacją kamienia, a państwo egipskie „darem Nilu” - znaczenie odczytania hieroglifów egipskich dla rozwoju egiptologii – nauki o dziejach starożytnego Egiptu Uczeń potrafi: - porównać wierzenia Mezopotamii i Egiptu
5. Starożytny Izrael	Uczeń zna: - postacie biblijne: Abrahama, Dawida, Salomona, Jahwe Uczeń rozumie: - pojęcia: Hebrajczycy, Izraelici, Żydzi, niewola egipska, Dekalog, Królestwo Izraela, Kanaan, niewola babilońska, świątynia jerozolimska, judaizm, religia monoteistyczna, Ściana Płaczu, menora	Uczeń zna: - czas powstania żydowskiego pod przywództwem Machabeuszów (167–160 p.n.e.) Uczeń rozumie: - pojęcia: Filistyni, Judea, pierwsza świątynia jerozolimska, druga świątynia jerozolimska, powstanie antyrymskie, Arka Przymierza, Tora, synagoga - znaczenie Biblii dla poznania dziejów	Uczeń zna: - okres niewoli babilońskiej (587–538 p.n.e.) Uczeń rozumie: - pojęcia: Talmud, prorocy, diaspora - różnice między pierwszą i drugą świątynią jerozolimską Uczeń potrafi: - wskazać na mapie tereny podbite oraz uznające zwierzchnictwo Królestwa Izraela	Uczeń zna: - czas powstania antyrymskiego (66–73 n.e.) Uczeń rozumie: - przyczyny powstania diaspory żydowskiej Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Masadę - wyjaśnić wpływ judaizmu na chrześcijaństwo i islam	Uczeń potrafi: wyjaśnić, dlaczego Żydzi pomimo funkcjonowania w diasporze zachowali tożsamość narodową

	- uwarunkowania geograficzne Izraela Uczeń potrafi: - opisać najważniejsze etapy w starożytnych dziejach narodu żydowskiego - wskazać na mapie terytorium starożytnego Izraela	starożytnego Izraela Uczeń potrafi: wskazać na mapie Jerozolimę oraz granice Królestwa Izraela i Królestwa Judy ok. VIII w. p.n.e.	wskazać na mapie terytorium starożytnego Izraela na przełomie X i XI w. p.n.e.		
6. Starożytne Chiny i Indie Temat z zakresu rozszerzonego dla chętnych realizujących zakres podstawowy	Uczeń zna: - czas powstania cywilizacji chińskiej (ok. 5000 p.n.e.) - czas powstania cywilizacji Doliny Indusu (ok. 3000 p.n.e.) Uczeń rozumie: - pojęcia: Państwo Środka, Wielki Mur, Jedwabny Szlak, ludy indoeuropejskie, Ariowie - wpływ uwarunkowań geograficznych na powstanie i rozwój cywilizacji starożytnych Chin i Doliny Indusu Uczeń potrafi: - wskazać na mapie starożytne Chiny i Indie oraz rzeki Huang He, Jangcy, Indus, Ganges	Uczeń zna: - czas przybycia Ariów do Indii (ok. 1500 p.n.e.) - czas zjednoczenia ziem cesarstwa chińskiego (III w. p.n.e.) - postać: Aśoki Uczeń rozumie: - pojęcia: mandaryn, kasta, warna, pismo piktograficzne, pismo ideograficzne - przyczyny budowy Wielkiego Muru Uczeń potrafi: - wymienić najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne starożytnych Chin i Doliny Indusu	Uczeń zna: - czas panowania dynastii Zhou (XII–III w. p.n.e.) - czas powstania imperium Maurjów (IV w. p.n.e.) Uczeń rozumie: - pojęcia: okres wedyjski, sanskryt Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Harappę i Mohendźo Daro	Uczeń zna: - postacie: Ying Zhenga (Shi Huangdi), Aśoki Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego cywilizacja Chin rozwijała się w izolacji od reszty świata	Uczeń potrafi: wskazać główne różnice między cywilizacjami Bliskiego i Dalekiego Wschodu
Starożytna Grecja					
7. Grecja – kolebka cywilizacji europejskiej	Uczeń zna: - poходzenie nazw: Hellenowie i Grecy Uczeń rozumie: - pojęcia: Hellada, Hellenowie, polis, agora, rada, zgromadzenie ludowe Uczeń potrafi:	Uczeń rozumie: - pojęcia: hoplici, arystokracja - dłaczego starożytni Grecy nie stworzyli jednego państwa Uczeń potrafi: - porównać warunki, w których powstały cywilizacje starożytnego Wschodu i Grecji	Uczeń rozumie: - pojęcia: oligarchia, demokracja, tyran, tyrania - wpływ warunków naturalnych na gospodarkę, kulturę i życie polityczne Greków - dłaczego w Grecji rozwinęła się produkcja ceramiki	Uczeń potrafi: wskazać na mapie obszar zamieszkały przez plemiona greckie	Uczeń potrafi: wyjaśnić, co wpłynęło na powstanie wspólnej kultury greckiej (helleńskiej)

	wyjaśnić wpływ położenia geograficznego Grecji na gospodarkę rolną i rozwój handlu	wymienić ludy zamieszkujące starożytną Helladę	Uczeń potrafi: scharakteryzować formy ustrojowe greckich poleis		
8. Sparta i Ateny – dwa modele greckich poleis	Uczeń zna: - daty: 462–450 p.n.e. - postacie: Likurga, Peryklesa - ustroje polityczne greckich poleis – Sparty i Aten Uczeń rozumie: - pojęcia: geruzja, eforowie, spartiaci, periojkwie, heloci, archonci, areopag, demokracja, rada pięciuset, ostracyzm, metojkwie Uczeń potrafi: - wskazać na mapie starożytne Ateny i Spartę	Uczeń zna: - datę: 594 p.n.e., 508–507 p.n.e., - postacie: Drakona, Solona, Klejstenesa - reformy Klejstenesa - reformy Peryklesa - kompetencje urzędów oraz urzędników w Sparcie i Atenach Uczeń rozumie: - pojęcia: Związek Peloponeski, apella, eklezja, demagog - wpływ struktury społecznej Sparty na system wychowawczy obowiązujący w tej polis Uczeń potrafi: - wyjaśnić, na czym polegała uprzywilejowana pozycja spartiatów - ocenić wpływ prawa i wychowania spartańskiego na funkcjonowanie polis - wskazać na mapie zasięgi terytorialne poleis spartańskiej i ateńskiej	Uczeń zna: - datę: 621 p.n.e. - reformy Solona Uczeń rozumie: - pojęcia: strząśnięcie długów, strateg Uczeń potrafi: - wymienić przyczyny i skutki powstania Związku Peloponeskiego - ocenić wpływ reform Solona, Klejstenesa i Peryklesa na przemiany ustrojowe i społeczne w Atenach - omówić kompetencje organów władzy w Sparcie i Atenach	Uczeń rozumie: - pojęcia: Wielka Rhetra, agoge - okoliczności wprowadzenia reform w Atenach przez Solona, Klejstenesa i Peryklesa Uczeń potrafi: - porównać organizację społeczeństw Sparty i Aten	Uczeń potrafi: - omówić rolę kobiet w społeczeństwie spartańskim - opisać proces kształtowania się demokracji ateńskiej
9. Wojny grecko-perskie	Uczeń zna: - daty: 490 p.n.e., 480 p.n.e. - postacie: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa, Kserksesa - bitwy pod Maratonem, Termopilami, Salaminą	Uczeń zna: - daty: 499 p.n.e., 479 p.n.e. - postać: Dariusza I - przyczyny i konsekwencje powstania jońskiego - etapy wojen grecko-perskich	Uczeń zna: - datę: 449 p.n.e. Uczeń rozumie: - pojęcie: Imperium Achemenidów - przyczyny zwycięstwa greckiej floty nad perską w bitwie pod Salaminą Uczeń potrafi:	Uczeń potrafi: wskazać na mapie tereny objęte powstaniem jońskim, a także Plateje, Mykale, siedzibę Związku Morskiego (wyspę Delos)	Uczeń potrafi: scharakteryzować kulturowe i polityczne konsekwencje wojen grecko-perskich

	• obowiązki państw należących do Związku Morskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: triera, falanga, Związek Morski, • na czym polegała walka w szyku zwanym falangą Uczeń potrafi: • wskazać na mapie Maraton, Termopile, Salaminę	• bitwy pod Platejami, Mykale • główne etapy walki o hegemonię w Grecji z udziałem Aten i Sparty Uczeń rozumie: • pojęcia: powstanie jońskie, Związek Hellenów • przyczyny powierzenia dowództwa nad Grekami królowi Sparty Leonidasowi Uczeń potrafi: • scharakteryzować sposoby walki starożytnych Greków • opisać przebieg wojen grecko-perskich	• porównać uzbrojenie, organizację i taktykę armii greckiej i perskiej • wskazać na mapie siedzibę Związku Morskiego (wyspę Delos)		
10. Kultura starożytnych Greków	Uczeń zna: • datę: 776 p.n.e. • postacie: Homera, Sofoklesa, Fidiasza, Sokratesa, Platona, Arystotelesa, Safona • trzy porządki architektoniczne w starożytnej Grecji: dorycki, joński i koryncki Uczeń rozumie: • pojęcia: antropomorfizm, wyrocznie, Dionizje, poemat epicki, liryka, dramat, tragedia, komedia, Akropol, Partenon, gimnazjon, igrzyska panhelleńskie, pokój boży Uczeń potrafi: • wyjaśnić rolę sportu w życiu starożytnych Greków	Uczeń zna: • datę: 387 p.n.e. • czas wzniesienia Partenonu (druga poł. V w. p.n.e.) • postacie: Ajschylosa, Myrona, Talesa z Miletu, Pitagorasa z Samos • dyscypliny sportowe rozgrywane na igrzyskach w Olimpii Uczeń rozumie: • pojęcia: herosi, Panatenaje, jońska filozofia przyrody, pankration Uczeń potrafi: • scharakteryzować religię starożytnych Greków • opisać wygląd greckiej świątyni • podać przykłady greckich budowli • wskazać na mapie Olimpię oraz górę Olimp	Uczeń zna: • czas powstania teatru greckiego (VI w. p.n.e.) • postacie: Herodota, Tukidydesa, Eurypidesa, Heraklita z Efezu, Demokryta z Abderi • cel założenia i sposób nauczania w Akademii Platońskiej Uczeń rozumie: • pojęcia: koryfeusz, tympanon, kapitel, Akademia, Platońska, Likejon, sofiści Uczeń potrafi: • omówić genezę teatru greckiego • wskazać na mapie Delfy, Milet	Uczeń zna: • okresy w dziejach kultury greckiej: archaiczny (VIII–V w. p.n.e.) i klasyczny (V––1. poł. IV w. p.n.e.) Uczeń rozumie: • przyczyny sporu Sokratesa z sofistami Uczeń potrafi: • wymienić elementy architektoniczne teatru antycznego • podać przykłady greckich rzeźb • omówić poglądy filozofów greckich • przedstawić najważniejsze osiągnięcia kulturowe starożytnej Grecji	Uczeń rozumie: • na czym polegała jedność i różnorodność świata greckiego Uczeń potrafi: • wyjaśnić rolę teatru w życiu społecznym i politycznym polis greckich • wyjaśnić, w jaki sposób kultura grecka wywarła wpływ na cywilizację europejską

11. Imperium Aleksandra Wielkiego	Uczeń zna: - okres panowania Aleksandra Wielkiego (336–323 p.n.e.) - postać: Aleksandra III Wielkiego (Macedońskiego) Uczeń rozumie: - pojęcia: falanga macedońska, węzeł gordyjski - przyczyny słabości Aten w obliczu najazdu macedońskiego Uczeń potrafi: - wskazać na mapie kierunki ekspansji armii Aleksandra Wielkiego oraz podbite przez nią obszary - wyjaśnić przyczyny rozpadu imperium Aleksandra Wielkiego	Uczeń zna: - daty: 338 p.n.e., 334 p.n.e., 331 p.n.e. - postacie: Filipa II, Demostenesa, Dariusza III Uczeń rozumie: - pojęcia: sarisy, hetajrowie, taktyka połączonych broni, filipiki, Związek Koryncki Uczeń potrafi: - opisać reformy przeprowadzone przez Filipa II - porównać falangi grecką i macedońską - wskazać na mapie Cheroneę, rzekę Granik, Issos, Gaugamelę, Persepolis, Aleksandrię oraz rzekę Hydaspes	Uczeń rozumie: - znaczenie rezultatu bitwy pod Cheroneą w dziejach starożytnej Grecji Uczeń potrafi: - przedstawić i ocenić postanowienia kongresu w Koryncie	Uczeń potrafi: scharakteryzować kulturowe i polityczne konsekwencje podbojów Aleksandra Wielkiego	Uczeń potrafi: ocenić dokonania Aleksandra Wielkiego
Starożytny Rzym					
12. Powstanie starożytnego Rzymu i jego podboje	Uczeń zna: - daty: 264–241 p.n.e., 260 r. p.n.e., 218–201 p.n.e., 149–146 p.n.e. - postacie: Hannibala, Publiusza Korneliusza Scypiona zwanego „Afrykańskim” - warunki naturalne Półwyspu Apenińskiego - podboje Rzymu w Italii - przyczyny i konsekwencje trzech wojen punickich Uczeń rozumie: - pojęcia: Italia, Etruskowie, wojny punickie, Kartagina, triumf, prowincje, namiestnicy,	Uczeń zna: - daty: 216 p.n.e., 202 p.n.e., 168 p.n.e. - postacie: Pyrrusa, Gajusza Mariusza - organizację armii rzymskiej - bitwy pod Mylae, Kannami, Zimą - wojny Rzymu z Macedonią Uczeń rozumie: - pojęcia: reformy Mariusza, armia obywatelska, armia zawodowa, legion, kohorta, centuria, taran, Pydna - przyczynę głoszenia przez Rzymian hasła wyzwolenia Hellenów spod panowania Macedonii	Uczeń zna: - ludy zamieszkujące Półwysep Apeniński Uczeń potrafi: - wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa rzymskiego w kolejnych etapach jego rozwoju	Uczeń rozumie: - przyczynę nadawania przez Rzymian obywatelstwa cudzoziemcom Uczeń potrafi: - wyjaśnić, na czym polegała idea Imperium Romanum	Uczeń potrafi: ocenić postawę i dokonania Hannibala

	obywatelstwo rzymskie, Imperium Romanum - wagę zagrożenia, jakie stwarzał dla Rzymu Hannibal - przyczynę zburzenia Kartaginy przez Rzymian Uczeń potrafi: - przedstawić podboje Rzymu do połowy II w. p.n.e. - wskazać na mapie Kartaginę oraz trasę, którą Hannibal podążał do Rzymu	- przyczyny i znaczenie reform Mariusza - znaczenie powiedzenia pyrrusowe zwycięstwo, „sprawa doszła do trzeciego szeregu” Uczeń potrafi: - scharakteryzować organizację armii rzymskiej - wskazać na mapie Epir, Mylae, Kanny, Zame, Pydnę			
--	---	--	--	--	--

13. Rzym – od republiki do cesarstwa	Uczeń zna: - daty: 509–27 p.n.e., 73–71 p.n.e., 60 p.n.e., 49 p.n.e., 15 marca 44 p.n.e., 31 p.n.e., 27 p.n.e. - postacie: Spartakusa, Juliusza Cezara, Gnejusza Pompejusza, Marka Krassusa, Marka Antoniusza, Oktawiana Augusta - przebieg i rezultat powstania Spartakusa - zasady funkcjonowania pryncypatu Uczeń rozumie: - pojęcia: senat, republika, zgromadzenia ludowe, konsulowie, pretorzy, cenzorzy, kwestorzy, trybuni plebejscy (ludowi), dyktator, edylowie, niewolnictwo, gladiatorzy, powstanie Spartakusa, triumwirat,	Uczeń zna: - datę: 52 p.n.e. - postacie: Tarkwiniusza Pysznego, Wercyngetoryksa - przyczyny pozbawienia władzy Tarkwiniusza Pysznego - kompetencje urzędników republiki rzymskiej - dokonywania Juliusza Cezara Uczeń rozumie: - pojęcia: plebejusze, patrycjusze, zasada kolegiałności, zasada kadencyjności - wpływ podbojów rzymskich na przemiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w Rzymie Uczeń potrafi: - scharakteryzować funkcjonowanie republiki rzymskiej - omówić kompetencje urzędników republiki rzymskiej	Uczeń zna: - postacie: Marka Brutusa, Marka Lepidusa - uczestników oraz cel zawarcia pierwszego i drugiego triumwiratu Uczeń potrafi: - scharakteryzować przemiany ustrojowe w państwie rzymskim - przedstawić konsekwencje zwycięstwa Oktawiana Augusta w walce o władzę po śmierci Cezara - scharakteryzować zasady pryncypatu	Uczeń zna: - datę: 449 p.n.e. Uczeń rozumie: - pojęcia: prawo dwunastu tablic, liktorzy, różgi liktorskie, prowincje senackie, prowincje cesarskie - różnicę między prowincjami cesarskimi i senackimi - określenie pryncypatu mianem „komedii republiki” Uczeń potrafi: - wyjaśnić okoliczności ogłoszenia prawa dwunastu tablic - omówić drogę Juliusza Cezara do władzy dyktatorskiej - przedstawić grupy społeczne oraz ich sytuację ekonomiczną i prawną w Imperium Rzymskim	Uczeń rozumie: - pojęcie: S.P.Q.R. Uczeń potrafi: - omówić drogę do władzy Oktawiana Augusta
--------------------------------------	--	--	---	--	--

	imperator, princeps, pryncypat, cesarstwo, dominat - rolę, jaką odgrywali niewolnicy w Rzymie Uczeń potrafi: - wymienić w porządku chronologicznym formy rządów w starożytnym Rzymie - wyjaśnić przyczyny i konsekwencje buntów niewolników w Rzymie - wskazać na mapie Galię, Akcjum, Egipt	wskazać na mapie Kapuę, Rubikon			
14. Rozkwit i upadek Imperium Romanum	Uczeń zna: - daty: 212 n.e., 395 n.e., 476 n.e. - postacie: Karakalli, Dioklecjana, Konstantyna I Wielkiego, Teodozjusza Wielkiego - decyzje zawarte w edyktie Karakalli - nabytki terytorialne Rzymu w okresie pryncypatu - przebieg granicy między Cesarstwem Wschodniorzymskim i Zachodniorzymskim Uczeń rozumie: - pojęcia: plebs, Wał Hadriana, romanizacja, edykt Karakalli, dominat, Cesarstwo Zachodniorzymskie, Cesarstwo Wschodniorzymskie, wielka wędrówka ludów, anarchia, detronizacja	Uczeń zna: - datę: 293 n.e. - postacie: Tyberiusza, Trajana, Hadriana, Odoakra - podział społeczeństwa w okresie cesarstwa Uczeń rozumie: - pojęcia: latyfundium, tetrarchia, solid, Hunowie - zasady funkcjonowania tetrarchii Uczeń potrafi: - opisać, w jakich okolicznościach doszło do podziału Cesarstwa Rzymskiego - wyjaśnić, na czym polegały reformy Dioklecjana - wskazać przyczyny kryzysu wewnętrznego Imperium Romanum - wskazać wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Cesarstwa	Uczeń zna: - daty: 9 n.e., 378 n.e., 476 n.e. - postacie: Marka Aureliusza, Romulusa Augustulusa, Attyli Uczeń rozumie: - pojęcia: limes, aureus, kolonat, kolonowie, prefektura, rada cesarska, barbarzyńcy, Ostrogoci - przyczyny wprowadzenia kolonatu Uczeń potrafi: - wskazać na mapie prowincje rzymskie przyłączone w okresie pryncypatu - scharakteryzować stosunek Rzymian do podbitej ludności - wskazać na mapie kierunki wędrówki plemion barbarzyńskich	Uczeń zna: - daty: 66–73 n.e. - postacie: Antoninusa Piusa, Septymiusza Sewera Uczeń rozumie: - pojęcie: dekurioni Uczeń potrafi: - ocenić wpływ romanizacji na podbite ludy - wskazać na mapie Adrianopol	Uczeń zna: - zasięg, przebieg i skutki najazdów plemion barbarzyńskich w okresie wielkiej wędrówki ludów Uczeń potrafi: - scharakteryzować przyczyny kryzysu gospodarczego, społecznego i politycznego w cesarstwie i wskazać wzajemne powiązania między nimi - ocenić próby reform w cesarstwie

	• przyczyny kryzysu wewnętrznego cesarstwa • przyczyny podziału cesarstwa na część wschodnią i zachodnią Uczeń potrafi: • wymienić przejawy romanizacji na terenach podbitych przez Rzym • wskazać na mapie Cesarstwo Wschodniorzymskie i Zachodniorzymskie	Zachodniorzymskiego • wskazać na mapie Wał Hadriana, Konstantynopol			
15. Religia Rzymian. Początki chrześcijaństwa	Uczeń zna: • daty: 7 p.n.e., 64 n.e., 313 n.e. • postacie: Jezusa, Nerona • sposoby prześladowań chrześcijan w starożytnym Rzymie • postanowienia edyktu mediolańskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: kult cesarski, chrześcijaństwo, apostoł, Mesjasz, Nowy Testament, Kościół powszechny, Kościół, katolicki, papież, biskup, katakumby, edykt mediolański, religia panująca, herezja, sobór, poganin Uczeń potrafi: • wyjaśnić genezę chrześcijaństwa • opisać sytuację pierwszych chrześcijan w Rzymie	Uczeń zna: • daty: 380 n.e., 392 n.e. • postacie: Poncjusza Piłata, Pawła z Tarsu • przyczyny prześladowań chrześcijan w starożytnym Rzymie Uczeń rozumie: • pojęcia: synkretyzm religijny, chrystogram, gminy chrześcijańskie, metropolia • okoliczności sprzyjające rozprzestrzenianiu się nauki Chrystusa w Palestynie, a później na innych terytoriach starożytnego Rzymu Uczeń potrafi: • wyjaśnić symbolikę chrystogramu	Uczeń zna: • datę: 325 n.e. • postać: Ariusza • religie, z których wzorce czerpali starożytni Rzymianie Uczeń rozumie: • pojęcie: arianizm Uczeń potrafi: • wskazać związki między religią Żydów i chrześcijaństwem • uzasadnić opinię, że edykt mediolański był przejawem tolerancji religijnej • wyjaśnić, w jakich okolicznościach chrześcijaństwo stało się religią państwową w Cesarstwie Rzymskim	Uczeń potrafi: • omówić relacje między Kościołem a władzą cesarską • wskazać na mapie tereny, na których powstały pierwsze gminy chrześcijańskie • wskazać na mapie etapy chrystianizacji starożytnego Rzymu	Uczeń potrafi: • wyjaśnić rolę religii chrześcijańskiej w starożytnym świecie • przedstawić pierwsze podziały wśród chrześcijan • scharakteryzować znaczenie chrześcijaństwa dla zmian w kulturze Rzymian
16. Kultura i osiągnięcia starożytnych Rzymian	Uczeń zna: • postacie: Wergiliusza,	Uczeń zna: • datę: 312 p.n.e.	Uczeń zna: • datę: 45 p.n.e.	Uczeń rozumie: • pojęcie: filozofia stoicka	Uczeń potrafi:

	Horacego, Gajusza Mecenasa, Tacyta • najważniejsze dzieła rzymskich twórców • osiągnięcia nauki i techniki rzymskiej Uczeń rozumie: • pojęcia: mecenat, Forum Romanum, Panteon, bazylika, łuk, kolumna, triumfalny, termy, akwedukty, amfiteatr, cyrk, Circus Maximus, Koloseum, płaskorzeźby, freski, mozaiki Uczeń potrafi: • przedstawić najważniejsze osiągnięcia cywilizacji rzymskiej	• postacie: Liwiusza Andronikusa, Owidiusza, Tytusa Liwiusza, Marka Tuliusza Cicerona, Marka Aureliusza, Marka Kwintyliana, Uczeń rozumie: • pojęcia: portyk, Via Appia, trivium, quadrivium, retoryka • znaczenie znajomości retoryki w życiu politycznym starożytnego Rzymu • znaczenie dróg dla utrzymania porządku w Imperium Rzymskim Uczeń potrafi: • opisać rolę term w życiu starożytnych Rzymian	• postacie: Seneki, Celsusa, Sosigenesa, Witruwiusza, Marka Warrona • sentencje prawa rzymskiego, które stały się podstawą współczesnego systemu prawnego Uczeń rozumie: • pojęcia: porządek kompozytowy, wille, insule, kalendarz juliański • znaczenie podstawowych sentencji prawa rzymskiego • zasadę działania akweduktu Uczeń potrafi: • ocenić rozwój sieci dróg w starożytnym Rzymie	• znaczenie powiedzenia wszystkie drogi prowadzą do Rzymu Uczeń potrafi: • wskazać budowlę rzymskie istniejące do dziś na Półwyspie Apenińskim i w dawnych prowincjach rzymskich • scharakteryzować kierunki filozofii rzymskiej	• opisać wkład Rzymu w dorobek cywilizacyjny współczesnej Europy • porównać i ocenić dorobek starożytnych Greków i Rzymian
--	---	---	---	--	---

Bizancjum i świat islamu

17. Cesarstwo Bizantyńskie – „nowy Rzym”	Uczeń zna: • daty: 395, 476, 527 • postać: Justyniana I Wielkiego • cele polityki Justyniana I Wielkiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Kodeks Justyniana, ceremoniał dworski, Hagia Sophia Uczeń potrafi: • wyjaśnić znaczenie reform Justyniana I Wielkiego • wskazać na mapie Konstantynopol	Uczeń zna: • postać: Belizariusza • ziemie przyłączone przez Justyniana I Wielkiego do Cesarstwa Bizantyńskiego Uczeń rozumie: • pojęcie: patriarcha Konstantynopola • cel wydania Kodeksu Justyniana Uczeń potrafi: • opisać rolę, jaką odegrał cesarz w procesie tworzenia Kodeksu Justyniana • przedstawić zasięg terytorialny Cesarstwa Bizantyńskiego w VI–VIII w. • wskazać na mapie Rawennę	Uczeń zna: • postacie: Prokopiusza z Cezarei Uczeń rozumie: • pojęcia: filar, galeria, baptysterium Uczeń potrafi: • scharakteryzować osiągnięcia Bizancjum w dziedzinie kultury i sztuki	Uczeń rozumie: • pojęcia: atrium, przypora • przyczyny nietrwałości nabytków terytorialnych Justyniana I Wielkiego Uczeń potrafi: • podać przykłady zabytków sztuki bizantyńskiej	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego Cesarstwo Bizantyńskie nazwano „nowym Rzymem”
--	--	---	--	--	--

18. Świat islamu. Ekspansja Arabów	Uczeń zna: • datę: 622 • wiek, w którym spisano Koran • postać: Mahometa • kierunki ekspansji arabskiej Uczeń rozumie: • pojęcia: islam, muzułmanie, hidżra, prorok, meczet, kalif, Koran, szariat, dżihad • główne założenia islamu Uczeń potrafi: • przedstawić nauki głoszone przez Mahometa i przyczyny jego ucieczki z Mekki do Medyny • wyjaśnić przyczyny i konsekwencje podbojów Arabów • wskazać na mapie Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę	Uczeń zna: • daty: 632, 732 • pięć filarów islamu Uczeń rozumie: • pojęcia: ramadan, imam, muezzin, mufti, arabski, cyfry arabskie • Uczeń potrafi: • scharakteryzować stosunek Arabów do podbitej ludności • wskazać kierunki i etapy ekspansji arabskiej w VII–VIII w.	Uczeń zna: • datę: 711 • postać: Awicenny • cechy kultury arabskiej Uczeń rozumie: • pojęcia: astrolabium, kultura orientalna Uczeń potrafi: • wymienić dziedziny, w których Europejczycy czerpali wzorce i wiedzę od Arabów • wskazać na mapie Poitiers, Kordobę	Uczeń zna: • osiągnięcia kultury i nauki świata islamu Uczeń potrafi: • podać przykłady zabytków kultury islamu	Uczeń rozumie: • znaczenie bitwy pod Poitiers dla dziejów Europy Uczeń potrafi: • uzasadnić opinię, że kultura arabska stała się pomostem między kulturą hellenistyczną a kulturą średniowiecza
---------------------------------------	---	---	---	---	---

Europa średniowieczna

19. Państwo barbarzyńskie i monarchia Karola Wielkiego	Uczeń zna: • daty: 496, 800 • postacie: Chlodwiga, Karola Wielkiego • nazwy pierwszych państw germańskich i ich lokalizację • terytoria przyłączone przez Karola Wielkiego do państwa Franków Uczeń rozumie: • pojęcia: Wandalowie, Wizygoci, Ostrogoci, Longobardowie, Anglowie, Sasi, Jutowie, Frankowie, Merowingowie, Karolingowie, uniwersalizm	Uczeń zna: • daty: 732, 751, 754, 800 • postacie: Karola Młota, Pepina Krótkiego • wiek, w którym powstały pierwsze państwa barbarzyńskie (germańskie) • wiek, w którym Germanie się chrystianizowali • okoliczności przyjęcia chrztu przez Chlodwiga Uczeń rozumie: • pojęcia: majordom, sakra królewska, odnowienie Cesarstwa Rzymskiego, hrabstwo, marchia, missi dominici	Uczeń zna: • daty: 756, 771 • postacie: Alkuina, Einharda • kompetencje majordoma • organizację państwa Karola Wielkiego Uczeń rozumie: • pojęcia: prawo salickie, Państwo Kościelne, kapitularz, szkoła pałacowa, siedem sztuk wyzwolonych, kopista, manuskrypt, minuskuła karolińska Uczeń potrafi: • wyjaśnić okoliczności i znaczenie	Uczeń rozumie: • pojęcie: denar Uczeń potrafi: • wymienić osiągnięcia kulturowe państwa Karola Wielkiego	Uczeń potrafi: • opisać tworzenie się państw w Europie z uwzględnieniem ich chrystianizacji • wyjaśnić, na czym polegał charakter patrymonialny oraz chrześcijański wczesnośredniowieczny h monarchii
--	---	---	---	--	---

	karoliński, monarchia patrymonialna, monarchia chrześcijańska, beneficjum, renesans karoliński • znaczenie przyjęcia chrztu przez Chlodwiga • przyczyny koronacji Karola Wielkiego na cesarza Uczeń potrafi: • wyjaśnić znaczenie dla Europy koronacji Karola Wielkiego na cesarza	• znaczenie sakry królewskiej • konsekwencje pokonania Longobardów przez Pepina Krótkiego • przyczynę różnicy w kompetencjach hrabiów i margrabiów Uczeń potrafi: • wskazać na mapie Akwizgran oraz zasięg terytorialny państwa Karola Wielkiego	powstania Państwa Kościelnego • przedstawić organizację władzy w państwie Franków za panowania Karola Wielkiego • wskazać na mapie Saksonię, Marchię Hiszpańską		
20. Państwo Ottonów	Uczeń zna: • daty: 843, 962 • postacie: Ludwika Pobożnego, Karola Łysego, Ludwika Niemieckiego, Lotara, Ottona I Wielkiego, Ottona III • postanowienia traktatu w Verdun Uczeń rozumie: • pojęcia: traktat w Verdun, uniwersalistyczne Cesarstwo Rzymskie, korona Rzeszy, zjazd gnieźnieński • przyczyny podziału państwa Karola Wielkiego Uczeń potrafi: • ocenić wpływ traktatu w Verdun na upadek imperium karolińskiego • wskazać na mapie państwo Karola Łysego, Lotara i Ludwika Niemieckiego	Uczeń zna: • daty: 814, 911, 996, 1002 • postacie: Henryka II, Konrada I • okoliczności drugiego odnowienia Cesarstwa Rzymskiego Uczeń rozumie: • pojęcie: uniwersalistyczne Cesarstwo Rzymskie • ideę cesarstwa uniwersalistycznego Ottona III Uczeń potrafi: • przedstawić koncepcję uniwersalistyczną Ottonów	Uczeń zna: • datę: 955 • postacie: Ottona II, Teofano Uczeń rozumie: • pojęcie: dynastia Ludolfingów • cel polityczny małżeństwa Ottona II z bizantyńską księżniczką Teofano Uczeń potrafi: • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do drugiego odnowienia cesarstwa	Uczeń zna: • datę: 919 • postacie: Ludwika Dziecięcia, Henryka Ptasznika Uczeń rozumie: • pojęcia: Słowianie połabscy, pierwsze i drugie odnowienie Cesarstwa Rzymskiego Uczeń potrafi: • opisać początki kształtowania się państwowości niemieckiej	Uczeń potrafi: • wymienić współczesne inicjatywy, które odwołują się do idei Ottona III
21. Powstanie nowych państw w Europie	Uczeń zna: • datę: 1066	Uczeń zna: • datę: 911	Uczeń zna: • postacie: Karola III Prosteo, Haralda I	Uczeń rozumie: • pojęcie: tkanina z Bayeux	Uczeń potrafi: • ocenić skutki ekspansji Normanów

	- postać: Wilhelma Zdobywcy - kierunki ekspansji Normanów - podział plemion słowiańskich Uczeń rozumie: - pojęcia: Normanowie (wikingowie), Słowianie, plemiona, chrystianizacja Uczeń potrafi: - przedstawić na mapie kierunki ekspansji Normanów - przedstawić skutki bitwy pod Hastings	- postać: Kanuta Wielkiego Uczeń rozumie: - pojęcie: Waregowie Uczeń potrafi: - wymienić Słowian wschodnich, zachodnich i południowych	Pięknwołosego, Eryka Zwycięskiego - okoliczności powstania państw tworzonych przez wikingów Uczeń potrafi: - wyjaśnić rolę wikingów w procesie powstawania nowych państw w Europie - wskazać na mapie nowe państwa w Europie Północnej w X–XI w.	- rolę chrystianizacji w procesie tworzenia się państw Uczeń potrafi: - omówić treść tkaniny z Bayeux	opisać proces tworzenia się państw w Europie, z uwzględnieniem ich chrystianizacji
22. Feudalizm w Europie	Uczeń zna: - datę: 476 r. - przyczyny i skutki upadku Cesarstwa Zachodniorzymskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: gospodarka towarowo-pieniężna, senior, wasal, renta feudalna, lenno, hołd lenny, drabina feudalna, feudalizm, pańszczyzna Uczeń potrafi: - wymienić najważniejsze cechy społeczeństwa feudalnego	Uczeń zna: - zasady, na których oparty był feudalizm Uczeń rozumie: - pojęcia: gospodarka naturalna, pan feudalny (feudał), domena, danina, czynsz, dziesięcina, akt komendacji, immunitet Uczeń potrafi: - przedstawić genezę feudalizmu - wyjaśnić miejsce i rolę rycerstwa w społeczeństwie średniowiecznym	Uczeń zna: - feudalną strukturę społeczną Uczeń rozumie: - pojęcia: inwestytura, suzeren, anarchia feudalna Uczeń potrafi: - określić stosunki panujące między panami a poddanymi - dostrzec wpływ feudalizmu na rozwój kultury dworskiej - omówić zależności wynikające z pozycji w drabinie feudalnej	Uczeń rozumie: - znaczenie systemu feudalnego - zasady: „wasal mojego wasala jest moim wasalem” i „wasal mojego wasala nie jest moim wasalem” Uczeń potrafi: - omówić wpływ przemian społeczno-gospodarczych na strukturę społeczeństwa średniowiecznego	Uczeń potrafi: wyjaśnić proces osłabienia i rozbicia władzy królewskiej oraz tworzenia się niezależnych księstw
23. Rywalizacja cesarstwa z papieżem	Uczeń zna: - datę: 1075, 1077 - postacie: Grzegorza VII, Henryka IV - postanowienia Dictatus papae Uczeń rozumie: - pojęcia: Dictatus papae, papocezaryzm,	Uczeń zna: - daty: 1054, 1122, 1123 - postacie: Kaliksta II, Henryka V - postanowienia konkordatu z Wormacji - postanowienie I soboru laterańskiego	Uczeń rozumie: - pojęcia: christianitas, uniwersalizm papieski, antypapież - motywy działania papieża oraz cesarza podczas sporu o inwestyturę Uczeń potrafi:	Uczeń potrafi: - opisać założenia reformy gregoriańskiej - ocenić sytuację papieża po upadku Cesarstwa Rzymskiego - wyjaśnić znaczenie wielkiej schizmy	Uczeń potrafi: - ocenić wpływ rywalizacji między cesarstwem a papieżem na sytuację polityczną w średniowiecznej Europie - wyjaśnić przyczyny rywalizacji papieża z cesarstwem o przewodnictwo w christianitas

	cezaropapizm, inwestytura Uczeń potrafi: wyjaśnić istotę sporu o inwestyturę między cesarstwem a papieżem	- przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej Uczeń rozumie: - pojęcia: symonia, nepotyzm, nikolaizm, ekskomunika, bulla, wielka schizma wschodnia - przyczyny sporu pomiędzy cesarstwem a papieżem Uczeń potrafi: - omówić przebieg sporu między Grzegorzem VII a Henrykiem IV	wyjaśnić, jakie były następstwa sporu o inwestyturę	wschodniej dla chrześcijaństwa	
24. Wyprawy krzyżowe	Uczeń zna: - daty: 1095, 1096 - postacie: Urbana II, Gotfryda z Bouillon - apel papieża Urbana II na synodzie w Clermont - przyczyny i skutki wypraw krzyżowych Uczeń rozumie: - pojęcia: krzyżowcy, krucjata ludowa, krucjata rycerska Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Ziemię Świętą i Jerozolimę	Uczeń zna: - daty: 1099, 1144 - postacie: Ryszarda Lwie Serce, Fryderyka I Barbarossy, Saladyna Uczeń rozumie: - pojęcie: Turcy seldżuczcy - motywy wezwania papieża Urbana II na synodzie w Clermont Uczeń potrafi: - omówić przyczyny i skutki ruchu krucjatowego	Uczeń zna: - daty: 1147–1149, 1187, 1189–1192, 1202–1204, 1291 - postacie: Filipa II Augusta, Ludwika IX Pobożnego - cele i przebieg wybranych krucjat - zakony rycerskie Uczeń rozumie: - pojęcia: kraje Lewantu, templariusze, joannici, Krzyżacy, krucjata dziecięca Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Królestwo Jerozolimskie, Księstwo Antiochii, Hrabstwo Edessy, Cesarstwo Łacińskie, Akkę	Uczeń zna: - daty: 1113, 1118, 1191, 1212 - postacie: Jakuba de Molay, Hermana von Salzy Uczeń rozumie: - znaczenie wypraw krzyżowych w dziejach średniowiecznej Europy Uczeń potrafi: - wskazać na mapie przebieg tras poszczególnych krucjat - wyjaśnić cel zorganizowania krucjaty dziecięcej - wyjaśnić, dlaczego upadła idea ruchu krucjatowego	Uczeń potrafi: - omówić przyczyny i skutki wypraw krzyżowych - wskazać bezpośrednie korzyści, jakie papieżstwo i miasta włoskie odniosły z krucjat
25. Przemiany społeczno-gospodarcze w Europie w XI–XIII w.	Uczeń zna: przejawy ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie XI–XIII w. Uczeń rozumie:	Uczeń zna: - strukturę społeczną średniowiecznego miasta - strukturę społeczną średniowiecznej wsi Uczeń rozumie:	Uczeń rozumie: - pojęcia: ruch kolonizacyjny, rajca, burmistrz - wpływ przemian społeczno-gospodarczych w Europie XI–XIII w.	Uczeń potrafi: wyjaśnić, jakie przemiany społeczno-gospodarcze zaszyły w Europie w XI–XIII w.	Uczeń potrafi: opisać charakterystyczne przejawy ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie w XI–XIII w.

	pojęcia: patrycjat, pospólstwo, plebs, sołtys, bank, weksel	- pojęcia: dwupółówka, trójpółówka, akt lokacyjny, prawo wychodu Uczeń potrafi: - wyjaśnić, na czym polegała gospodarka towarowo-pieniężna	na rozwój średniowiecznych miast Uczeń potrafi: - wyjaśnić różnicę pomiędzy dwupółówką i trójpółówką - omówić zmiany w rolnictwie w Europie XI–XIII w.		
26. Kryzys idei uniwersalistycznej. Powstanie monarchii stanowych	Uczeń zna: - daty: 1122, XII/XIII w. - przejawy walki o prymat w Europie na przełomie XII i XIII w. - cechy stanu Uczeń rozumie: - pojęcia: cesaropapizm, stan, monarchia stanowa	Uczeń zna: - postacie: Innocentego III, Henryka VI, - przyczyny kryzysu idei uniwersalistycznej - przyczyny powstania ustroju monarchii stanowej Uczeń rozumie: - pojęcie: reprezentacja stanowa - powody walki o prymat w Europie na przełomie XII i XIII w. Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności wykształcenia się stanów	Uczeń rozumie: - przyczyny powstania silnych państw monarchii we Francji i Anglii - rolę reprezentacji stanowej w monarchii stanowej Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności wykształcenia się ustroju monarchii stanowej	Uczeń potrafi: potrafi wyjaśnić różnicę między monarchią patrymonialną a monarchią stanową	Uczeń potrafi: - wskazać na związek między rywalizacją papieża i cesarstwa w XI–XII w. i walką o prymat w Europie na przełomie XII i XIII w. - wskazać na związek między upadkiem idei uniwersalistycznej i powstaniem silnych monarchii we Francji oraz Anglii
Polska Piastów					
27. Narodziny państwa polskiego. Mieszko I	Uczeń zna: - datę: 966 - postacie: Mieszka I, Dobrawa Uczeń rozumie: - pojęcia: gród, drużyna - przyczyny przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I	Uczeń zna: - daty: 972, 990 - postacie: Galla Anonima, Hodona - okoliczności powstania państwa polskiego Uczeń potrafi: - wymienić skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I - wskazać na mapie Gniezno, najważniejsze grody w państwie Mieszka I oraz ziemie zajęte przez Mieszka I	Uczeń zna: - daty: 968, 992 - postać: Jordana, Czcibora, Świętosławy - podboje Mieszka I Uczeń rozumie: - pojęcia: ród Piastów, biskupstwo misyjne, Dagome iudex, Wieleci, sąd w Kwedlinburgu, bitwa pod Cedynią - konsekwencje przyjęcia chrztu dla Polski	Uczeń zna: - treść Dagome iudex Uczeń potrafi: - przedstawić stosunki polsko-czeskie za panowania Mieszka I - scharakteryzować przyczyny i skutki bitwy pod Cedynią	Uczeń potrafi: - wyjaśnić rolę Mieszka I w procesie budowy państwa polskiego - ocenić skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I - opisać i wskazać na mapie zmiany terytorialne państwa polskiego za panowania Mieszka I - wskazać na mapie Gniezno, najważniejsze grody w państwie Mieszka I oraz ziemie zajęte przez Mieszka I

28. Bolesław Chrobry i jego państwo	Uczeń zna: • daty: 992, 1000, 1025 • postać: Bolesława Chrobrego • cel i postanowienia zjazdu gnieźnieńskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: zjazd gnieźnieński, Szczerbiec	Uczeń zna: • daty: 997, 999, 1002–1018 • postacie: św. Wojciecha, Radzima Gaudentego Uczeń rozumie: • pojęcie: arcybiskupstwo gnieźnieńskie • pierwsze biskupstwa i arcybiskupstwo w Polsce • istotę konfliktu Bolesława Chrobrego z cesarstwem • postanowienia pokoju w Budziszynie • cel wyprawy Bolesława Chrobrego na Ruś Kijowską • okoliczności przejścia władzy przez Bolesława Chrobrego Uczeń rozumie: • pojęcia: państwo patrymonialne, misja chrystianizacyjna, relikwia, cesarstwo uniwersalistyczne	Uczeń zna: • datę: 1025 • postacie: Henryka II, Mieszka II, Rychezy Uczeń rozumie: • pojęcie: regalia • motywy wizyty cesarza Ottona III w Polsce w 1000 r. • konsekwencje wojen z cesarstwem • konsekwencje koronacji Bolesława Chrobrego Uczeń potrafi: • przedstawić stosunki polsko-niemieckie w czasach panowania Bolesława Chrobrego • przedstawić stosunki polsko-ruskie w czasach panowania Bolesława Chrobrego	Uczeń potrafi: • wyjaśnić znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego • opisać politykę chrystianizacyjną prowadzoną przez Bolesława Chrobrego • opisać przebieg wojny z Niemcami • wskazać na mapie Miłsko, Miśnię, Łużyce, Czechy, Morawy, Słowację i Grody Czerwieńskie • opisać przebieg wyprawy Bolesława Chrobrego na Ruś	Uczeń potrafi: • wyjaśnić sukcesy i porażki polityki Bolesława Chrobrego • opisać i wskazać na mapie zmiany terytorialne państwa za panowania Bolesława Chrobrego • opisać sceny na Drzwiach Gnieźnieńskich • wyjaśnić znaczenie organizacji kościelnej dla funkcjonowania państwa wczesnopiastowskiego
29. Kryzys i odbudowa monarchii piastowskiej	Uczeń zna: • daty: 1025, 1039, 1047, 1076, 1138 • postacie: Mieszka II, Bezpryma, Brzetysława, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego, Władysława Hermana, Bolesława Krzywoustego • przyczyny kryzysu w Polsce za czasów Mieszka II • znaczenie obrony Głogowa Uczeń potrafi: • wymienić przyczyny kryzysu	Uczeń zna: • daty: 1034, 1054, 1058, 1102, 1109, 1116–1119 • postacie: Miecława, Stanisława ze Szczepanowa, Zbigniewa • reformy Kazimierza Odnowiciela • rządy Władysława Hermana Uczeń rozumie: • konsekwencje odesłania cesarzowi insygniów władzy królewskiej • istotę konfliktu między Bolesławem Śmiałym	Uczeń zna: • daty: 1079, 1106, 1135, 1136 • postanowienia zjazdu w Merseburgu • treść Bulli gnieźnieńskiej Uczeń rozumie: • pojęcia: palatyn, Bulla gnieźnieńska • przyczyny osłabienia pozycji Kościoła w Polsce za panowania Bolesława Krzywoustego Uczeń potrafi: • opisać konflikt między Bolesławem	Uczeń rozumie: • sukcesy i porażki monarchii pierwszych Piastów Uczeń potrafi: • omówić okoliczności powrotu do kraju Kazimierza Odnowiciela i przejścia przez niego władzy • scharakteryzować politykę wewnętrzną i zewnętrzną Bolesława Śmiałego • scharakteryzować politykę wewnętrzną i	Uczeń potrafi: • omówić znaczenie kroniki Galla Anonima dla historiografii

	państwa pierwszych Piastów	a biskupem Stanisławem - istotę sporu między Zbigniewem a Bolesławem Krzywoustym Uczeń potrafi: - wyjaśnić znaczenie obrony Głogowa - wskazać skutki najazdu księcia Brzetysława	Śmiałym a biskupem Stanisławem przedstawić stosunki polsko-niemieckie w czasach panowania Bolesława Krzywoustego	zewnątrzną Bolesława Krzywoustego wskazać na mapie zmiany terytorialne za czasów panowania pierwszych Piastów	
30. Rozbicie dzielnicowe (XII–XIII w.)	Uczeń zna: - daty: 1138 - postacie: Władysława II Wygnąca, Bolesława IV Kędzierzawego, Mieszka III Starego, Henryka I Sandomierskiego, Kazimierza Sprawiedliwego, Henryka Pobożnego - przyczyny rozbicia dzielnicowego - ustawę sukcesyjną Bolesława Krzywoustego Uczeń rozumie: - pojęcia: ustawa sukcesyjna, senior, princeps Uczeń potrafi: - wskazać na mapie państwo Bolesława Krzywoustego	Uczeń zna: - postacie: Salomei, Henryka Brodatego Uczeń rozumie: - pojęcia: zasada pryncypatu, zasada senioratu - cel spisania przez Bolesława Krzywoustego ustawy sukcesyjnej Uczeń potrafi: - wskazać na mapie dzielnice, na które zostało podzielone państwo po śmierci Bolesława Krzywoustego	Uczeń zna: konsekwencje rozbicia dzielnicowego dla Polski		Uczeń potrafi: - wyjaśnić znaczenie państwa Henryków śląskich dla idei zjednoczenia Polski - wyjaśnić zagrożenie dla państwa, które stwarzał partykularyzm interesów poszczególnych władców dzielnicowych
31. Ziemie polskie w XIII w.	Uczeń zna: - daty: 1228, 1295, 1300, 1305 - postacie: Konrada Mazowieckiego, Przemysła II, Wacława II, Wacława III Uczeń rozumie: - cel sprowadzenia zakonu krzyżackiego przez Konrada Mazowieckiego	Uczeń zna: - datę: 1235 - postacie: Jakuba Świnki, Henryka IV Probusa Uczeń rozumie: - pojęcia: polityka kolonizacyjna - skutki ustawy sukcesyjnej Bolesława Krzywoustego Uczeń potrafi:	Uczeń zna: - daty: 1283 Uczeń rozumie: - znaczenie koronacji Przemysła II, Wacława II Uczeń potrafi: - wskazać czynniki przemawiające za zjednoczeniem Polski - wskazać próby przewyżczenia	Uczeń potrafi: - opisać sytuację polityczną w Polsce w XIII w. - wskazać zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne dla ziem polskich w okresie rozbicia dzielnicowego - wskazać na mapie etapy budowania państwa	Uczeń potrafi: - ocenić decyzję Konrada Mazowieckiego o sprowadzeniu Krzyżaków do Polski - wskazać i ocenić polityczne skutki powstania państwa krzyżackiego na ziemiach Prusów - wyjaśnić wpływ kanonizacji św. Stanisława na proces zjednoczenia Polski

	Uczeń potrafi: wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do sprowadzenia Krzyżaków do Polski	wyjaśnić, jaką rolę w państwie krzyżackim odgrywał Malbork	rozbicia dzielnicowego	krzyżackiego na ziemiach Prusów	wyjaśnić znaczenie Kościoła dla przezwyciężenia rozbicia politycznego ziem polskich
32. Przeobrażenia społeczno-gospodarcze Polski w XIII w.	Uczeń zna: - początki społeczeństwa stanowego w Polsce Uczeń rozumie: - pojęcia: lokacja, kolonizacja, osadnicy, stan Uczeń potrafi: - wyjaśnić, na czym polegała kolonizacja	Uczeń zna: - podział stanowy społeczeństwa zamieszkującego ziemie polskie Uczeń rozumie: - pojęcia: wolni goście	Uczeń rozumie: - pojęcie: łan - konsekwencje kolonizacji dla rozwoju Polski w XIII w. Uczeń potrafi: - scharakteryzować przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich w XII–XIII w. - scharakteryzować stany społeczne w średniowiecznej Polsce	Uczeń potrafi: wskazać na mapie zasięg kolonizacji ziem polskich na prawie niemieckim	Uczeń potrafi: ocenić społeczno-kulturowe skutki kolonizacji na prawie niemieckim
Schyłek średniowiecza					
33. Europa w XIV i XV w. Temat z zakresu rozszerzonego dla chętnych realizujących zakres podstawowy	Uczeń zna: - daty: 1337–1453, 1377 - postać: Joanny d’Arc - genezę konfliktu pomiędzy Anglią i Francją Uczeń rozumie: - pojęcie: wojna stuletnia Uczeń potrafi: - omówić rolę Joanny d’Arc podczas wojny stuletniej	Uczeń zna: - daty: 1309–1377, 1356, 1360, 1415 - postacie: Klemensa V, Klemensa VII, Filipa VI, Jana Dobrego, Henryka V Uczeń rozumie: - pojęcia: niewola awiniońska, antypapież Uczeń potrafi: - przedstawić przyczyny kryzysu papiestwa w XIV w.	Uczeń zna: - daty: 1302, 1346, 1378–1417, 1414–1418, 1453 - postacie: Bonifacego VIII, Urbana VI, Edwarda III - treść bulli Unam Sanctam - postanowienia pokoju w Brétigny Uczeń rozumie: - pojęcia: wielka schizma zachodnia, sobór powszechny Uczeń potrafi: - wskazać na mapie najważniejsze bitwy z okresu wojny stuletniej	Uczeń potrafi: - wskazać na mapie posiadłości angielskie we Francji w XIV–XV w. - wyjaśnić, na czym polegała wielka schizma zachodnia - omówić przyczyny, przebieg i skutki wojny stuletniej - przedstawić pozycję Francji w Europie w XIII–XIV w. - wyjaśnić znaczenie bitwy pod Crécy	Uczeń potrafi: - wskazać i omówić największe konflikty polityczne w Europie w XIV–XV w. - scharakteryzować sytuację polityczną Europy w XIV–XV w. - scharakteryzować przyczyny kryzysu w Kościele w XIV–XV w. - opisać zmiany na mapie politycznej Europy w XIV i XV w.
34. Niepokoje późnego średniowiecza	Uczeń zna: - daty: 1347–1352 Uczeń rozumie: - pojęcia: czarna śmierć, antysemityzm	Uczeń zna: - przyczyny i skutki epidemii dżumy w Europie Uczeń rozumie: - pojęcia: pandemia,	Uczeń rozumie: - pojęcie: taniec śmierci (danse macabre) - wpływ epidemii dżumy na kryzys	Uczeń potrafi: wskazać tereny, na których nie wystąpiła epidemia dżumy	Uczeń potrafi: - scharakteryzować przemiany społeczne i gospodarcze w Europie w późnym średniowieczu - scharakteryzować przyczyny i skutki

	Uczeń potrafi: wskazać na mapie kierunek przemieszczania się epidemii dżumy oraz jej zasięg	Uczeń potrafi: wyjaśnić wpływ epidemii dżumy na kryzys społeczno-gospodarczy Europy w XIV–XV w.	społeczno-gospodarczy Europy w XIV–XV w. Uczeń potrafi: omówić przyczyny kryzysu społeczno-gospodarczego w Europie w XIV–V w.		epidemii dżumy w Europie wskazać problemy społeczne i gospodarcze, z jakimi zmagala się Europa Zachodnia w XIV–XV w.
35. Ekspansja turecka w Europie. Upadek Cesarstwa Bizantyńskiego	Uczeń zna: - daty: 1396, 1444, 1453 - postacie: Osmana I, Władysława III Warneńczyka Uczeń rozumie: - pojęcie: Turcy Osmańscy Uczeń potrafi: - wymienić i wskazać na mapie kierunki ekspansji państwa tureckiego w XIV–XV w.	Uczeń zna: - daty: 1348, 1389 - postać: Mehmeda II Zdobywcy - przyczyny i skutki ekspansji tureckiej XIV–XV w. - przyczyny, przebieg i skutki bitwy pod Warną Uczeń rozumie: - pojęcie: bombardy - konsekwencje upadku Konstantynopola dla Europy Uczeń potrafi: - wymienić następstwa upadku Konstantynopola dla Europy	Uczeń zna: - postacie: Murada I, Konstantyna XI - konsekwencje bitwy z Turkami pod Nikopolis - okoliczności i skutki upadku Cesarstwa Bizantyńskiego Uczeń potrafi: - wskazać na przykładzie kościoła Hagia Sophia elementy architektoniczne charakterystyczne dla islamu i chrześcijaństwa	Uczeń potrafi: - opisać podboje tureckie w Europie - wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do upadku Cesarstwa Bizantyńskiego - wyjaśnić znaczenie przekształcenia kościoła Hagia Sophia w meczet	Uczeń potrafi: dostrzec, w jaki sposób przenikały się kultura muzułmańska i chrześcijańska
36. Kultura średniowiecznej Europy	Uczeń zna: - postaci: św. Jadwigi - etos średniowiecznego rycerza - styl romański - styl gotycki Uczeń rozumie: - pojęcia: kodeks rycerski, turniej rycerski, asceza Uczeń potrafi: - opisać ceremonię pasowania na rycerza	Uczeń zna: - postacie: Dantego Alighieri, Giovanniego Boccaccia - legendę o życiu św. Jadwigi - średniowieczne wzorce osobowe Uczeń rozumie: - pojęcia: teocentryzm, Biblia pauperum, portal, prezbiterium, sklepienie kolebkowe, sklepienie krzyżowo-żebrowe, przypory, tympanon, fasada, polichromie, rozety, romanizm, gotyk Uczeń potrafi:	Uczeń zna: - postać: François Villona - legendy arturiańskie Uczeń rozumie: - pojęcia: trubadur, scholastyka, pieta, transept, apsyda, biforium, triforium, maswerki, gargulce Uczeń potrafi: - przedstawić cechy kultury średniowiecznej - podać przykłady europejskich zabytków sztuki romańskiej i gotyckiej	Uczeń potrafi: - wymienić i opisać wzorce osobowe propagowane w kulturze średniowiecza - scharakteryzować sztukę romańską - scharakteryzować sztukę gotycką - podać i omówić przykłady europejskich zabytków sztuki romańskiej i gotyckiej	Uczeń potrafi: - wyjaśnić, na czym polegał uniwersalny charakter kultury zachodniego średniowiecza - rozpoznać trzy wyznaczniki zasięgu zachodniego christianitas – łączną, etos rycerski, sztukę gotycką

		- wskazać osiągnięcia kultury średniowiecza - scharakteryzować architekturę romańską - scharakteryzować architekturę gotycką	wskazać różnicę w planach kościoła romańskiego i gotyckiego		
Ostatni Piastowie. Jagiellonowie na polskim tronie					
37. Zjednoczenie Polski przez Władysława Łokietka w XIV w.	Uczeń zna: - daty: 1308, 1320, 1333 - postacie: Władysława Łokietka, Elżbiety Łokietkówny - okoliczności, w jakich doszło do zjednoczenia ziem polskich przez Władysława Łokietka Uczeń potrafi: - wskazać na mapie państwo Władysława Łokietka	Uczeń zna: - daty: 1304, 1306, 1311–1312, 1314, 1320–1321, 1331 - postacie: Giedymina, wójta Alberta, Karola Roberta Andegaweńskiego - przyczyny i skutki rzezi Gdańska - okoliczności koronacji Władysława Łokietka na króla Polski - wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami Uczeń rozumie: - pojęcie: prawo składu - ideę zjednoczenia Władysława Łokietka - starania Władysława Łokietka o pozyskanie sojuszników w walce z Krzyżakami - znaczenie koronacji Władysława Łokietka Uczeń potrafi: - wymienić tendencje zjednoczeniowe ziem polskich w XIII–XIV w. - wyjaśnić znaczenie koronacji Władysława Łokietka na króla Polski	Uczeń zna: - daty: 1267, 1288, 1327 - konsekwencje buntu wójta Alberta dla Krakowa - treść bulli papieża Jana XXII Uczeń rozumie: - znaczenie ugruntowania władzy Władysława Łokietka w Małopolsce w procesie dalszego starania o przyłączenie dzielnic Uczeń potrafi: - przedstawić proces zjednoczenia ziem polskich przez Władysława Łokietka - scharakteryzować i wskazać na mapie zmiany terytorialne Polski za panowania Władysława Łokietka - wskazać na mapie ziemie utracone na rzecz Krzyżaków w latach 1308–1332 - przedstawić przebieg i znaczenie bitwy pod Płowcami	Uczeń zna: - pozycję Polski na arenie międzynarodowej Uczeń rozumie: - znaczenie zdobycia przez Władysława Łokietka Wielkopolski w procesie zjednoczeniowym ziem polskich Uczeń potrafi: - wskazać na mapie niezależne księstwa piastowskie - scharakteryzować spór Polski z Krzyżakami o Pomorze Gdańskie - wymienić oraz omówić przyczyny i skutki buntu mieszczan krakowskich pod przywództwem wójta Alberta	Uczeń potrafi: - dostrzec związek koronacji Władysława Łokietka z zakończeniem okresu rozbitcia dzielnicowego - omówić sukcesy i porażki polityki Władysława Łokietka
38. Państwo Kazimierza Wielkiego	Uczeń zna:	Uczeń zna:	Uczeń zna:	Uczeń rozumie:	Uczeń potrafi:

	• daty: 1333, 1343, 1364, 1370 • postaci: Kazimierza Wielkiego, Mikołaja Wierzyńka • zna reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego Uczeń rozumie: • pojęcia: cło, uczta u Wierzyńka Uczeń potrafi: • wymienić najważniejsze osiągnięcia panowania Kazimierza Wielkiego	• daty: 1335, 1339, 1349, 1366 • postaci: Jana Luksemburskiego • stosunki Kazimierza Wielkiego z Krzyżakami • postanowienia pokoju kaliskiego • kierunki polityki ekspansji Kazimierza Wielkiego Uczeń rozumie: • pojęcia: statuty wiślicko-piotrkowskie, domena królewska (królewszczyzna), myto • znaczenie założenia uniwersytetu w Krakowie Uczeń potrafi: • wskazać na mapie zasięg terytorialny państwa polskiego na początku panowania Kazimierza Wielkiego • wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski w czasach Kazimierza Wielkiego	• postanowienia zjazdów w Wyszehradzie • postanowienia statutów wiślicko-piotrkowskich Uczeń rozumie: • pojęcie: regalia, rada królewska, marszałek, kanclerz, podskarbi, starosta • konsekwencje przyłączenia Rusi Halickiej do Polski Uczeń potrafi: • przedstawić proces rozrostu terytorialnego państwa za panowania Kazimierza Wielkiego • wskazać na mapie lenna Kazimierza Wielkiego • wymienić władców uczestniczących w zjeździe krakowskim	• wpływ zjazdu w Krakowie na pozycję Kazimierza Wielkiego wśród monarchów europejskich Uczeń potrafi: • wymienić i scharakteryzować reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego • scharakteryzować politykę Kazimierza Wielkiego wobec sąsiadów • ocenić, czy słuszne jest powiedzenie, że Kazimierz Wielki „zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną” • ocenić panowanie Kazimierza Wielkiego	• przedstawić rolę zamków budowanych w czasach Kazimierza Wielkiego • dokonać bilansu panowania Kazimierza Wielkiego
39. Unie Polski w XIV–XV w.	Uczeń zna: • daty: 1374, 1385 • postaci: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi Andegawerskiej, Władysława Jagiełły • przyczyny unii polsko-litewskiej Uczeń rozumie: • pojęcie: unia personalna, przywilej koszycki Uczeń potrafi: • wskazać na mapie obszar państwa polskiego w 1385 r.	Uczeń zna: • daty: 1339, 1384, 1386 • postać: księcia Witolda • treść przywileju koszyckiego • herb Wielkiego Księstwa Litewskiego Uczeń rozumie: • znaczenie unii polsko-litewskiej Uczeń potrafi: • wskazać na mapie obszar państwa litewskiego w 1385 r.	Uczeń zna: • datę: 1392 • postanowienia umowy w Krewie Uczeń rozumie: • znaczenie unii Polski z Węgrami Uczeń potrafi: • wyjaśnić symbolikę herbu litewskiego • wyjaśnić znaczenie przywileju koszyckiego • opisać relacje polsko-litewskie w XIV–XV w.	Uczeń rozumie: • konsekwencje zawarcia unii polsko-litewskiej Uczeń potrafi: • przedstawić związki łączące Polskę z Węgrami i Litwą w XIV–XV w. • opisać relacje polsko-węgierskie w XIV w. • wyjaśnić przyczyny i skutki unii Polski z Węgrami • wyjaśnić przyczyny	Uczeń potrafi: • scharakteryzować rządy Władysława Jagiełły

			- wymienić postanowienia umowy w Krewie - wskazać na mapie granice państwa polsko-litewskiego w 1434 r.	i skutki unii Polski z Litwą	
40. Wojna z zakonem krzyżackim w XV w.	Uczeń zna: - daty: 1228, 1410, 1411, 1454–1466, 1466 - postacie: Ulricha von Jungingena, Kazimierza Jagiellończyka - przyczyny wojen z Krzyżakami Uczeń rozumie: - pojęcie: wielka wojna z zakonem, wojna trzynastoletnia	Uczeń zna: - daty: 1409–1411, 1415, 1440, 1454 - postać: Pawła Włodkowica - postanowienia pierwszego pokoju toruńskiego - postanowienia drugiego pokoju toruńskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: Związek Pruski, inkorporacja, Żmudź, Prusy Zakonne, Prusy Królewskie, Warmia, ziemia chełmińska - rolę Gdańska leżącego nad Morzem Bałtyckim - konsekwencje bitwy pod Grunwaldem dla zakonu krzyżackiego Uczeń potrafi: - wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski po 1411 r. - wskazać i scharakteryzować przyczyny wojny trzynastoletniej - wskazać na mapie ziemie przyłączone do Polski po 1466 r.	Uczeń zna: - postacie: Wacława IV Luksemburskiego, Jana Bażyńskiego - przebieg wielkiej wojny z zakonem 1409–1411 - przebieg wojny trzynastoletniej Uczeń rozumie: - pojęcie: Związek Jaszczurczy - konsekwencje dla Polski odzyskania Pomorza Gdańskiego Uczeń potrafi: - omówić przyczyny, przebieg i skutki wielkiej wojny z zakonem - wymienić i wskazać na mapie bitwy z czasów wojny z zakonem 1409–1411 - omówić spór polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji - opisać przebieg i skutki wojny trzynastoletniej - wymienić i wskazać na mapie bitwy z czasów wojny z zakonem 1454–1466 - wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do przyłączenia Pomorza Gdańskiego do Polski	Uczeń rozumie: - wpływ przywileju cerekwicko-nieszawskiego na rozwój demokracji szlacheckiej w Polsce Uczeń potrafi: - wskazać na mapie ziemie, na których wybuchły powstania antykrzyżackie	Uczeń potrafi: - wskazać na mapie ruchy wojsk polskich, litewskich i krzyżackich podczas wojny z zakonem 1409–1411 - ocenić stosunki polsko-krzyżackie w XV w. - ocenić pozycję Polski na arenie międzynarodowej po drugim pokoju toruńskim - ocenić politykę Władysława Jagiełły i Kazimierza Jagiellończyka wobec zakonu krzyżackiego w XV w.
41. Monarchia stanowa w Polsce	Uczeń zna: daty: 1374, 1454, 1505	Uczeń zna: daty: 1388, 1422, 1423, 1430, 1433, 1496	Uczeń zna: postanowienia przywileju	Uczeń potrafi: wyjaśnić, w jaki sposób kształtowała się	Uczeń potrafi: przedstawić pozytywne i negatywne skutki

	- postać: Jana Olbrachta Uczeń rozumie: - pojęcia: monarchia stanowa, demokracja szlachecka	- strukturę społeczną w Polsce - główne postanowienia najważniejszych przywilejów szlacheckich - konstytucję Nihil novi Uczeń rozumie: - pojęcia: przywileje generalne, sejmik ziemski, sejm walny Uczeń potrafi: - wymienić najważniejsze przywileje szlacheckie i ich postanowienia	cerekwicko-nieszawskiego - postanowienia statutów piotrkowskich z 1496 r. Uczeń rozumie: - znaczenie konstytucji Nihil novi dla rozwoju demokracji szlacheckiej w Polsce Uczeń potrafi: - wymienić największe miasta XV-wiecznej Polski	monarchia stanowa w Polsce - omówić proces tworzenia się reprezentacji stanowej w Polsce - opisać strukturę społeczną w Polsce w okresie późnego średniowiecza	nadawania przywilejów przez monarchów
42. Kultura średniowiecznej Polski	Uczeń zna: - postacie: Jana Długosza, Wita Stwosza - najważniejsze zabytki literatury polskiej w średniowieczu - przykłady architektury i sztuki romańskiej i gotyckiej w Polsce w odniesieniu do swojego regionu Uczeń rozumie: - pojęcia: jałmużna, żak, szkoła parafialna, fortyfikacja, kronika Uczeń potrafi: - przedstawić najważniejsze osiągnięcia kultury średniowiecznej w Polsce	Uczeń zna: - postacie: Wincentego Kadłubka, Janka z Czarnkowa - zakony średniowieczne w Polsce: benedyktynów, cystersów, franciszkanów, dominikanów - organizację szkolnictwa w Polsce - pierwsze zdanie napisane w języku polskim Uczeń rozumie: - pojęcia: kultura łacińska, bakałarz, szkoła przykatedralna, szkoła kolegiacka - rolę uniwersytetu w Krakowie - znaczenie języka łacińskiego dla kultury średniowiecznej Uczeń potrafi: - rozpoznać dokonania kultury polskiej w okresie średniowiecza - wskazać elementy charakterystyczne	Uczeń rozumie: - rolę zakonów na ziemiach polskich dla procesu chrystianizacji i rozwoju kultury Uczeń potrafi: - określić rolę chrześcijaństwa w rozwoju kultury polskiej - wymienić opactwa zakonów w Polsce - omówić tematykę poruszaną przez literaturę średniowieczną - porównać styl romański i gotycki - wskazać na podstawie ołtarza Wita Stwosza elementy charakterystyczne dla rzeźby gotyckiej	Uczeń potrafi: - scharakteryzować organizację szkolnictwa w Polsce - wymienić najważniejsze zabytki literatury polskiego średniowiecza	Uczeń potrafi: - wyjaśnić, w jaki sposób chrześcijaństwo wpłynęło na rozwój kultury i sztuki w Polsce - wyjaśnić, w jaki sposób sztuka obrazowała średniowieczną duchowość

		dla architektury romańskiej i gotyckiej na przykładzie zabytków w Polsce			
--	--	--	--	--	--

Temat lekcji	Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny w klasie II				
	Poziom konieczny ocena dopuszczająca	Poziom podstawowy ocena dostateczna Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Poziom rozszerzający ocena dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Poziom dopełniający ocena bardzo dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Poziom wykraczający ocena celująca Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
W epoce humanistów i wielkich odkryć geograficznych					
Wielkie odkrycia geograficzne (rozdz. 2)	Uczeń zna: • daty: 1492, 1497–1499, 1519–1522 • postacie: Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana Uczeń rozumie: • rolę Hiszpanii i Portugalii w wielkich odkryciach geograficznych Uczeń potrafi: • wyjaśnić wpływ na wielkie odkrycia geograficzne opanowania przez Turków szlaków łączących Europę ze Wschodem	Uczeń zna: • postacie: Marca Pola, Henryka Żeglarskiego, Izabeli I Kastylijskiej, Ferdynanda II Aragońskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: karawela, astrolabium, busola, kompas, handel lewantyński • znaczenie karaweli dla żegluga dalekomorskiej Uczeń potrafi: • wyjaśnić, skąd średniowieczni Europejczycy czerpali wiedzę o nieznanym krainach • scharakteryzować polityczne, gospodarcze i religijne przyczyny odkryć geograficznych	Uczeń zna: • datę: 1488 • postać: Bartolomeu Dياز • cztery wyprawy Krzysztofa Kolumba przez Atlantyk i jego osiągnięcia odkrywcze Uczeń rozumie: • pojęcia: portolany, laska Jakuba • wpływ wypraw dalekomorskich na pozycję miast Półwyspu Iberyjskiego Uczeń potrafi: • scharakteryzować wpływ czynnika demograficznego na udział państw iberyjskich w wielkich odkryciach geograficznych	Uczeń zna: • niebezpieczeństwa, z którymi musieli się borykać żeglarze w czasie wypraw Uczeń rozumie: • wpływ upadku ostatniej twierdzy Maurów w Hiszpanii na decyzję królewskiej pary o sponsorowaniu wyprawy Krzysztofa Kolumba Uczeń potrafi: • scharakteryzować skutki wielkich odkryć geograficznych – polityczne, gospodarcze, poznawcze, naukowe, kulturowe • scharakteryzować udoskonalenia, które w karaweli wprowadzili Portugalczycy	
Walka o Nowy Świat (rozdz. 3)	Uczeń zna: • datę: 1494 Uczeń rozumie:	Uczeń rozumie: • przyczyny sprowadzenia	Uczeń potrafi: • wyjaśnić wpływ odkrycia	Uczeń rozumie: • negatywne skutki powstania	

	- pojęcia: faktoria, strefa wpływów, inflacja, handel niewolnikami Uczeń potrafi: - wymienić główne postanowienia traktatu w Tordesillas	niewolników do Ameryki - pojęcie: handel trójkątny Uczeń potrafi: - wskazać na mapie strefy wpływów – hiszpańską i portugalską z 1494 r.	i opanowania nowych lądów przez Europejczyków na gospodarkę kapitalistyczną	imperiiw kolonialnych Uczeń potrafi: wyjaśnić przyczyny procesu wyniszczenia pierwotnych cywilizacji Ameryki	
Renesans (rozd. 4)	Uczeń zna: - daty: 1509, 1543 - postacie: Johannes Gutenberg, Erazm z Rotterdamu, Mikołaja Kopernika, Leonarda da Vinci, Michała Anioła oraz ich dzieła - czas zastosowania metalowej ruchomej czcionki w drukarstwie Uczeń rozumie: - pojęcia: renesans (odrodzenie), humanizm - znaczenie wynalazku Gutenberga - doniosłość odkrycia Mikołaja Kopernika - znaczenie dzieła Pochwała głupoty Erazma z Rotterdamu Uczeń potrafi: - podać przykłady dzieł sztuki renesansowej	Uczeń zna: - datę: 1532 - postacie: Niccolò Machiavellego, Rafaela Santi, Tytjana oraz ich dzieła - charakterystyczne cechy sztuki renesansowej - główne idee zawarte w dziele Książę Niccolò Machiavellego Uczeń rozumie: - pojęcia: heliocentryczna budowa wszechświata, układ geocentryczny, perspektywa, makiawelizm - wpływ uczonych bizantyńskich, poszukujących we Włoszech schronienia po zdobyciu przez Turków Konstantynopola, na rozwój zainteresowań kulturą antyczną Uczeń potrafi: - przedstawić poglądy głównych myślicieli renesansu - wymienić dzieła głównych twórców epoki - wskazać różnicę między średniowieczną a renesansową wizją świata i człowieka	Uczeń zna: - postacie: Tomasz Morusa, Jeana Bodina, Williama Szekspira, Sandra Botticellego, Albrechta Dürera, Filippa Brunelleschiego, Dantego Alighieri, Francesca Petrarki oraz ich dzieła - główne idee zawarte w dziełach Utopia Tomasz Morusa oraz Sześciu księgach o Rzeczypospolitej Jeana Bodina Uczeń rozumie: - pojęcia: attyka, krużganki, portyk - dlaczego Człowiek witrażuński Leonarda da Vinci stanowi przykład realizacji głównych haseł humanizmu Uczeń potrafi: - wyjaśnić, w jaki sposób w architekturze renesansowej realizowano hasło powrotu do antyku	Uczeń zna: - postacie: Lucasa Cranacha Starszego, Hansa Holbeina Młodszego, Hieronima Boscha, Pietera Bruegla Starszego, Galileusza oraz ich dzieła i osiągnięcia - czas powstania Globe Theatre w Anglii Uczeń rozumie: - pojęcie: człowiek renesansu - na czym polegała przemiana w sposobie myślenia Europejczyków w okresie renesansu - dlaczego renesansowym twórcom przyswiecała myśl rzymskiego komediopisarza: Człowiekiem jestem i sądzę, że nic, co ludzkie, nie jest mi obce Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego w okresie renesansu doszło do rozwoju języków narodowych - podać przykłady pisarzy i poetów tworzących w językach narodowych	Uczeń zna: - postacie: Miguela Servetę, Paracelsusa oraz ich osiągnięcia Uczeń rozumie: - znaczenie bogatych rodów Medyceuszów i Sforzów dla szerzenia się idei renesansu - rolę mecenatu artystycznego – Kościoła, dworu, rodów mieszczańskich Uczeń potrafi: - scharakteryzować myśl polityczną epoki odrodzenia - wskazać różnicę między włoską a niderlandzką sztuką renesansową
Reformacja w Europie (rozd. 5)	Uczeń zna: - datę: 1517 - postacie: Marcina Lutra, Jana Kalwina - przyczyny wystąpienia Marcina Lutra	Uczeń zna: - daty: 1534, 1536, 1555, 1572 - postacie: Henryka VIII, Henryka Burbona Uczeń rozumie:	Uczeń zna: - datę: 1598 - postacie: Filipa Melanchtona Uczeń rozumie:	Uczeń zna: - datę: 1529 - postacie: Tomasz Morusa, Katarzyny Aragońskiej, Anny Boleyn	Uczeń zna: metody i środki propagandy wykorzystywane przez protestantów i katolików do walki religijnej

	Uczeń rozumie: - pojęcia: odpust, celibat, reformacja, luteranizm, kalwinizm - dlatego ogłoszenie 95 tez przez Marcina Lutra doprowadziło do rozłamu w Kościele Uczeń potrafi: - wymienić najważniejsze postulaty Marcina Lutra - omówić zasady wyznania luterskiego	- pojęcia: Akt supremacji, predestynacja, hugenoci, Kościół anglikański, pokój w Augsburgu, Augsburgskie wyznanie wiary, noc św. Bartłomieja - zasadę „czyja władza, tego religia” Uczeń potrafi: - wyjaśnić okoliczności, w których doszło do rzezi hugenotów we Francji - wyjaśnić przyczyny konfliktu Henryka VIII z papieżem - omówić zasady wyznania kalwińskiego i anglikańskiego	- pojęcia: edykt wormacki, banicja, edykt z Nantes Uczeń potrafi: - omówić przyczyny polityczne wojen religijnych we Francji - omówić zasady edyktu z Nantes	Uczeń rozumie: - pojęcia: protestantyzm, konsystorz, sejm w Spirze - z czego wynikał podział religijny Rzeczypospolitej Uczeń potrafi: - wyjaśnić przyczyny konfliktu Henryka VIII z Tomaszem Morusem - porównać najważniejsze wyznania powstałe w okresie reformacji - wskazać na mapie państwa, w których zwyciężyła reformacja	Uczeń rozumie: - teorię o wpływie etyki protestanckiej na rozwój kapitalizmu Uczeń potrafi: - ocenić wpływ kryzysu w Kościele katolickim na szerzenie się hasła reformacji - ocenić społeczne, polityczne i kulturowe skutki reformacji
Reforma Kościoła katolickiego w XVI w. (rozdz. 6)	Uczeń zna: - daty: 1545–1563 Uczeń rozumie: - pojęcia: herezja, sobór powszechny, reforma Kościoła katolickiego i kontrreformacja Uczeń potrafi: - wymienić główne postanowienia soboru trydenckiego	Uczeń zna: - datę: 1534 - postać: Ignacego Loyoli Uczeń rozumie: - pojęcia: Katechizm rzymski, seminarium duchowne, Towarzystwo Jezusowe (jezuici), „żołnierze Chrystusa” Uczeń potrafi: - scharakteryzować działalność jezuitów	Uczeń zna: - datę: 1542 - postać: Pawła III, Giordana Bruna, Piusa V Uczeń rozumie: - pojęcia: Święte Oficjum, konwersja, inkwizycja - dlatego, mimo surowej reguły, zakon jezuitów cieszył się dużą popularnością, a jego działalność spotykała się w XVI w. z powszechnym uznaniem Uczeń potrafi: - wyjaśnić różnicę w znaczeniu terminów kontrreformacja i reforma Kościoła katolickiego	Uczeń zna: - datę: 1559 Uczeń rozumie: - pojęcia: brewiarz rzymski, Wulgata, synod diecezjalny, synod prowincjonalny, księgi metrykalne, dysputa, Indeks ksiąg zakazanych - dlatego na indeksie znalazło się dzieło Mikołaja Kopernika - O obrotach sfer niebieskich - związek reformy Kościoła z narodzinami baroku Uczeń potrafi: - ocenić działania podjęte przez Kościół rzymskokatolicki w XVI w.	Uczeń zna: - postać: Juliusza II, Leona X - nowe zakony (poza jezuitami), które podjęły działalność w duchu odnowy Kościoła Uczeń rozumie: - pojęcia: pijarzy, kapucyni, karmelitanki, szarytki, wizytki, urszulanki, sobór laterański V Uczeń potrafi: - wyjaśnić wpływ postanowień soboru trydenckiego na pogłębienie podziałów religijnych
Polska złotego wieku					
Polska za panowania ostatnich Jagiellonów (rozdz. 10)	Uczeń zna: - daty: 1515, 1525, 1572 - postać: Władysława Jagiellończyka, Ludwika Jagiellończyka, Zygmunta Starego, Zygmunta	Uczeń zna: - daty: 1514, 1519–1521 - postać: Władysława III - okoliczności, w których doszło do bitwy pod Orszą Uczeń potrafi: - scharakteryzować stosunki między	Uczeń zna: - daty: 1561, 1563–1570, 1568 - postać: Gottharda Kettlera - lata panowania trzech ostatnich Jagiellonów w Rzeczypospolitej	Uczeń zna: - daty: 1531, 1533, 1570 - postać: Sulejmana I Wspaniałego, Jana Zápolyi - przyczyny i skutki bitwy pod Obertynem	Uczeń zna: - postać: Jana Kostki - kupiecko-bankierski ród Loitzów - powiązania rodzinne Jagiellonów z Hohenzollernami i Habsburgami

	Augusta, Albrechta Hohenzollerna • postanowienia traktatu wiedeńskiego • okoliczności, w których doszło do hołdu pruskiego w 1525 r. Uczeń rozumie: • pojęcia: traktat krakowski, hołd pruski, traktat wiedeński, sekularyzacja, lenno, polityka dynastyczna, złoty wiek • przyczyny zawarcia traktatu wiedeńskiego Uczeń potrafi: • wyjaśnić przyczyny i konsekwencje podpisania traktatu krakowskiego	Rzeczpospolitą a Prusami Zakonnymi, a następnie Prusami Książęcymi • wyjaśnić, dlaczego doszło do wybuchu wojny w 1519 r. • wyjaśnić, jakie czynniki miały wpływ na przebieg ostatniej wojny z zakonem krzyżackim • scharakteryzować stosunki Polski z Moskwą w pierwszej połowie XVI w.	• cel utworzenia i zadania Komisji Morskiej Uczeń rozumie: • pojęcia: zakon inflancki, układ wileński, kaprowie, flota królewska, żegluga narewska, pierwsza wojna północna, Inflanty Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego przeniesiono prawa dziedziczenia lenna w Prusach Książęcych na brandenburską linię Hohenzollernów • omówić przyczyny, przebieg i skutki pierwszej wojny północnej	• postanowienia zawarte w Statutach Karnkowskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Gospodarstwo Mołdawskie, Pokucie, tabor, pokój wieczysty Uczeń potrafi: • wyjaśnić przyczyny rywalizacji Rzeczpospolitej z Turcją o Mołdawię • wyjaśnić wpływ stosunków Rzeczpospolitej z Habsburgami na kontakty z Turcją • omówić przyczyny konfliktu Zygmunta Augusta z Gdańskiem • scharakteryzować treść obrazu Jana Matejki Hołd pruski	Uczeń rozumie: • pojęcie: galeon • dlaczego Albrecht Hohenzollern zdecydował się na przejście na luteranizm Uczeń potrafi: • ocenić rolę traktatu wiedeńskiego we wzajemnych stosunkach Jagiellonów i Habsburgów • wyjaśnić, dlaczego plany budowy floty morskiej zakończyły się niepowodzeniem • scharakteryzować różne opinie funkcjonujące w polskiej historiografii na temat skutków traktatu krakowskiego
Kształtowanie się demokracji szlacheckiej (rozdz. 11)	Uczeń zna: • daty: 1454, 1468, 1505 • postać: Jana Łaskiego, Aleksandra Jagiellończyka • miejsce, gdzie odbył się pierwszy sejm walny Uczeń rozumie: • pojęcia: demokracja szlachecka, konstytucja Nihil novi, przywileje szlacheckie, sejm walny, trzy stany sejmujące, senat, izba poselska • dlaczego władcy wydawali przywileje dla szlachty • znaczenie przywileju cerekwicko-nieszawskiego dla polskiego parlamentaryzmu Uczeń potrafi: • wymienić prawa nadane przywilejem cerekwicko-nieszawskim	Uczeń zna: • daty: 1496, 1518 • kompetencje izby poselskiej i senatu • skład senatu Uczeń rozumie: • pojęcia: sejmiki ziemskie, sejmiki prowincjonalne, prawo ziemskie • znaczenie statutów piotrkowskich dla ugruntowania dominującej pozycji szlachty w państwie • znaczenie decyzji króla o zrzeczeniu się prawa do rozstrzygania sporów szlachty z jej poddanymi Uczeń potrafi: • scharakteryzować wpływ rozwoju gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej na polityczne dążenia szlachty • opisać rolę króla, senatu i izby poselskiej podczas obrad sejm walnego	Uczeń zna: • daty: 1562–1563 Uczeń rozumie: • pojęcia: ruch egzekucyjny, domena królewska, królewszczyna, unia realna, rewindykacja, wojsko kwarciarne Uczeń potrafi: • wymienić postulaty ruchu egzekucyjnego	Uczeń zna: • datę: 1523 Uczeń rozumie: • pojęcia: magnateria, lustracja, elekcja vivente rege, elekcja viritum, sejmik przedsejmowy, sejmik relacyjny, sejmik elekcyjny, sejmik deputacki, instrukcje poselskie, uniwersały • dlaczego Zygmunt August zdecydował się na przystąpienie do ruchu egzekucyjnego Uczeń potrafi: • wymienić rodzaje sejmików ziemskich i scharakteryzować ich kompetencje • wyjaśnić, dlaczego sejmiki odbywały się w kościołach	Uczeń zna: • rolę królowej Bony w dziele lustracji i rewindykacji królewskich Uczeń rozumie: • przyczyny zwycięstwa politycznego średniej szlachty Uczeń potrafi: • ocenić, czy słuszną jest tezę, że demokracja szlachecka była jedną z przyczyn osłabienia autorytetu władzy monarszej w Rzeczpospolitej

	• wyjaśnić wpływ konstytucji Nihil novi na kształtowanie się demokracji szlacheckiej	• scharakteryzować rolę sejmików ziemskich			
Odrodzenie w Polsce (rozdz. 12)	Uczeń zna: • datę: 1543 • okres, w którym został zapoczątkowany renesans na ziemiach polskich – połowa XV w. • postacie: Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Mikołaja Kopernika, Bony Sforzy Uczeń potrafi: • podać przykłady budowli renesansowych w Polsce • podać przykłady utworów Mikołaja Reja i Jana Kochanowskiego oraz omówić ich tematykę • wyjaśnić doniosłość dzieła Mikołaja Kopernika	Uczeń zna: • daty: 1474, 1551 • postać: Andrzeja Frycza Modrzewskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: cenzura, Kościół narodowy, Akademia Wileńska, Akademia Zamojska, kolegium w Braniewie • dlaczego dzieło Andrzeja Frycza Modrzewskiego o O poprawie Rzeczypospolitej wydrukowano najpierw w wersji ocenzurowanej Uczeń potrafi: • scharakteryzować myśl polityczną i społeczną Andrzeja Frycza Modrzewskiego • opisać działanie polskiego szkolnictwa w XVI w.	Uczeń zna: • daty: 1501, 1519–1531 • postacie: Filippa Buonaccorsiego (Kallimacha), Franciszka Florentczyka, Bartolomea Berrecciego, Stanisława Orzechowskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: arkady, kaplica Zygmuntowska Uczeń potrafi: • scharakteryzować myśl polityczną Stanisława Orzechowskiego • wyjaśnić różnicę w poglądach Stanisława Orzechowskiego i Andrzeja Frycza Modrzewskiego • wymienić elementy architektury renesansowej i wskazać je w budowlach, takich jak: ratusz w Poznaniu, pałac w Baranowie, Sukiennice w Krakowie, kaplica Zygmuntowska, dziedziniec na Wawelu	Uczeń zna: • datę: 1508 • postacie: Marcina Kromera, Marcina Bielskiego, Macieja z Miechowa, Jana Dantyszka, Andrzeja Krzyckiego, Biernata z Lublina, Mikołaja Sępa Szarzyńskiego, Bertranda Moranda • kontakty Jana Dantyszka z Erazmem z Rotterdamu Uczeń rozumie: • pojęcia: epistolografia, polichromia, „Padwa północy” Uczeń potrafi: • zaprezentować dokonania twórców odrodzenia w dziedzinie literatury i sztuki oraz historiografii • omówić założenia urbanistyczne Zamościa • ocenić dorobek polskiej myśli politycznej doby renesansu • wskazać na mapie miejscowości, w których znajdowały się budowle renesansowe	Uczeń zna: • postacie: Wojciecha Oczki, Klemensa Janickiego, Stanisława Samostrzelnika Uczeń rozumie: • pojęcia: modlitewnik królowej Bony, Kodeks Baltazara Behema, miniatura, psalmy • znaczenie mecenatu dla kultury renesansowej Uczeń potrafi: • porównać styl gotycki z renesansowym
Reformacja na ziemiach polskich (rozdz. 13)	Uczeń zna: • daty: 1573, 1596 • sytuację wyznaniową w państwie polsko-litewskim przed reformacją • wyznania protestanckie w Polsce w XVI w. Uczeń rozumie:	Uczeń zna: • datę: 1562 Uczeń rozumie: • pojęcia: bracia polscy (unitarianie, arianie), pacyfizm	Uczeń zna: • datę: 1570 • postać: Jana Łaskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: husyci, anabaptyści, bracia czescy, zgoda sandomierska	Uczeń zna: • przyczyny niepowodzenia idei Kościoła narodowego Uczeń potrafi: • wyjaśnić, na czym polegał fenomen na skalę europejską aktu konfederacji warszawskiej	Uczeń rozumie: • pojęcia: menonici

	- pojęcia: konfederacja warszawska, unia brzeska, tolerancja religijna, unia, obrządek greckokatolicki - przyczyny uchwalenia aktu konfederacji warszawskiej - cele zawarcia unii brzeskiej Uczeń potrafi: - wymienić postanowienia konfederacji warszawskiej - omówić decyzje unii brzeskiej			wskazać na mapie ziemie Rzeczypospolitej, na których hasła reformacji trafiły na podatny grunt	
Rzeczpospolita Obojga Narodów (rozdz. 14)	Uczeń zna: - datę: 1569 - postać: Zygmunta Augusta Uczeń rozumie: - pojęcie: unia realna - groźbę zerwania unii polsko-litewskiej wraz z bezpotomną śmiercią Zygmunta Augusta - różnicę między unią personalną a unią realną Uczeń potrafi: - wymienić postanowienia unii lubelskiej	Uczeń rozumie: - pojęcie: inkorporacja Uczeń potrafi: - wskazać ziemie, które zostały wcielone do Korony przez Zygmunta Augusta	Uczeń zna: - postać: Barbary Radziwiłłówny Uczeń rozumie: - dłaczego Zygmunt Stary i Bona nie popierali ślubu Zygmunta Augusta z Barbarą Radziwiłłówną Uczeń potrafi: - przedstawić strukturę narodowościową Rzeczypospolitej Obojga Narodów	Uczeń zna: - postać: Mikołaja Radziwiłła Uczeń rozumie: - korzyści i zagrożenia wynikające z zacieśnienia unii dla strony polskiej i litewskiej Uczeń potrafi: - wyjaśnić rolę zagrożenia ze strony Moskwy dla przyspieszenia prac nad zawarciem unii realnej - wyjaśnić przyczyny sprzeciwu Litwinów wobec planów unii lubelskiej	Uczeń rozumie: - pojęcie: język ruski - cel namalowania przez Jana Matejkę obrazu Unia lubelska Uczeń potrafi: - dokonać interpretacji treści obrazu Jana Matejki Unia lubelska - zająć stanowisko w dyskusji: „Czy unia lubelska była sukcesem czy porażką Zygmunta Augusta?” oraz uzasadnić swoją opinię
Pierwsi władcy elekcyjni na polskim tronie (rozdz. 15)	Uczeń zna: - daty: 1572, 1573, 1576 - postacie: Henryka Walezego, Anny Jagiellonki, Stefana Batorego Uczeń rozumie: - pojęcia: wolna elekcja (elekcja viritim), artykuły henrykowskie, pacta conventa Uczeń potrafi: - wymienić pierwszych królów elekcyjnych - podać postanowienia zawarte	Uczeń zna: - daty: 1574, 1575 - postacie: Jana Zamoyskiego Uczeń rozumie: - dłaczego szlachta wybrała Annę Jagiellonkę na króla Polski Uczeń potrafi: - wyjaśnić wpływ wydarzeń we Francji na decyzję Henryka Walezego o opuszczenia Rzeczypospolitej - omówić okoliczności wyboru Anny Jagiellonki na króla Polski	Uczeń zna: - daty: 1577–1582, 1578 - postać: Jakuba Uchańskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: interreks, konfederacja, sejm konwokacyjny, piechota wybraniecka, Trybunał Koronny, akademia w Wilnie - dłaczego czas bezkrólewia był okresem niebezpiecznym dla państwa Uczeń potrafi: - wyjaśnić przyczyny wojny z Moskwą za	Uczeń zna: - daty: 1576–1577 - postać: Piotra Skargi Uczeń rozumie: - powody niechęci szlachty do tworzenia piechoty wybranieckiej Uczeń potrafi: - wyjaśnić przyczyny i skutki konfliktu Stefana Batorego z Gdańskiem - scharakteryzować politykę wewnętrzną i zagraniczną Stefana Batorego	Uczeń rozumie: - znaczenie wolnej elekcji dla systemu demokracji szlacheckiej - mechanizm propagandy politycznej na wolnych elekcjach Uczeń potrafi: - ocenić panowanie pierwszych władców elekcyjnych

	- w artykułach henrykowskich wyjaśnić, czym były pacta conventa - podać przykłady zobowiązań Henryka Walezego zawartych w pacta conventa		panowania Stefana Batorego - wskazać na mapie miejsca starć podczas wyprawy Stefana Batorego na Moskwę - wskazać na mapie ziemie przyznane Polsce na mocy rozejmu w Jamie Zapolskim - wyjaśnić przyczyny utworzenia Trybunału Koronnego	podać przyczyny zawarcia rozejmu w Jamie Zapolskim	
Gospodarka i społeczeństwo państwa polsko-litewskiego w XVI i na początku XVII w. (rozdz. 16)	Uczeń zna: - wiek, w którym kształtowała się gospodarka folwarczno-pańszczyźniana Uczeń rozumie: - pojęcia: pańszczyzna, folwark, dwór szlachecki Uczeń potrafi: - wyjaśnić, na czym polegała gospodarka folwarczno-pańszczyźniana	Uczeń zna: - datę: 1496 - okres pomyślnej dla Rzeczypospolitej koniunktury na zboże w Europie: poł. XVI – poł. XVII w. Uczeń rozumie: - pojęcia: koniunktura, monopol, przywiązanie chłopów do ziemi Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego zabroniono mieszczanom kupna ziemi oraz obejmowania wyższych urzędów i stanowisk kościelnych - wymienić główne towary eksportowe państwa polsko-litewskiego w XVI w.	Uczeń zna: - datę: 1520 Uczeń rozumie: - pojęcia: zbiegostwo, dyby, miasta główne, miasta prywatne, jarmarki, żupy solne Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jak szlachta zabezpieczała się przed zbiegostwem chłopów - wymienić postanowienia statutu toruńskiego - scharakteryzować pozycję chłopów i mieszczan w społeczeństwie polskim w XVI i na początku XVII w. - wyjaśnić, dlaczego władcy mieli monopol na wydobycie soli	Uczeń zna: - regiony Rzeczypospolitej z największą i najmniejszą liczbą miast Uczeń rozumie: - pojęcia: taksy wojewodzińskie, spław wiślany Uczeń potrafi: - omówić wpływ handlu na współpracę różnych grup społecznych w XVI i pocz. XVII w. - wyjaśnić, z czego wynikał spadek eksportu zboża w Gdańsku w latach 1575–1585	Uczeń zna: - bogate rodziny mieszczańskie – Bonerów w Krakowie i Loitzów w Gdańsku Uczeń rozumie: - pojęcie: Jarmark św. Dominika Uczeń potrafi: - zająć stanowisko w dyskusji: „Czy słusznie Gdańsk w XVI w. był uważany za najważniejsze miasto handlowe państwa polsko-litewskiego?” oraz uzasadnić swoje zdanie
Europa i Rzeczpospolita w XVII w.					
15. Wojna trzydziestoletnia (rozdz. 17)	Uczeń zna: - daty: 1618, 1618–1648 - strony walczące w wojnie trzydziestoletniej Uczeń rozumie: - pojęcie: defenestracja praska Uczeń potrafi: - wymienić przyczyny wybuchu wojny trzydziestoletniej - wyjaśnić, dlaczego cesarscy namiestnicy zostali wyrzuceni przez okno zamku na Hradczanach	Uczeń zna: - datę: 1648 Uczeń rozumie: - pojęcie: pokój westfalski Uczeń potrafi: - scharakteryzować sytuację w Rzeszy przed wybuchem wojny trzydziestoletniej - wskazać na mapie państwa obozu protestanckiego i ich przeciwników	Uczeń rozumie: pojęcia: lisowczycy, łupy wojenne, Palatynat Reński	Uczeń rozumie: - pojęcia: straty demograficzne, zapaść gospodarczą, psucie monety Uczeń potrafi: - wskazać na mapie decyzje terytorialne pokoju westfalskiego - wyjaśnić wpływ wojny trzydziestoletniej na polityczną, społeczną i gospodarczą sytuację w Europie	Uczeń zna: - przykłady psucia monety przez władców uczestniczących w wojnie trzydziestoletniej Uczeń rozumie: - pojęcie: sekularyzacja polityki - zmiany polityczne w Europie po wojnie trzydziestoletniej

	wymienić najważniejsze skutki wojny trzydziestoletniej				
Absolutyzm we Francji (rozdz. 18)	Uczeń zna: - datę: 1661 - postacie: Ludwika XIV, Armanda Richelieu Uczeń rozumie: - pojęcia: absolutyzm, monarchia absolutna, pierwszy minister, Stany Generalne, hugenoci, Król Słońce Uczeń potrafi: - wymienić charakterystyczne cechy absolutyzmu francuskiego za rządów Ludwika XIV	Uczeń zna: - daty: 1624, 1628, 1629 - postacie: Ludwika XIII, Marii Medycejskiej, Anny Austriaczki Uczeń rozumie: - pojęcia: regencja, regent, racja stanu, edykt łaski - wpływ zdobycia twierdzy La Rochelle na ogłoszenie edyktu łaski - przyczyny ograniczenia przywilejów politycznych hugenotów Uczeń potrafi: - wyjaśnić znaczenie edyktu łaski - wyjaśnić przyczyny zaangażowania Francji w konflikt z Habsburgami	Uczeń zna: - daty: 1617–1643, 1642, 1685 - postać: Jeana Baptiste’a Colberta Uczeń rozumie: - pojęcia: merkantylizm, protekcjonizm, szlachta urzędnicza - dlaczego kardynał Richelieu bezwzględnie rozprawił się z opozycją Uczeń potrafi: - scharakteryzować i ocenić politykę merkantylizmu	Uczeń zna: - daty: 1701–1714 Uczeń rozumie: - pojęcia: generalny kontroler finansów, wojna o sukcesję hiszpańską Uczeń potrafi: - scharakteryzować politykę zagraniczną Francji w drugiej połowie XVII i na początku XVIII w. - rozstrzygnąć, czy słusznie okres od drugiej połowy XVII w. i na początku XVIII w. nazywany jest epoką francuskiej hegemonii w Europie oraz uzasadnić swoje zdanie - wskazać na mapie nabytki terytorialne Francji w XVII w. - wyjaśnić, dlaczego Wersal nazwano „złotą klatką”	Uczeń zna: - reformy wprowadzone w armii francuskiej w czasie panowania Ludwika XIV Uczeń rozumie: - pojęcia: muszkiet, dragon, grenadier Uczeń potrafi: - zająć stanowisko w dyskusji: „Czy Wersal to oznaka potęgi czy rozrzutności Ludwika XVI?” oraz uzasadnić swoje zdanie
Powstanie monarchii parlamentarnej w Anglii (rozdz. 19)	Uczeń zna: - daty: 1642–1649, 1688, 1689 - postać: Olivera Cromwella Uczeń rozumie: - pojęcia: wojna domowa w Anglii, nowa szlachta, chwalebna rewolucja, monarchia parlamentarna, Deklaracja praw - dlaczego uchwalono Deklarację praw Uczeń potrafi: - wymienić przyczyny wybuchu wojny domowej w Anglii - wymienić najważniejsze cechy monarchii parlamentarnej	Uczeń zna: - daty: 1649, 1653 - postacie: Jakuba I Stuarta, Karola I Stuarta Uczeń rozumie: - pojęcia: purytanie, protestanci nonkonformiści, dyktatura, lord protektor - dlaczego hodowla owiec stała się jedną z głównych gałęzi gospodarki w Anglii - przyczyny krytyki Kościoła anglikańskiego przez purytanów Uczeń potrafi: - przedstawić sytuację społeczno-wyznaniową i gospodarczą Anglii w początkach XVII w.	Uczeń zna: - daty: 1603, 1651, 1659, 1679 - postacie: Karola II Stuarta, Jakuba II Stuarta, Marii II Stuart, Wilhelma III Orańskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: prezbiterianie, independenci, Armia Nowego Wzoru, Habeas corpus act, Akt nawigacyjny - znaczenie Aktu nawigacyjnego dla rozwoju gospodarczego Anglii Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego purytanie podzielili się na dwa odczłamy - opisać przebieg i skutki angielskiej wojny domowej - wymienić przyczyny wojny Anglii	Uczeń zna: - daty: 1640, 1640–1653, 1641, 1658, 1685 Uczeń rozumie: - pojęcia: Krótki Parlament, Długi Parlament, Wielkie napomnienie, Petycja praw, Parlament Kadłubowy Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego Armia Nowego Wzoru zyskała opinię jednej z najbardziej nowoczesnych armii w XVII w. - omówić rolę Marii II Stuart w objęciu tronu przez Wilhelma III Orańskiego	Uczeń rozumie: - pojęcia: spiszek prochowy, „papiści” - przyczyny i konsekwencje wojen Anglii ze Szwecją Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego ustawa Habeas corpus act jest uznana za jeden z fundamentów przyszłej brytyjskiej demokracji - porównać ewolucję ustroju Francji oraz Anglii w XVII w.

		- wymienić przyczyny konfliktu między Stuartami a parlamentem angielskim w XVII w. - wskazać na mapie obszar, który w czasie wojny domowej w Anglii znalazł się pod kontrolą parlamentu - przedstawić okres dyktatury Cromwella - wymienić prawa uzyskane przez parlament na mocy Deklaracji praw	z Republiką Zjednoczonych Prowincji wyjaśnić, w jaki sposób doszło do powstania monarchii parlamentarnej		
Barok w Europie i w Polsce (rozd. 20)	Uczeń zna: - czas występowania baroku w Europie (koniec XVI w. – połowa XVIII w.) - postacie: Kartezjusza, Johna Locke’a - obiekty: kościoł Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Krakowie Uczeń rozumie: - pojęcia: barok, ekspresja, fasada, racjonalizm, empiryzm, rewolucja naukowa Uczeń potrafi: - podać charakterystyczne cechy baroku - wyjaśnić założenia racjonalizmu i empiryzmu	Uczeń zna: - daty: 1643–1644 - postacie: Jana Chryzostoma Paska, Thomasa Hobbesa, Isaaca Newtona - obiekty: kolumna Zygmunta Uczeń rozumie: - pojęcia: światłocień, efekt iluzji, dynamizm, portret trumienny, pamiętnikarstwo Uczeń potrafi: - przedstawić cechy kultury baroku - wyjaśnić, w jakim celu tworzone portrety trumienne	Uczeń zna: - daty: 1677–1696 - postacie: El Greca, Tylmana z Gameren, Francisca Bacona, Johannesa Keplera, Jana Heweliusza, Wacława Potockiego - obiekty: pałac króla Jana Sobieskiego w Wilanowie Uczeń rozumie: - pojęcia: manieryzm, barok dworski Uczeń potrafi: - opisać cechy manieryzmu na przykładzie dzieł El Greca	Uczeń zna: - datę: 1637 - postacie: Tomasza Dolabelli, Barucha Spinozy - nowe przyrządy do badań skonstruowane w tym okresie – mikroskop, pompa próżniowa, teleskop zwierciadlany Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jaką rolę odgrywała sztuka barokowa w działaniach Kościoła, dworów królewskich i magnackich - przedstawić główne osiągnięcia uczonych doby baroku - scharakteryzować dwa nurty filozofii doby baroku oraz myśl polityczną tej epoki	Uczeń zna: - postacie: Samuela Twardowskiego, Macieja Kazimierza Sarbiewskiego Uczeń potrafi: - przedstawić dokonania twórców epoki baroku w Rzeczypospolitej - przedstawić rolę portretu trumiennego jako źródła historycznego
Król, magnateria i szlachta Rzeczypospolitej (rozd. 21)	Uczeń zna: - daty: 1587, 1606 - postacie: Zygmunta III Wazy, Mikołaja Zebrzydowskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: rokosz Zebrzydowskiego, magnateria, oligarchia	Uczeń zna: - postacie: Maksymiliana III Habsburga, Jana Zamoyskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: klientelizm, oligarchizacja życia politycznego, wojewoda - przyczyny podwójnej elekcji	Uczeń zna: - daty: 1589, 1607 Uczeń rozumie: - pojęcia: sejm pacyfikacyjny, monarchia mieszana, regres gospodarczy, stagnacja Uczeń potrafi:	Uczeń zna: - datę: 1605 - postacie: Stanisława Lubomirskiego, Piotra Skargi Uczeń rozumie: - pojęcia: kaznodziejstwo, stronnictwo popularystów, stronnictwo	Uczeń potrafi: - wyjaśnić, przyczyny konfliktu Jana Zamoyskiego z królem - omówić znaczenie magnaterii dla rozwoju kultury w Rzeczypospolitej

	• powiązania rodzinne Zygmunta III Wazy z Jagiellonami Uczeń potrafi: • wymienić przyczyny zawiązania się opozycji przeciw królowi Zygmuntowi III Wazie • wymienić postulaty rokoszan	• rolę Jana Zamoyskiego w konflikcie z królem Zygmuntem III Wazą Uczeń potrafi: • wymienić konkurentów Zygmunta Wazy do polskiego tronu • wymienić i scharakteryzować działania dwóch obozów politycznych w czasie elekcji • przedstawić żądania postawione przez Litwinów przyszłemu królowi • przedstawić przyczyny i rezultat bitwy pod Byczyną • wyjaśnić, do czego doprowadziły próby wzmocnienia władzy królewskiej przez Zygmunta III Wazę	• wyjaśnić, na czym polegała monarchia mieszana • wyjaśnić przyczyny regresu gospodarczego w pierwszych dziesięcioleciach XVII w. • wyjaśnić konsekwencje bitwy pod Guzowem • scharakteryzować wzrost znaczenia magnaterii za panowania Zygmunta III Wazy i ocenić skutki tego zjawiska • ocenić zjawisko klientelizmu	regalistów, Kazania sejmowe • zjawisko zamykania się stanu społecznego • cel zwołania sejmów w 1605 i 1606 r. Uczeń potrafi: • omówić wpływ zmian społeczno-gospodarczych w Rzeczypospolitej w XVII w. na sytuację polityczną kraju • wskazać na mapie Byczynę, Guzów, regiony Rzeczypospolitej, gdzie było najwięcej rezydencji magnackich	
Wojny Rzeczypospolitej ze Szwecją i z Turcją (rozd. 22)	Uczeń zna: • daty: 1600–1635, 1605, 1620, 1621, 1655–1660 • postacie: Władysława IV Wazy, Jana II Kazimierza Wazy, Jana Karola Chodkiewicza, Stanisława Żółkiewskiego, Stefana Czarnieckiego Uczeń rozumie: • pojęcia: husaria, hetman, potop szwedzki, polskie ruszenie Uczeń potrafi: • scharakteryzować rolę husarii w bitwie pod Kircholmem • wymienić przyczyny wojen ze Szwecją i z Turcją w XVII w. • omówić postanowienia pokoju oliwskiego	Uczeń zna: • daty: 1599, 1626–1629, 1627 • postacie: Augustyna Kordeckiego, Karola X Gustawa Uczeń rozumie: • pojęcia: inkorporacja, Kozacy, paulini, ikona, przeor Uczeń potrafi: • wyjaśnić religijny i propagandowy aspekt obrony Jasnej Góry • wskazać na mapie miejsca bitew stoczonych ze Szwecją i z Turcją w pierwszej połowie XVII w.	Uczeń zna: • daty: 1600, 1622, 1629, 1635, 1660 Uczeń rozumie: • pojęcia: uniwersał, konfederacja w Tyszowcach, śluby lwowskie, wojna szarpana Uczeń potrafi: • omówić wojny ze Szwecją o Inflanty i ujście Wisły • przedstawić postawy Polaków w czasie potopu szwedzkiego • wymienić postanowienia zawieranych ze Szwecją rozejmów i podpisywanych traktatów • wyjaśnić przyczyny, dla których Jan Kazimierz złożył śluby lwowskie	Uczeń zna: • daty: 1655, 1657 Uczeń rozumie: • pojęcia: lenno, traktat welawsko-bydgoski Uczeń potrafi: • scharakteryzować cele polityki zagranicznej Wazów na tronie polskim • ocenić rezultaty wojen stoczonych przez Rzeczypospolitą w pierwszej połowie XVII w. • wyjaśnić przyczyny zawarcia i ocenić postanowienia traktatów welawsko-bydgoskich dla Rzeczypospolitej	Uczeń zna: • postać: Janusza Radziwiłła Uczeń rozumie: • pojęcia: układ w Kiejdanach • przyczyny zawarcia układu w Kiejdanach Uczeń potrafi: • wymienić dzieła malarskie, literackie oraz filmy związane tematycznie z wojnami Rzeczypospolitej ze Szwecją i z Turcją w XVII w.
Wojny Rzeczypospolitej z Rosją i powstanie Chmielnickiego (rozd. 23)	Uczeń zna: • daty: 1604, 1610, 1648, 1667 • postacie: Dymitra Samozwańca I, Stanisława Żółkiewskiego,	Uczeń zna: • daty: 1605, 1606 • postacie: Iwana IV Groźnego, Borysa Godunowa Uczeń rozumie:	Uczeń zna: • daty: 1607–1608, 1609, 1612, 1613, 1618 • postacie: Dymitra Samozwańca II, Wasyla II Szujskiego, Michała Romanowa	Uczeń zna: • daty: 1649, 1651, 1654, 1654–1667, 1658 • postacie: Jeremiego Wiśniowieckiego,	Uczeń zna: • daty: 1656, 1660 • postać: Jerzego Sebastiana Lubomirskiego Uczeń rozumie:

	Bohdana Chmielnickiego Uczeń rozumie: - pojęcia: dymitriada, Kozacy, rozejm w Andruszowie Uczeń potrafi: - wymienić przyczyny wojny z Rosją w pierwszej połowie XVII w. - wyjaśnić znaczenie bitwy pod Kłuszynem - przedstawić przyczyny wybuchu powstania Chmielnickiego - wymienić postanowienia rozejmu w Andruszowie	- pojęcia: wielka smuta, sobór ziemski, carewicz, bojarzy, rejestr kozacki Uczeń potrafi: - omówić przyczyny i skutki kryzysu wewnętrznego w Rosji - przedstawić przyczyny udzielenia poparcia Dymitrowi Samozwańcowi przez polskich i litewskich magnatów - scharakteryzować rząd Dymitra Samozwańca i ich skutki - wyjaśnić, jaką rolę pełnił rejestr kozacki	Uczeń rozumie: - pojęcia: porohy, Sicz, rozejm w Dywulinie Uczeń potrafi: - przedstawić okoliczności zamordowania Dymitra Samozwańca I - wyjaśnić, jak doszło do drugiej dymitriady - wyjaśnić, dlaczego król Władysław nie objął tronu carskiego - wskazać na mapie miejsca bitew oraz ziemie przyznane Rzeczypospolitej na mocy rozejmu w Dywulinie - wyjaśnić okoliczności zapoczątkowania w Rosji panowania dynastii Romanowów	Iwana Wyhowskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: Rzeczpospolita Federacja Trojga Narodów, ataman, ugoda w Perejaśławiu, ugoda w Hadziaczu, ugoda pod Zborowem Uczeń potrafi: - omówić postanowienia ugody pod Zborowem - wyjaśnić, dlaczego zwycięstwo w bitwie pod Beresteczkiem nie zostało wykorzystane - wyjaśnić znaczenie ugody w Perejaśławiu dla losów Ukrainy - omówić główne postanowienia ugody w Hadziaczu - przedstawić i pokazać na mapie przebieg wydarzeń i miejsca bitew w czasie powstania Chmielnickiego	- pojęcia: ugoda cudnowska, ośełdec, szarawary, spisa Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego zwycięstwo w bitwie pod Cudnowem zostało zaprzepaszczone - scharakteryzować uzbrojenie piechoty kozackiej
Kryzys Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVII w. (rozdz. 24)	Uczeń zna: - daty: 1648, 1652 - postać: Władysława Sicińskiego Uczeń rozumie: - pojęcie: liberum veto Uczeń potrafi: - wyjaśnić, w jaki sposób potop szwedzki wpłynął na załamanie gospodarcze kraju - wyjaśnić okoliczności użycia liberum veto po raz pierwszy na sejmie walnym	Uczeń zna: - daty: 1665–1666, 1668 - postacie: Ludwika Marii, Jerzego Sebastiana Lubomirskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: elekcja vivente rege, abdykacja, gospodarstwo zagrodnicze, gospodarstwo chłupnicze Uczeń potrafi: - wymienić i wskazać na mapie straty terytorialne Rzeczypospolitej w XVII w. - wyjaśnić stosowanie przez Szwedów zasady „wojna żywi się sama”	Uczeń zna: - daty: 1658, 1666 - postacie: Hieronima Radziejowskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: konwersja, ksenofobia, sąd sejmowy, anarchia Uczeń potrafi: - wskazać okres, w którym największa liczba sejmów zakończyła się bez podjęcia uchwał - wyjaśnić skutki polityczne bitwy pod Mławami - podać przykłady kradzieży dóbr kultury przez Szwedów w XVII w. - wyjaśnić, dlaczego sejm podjął decyzję o wygnaniu braci polskich - omówić wpływ wojen na poziom	Uczeń rozumie: - pojęcia: obstrukcja sejmowa Uczeń potrafi: - wyjaśnić przyczyny bicia monet nie – pełnowartościowych - wyjaśnić, w jaki sposób okres wojen wpłynął na kryzys kultury szlacheckiej - ocenić rolę zasady liberum veto w funkcjonowaniu demokracji szlacheckiej - ocenić, czy słusznie Hieronima Radziejowskiego uważa się za jednego z największych zdrajców w	Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego Jerzy Sebastian Lubomirski jest postacią kontrowersyjną - wyjaśnić znaczenie ukazania się pierwszego polskiego Indexu ksiąg zakazanych

		• wyjaśnić przyczyny wybuchu rokoszu Lubomirskiego • wyjaśnić przyczyny abdykacji Jana Kazimierza Wazy	życia mieszkańców kraju	dziejach Rzeczypospolitej	
Rzeczpospolita w czasach Jana III Sobieskiego (rozdz. 25)	Uczeń zna: • daty: 1672, 1672–1699, 1673, 1683 • postaci: Michała Korybuta Wiśniowieckiego, Jana III Sobieskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: haracz, sułtan, wezyr, odsiecz wiedeńska Uczeń potrafi: • wymienić postanowienia traktatu w Buczaczu • pokazać na mapie Podole, Buczacz, Chocim, Wiedeń • wyjaśnić, dlaczego król udał się z odsieczą oblężonemu przez Turków Wiedniowi	Uczeń zna: • datę: 1669 • postaci: Eleonory Habsburg, Karola V Leopolda, Jakuba Sobieskiego Uczeń rozumie: • pojęcie: czambuł • znaczenie odsieczy wiedeńskiej w dziejach Europy Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jak doszło do zwycięstwa sił sprzymierzonych w bitwie pod Wiedniem • wyjaśnić, z czego wynikała skuteczność bojowa husarii	Uczeń zna: • daty: 1674, 1676 • postaci: Marysieńki Sobieskiej, Kara Mustafy, Leopolda I Habsburga Uczeń rozumie: • pojęcie: rozejm w Żurawnie Uczeń potrafi: • wyjaśnić znaczenie zwycięstwa pod Chocimem dla wyboru na króla Jana Sobieskiego • omówić warunki rozejmu w Żurawnie • wyjaśnić, dlaczego koronacja Jana III Sobieskiego odbyła się dopiero dwa lata po jego elekcji	Uczeń zna: • daty: 1684, 1696, 1699 • postaci: Augusta II Mocnego, Krzysztofa Grzymułtowskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Liga Święta, lewobrzeżna Ukraina, traktat (pokój) Grzymułtowskiego, pokój w Karłowicach Uczeń potrafi: • wyjaśnić znaczenie bitew pod Parkanami • wymienić państwa, które zawiązały Ligę Świętą i wyjaśnić cele polityczne Ligi • wymienić postanowienia pokoju Grzymułtowskiego i wskazać na mapie ziemie wymienione w traktacie pokojowym • wymienić postanowienia pokoju w Karłowicach i ocenić, czy były one sukcesem Augusta II Mocnego	Uczeń zna: • daty: 1686, 1698 • postać: Feliksa Kazimierza Potockiego Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego kandydatura Jakuba Sobieskiego na króla Polski nie zyskała akceptacji szlachty • wyjaśnić, czego zażądała Rosja za udział w koalicji antytureckiej • wyjaśnić przyczyny, przebieg i skutki bitwy pod Podhajcami • wymienić dzieła artystyczne, których tematem była wiktoria wiedeńska
Wiek oświecenia					
Oświecenie – epoka przemian (rozdz. 27)	Uczeń zna: • daty: 1717, 1783 • postaci: Woltera, Josepha i Jacques’a Montgolfier • państwo, w którym po raz pierwszy w Europie wprowadzono powszechny obowiązek szkolny Uczeń rozumie:	Uczeń zna: • daty: 1662, 1666, 1741, 1762 • postaci: Monteskiusza, Jeana-Jacques’a Rousseau • poglądy głoszone przez Monteskiusza w dziele O duchu praw • poglądy głoszone przez Rousseau w dziele Umowa społeczna	Uczeń zna: • daty: 1751–1765 • postaci: Denisa Diderota, Isaaca Newtona, Karola Linneusza, Alessandra Volty, Benjamina Franklina • wynalazki i odkrycia epoki oświecenia Uczeń rozumie: • pojęcia: zasady dynamiki, prawo powszechnego	Uczeń zna: • datę: 1784 • postaci: Immanuela Kanta, Mosesa Mendelssohna • poglądy głoszone przez Kanta w Krytyce czystego rozumu Uczeń rozumie: • pojęcia: teoria poznania, przewrót	Uczeń zna: • postaci: Daniela Defoe, Jonathana Swifta Uczeń potrafi: • wyjaśnić, w jaki sposób literatura odwoływała się do głównych haseł oświecenia

	- pojęcia: prawa naturalne, oświecenie, rewolucja naukowa, empiryzm, racjonalizm - ideę, zgodnie z którą rozum odwołujący się do doświadczenia jest źródłem wiedzy o człowieku i otaczającym go świecie Uczeń potrafi: - wymienić główne cechy oświecenia - wyjaśnić wpływ wprowadzenia obowiązku szkolnego na spadek analfabetyzmu w społeczeństwie	- pierwsze akademie nauk Uczeń rozumie: - pojęcia: umowa społeczna, ateizm, deizm, trójpodział władzy, laicyzacja, Akademia Rysiów, Towarzystwo Królewskie Uczeń potrafi: - wyjaśnić genezę oświecenia - scharakteryzować zasadę trójpodziału władzy - scharakteryzować poglądy myślicieli oświeceniowych na temat państwa - wyjaśnić przełom w medycynie, który spowodował wprowadzenie szczepionki przeciwko ospie	ciążenia, piorunochron Uczeń potrafi: - ocenić znaczenie Wielkiej encyklopedii francuskiej w popularyzacji wiedzy - wymienić główne osiągnięcia oświecenia w dziedzinie nauki	kopernikański w filozofii Uczeń potrafi: - wyjaśnić, w jaki sposób Immanuel Kant zdefiniował oświecenie - scharakteryzować rolę salonów literackich w propagowaniu haseł oświecenia - wyjaśnić, jaki wpływ na rozwój nauki miały łóża masonów i akademie nauk - wyjaśnić, dlaczego Immanuel Kanta uważa się za sprawcę przewrotu kopernikańskiego w filozofii	
25. Rewolucja przemysłowa w XVIII w. (rozdz. 28)	Uczeń zna: - datę: 1769 - postać: Jamesa Watta - zasadę działania maszyny parowej Uczeń rozumie: - pojęcia: rewolucja przemysłowa, patent, maszyna parowa Uczeń potrafi: - wyjaśnić, w jakich dziedzinach gospodarki znalazł zastosowanie wynalazek maszyny parowej - wyjaśnić działanie maszyny parowej	Uczeń zna: - datę: 1712 - postać: Thomasa Newcomena Uczeń rozumie: - pojęcie: rozwój demograficzny - przyczyny spadku liczby urodzeń w XVIII w. - wpływ poprawy warunków sanitarnych na spadek śmiertelności Uczeń potrafi: - wyjaśnić przyczyny rozkwitu demograficznego w XVIII-wiecznej Europie - wyjaśnić przyczyny i skutki rewolucji przemysłowej w Anglii	Uczeń zna: - datę: 1776 - postać: Adama Smitha - poglądy Smitha zawarte w dziele <i>Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów</i> Uczeń rozumie: - pojęcia: rewolucja agrarna, płodozmian, proces groduzenia, urbanizacja, klasa robotnicza (proletariat), liberalizm ekonomiczny (gospodarczy), „niewidzialna ręka rynku” (wolna konkurencja) Uczeń potrafi: - scharakteryzować przemiany w rolnictwie w XVIII w. - wyjaśnić negatywne skutki procesu urbanizacji - przedstawić poglądy Adama Smitha	Uczeń zna: - postać: François Quesnaya Uczeń rozumie: - pojęcie: fizjokratyzm Uczeń potrafi: - wymienić główne założenia fizjokratyzmu - wskazać podobieństwa i różnice między fizjokratyzmem a liberalizmem - wymienić wynalazki rewolucji przemysłowej i scharakteryzować skutki ich zastosowania	Uczeń potrafi: wyjaśnić, w jaki sposób wzrost liczby mieszkańców w miastach wymuszał wprowadzenie zmian w przestrzeni urbanistycznej
Sąsiedzi Rzeczypospolitej – Rosja, Prusy i Austria (rozdz. 30)	Uczeń zna: - daty: 1689–1721, 1762–1796, 1740–1772 - postacie: Piotra I Wielkiego, Katarzyny II Wielkiej, Fryderyka II Wielkiego, Marii Teresy	Uczeń zna: - daty: 1701, 1773 - postać: Jemieliana Pugaczowa Uczeń rozumie: - pojęcia: wielkie poselstwo, powstanie Pugaczowa, grażdanka,	Uczeń zna: - daty: 1765–1780, 1781, 1781–1785 - postacie: Fryderyka I, Fryderyka Wilhelma I, Józefa II Uczeń rozumie: - pojęcia: współrządy, józefinizm, edykt o tolerancji (patent tolerancyjny),	Uczeń zna: - daty: 1713–1740, 1760, 1764, 1787 Uczeń rozumie: - pojęcia: system północny, Rada Państwa, scentralizowana administracja, unifikacja państwa	Uczeń zna: - daty: 1768, 1785 Uczeń rozumie: - pojęcia: Nadworna Komisja Edukacyjna, Karta szlachty Uczeń potrafi: - ocenić, czy rządy i reformy

	Uczeń rozumie: - pojęcia: absolutyzm oświecony, europeizacja społeczeństwa Uczeń potrafi: - wyjaśnić, czym był absolutyzm oświecony - podać przykłady reform przeprowadzonych przez Piotra I	dworanie, Senat Rządzący - konieczność modernizacji armii przez Piotra I - cel podróży Piotra I Wielkiego po Europie Zachodniej Uczeń potrafi: - scharakteryzować reformy polityczne oraz społeczno-gospodarcze Piotra I - omówić rolę Piotra I w budowie rosyjskiej floty - wyjaśnić, dlaczego obcinanie bród wywoływało sprzeciw części społeczeństwa rosyjskiego - wyjaśnić przyczyny wybuchu powstania chłopów w 1773 r. w Rosji - wskazać na mapie obszary przyłączone do Rosji w czasach Piotra I i Katarzyny II	gubernie, „król sierżant” - co zyskał elektor Fryderyk III, koronując się w Królewcu na króla Prus Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jak doszło do powstania Królestwa Pruskiego - wyjaśnić, dlaczego Fryderyka Wilhelma I nazywano „królem sierżantem” - przedstawić reformy przeprowadzone w monarchii Habsburgów przez Marię Teresę i Józefa II	Uczeń potrafi: - wyjaśnić, w jaki sposób Fryderyk II dążył do odbudowy państwa po wojnie siedmioletniej - wyjaśnić, co oznacza sformułowane przez Fryderyka Wielkiego stwierdzenie, że „panujący jest pierwszym sługą państwa”	Fryderyk II oraz Józefa II były zgodne z ideą monarchii oświeconych zająć stanowisko w dyskusji: „Czy Katarzyna II kontynuowała reformy i politykę Piotra I?” oraz uzasadnić swoje zdanie
Powstanie Stanów Zjednoczonych (rozdz. 31)	Uczeń zna: - daty: 1775–1783, 1776 - postacie: George’a Washingtona, Tadeusza Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: amerykańska wojna o niepodległość (rewolucja amerykańska), Deklaracja niepodległości Uczeń potrafi: - wyjaśnić przyczyny wojny kolonii z Wielką Brytanią - wymienić główne postanowienia Deklaracji niepodległości	Uczeń zna: - daty: 1773, 1787 - postacie: Benjamina Franklina, Thomasa Jeffersona Uczeń rozumie: - pojęcia: „bostońska herbatka” opłaty stemplowe, ojcowie założyciele, Kongres, Izba Reprezentantów, Senat, prezydent Uczeń potrafi: - wymienić główne postanowienia Konstytucji Stanów Zjednoczonych i opisać kompetencje poszczególnych organów władzy - wskazać na mapie kolonie, które weszły w skład Stanów Zjednoczonych Ameryki	Uczeń zna: - daty: 1775, 1777 Uczeń rozumie: - pojęcia: Pierwszy Kongres Kontynentalny, Drugi Kongres Kontynentalny, ojcowie założyciele Uczeń potrafi: - wyjaśnić, w których zapisach Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki zostały odzwierciedlone główne idee epoki oświecenia	Uczeń zna: - daty: 1779, 1783 - postać: Jerzego III Uczeń rozumie: - pojęcie: pokój paryski Uczeń potrafi: - opisać udział Polaków w amerykańskiej wojnie o niepodległość - wymienić państwa, które przyłączyły się do konfliktu po stronie kolonii - wymienić postanowienia pokoju paryskiego - wskazać na mapie: Boston, Filadelfię, Savannah, Trenton	Uczeń potrafi: wyjaśnić, w jaki sposób Amerykanie czczą polskich bohaterów rewolucji amerykańskiej

Rewolucja francuska (rozdz. 32)	Uczeń zna: • datę: 14 VII 1789 • postacie: Ludwika XVI, Marii Antoniny Uczeń rozumie: • pojęcia: Bastylia, Stany Generalne, Wersal, burżuazja, stan trzeci Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego Ludwik XVI zwołał Stany Generalne • wyjaśnić, dlaczego zdobycie Bastylii jest uważane za początek rewolucji francuskiej	Uczeń zna: • daty: 1789, 1791 • postacie: Emmanuela Josepha Sieyès, Marie Josepha de La Fayette’a Uczeń rozumie: • pojęcia: Zgromadzenie Narodowe, Zgromadzenie Konstytucyjne (Konstytuanta), Gwardia Narodowa, Deklaracja praw człowieka i obywatela Uczeń potrafi: • scharakteryzować społeczne, gospodarcze i polityczne przyczyny wybuchu rewolucji we Francji • wymienić główne założenia Deklaracji praw człowieka i obywatela • wskazać punkty Deklaracji praw człowieka i obywatela odwołujące się do głównych haseł oświecenia • wymienić symbole rewolucji francuskiej	Uczeń zna: • daty: 1792, 1793, 1793–1794 • postacie: Maksymiliana Robespierre’a Uczeń rozumie: • pojęcia: monarchia konstytucyjna, Zgromadzenie Prawodawcze, dyktatura, gilotyna Uczeń potrafi: • scharakteryzować główne założenia konstytucji francuskiej z 1791 r. • wyjaśnić, o co został oskarżony Ludwik XVI • omówić symboliczne znaczenie, jakie miało dla rewolucjonistów ścięcie Ludwika XVI	Uczeń zna: • daty: 1795, 1795–1799 Uczeń rozumie: • pojęcia: Istota Najwyższa, przewrót termidoriański, dyktatoriat, Rada Pięciuset, Rada Starszych Uczeń potrafi: • wyjaśnić reakcję międzynarodową na sytuację we Francji • wyjaśnić, jak doszło do przewrotu termidoriańskiego • omówić skutki rewolucji francuskiej	Uczeń zna: • postać: Olympe de Gouges Uczeń rozumie: • pojęcia: Deklaracja praw kobiety i obywatelki Uczeń potrafi: • wyjaśnić znaczenie rewolucji francuskiej w dziejach Europy
Rzeczpospolita w XVIII w.					
Rzeczpospolita w czasach saskich (rozdz. 34)	Uczeń zna: • daty: 1697, 1733 • postacie: Augusta II Mocnego, Augusta III Uczeń rozumie: • pojęcia: podwójna elekcja Uczeń potrafi: • wymienić najważniejsze przejawy kryzysu wewnętrznego Rzeczpospolitej za rządów Sasów	Uczeń zna: • daty: 1700–1721, 1704, 1709, 1717 • postać: Stanisława Leszczyńskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: wielka wojna północna, koterie, konfederacja sandomierska, sejm niemy Uczeń potrafi: • omówić okoliczności objęcia tronu przez Stanisława Leszczyńskiego • scharakteryzować sytuację polityczną w Rzeczpospolitej	Uczeń zna: • daty: 1702, 1715, 1720 • postać: Michała Radziejowskiego • rezultat i konsekwencje bitwy pod Kliszowem Uczeń rozumie: • pojęcia: konfederacja tarnogrodzka, konfederacja generalna, pogłównie, układ w Poczdamie • znaczenie bitwy pod Kliszowem dla działań w czasie wielkiej wojny północnej na terenie Rzeczpospolitej	Uczeń zna: • daty: 1732, 1740 • postacie: Stanisława Ledóchowskiego, Michała Fryderyka Czartoryskiego, Jana Klemensa Branickiego, Karola Stanisława Radziwiłła, Stanisława Konarskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: hiberna, wojna o sukcesję polską, Familia, pijarzy, Collegium Nobilium Uczeń potrafi:	Uczeń zna: • postać: Henryka Brühla Uczeń rozumie: • pojęcia: dobra stołowe, Kamera Uczeń potrafi: • ocenić działalność polityczną Stanisława Leszczyńskiego w okresie wojny północnej

		w czasie wielkiej wojny północnej wymienić postanowienia sejmiku niemieckiego • podać przyczyny redukcji liczby wojska w Rzeczypospolitej uchwalonej na sejmie niemieckim	Uczeń potrafi: • scharakteryzować skutki społeczne i gospodarcze udziału Rzeczypospolitej w wielkiej wojnie północnej • wyjaśnić, jak odbywała się ingerencja obcych państw w wewnętrzne sprawy Rzeczypospolitej w czasach saskich	• scharakteryzować programy stronnictw politycznych, które działały w okresie panowania Augusta III • wyjaśnić, na czym polegała reforma szkolnictwa opracowana przez Stanisława Konarskiego	
I rozbiór Rzeczypospolitej (rozdz. 35)	Uczeń zna: • daty: 1764, 1772 • postaci: Stanisława Augusta Poniatowskiego, Tadeusza Rejtana, Katarzyny II Wielkiej Uczeń rozumie: • pojęcie: sejm konwokacyjny Uczeń potrafi: • wyjaśnić okoliczności wyboru na króla Stanisława Augusta Poniatowskiego • wymienić uczestników I rozbioru Rzeczypospolitej • wskazać na mapie ziemie utracone przez Rzeczypospolitą w wyniku I rozbioru	Uczeń zna: • daty: 1767, 1768–1772 • postaci: Nikołaja Repnina, Michała Krasińskiego, Józefa Pułaskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: dysydenci, konfederacje dysydenckie, prawa kardynalne, konfederacja barska Uczeń potrafi: • wymienić prawa kardynalne • podać przyczyny zawiązania konfederacji barskiej • przedstawić postulaty konfederatów barskich • wskazać na mapie obszary objęte walką zbrojną w czasie wojny domowej 1768–1772 • wyjaśnić rolę Rosji w elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego	Uczeń zna: • daty: 1773–1775 • postać: Adama Ponińskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: sejm rozbiorowy, Rada Nieustająca Uczeń potrafi: • wymienić postanowienia sejmiku rozbiorowego • scharakteryzować postawę posłów podczas obrad sejmiku rozbiorowego	Uczeń zna: • postaci: Michała Hieronima Radziwiłła, Ottona Magnusa von Stackelberga Uczeń rozumie: • pojęcie: departament Uczeń potrafi: • rozstrzygnąć, czy prawa kardynalne wzmacniały czy osłabiały państwo, oraz uzasadnić swoją opinię • wyjaśnić wizję artystyczną sejmiku rozbiorowego stworzoną przez Jana Matejkę na obrazie Rejtana. Upadek Polski	Uczeń zna: • postaci: Kajetana Sołtyka, Józefa Andrzeja Załuskiego, Samuela Korsaka Uczeń potrafi: • ocenić postawę Tadeusza Rejtana na sejmie rozbiorowym
Kultura oświecenia w czasach stanisławowskich (rozdz. 36)	Uczeń zna: • daty: 1765, 1773 • postaci: Hugona Kołłątaja, Ignacego Krasickiego, Adama Kazimierza Czartoryskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: czasy stanisławowskie, Szkoła Rycerska, Komisja Edukacji Narodowej (KEN)	Uczeń zna: • datę: 1770 • postaci: Juliana Ursyna Niemcewicza, Franciszka Bohomolca, Ignacego Potockiego Uczeń rozumie: • pojęcia: obiady czwartkowe Uczeń potrafi:	Uczeń zna: • datę: 1775 • postaci: Grzegorza Piarowicza, Adama Naruszewicza Uczeń rozumie: • pojęcie: Towarzystwo do Książek Elementarnych Uczeń potrafi: • omówić strukturę instytucji oświatowych, których pracę miała		Uczeń rozumie: • pojęcie: Biblioteka Załuskich Uczeń potrafi: • przedstawić dorobek kulturalny Rzeczypospolitej za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego

	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego król utworzył Szkołę Rycerską • wyjaśnić, w jakim celu została powołana Komisja Edukacji Narodowej	• wyjaśnić, dlaczego obiady czwartkowe zwane były „obiadami rozumnymi” • podać miejsca, w których odbywały się obiady czwartkowe • omówić zadania, które stawiała nauczycielom Komisja Edukacji Narodowej	nadzorować Komisja Edukacji Narodowej • wyjaśnić, w jakim celu powstało Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych • wskazać przeszkody, które utrudniały pracę Komisji Edukacji Narodowej • wskazać różnicę między obiadami czwartkowymi i spotkaniami w salonach literackich Europy Zachodniej		
Sejm Wielki i Konstytucja 3 maja (rozdz. 37)	Uczeń zna: • daty: 1791, 1793 • postacie: Hugona Kołłątaja, Stanisława Staszica Uczeń rozumie: • pojęcia: Konstytucja 3 maja, Sejm Wielki (Sejm Czteroletni), kadencja sejmiku Uczeń potrafi: • wymienić postanowienia Konstytucji 3 maja • wyjaśnić, jak doszło do II rozbioru Rzeczypospolitej • wskazać na mapie ziemie utracone przez Rzeczypospolitą w II rozbiorze • wyjaśnić, dlaczego Austria nie uczestniczyła w II rozbiorze Rzeczypospolitej	Uczeń zna: • daty: 1788–1792, 1789 • postacie: Stanisława Małachowskiego, Jana Dekerta Uczeń rozumie: • pojęcia: reforma skarbowo-wojskowa, sejm skonfederowany, unifikacja, Straż Praw, jurysdykcja, czarna procesja, ustawa o miastach królewskich, ustawa rządowa, gołota (nieposesjonaci), instrukcje poselskie, ustawa o reformie sejmików Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego część szlachty była przeciwna reformom dotyczącym miast i mieszczaństwa • wyjaśnić cel zorganizowania czarnej procesji • scharakteryzować reformy Sejmu Wielkiego	Uczeń zna: • datę: 1792 • postacie: Stanisława Kostki Potockiego, Ignacego Potockiego, Franciszka Ksawerego Branickiego, Michała Poniatowskiego, Jacka Małachowskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: stronnictwo patriotyczne (republikańskie), stronnictwo hetmańskie, stronnictwo królewskie (dworskie), ofiara dziesiątego grosza, konfederacja targowicka Uczeń potrafi: • wyjaśnić trudności, jakie napotymano przy realizacji reformy skarbowo-wojskowej • scharakteryzować programy i działalność stronnictw na Sejmie Wielkim	Uczeń zna: • postacie: Józefa Poniatowskiego, Tadeusza Kościuszki Uczeń rozumie: • pojęcia: aklamacja, diariusz, Order Virtuti Militari Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego przeciwnicy Konstytucji 3 maja uważali, że była ona zamachem stanu • omówić przebieg wojny w obronie Konstytucji 3 maja • wyjaśnić, dlaczego król Stanisław August przystąpił do konfederacji targowickiej • wskazać na mapie Zieleńce i Dubienkę • ocenić postawę szlachty w trakcie sejmiku rozbiorowego w 1793 r.	Uczeń zna: • postacie: Stanisława Bieleńskiego, Jakoba Johanna Sievers, Ludwiga Heinricha Buchholtza Uczeń potrafi: • wyjaśnić wizję artystyczną stworzoną przez Jana Matejkę na obrazie Konstytucja 3 maja 1791 r. • ocenić, czy postanowienia Konstytucji 3 maja były zgodne z ideami oświecenia
Insurekcja kościuszkowska i III rozbiór Rzeczypospolitej (rozdz. 38)	Uczeń zna: • daty: 1794, 1795 • postacie: Tadeusza Kościuszki, Wojciecha Bartosa Uczeń rozumie: • pojęcia: insurekcja, naczelnik siły zbrojnej narodowej, kosynierzy	Uczeń zna: • postacie: Jana Kilińskiego, Jakuba Jasińskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Uniwersał połaniecki, klub jakobinów Uczeń potrafi: • wymienić postanowienia Uniwersału połanieckiego	Uczeń zna: • postacie: Antoniego Madalińskiego, Aleksandra Suworowa, Ignacego Zakrzewskiego, Józefa Zabiełły, Józefa Ankwicza, Józefa Kazimierza Kossakowskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Rada Zastępcza Tymczasowa, Sąd	Uczeń zna: • postacie: Ignacego Działyńskiego, Jędrzeja Kapostasa, Józefa Wybickiego, Józefa Pawlikowskiego Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego Prusy przystąpiły do	Uczeń zna: • datę: 1798 • postacie: Osipa Igelströma, Aleksandra Tormasowa, Iwana Fersena, Tomasza Wawrzeckiego Uczeń rozumie: • pojęcie: konwencja petersburska Uczeń potrafi:

	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jak doszło do wybuchu powstania kościuszkowskiego • opisać przebieg bitwy pod Racławicami • podać przyczyny klęski powstania kościuszkowskiego • wskazać na mapie ziemie, które utraciła Rzeczpospolita w III rozbiorze	i wyjaśnić, w jaki sposób zmieniał on sytuację chłopów • opisać przebieg wydarzeń w Warszawie i Wilnie w czasie insurekcji kościuszkowskiej	Najwyższy Kryminalny, rzeź Pragi Uczeń potrafi: • scharakteryzować nastroje polityczne wśród mieszkańców stolicy i podejmowane przez nich działania • opisać przebieg wydarzeń w czasie powstania kościuszkowskiego z uwzględnieniem najważniejszych bitew • wskazać na mapie Racławice, Szczekociny, Połaniec, Maciejowice, Radoszyce, Grodno	tłumienia insurekcji • scharakteryzować przyczyny klęski powstania kościuszkowskiego, uwzględniając ich aspekt polityczny, społeczny i militarny • ocenić straty terytorialne i ludnościowe, jakie poniosła Rzeczpospolita na rzecz Rosji, Austrii i Prus w wyniku III rozbioru	• wymienić postanowienia konwencji petersburskiej • ocenić panowanie Stanisława Augusta Poniatowskiego • ocenić postawę i dokonania Tadeusza Kościuszki
Epoka napoleońska					
System napoleoński w Europie (rozdz. 40)	Uczeń zna: • daty: 1799, 1804, 1807 • postaci: Napoleona Bonaparte, Józefiny Uczeń rozumie: • pojęcia: pierwszy konsul, referendum, cesarz Francuzów, Kodeks Napoleona Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jak doszło do wprowadzenia konsultatu we Francji • wyjaśnić okoliczności, w których doszło do koronacji cesarskiej Napoleona • wymienić główne zasady z Kodeksu Napoleona • wymienić postanowienia pokoju w Tylicy	Uczeń zna: • daty: 1805, 1806 • postaci: Aleksandra I, Franciszka II, Fryderyka Wilhelma III Uczeń rozumie: • pojęcia: zamach 18 brumaire'a, bitwa trzech cesarzy, Związek Reński, protektorat Uczeń potrafi: • wyjaśnić skutki bitwy pod Austerlitz • wyjaśnić, w jakim celu utworzono Związek Reński • wymienić główne państwa należące do Związku Reńskiego • wskazać na mapie Austerlitz, Jenę, Auerstedt, Iławę Pruską, Frydland, Tylicę	Uczeń zna: • daty: 1800, 1801 Uczeń rozumie: • pojęcia: Bank Francji, „szlachta zasług”, konkordat Uczeń potrafi: • scharakteryzować politykę wewnętrzną Napoleona • wymienić postanowienia konkordatu podpisanego przez Napoleona ze Stolicą Apostolską	Uczeń rozumie: • pojęcie: system napoleoński Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jak funkcjonował system napoleoński w Europie • wymienić państwa zależne od Francji oraz takie, na których tronach zasiadli członkowie rodziny Napoleona	
Legiony Polskie we Włoszech (rozdz. 41)	Uczeń zna: • datę: 1797 • postaci: Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego • słowa Pieśni Legionów Polskich Uczeń rozumie:	Uczeń zna: • datę: 1802 Uczeń rozumie: • pojęcia: dezercja, półbrygady, legie, bataliony, Republika Lombardzka Uczeń potrafi:	Uczeń rozumie: • pojęcie: Armia Renu Uczeń potrafi: • opisać polskie, włoskie i francuskie elementy umundurowania żołnierzy Legionów	Uczeń rozumie: • pojęcia: Legia Honorowa, korpus posiłkowy Uczeń potrafi: • ocenić stosunek Napoleona do polskich jednostek	Uczeń zna: • daty: 1796–1797, 1806, 1808 • postać: Waleriana Dąbrowskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Zgromadzenie Centralne

	- pojęcie: Pieśń Legionów Polskich Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego doszło do powstania Legionów Polskich we Włoszech - wyjaśnić znaczenie Pieśni Legionów Polskich dla budzenia ducha patriotycznego wielu pokoleń Polaków	- wymienić główne punkty porozumienia z Republiką Lombardzką w sprawie utworzenia Legionów Polskich - wyjaśnić, dlaczego doszło do rozwiązania Legionów Polskich - wyjaśnić, dlaczego polscy legioniści zostali wysłani na Santo Domingo - wskazać na mapie miejsca najważniejszych bitew stoczonych z udziałem Legionów Polskich	Polskich we Włoszech - opisać sytuację legionistów na Santo Domingo - wyjaśnić przyczyny wysokiej śmiertelności legionistów na Santo Domingo	wojskowych walczących u jego boku	(Centralizacja Lwowska), Legia Polsko-Włoska, Legia Nadwiślańska Uczeń potrafi: przedstawić sytuację polskich środowisk niepodległościowych po III rozbiore
Księstwo Warszawskie (rozdz. 42)	Uczeń zna: - daty: 1807, 1815 - postacie: Józefa Poniatowskiego, Fryderyka Augusta I Uczeń rozumie: - pojęcia: sprawa polska, Księstwo Warszawskie, Wolne Miasto Gdańsk, kongres wiedeński Uczeń potrafi: - wymienić główne postanowienia pokoju w Tyłży dotyczące ziem polskich - wskazać na mapie terytorium Księstwa Warszawskiego w 1807 i 1809 r. - wyjaśnić przyczyny likwidacji Księstwa Warszawskiego	Uczeń zna: - daty: 1806–1807, 1809, 1812 Uczeń rozumie: - pojęcia: wojna austriacko-francuska, pokój w Schönbrunn, Nowa Galicja, Wielka Armia, Komisja Rządząca, Rada Stanu Uczeń potrafi: - wymienić zapisy konstytucji Księstwa Warszawskiego - wskazać na mapie ziemie przyłączone do Księstwa Warszawskiego w 1809 r. - scharakteryzować udział żołnierzy polskich w kampanii napoleońskiej 1812 r.	Uczeń zna: - datę: 1813 Uczeń rozumie: - pojęcie: bitwa narodów Uczeń potrafi: - wyjaśnić, na jakich aktach prawnych była wzorowana konstytucja Księstwa Warszawskiego - omówić udział żołnierzy polskich pod dowództwem księcia Józefa Poniatowskiego w bitwie pod Lipskiem - rozstrzygnąć, czy Polacy byli najwierniejszymi sojusznikami Napoleona, i uzasadnić swoje zdanie	Uczeń rozumie: - pojęcia: kontrybucja, Rada Najwyższa Tymczasowa Uczeń potrafi: - scharakteryzować sytuację społeczno-gospodarczą Księstwa Warszawskiego - wyjaśnić, co znaczyło powiedzenie, że w Księstwie Warszawskim „chłopom zdjęto kajdany z nóg wraz z butami”	Uczeń potrafi: ocenić stosunek Napoleona do sprawy polskiej
Upadek Napoleona (rozdz. 43)	Uczeń zna: - daty: 1812, 1815 Uczeń rozumie: - pojęcia: Wielka Armia, taktyka spalonej ziemi, wojna podjazdowa, bitwa pod Waterloo Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jak doszło do klęski wyprawy Napoleona na Moskwę	Uczeń zna: - datę: 1814 - postać: Ludwika XVIII Uczeń rozumie: - pojęcia: Mały Kapral, szósta koalicja antyfrancuska, bitwa narodów, pokój zawarty w Paryżu w 1814 r. Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jaki wpływ na klęskę Napoleona w Rosji	Uczeń zna: - daty: 1 III 1815 – 18 VI 1815 - postacie: Arthura Wellesleya (lorda Wellingtona), Gebharda Blüchera Uczeń rozumie: - pojęcia: Karta konstytucyjna, sto dni Napoleona Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jakie nastroje w społeczeństwie francuskim wywołał powrót z emigracji	Uczeń zna: - datę: 1821 Uczeń potrafi: - omówić znaczenie bitwy pod Waterloo w dziejach Francji i Europy - wyjaśnić, w jakich okolicznościach zmarł Napoleon Bonaparte - wymienić pozytywne skutki epoki napoleońskiej dla Francji i Europy	Uczeń potrafi: ocenić Napoleona I i przedstawić jego znaczenie w dziejach Francji i Europy

	• wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do upadku Napoleona	• miały warunki pogodowe • wyjaśnić, dlaczego zdobycie Moskwy przez Napoleona nie przyniosło sukcesu całej wyprawie do Rosji • scharakteryzować skutki wyprawy Napoleona do Rosji • wskazać na mapie miejsca walk Wielkiej Armii w 1812 r. i trasę jej odwrotu • scharakteryzować zmiany w sytuacji międzynarodowej w 1813 r. • omówić postanowienia pokoju zawartego w Paryżu w 1814 r.	• Ludwika XVIII, starej arystokracji i duchowieństwa katolickiego • wyjaśnić, jak doszło do powrotu Napoleona do Paryża • omówić przyczyny klęski armii francuskiej pod Waterloo • wskazać na mapie wyspę Elbę, trasę powrotu Napoleona do Paryża, Waterloo	• wskazać na mapie Wyspę Świętej Heleny	
--	---	---	--	---	--

Temat lekcji	Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny w klasie III				
	Poziom konieczny ocena dopuszczająca	Poziom podstawowy ocena dostateczna	Poziom rozszerzający ocena dobra	Poziom dopełniający ocena bardzo dobra	Poziom wykraczający ocena celująca
		Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
Europa i świat po kongresie wiedeńskim					
Kongres wiedeński (rozdz. 1)	Uczeń zna: • daty: 1814–1815 • postacie: Klemensa von Metternicha, Aleksandra I Romanowa, Charles’a de Talleyranda • państwa uczestniczące w kongresie • założycieli Świętego Przymierza i cele jego działania • zmiany terytorialne, które się dokonały w wyniku postanowień kongresu wiedeńskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: równowaga sił, legitymizm, restauracja	Uczeń zna: • postacie: Fryderyka Wilhelma III Hohenzollerna, Franciszka I Habsburga • zasady ładu wiedeńskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: koncert mocarstw / kwintet mocarstw, polityka reakcji, ład wiedeński / system wiedeński • przyczyny i konsekwencje decyzji podjętych na kongresie wiedeńskim Uczeń potrafi: • omówić główne zasady, na jakich opierał się ład wiedeński • wskazać na mapie zmiany terytorialne wprowadzone po	Uczeń zna: • postacie: Roberta Stewarta (wicehrabiego Castlereagh), Ludwika XVIII Burbona Uczeń rozumie: • pojęcie: Związek Niemiecki • dlaczego na kongresie nie reaktywowano Rzeszy Niemieckiej i nie podjęto decyzji o powstaniu zjednoczonych Włoch • dlaczego kongres wiedeński nazwano „tańczącym kongresem” Uczeń potrafi: • wyjaśnić rolę władców Rosji, Austrii i Prus	Uczeń rozumie: • dlaczego Wielka Brytania zabiegała o tzw. strategiczne terytoria na mapie świata Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego dyplomacji Wielkiej Brytanii zależało na realizacji idei równowagi sił w Europie • wyjaśnić, dlaczego przywrócenie wcześniej panujących dynastii na trony europejskie nie oznaczało powrotu do stanu sprzed 1789 r., czyli do feudalnych stosunków społecznych i dawnych	Uczeń rozumie: • pojęcie ekumenizm Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jakie dwie nieformalne koalicje zawiązały się jeszcze przed rozpoczęciem obrad kongresu wiedeńskiego • wyjaśnić, dlaczego separatyzm regionalny utrudniał realizację idei zjednoczenia Włoch • ocenić, czy słusznie kongres wiedeński jest uważany za najważniejsze

	- cel powstania Świątego Przymierza Uczeń potrafi: - wymienić główne postanowienia kongresu wiedeńskiego	kongresie wiedeńskim omówić postanowienia kongresu wiedeńskiego dotyczące ziem polskich	w Świątym Przymierzu wyjaśnić wpływ „stu dni” Napoleona na obrady kongresu wiedeńskiego	systemów politycznych	spotkanie przywódców XIX-wiecznej Europy
Cywilizacja przemysłowa w pierwszej połowie XIX w. (rozdz. 2)	Uczeń zna: - daty: 1769, 1825 - postacie: Jamesa Watta, George’a Stephensona, Samuela Morse’a - państwa, w których najwcześniej dokonała się rewolucja przemysłowa - wynalazki, które przyspieszyły proces produkcji - skutki rewolucji przemysłowej Uczeń rozumie: - pojęcia: rewolucja przemysłowa, cywilizacja przemysłowa, wolny rynek, fabryka, parowóz, telegraf, urbanizacja, burżuazja, proletariát, inteligencja - wpływ rewolucji przemysłowej na gospodarkę - dlaczego rewolucja przemysłowa najwcześniej dokonała się w Wielkiej Brytanii - wpływ rewolucji przemysłowej na społeczeństwo Uczeń potrafi: - wyjaśnić, który z wynalazków miał największe znaczenie dla rozwoju cywilizacyjnego w pierwszej połowie XIX w.	Uczeń zna: - daty: 1807, 1837 - postać: Roberta Fultona - gałęzie przemysłu, które się rozwinęły w wyniku industrializacji Uczeń rozumie: - pojęcia: rewolucja agrarna, płodozmian, parowiec, drobnomieszczaństwo - na czym polegała rewolucja agrarna - wpływ płodozmianu na zwiększenie uprawianego areálu Uczeń potrafi: - wskazać na mapie najważniejsze centra przemysłowe pierwszej połowy XIX w. - wskazać na mapie obszary, na których rewolucja przemysłowa dokonała się najpóźniej i na mniejszą skalę - wyjaśnić, w jaki sposób wynalazki pierwszej połowy XIX w. przyczyniły się do rozwoju komunikacji i transportu	Uczeń zna: - datę: 1785 - postać: Edmunda Cartwrighta - państwa, w których w pierwszej połowie XIX w. nastąpił największy przyrost ludności mieszkającej w miastach Uczeń rozumie: - pojęcia: mechaniczne krosno, omnibus, kultura miejska, margines społeczny, wolne zawody - dlaczego okres przełomu XVIII i XIX w. oraz pierwszej połowy XIX w. nazywamy wiekiem pary - przyczyny i następstwa zmian w organizacji procesu produkcji oraz handlu i obrocie pieniędzmi Uczeń potrafi: - wyjaśnić wpływ rewolucji przemysłowej na krajobraz kulturowy - scharakteryzować zmiany struktury społecznej związane z rewolucją przemysłową	Uczeń zna: - trasę pierwszego rejsu statkiem parowym - trasę pierwszej towarowej linii kolejowej Uczeń rozumie: - pojęcie: społeczeństwo ery industrialnej - wpływ zmian w gospodarce na życie codzienne ludności Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego rewolucja przemysłowa przyczyniła się do migracji ludności	Uczeń potrafi: - ocenić konsekwencje rozwoju przemysłu dla środowiska przyrodniczego - scharakteryzować narastanie dysproporcji między strefami rozwoju i zacofania w pierwszej połowie XIX w. - wskazać pozytywne i negatywne konsekwencje rewolucji przemysłowej dla społeczeństwa i środowiska naturalnego
Nurty ideowe i kultura w pierwszej połowie XIX w. (rozdz. 3)	Uczeń zna: - datę: 1848 - postacie: Karola Marksa, Fryderyka Engelsa, Wolfganga Amadeusza Mozarta,	Uczeń zna: postacie: Edmunda Burke’a, Alexisa de Tocqueville’a, Johna Stuarta Milla,	Uczeń zna: - datę: 1818 - postacie: Bertela Thorvaldsena, Jeana-Auguste’a-Dominique’a	Uczeń zna: postacie: Ferenc Liszta, Roberta Schumanna, Johannesa Brahmsa,	Uczeń potrafi: wyjaśnić, dlaczego Pierre’a Josepha Proudhona uważa się za

	Ludwiga van Beethovena, Fryderyka Chopina, Giuseppe Verdiego, Eugène’a Delacroix, Francisca Goi, George’a Byrona, Johanna Wolfganga Goethego, Adama Mickiewicza, Wiktora Hugo, Hansa Christiana Andersena oraz ich najważniejsze dokonania • nowe idee społeczno-polityczne, które narodziły się w pierwszej połowie XIX w. • nowe prądy kulturowe pod koniec XVIII i w pierwszej połowie XIX w. Uczeń rozumie: • pojęcia: konserwatyzm, liberalizm, socjalizm, anarchizm, Manifest komunistyczny, komunizm, klasycyzm, romantyzm Uczeń potrafi: • podać przykłady dzieł sztuki klasycystycznej i romantycznej	Pierre’a Josepha Proudhona, Claude’a Henriego Saint-Simona, Charles’a Fouriera, Roberta Owena, Louisa Auguste’a Blanqui, Jacques’a-Louisa Davida, Friedricha Schillera, Caspara Davida Friedricha oraz ich najważniejsze dokonania • cechy sztuki klasycystycznej i romantycznej Uczeń rozumie: • pojęcia: falanstery, feminizm, nacjonalizacja, rewolucja socjalna, neoklasycyzm • przyczyny narodzin socjalizmu Uczeń potrafi: • omówić główne założenia konserwatyzmu i liberalizmu • scharakteryzować idee odwołujące się do kwestii robotniczych • scharakteryzować sztukę klasycystyczną • wymienić główne cechy sztuki romantycznej	Ingres’a, Antonia Canovy, Felixa Mendelssohna-Bartholdy’ego, Gioacchina Rossiniego, Niccola Paganiniego oraz ich najważniejsze dokonania Uczeń rozumie: • pojęcia: familister, furieriści, sztuka użytkowa • przyczyny narodzin ideologii liberalnej i konserwatywnej • dlaczego anarchiści domagali się likwidacji państwa • różnicę między socjalizmem i komunizmem Uczeń potrafi: • porównać poglądy socjalistów, komunistów i anarchistów • rozpoznać dzieła malarstwa, rzeźby, architektury klasycystycznej • rozpoznać cechy romantyzmu w sztuce, architekturze, muzyce i literaturze	Aleksandra Puszkina, Sándora Petőfi’ego Uczeń rozumie: • pojęcia: styl biedermeier, marszand • dlaczego nastąpił odwrót od klasycyzmu i coraz większą popularnością cieszył się romantyzm • przyczyny popularności stylu biedermeier Uczeń potrafi: • omówić przemiany w kulturze europejskiej pierwszej połowy XIX w. • wyjaśnić przyczyny rozwoju mecenatu mieszczańskiego	prekursora feminizmu • wyjaśnić, dlaczego teorie głoszone przez furierystów nie zyskały szerszego poparcia społecznego
Wiosna Ludów 1848–1849 (rozdz. 5)	Uczeń zna: • datę: 1848 • postacie: Ludwika Filipa I, Karola Ludwika Napoleona Bonaparte – Napoleona III • przyczyny wybuchu Wiosny Ludów • państwa, w których doszło do wystąpień w czasie Wiosny Ludów Uczeń rozumie: • pojęcia: II Republika Francuska, prezydent, zamach stanu, II Cesarstwo Francuskie • dlaczego krytykowano Ludwika Filipa I • dlaczego Karol Ludwik Napoleon Bonaparte wygrał wybory prezydenckie Uczeń potrafi: • wskazać na mapie kraje, które objęła Wiosna Ludów	Uczeń zna: • datę: II 1848 Uczeń rozumie: • pojęcia: monarchia lipcowa, rewolucja lutowa, Zgromadzenie Prawodawcze, powszechne głosowanie, kadencja, plebiscyt, abdykacja Uczeń potrafi: • scharakteryzować ogólnoeuropejskie tendencje sprzyjające wybuchowi Wiosny Ludów • omówić wydarzenia rewolucji lutowej we Francji	Uczeń zna: • daty: 22 II 1848, 1852 Uczeń rozumie: • pojęcia: bankiety polityczne, warsztaty narodowe, uwłaszczenie chłopów • znaczenie powiedzenia: „Widać, że cesarz nie zamarzył pod Moskwą”	Uczeń potrafi: • wymienić państwa europejskie, w których nie doszło w latach 1848–1849 do wystąpień rewolucyjnych i wyjaśnić, dlaczego tak się stało	Uczeń potrafi: • dokonać bilansu wystąpień rewolucyjnych w czasie Wiosny Ludów w Europie • opisać rolę prasy w propagowaniu hasła Wiosny Ludów

Ameryka Północna i Południowa w pierwszej połowie XIX w. (rozdz. 6)	Uczeń zna: • tzw. amerykańskie cechy: etos pracy, duch pionierski, kult wzajemnej pomocy i indywidualnego sukcesu Uczeń rozumie: • pojęcia: kampania wyborcza, farmy, stany, Jankesi • wpływ rozbudowy infrastruktury kolejowej na rozwój Stanów Zjednoczonych Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jakie czynniki miały wpływ na wzrost populacji USA w pierwszej połowie XIX w.	Uczeń zna: • daty: 1812–1814 • czas powstania hymnu narodowego i flagi Stanów Zjednoczonych Uczeń rozumie: • pojęcia: mormoni, amerykańska tożsamość • rolę akcji osiedleńczej, aneksji, wojen w procesie powiększania terytorium Stanów Zjednoczonych Uczeń potrafi: • wyjaśnić wpływ rewolucji przemysłowej na rozwój gospodarczy USA w pierwszej połowie XIX w.	Uczeń zna: • daty: 1836, 1850 Uczeń potrafi: • wskazać na mapie stany Teksas i Kalifornię przyłączone do USA po wojnie z Meksykiem	Uczeń rozumie: • że rozrost terytorialny USA dokonywał się kosztem ludności autochtonicznej – Indian Uczeń potrafi: • scharakteryzować rozwój terytorialny USA w pierwszej połowie XIX w.	Uczeń potrafi: • porównać proces demokratyzacji USA z procesem demokratyzacji w państwach europejskich w pierwszej połowie XIX w.
---	---	---	--	---	--

Ziemie dawnej Rzeczypospolitej w latach 1815–1848

Ziemie dawnej Rzeczypospolitej w latach 1815–1830 (rozdz. 7)	Uczeń zna: • datę: 1815 • postacie: cara Aleksandra I / króla Aleksandra II, wielkiego księcia Konstantego, Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Nikołaja Nowosilcowa, Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Fryderyka Chopina • decyzje kongresu wiedeńskiego w sprawie ziem polskich • główne postanowienia zawarte w konstytucji Królestwa Polskiego • zasięg terytorialny i położenie na mapie Wielkiego Księstwa Poznańskiego, Wolnego Miasta Krakowa / Rzeczypospolitej Krakowskiej, Królestwa Polskiego / Kongresowego Uczeń rozumie: • pojęcia: Wielkie Księstwo Poznańskie, Wolne Miasto Kraków / Rzeczypospolita Krakowska, Królestwo Polskie / Kongresowe, autonomia, namiestnik, Kresy, konstytucja oktrojowana, Rada	Uczeń zna: • daty: 1816, 1818, 1828 • postacie: Adama Jerzego Czartoryskiego, Tadeusza Czackiego, Tomasza Zana, Alojzego Felińskiego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Stanisława Staszica Uczeń rozumie: • pojęcia: gubernie zachodnie, ziemie zabrane, kurator, Liceum Krzemienieckie, Towarzystwo Filomatyczne, Towarzystwo Filaretów, Bank Polski, Giełda Kupiecka, polityka etatystyczna, Kanał Augustowski, Towarzystwo Przyjaciół Nauk • różnicę w sytuacji politycznej ziem zabranych i Królestwa Polskiego • dlaczego ukaz carski zabronił działalności Towarzystwa Filomatycznego i Towarzystwa Filaretów Uczeń potrafi:	Uczeń zna: • daty: 1817, 1825 • postacie: Józefa Maksymiliana Ossolińskiego, Antoniego Radziwiłła, Józefa Zajączkę, Jana i Jędrzeja Śniadeckich • herb Królestwa Polskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Królestwo Galicji i Lodomerii, gubernator, Galicyjski Sejm Stanowy, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Uniwersytet Lwowski, komisarze państw zaborczych, landrat, Uniwersytet Wileński, Towarzystwo Kredytowe Ziemskie w Warszawie • w czym przejawiała się autonomia Wielkiego Księstwa Poznańskiego w ramach Królestwa Prus • na czym miała polegać „opieka	Uczeń zna: • postacie: Stanisława Skarbka, Leona Ludwika Sapiehy, Ludwika Geyera, Stanisława Kostki Potockiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Galicyjskie Towarzystwo Gospodarcze, Galicyjskie Towarzystwo Kredytowe Ziemskie, minister wyznań i oświecenia publicznego, Łódzki Okręg Przemysłowy, lojalizm • dlaczego Galicja do lat 50. XIX w. była najbardziej zapóźnionym cywilizacyjnie i kulturowo obszarem ziem polskich • dlaczego pieśń Boże, coś Polskę... była manifestem lojalizmu wobec króla Aleksandra II (cara Aleksandra I) Uczeń potrafi: • wyjaśnić, w jaki sposób herb Królestwa Polskiego ukazuje zależność	Uczeń zna: • postacie: Stanisława Wodzickiego, Rajmunda Rembielińskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Zgromadzenie Reprezentantów w Senacie, Rządzący • znaczenie Rzeczypospolitej Krakowskiej dla polskiego życia kulturalnego i patriotycznego Uczeń potrafi: • omówić sytuację polityczną Rzeczypospolitej Krakowskiej • ocenić stosunek Polaków do cara Aleksandra I • ocenić politykę cara Aleksandra I wobec Królestwa Polskiego
--	--	---	---	--	--

	Stanu, immunitet parlamentarny, Rada Administracyjna, Uniwersytet Warszawski / Aleksandryjski - dlaczego nadzieje Polaków na restytucję Rzeczypospolitej podczas kongresu wiedeńskiego nie zostały spełnione - rolę Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego w rozwoju gospodarczym Królestwa Polskiego - dlaczego Uniwersytet Warszawski nazywano Aleksandryjskim Uczeń potrafi: - omówić postanowienia kongresu wiedeńskiego w sprawie podziału Księstwa Warszawskiego - opisać ustrój Królestwa Polskiego	- omówić kompetencje władcy w świetle konstytucji Królestwa Polskiego z 1815 r. - wymienić swobody obywatelskie, które konstytucja gwarantowała mieszkańcom Królestwa Polskiego - wyjaśnić, jaką rolę w zachowaniu polskiej kultury na ziemiach zabranych odegrało Liceum Krzemienieckie - omówić sytuację chłopów w Królestwie Polskim	trzech mocarstw” nad Rzeczpospolitą Krakowską Uczeń potrafi: - scharakteryzować sytuację polityczną ziem polskich wchodzących w skład zaboru pruskiego - wymienić postanowienia władz pruskich dotyczące organizacji Wielkiego Księstwa Poznańskiego - ocenić działalność Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego w dziedzinie gospodarki w Królestwie Polskim	Królestwa Kongresowego od Imperium Rosyjskiego - wyjaśnić znaczenie Lwowa jako stolicy Królestwa Galicji i Lodomerii - wskazać na mapie Wielkie Księstwo Poznańskie, Wolne Miasto Kraków / Rzeczpospolitą Krakowską, Królestwo Polskie / Kongresowe, Królestwo Galicji i Lodomerii, okręg tarnopolski, Wieliczkę, obwód białostocki, Lwów, Krzemieniec, Wilno, Łódzki Okręg Przemysłowy, Kanał Augustowski	
Powstanie listopadowe (rozdz. 8)	Uczeń zna: - daty: 1830–1831, 29/30 XI 1830, X 1831 - postacie: Mikołaja I, Waleriana Łukasińskiego, Piotra Wysockiego, Józefa Chłopickiego, Jana Skrzyneckiego, Józefa Sowińskiego, Emilii Plater - przyczyny wybuchu powstania listopadowego - miejsca najważniejszych bitew w czasie powstania listopadowego - konsekwencje powstania listopadowego Uczeń rozumie: - pojęcia: konspiracja, Towarzystwo Patriotyczne, sprzysiężenie Wysockiego, Szkoła Podchorążych Piechoty, noc listopadowa, zesłania, konfiskaty, emigracja, stan wojenny, Cytadela Uczeń potrafi: - wymienić cele, jakie chcieli osiągnąć członkowie spisku podchorążych	Uczeń zna: - daty: XII 1828, 25 I 1831 - postacie: Nikołaja Nowosilcowa, Adama Jerzego Czartoryskiego, Ignacego Prądzyńskiego, Jana Krukowieckiego, Joachima Lelewela Uczeń rozumie: - pojęcia: dyktator, detronizacja, Rząd Narodowy, kunktator, naczelny wódz - międzynarodowy kontekst sytuacji politycznej w Królestwie Polskim w 1830 r. Uczeń potrafi: - scharakteryzować przyczyny wybuchu powstania listopadowego - przedstawić przebieg nocy listopadowej - wyjaśnić przyczyny detronizacji cara Mikołaja I i dynastii Romanowów	Uczeń zna: - daty: 1819, II 1831 - postacie: Józefa Zaliwskiego, Iwana Dybicza, Józefa Bema, Iwana Paskiewicza, Józefa Dwernickiego Uczeń rozumie: - pojęcia: cenzura, opozycja legalna, „kaliszanie”, belwederczycy - przyczyny narastania nastrojów opozycyjnych w Królestwie Polskim w latach 1819–1830 - przyczyny klęski opozycji sejmowej - przyczyny braku rozwiązania sprawy chłopskiej przez sejm w czasie powstania Uczeń potrafi: - wskazać na mapie Warszawę, Stoczek Łukowski, Olszynkę Grochowską, Iłanie, Ostrofękę	Uczeń zna: - daty: 20 XII 1830, V 1831 - postacie: Stanisława Potockiego, Maurycyego Mochackiego, Macieja Rybińskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: morale wojskowych, rebelia, Statut organiczny, noc paskiewiczowska, unifikacja - dlaczego wojskowi spiskowcy nie chcieli uczestniczyć w wykonaniu wyroku na wielkim księciu Konstantym - dlaczego o sukcesie nocy listopadowej przesądziło zdobycie Arsenału - znaczenie regularnej armii w prowadzeniu działań zbrojnych Uczeń potrafi: - omówić międzynarodową reakcję na powstanie - przedstawić przebieg walk	Uczeń zna: - postacie: Dezyderygo Chłapowskiego, Wacława Tokarza Uczeń rozumie: - znaczenie powstania listopadowego dla polskiej literatury i sztuki doby romantyzmu Uczeń potrafi: - rozstrzygnąć, czy powstanie listopadowe miało szanse powodzenia, oraz uzasadnić swoją decyzję - wymienić utwory literackie, obrazy, pomniki tematycznie związane z powstaniem listopadowym

	wymienić represje popowstaniowe w Królestwie Polskim i na ziemiach zabranych			zbrojnych w czasie powstania	
Wielka Emigracja (rozdz. 9)	Uczeń zna: - datę: 1831 - postacie: Adama Jerzego Czartoryskiego, Adama Mickiewicza państwa, w których osiedliło się najwięcej powstańców Uczeń rozumie: - pojęcia: Wielka Emigracja, Hotel Lambert, - dlaczego emigracja po powstaniu listopadowym nosi nazwę Wielkiej	Uczeń rozumie: pojęcia: Towarzystwo Demokratyczne Polskie, Gromady Ludu Polskiego	Uczeń potrafi: - opisać rolę Paryża jako centrum życia kulturalnego Polaków na emigracji - wskazać na mapie główne ośrodki Wielkiej Emigracji	Uczeń zna: - postać: Andrzeja Towiańskiego Uczeń rozumie: - pojęcie: mesjanizm, - co oznacza sformułowanie: Polska „Chrytusem narodów” Uczeń potrafi: - wyjaśnić ideę polskiego mesjanizmu	
Powstanie krakowskie. Wiosna Ludów na ziemiach polskich (rozdz. 10)	Uczeń zna: - datę: 1846 - postać: Jakuba Szeli, - przyczyny wybuchu rabacji galicyjskiej Uczeń rozumie: - pojęcie: rabacja galicyjska Uczeń potrafi: - scharakteryzować okoliczności wybuchu i skutki rabacji galicyjskiej	Uczeń zna: - datę: II–III 1846 Uczeń rozumie: - pojęcie: cyrkuł, - dlaczego urzędnikom austriackim udało się podburzyć chłopów galicyjskich przeciwko szlachcie Uczeń potrafi: - omówić stosunek władz austriackich do Jakuba Szeli	Uczeń rozumie: - dlaczego powstanie chłopów z Chocłotowa było przeciwieństwem rabacji galicyjskiej Uczeń potrafi: - wskazać na mapie obszar, na którym doszło do wystąpień chłopskich w czasie rabacji galicyjskiej	Uczeń zna: postać: Franza Stadiona	Uczeń potrafi: przedstawić różne postawy polskich chłopów w Galicji wobec sprawy odzyskania niepodległości
Spółeczeństwo i gospodarka na ziemiach polskich w pierwszej połowie XIX w. (rozdz. 11)	Uczeń zna: - daty: 1842, 1848, 1851 - postacie: Dezyderego Chłapowskiego, Hipolita Cegielskiego - główne ośrodki przemysłowe na ziemiach polskich - największe miasta na ziemiach polskich w pierwszej połowie XIX w. - zmiany w rolnictwie na ziemiach polskich w pierwszej połowie XIX w. Uczeń rozumie: - pojęcia: industrializacja, Zagłębie Dąbrowskie, Huta Bankowa, Zagłębie Staropolskie, Bank Polski, granica celna, Kolej Warszawsko-Wiedeńska, burżuazja, inteligencja, proletariat, manufaktura, praca	Uczeń zna: - daty: 1823, 1834 - postacie: Andrzeja Zamoyskiego, Karola Marcinkowskiego - instytucje na terenie Wielkopolski wspierające polską działalność gospodarczą i polską kulturę Uczeń rozumie: - pojęcia: galanteria metalowa, klemensowczycy, latyfundia rolno-spożywcze, Ziemstwo Kredytowe, Bazar - wpływ inwestora państwowego na rozwój przemysłu w Królestwie Polskim - wpływ industrializacji na zmiany społeczne Uczeń potrafi:	Uczeń zna: - daty: 1816, 1846 - postać: Jana Koźmiana Uczeń rozumie: - pojęcia: akt regulacyjny, gospodarka rynkowa, rozwój kapitalistyczny, edykt królewski, edykt regulacyjny - przyczyny zmian w strukturze wielkości gospodarstw chłopskich w Wielkopolsce - znaczenie rozwoju gospodarczego zaboru pruskiego dla utrzymania polskości tych ziem - wpływ wprowadzenia powszechnego obowiązku szkolnego w Prusach na likwidację	Uczeń rozumie: - wpływ budowy Cytadeli w Warszawie na kierunki rozwoju miasta Uczeń potrafi: - scharakteryzować rozwój Warszawy w pierwszej połowie XIX w. - wyjaśnić znaczenie Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej dla mieszkańców i rozwoju gospodarczego ziem polskich - scharakteryzować narodziny idei pracy organicznej - omówić, w jaki sposób w Wielkopolsce realizowano ideę pracy organicznej - analizować źródła statystyczne dotyczące demografii, urbanizacji,	Uczeń potrafi: - ocenić zasługi Andrzeja Zamoyskiego dla rozwoju nowoczesnej myśli ekonomicznej na ziemiach polskich - przedstawić rolę klemensowczyków w przemianach na polskiej wsi w pierwszej połowie XIX w. - porównać warunki uwłaszczenia chłopów w Galicji i Wielkim Księstwie Poznańskim - przedstawić dokonania gospodarcze i społeczne przedsiębiorczych Wielkopolan

	organiczna, organiczniczy • znaczenie rozwoju kolei dla rozwoju gospodarczego ziem polskich • wpływ uwłaszczenia chłopów na migrację ludności ze wsi do miast Uczeń potrafi: • wyjaśnić, w jakim celu powołano do życia poznański Bazar	• scharakteryzować strukturę społeczną Królestwa Polskiego w pierwszej połowie XIX w. • przedstawić najważniejsze inwestycje gospodarcze w Królestwie Polskim • przedstawić warunki panujące na galicyjskiej wsi w pierwszej połowie XIX w.	problemu analfabetyzmu w zaborze pruskim i rozwój cywilizacyjny tych ziem Uczeń potrafi: • porównać rozwój przemysłu ciężkiego w Zagłębiu Dąbrowskim i Zagłębiu Staropolskim • wyjaśnić wpływ zniesienia granicy celnej między Królestwem Polskim a Cesarstwem Rosyjskim na rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego	gospodarki, poziomu życia na ziemiach polskich w pierwszej połowie XIX w. • wskazać na mapie Zagłębie Dąbrowskie, Będzin, Czeladź, Dąbrowę – Hutę Bankową, Zagłębie Staropolskie, Kielce, Suchedniów, rzekę Kamienną, Warszawę, Żyrardów, Częstochowę, Sosnowiec, Szczepieszyn (Klemensów)	• w pierwszej połowie XIX w. porównać poziom rozwoju gospodarczego ziem polskich w poszczególnych zaborach
Kultura na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej w pierwszej połowie XIX w. (rozdz. 12)	Uczeń zna: • daty: 1800, 1822 • postacie: Stanisława Staszica, Fryderyka Chopina, Stanisława Moniuszki, Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Zygmunta Krasińskiego, Joachima Lelewela, Cypriana Kamila Norwida, Aleksandra Fredry – ich dzieła i dokonania Uczeń rozumie: • pojęcia: klasycyzm, romantyzm, wieszcz Uczeń potrafi: • wymienić główne nurty kultury polskiej w pierwszej połowie XIX w. • omówić główne cechy polskiego romantyzmu	Uczeń zna: • daty: 1807–1814 • postacie: Izabeli Czartoryskiej, rodzinę Raczyńskich, Samuela Bogumiła Lindego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Wojciecha Bogusławskiego, Józefa Ignacego Kraszewskiego, Narcyzy Żmichowskiej – ich dzieła i dokonania Uczeń rozumie: • pojęcia: mecenat artystyczny, Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Teatr Narodowy, Biblioteka Raczyńskich Uczeń potrafi: • wymienić główne ośrodki życia umysłowego, kulturalnego i artystycznego na ziemiach polskich w pierwszej połowie XIX w. • wyjaśnić, na czym polegała działalność Towarzystwa Przyjaciół Nauk	Uczeń zna: • datę: 1818 • postacie: Heleny Radziwiłłowej, Józefa Elsnera, Seweryna Goszczyńskiego, Jakuba Kubickiego, Alojzego Felińskiego – ich dzieła i dokonania Uczeń rozumie: • dlaczego Puławę nazywano polskimi Atenami • znaczenie opracowania i publikacji Słownika języka polskiego przez Samuela Bogumiła Lindego Uczeń potrafi: • omówić rolę mecenatu arystokratycznego w rozwoju kultury polskiej pod zaborami • wskazać elementy charakterystyczne dla architektury klasycystycznej w bryle budynku Belwederu (lub na przykładzie innej budowli) • wymienić najważniejszych twórców klasycystycznych i romantycznych oraz ich dzieła	Uczeń zna: • postacie: Kajetana Koźmiana, Jana Pawła Woronicza, Piotra Michałowskiego, Henryka Rodakowskiego – ich dzieła i dokonania Uczeń rozumie: • jak klęska powstania listopadowego wpłynęła na kulturę polską Uczeń potrafi: • omówić znaczenie rezydencji Czartoryskich w Puławach dla zachowania kultury pod zaborami • ocenić rolę Stanisława Staszica w rozwoju polskiej nauki pierwszej połowy XIX w.	Uczeń zna: • postacie: Kazimierza Brodzińskiego, Abrahama Sterna Uczeń rozumie: • rolę prac Joachima Lelewela w polskiej historiografii Uczeń potrafi: • wyjaśnić, na czym polegał spór klasyków z romantykami • wymienić wynalazki Abrahama Sterna • wyjaśnić rolę salonów literackich

Europa i świat w drugiej połowie XIX i na początku XX w.

Wojna krymska (rozdz. 13)	Uczeń zna: • daty: 1853–1856, 1853, 1856 • postaci: Mikołaja I, Napoleona III, Aleksandra II, Adama Jerzego Czartoryskiego, Adama Mickiewicza • przyczyny i rezultat wojny krymskiej • uczestników wojny krymskiej Uczeń rozumie: • pojęcia: cenzura, cieśniny czarnomorskie, strefa zdemilitaryzowana, autonomia, agitacja, dywersja, odwilż posewastopolska, poddaństwo, uwłaszczenie, samoderżawie Uczeń potrafi: • wymienić przyczyny wojny krymskiej • wyjaśnić skutki wojny krymskiej	Uczeń zna: • daty: 1854, 1855 • postać: lorda Palmerstona • żądania, które Rosja postawiła Turcji Uczeń rozumie: • pojęcia: „żandarm Europy”, kongres paryski, ukaz, autokratyczny sposób rządzenia • dlaczego Mikołaja I nazywano „żandarmem Europy” • cele polityki imperialnej Rosji • jak zmieniłaby się pozycja Turcji, gdyby spełniła ona żądania Rosji • dlaczego Wielka Brytania, Francja, papież i Królestwo Sardynii zdecydowały się na udział w wojnie krymskiej • wpływ wojny krymskiej na Świąte Przymierze Uczeń potrafi: • wyjaśnić genezę wojny krymskiej • scharakteryzować interesy państw uczestniczących w wojnie krymskiej • przedstawić główne reformy Aleksandra II • wymienić postanowienia kongresu paryskiego 1856 r.	Uczeń zna: • daty: 1859, 1861 • postać: Aleksandra Walewskiego • skutki wojny krymskiej Uczeń rozumie: • pojęcia: pansławizm, idea Trzeciego Rzymu, mir, Hospodarstwo Mołdawskie, Hospodarstwo Wołoskie, Księstwo Rumunii • rolę idei Trzeciego Rzymu w polityce Rosji • dlaczego Mikołaj I nazwał Turcję „konającym człowiekiem” • rolę floty czarnomorskiej w basenie Morza Czarnego • dlaczego Rosja szerzyła ideę pansławizmu • jaką rolę odgrywało prawosławie w zbliżeniu Rosji i Słowian na Bałkanach Uczeń potrafi: • wyjaśnić, na jakich zasadach przeprowadzono uwłaszczenie chłopów w Rosji • przedstawić wpływ wojny krymskiej na dążenia niepodległościowe ludów bałkańskich	Uczeń zna: • postać: Aleksandra Hercena Uczeń rozumie: • pojęcie: „cienka czerwona linia” • cele polityczne Aleksandra Hercena • znaczenie oblężenia Sewastopola dla rezultatu wojny krymskiej Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jakie nadzieje wiązały Polacy z wybuchem wojny krymskiej • wskazać na mapie Sewastopol, Mołdawię, Wołoszczyznę, Synopę, Bosfor, Dardanele	Uczeń zna: • postacie: Aleksandra Mienszykowa, Michała Czajkowskiego (Sadyka Paszy) Uczeń rozumie: • pojęcia: Dywizja Kozaków Sułtańskich, Pułk Kozaków Sułtańskich, kondotierzy Uczeń potrafi: • omówić sposoby zaangażowania Polaków po stronie mocarstw zachodnich i Turcji
Wojna secesyjna (rozdz. 14)	Uczeń zna: • daty: 1860, 1861–1865, 1865 • postaci: Abrahama Lincolna, Jeffersona Davisa • przyczyny wybuchu wojny secesyjnej • skutki wojny secesyjnej Uczeń rozumie: • pojęcia: Unia, państwo federacyjne, stan, abolicja, secesja, jankesi, konfederaci, amnestia,	Uczeń zna: • daty: 1862, 1863 • postaci: Roberta Lee, Thomasa Jacksona, Ulyssesa Granta, Williama Shermana Uczeń rozumie: • pojęcia: stany wolne, stany niewolnicze, republikanie, demokraci, Konfederacja, uniōniści,	Uczeń zna: • datę: 1861 • postać: Davida Portera Uczeń rozumie: • pojęcia: Amerykańskie Stowarzyszenie Antyniewolnicze, Skonfederowane Stany Ameryki, taktyka spalanej ziemi, złoty wiek Ameryki, kongresmen	Uczeń zna: • datę: 1867 • postaci: Williama Henry’ego Sewarda, Nathana Bedforda Forresta Uczeń rozumie: • pojęcia: Ku Klux Klan, rasizm, lincz, karabin wielostrzałowy • dlaczego wojna secesyjna pochłonęła aż 600 tys. ofiar, a ok. 1	Uczeń zna: • postać: Winfielda Scotta Uczeń rozumie: • pojęcia: plan anakondy, system łupów Uczeń potrafi: • podać przykłady działalności filantropijnej amerykańskich milionerów • wyjaśnić, w jaki sposób Alaska

	XIII poprawka do konstytucji, segregacja rasowa, rezerwaty - wpływ problemu niewolnictwa na wybuch wojny secesyjnej w USA - różnice społeczno-gospodarcze między Północą i Południem Uczeń potrafi: - wskazać walczące strony w czasie wojny secesyjnej - wymienić konsekwencje wojny secesyjnej	Proklamacja emancypacji - dla czego Południe sprzeciwiało się zniesieniu niewolnictwa - dla czego Abraham Lincoln jest postrzegany jako męczennik walki o prawa człowieka Uczeń potrafi: - wyjaśnić przyczyny wojny secesyjnej - scharakteryzować przebieg walk w trakcie wojny domowej w USA - przedstawić główne założenia konstytucji Skonfederowanych Stanów Ameryki	- dla czego po zakończeniu wojny secesyjnej rozpoczął się okres zwany złotym wiekiem Ameryki Uczeń potrafi: - omówić znaczenie wojny secesyjnej dla zniesienia niewolnictwa w Stanach Zjednoczonych - wymienić prawa, które na mocy Proklamacji zniesienia niewolnictwa uzyskali czarnoskórzy mieszkańcy Ameryki	mIn żołnierzy zostało rannych Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jak wojna secesyjna wpłynęła na kondycję gospodarki amerykańskiej - podać przykłady segregacji rasowej w USA - wyjaśnić, w jakim celu biali Amerykanie utworzyli Ku Klux Klan - wskazać na mapie Richmond, Gettysburg, Appomattox, Galveston, West Point, terytorium Konfederacji i Unii	została przyłączona do USA omówić politykę władz Stanów Zjednoczonych względem rdzennej ludności
Zjednoczenie Włoch (rozdz. 15)	Uczeń zna: - datę: 1861 - postacie: Giuseppe Garibaldi, Wiktora Emanuela II - główne etapy procesu zjednoczeniowego - państwa, które sprzyjały zjednoczeniu, oraz te, które były przeciwnikami zjednoczenia Włoch - skutki zjednoczenia Włoch Uczeń rozumie: - pojęcia: tożsamość narodowa, Piemont, risorgimento, plebiscyt, wyprawa tysiąca czerwonych koszul, Państwo Kościelne - dysproporcje w rozwoju gospodarczym państw włoskich Uczeń potrafi: - przedstawić etapy zjednoczenia Włoch	Uczeń zna: - daty: 1858, 1859, 1860 - postacie: Camilla Cavoura, Giuseppe Mazziniego, Henriego Dunanta - Piusa IX Uczeń rozumie: - pojęcia: układ w Plombiers, Królestwo Obojga Sycylii, garybaldzcy, Czerwony Krzyż - cel układu zawartego przez Piemont z Francją - wpływ rozwoju gospodarczego Królestwa Sardynii na objęcie przywództwa w procesie zjednoczeniowym - dla czego Napoleon III zawarł pokój z Austrią z pominięciem Piemontczyków - przyczyny utworzenia organizacji Czerwonego Krzyża Uczeń potrafi: - wyjaśnić następstwa bitwy pod Solferino - wskazać na mapie Magentę, Solferino, Cusozę, Piemont, Lombardię, Wenecję, Neapol	Uczeń zna: - daty: 1866, 1870 - Henriego Dunanta, Franciszka II Burbona Uczeń rozumie: - pojęcia: dwie koncepcje zjednoczeniowe, więzień Watykanu - dla czego sukcesy militarne czerwonych koszul zaniepokoiły Camilla Cavoura - dla czego papież Pius IX ogłosił się więźniem Watykanu Uczeń potrafi: - wyjaśnić różnice między dwiema koncepcjami zjednoczenia Włoch - przedstawić wpływ Wiosny Ludów na idee zjednoczeniowe Włoch - opisać wyprawę tysiąca czerwonych koszul - scharakteryzować stosunek papieża Piusa IX do zjednoczenia Włoch - wskazać na mapie Kalabrię, Toskanię, Parmę, Modenę, trasę wyprawy tysiąca czerwonych koszul	Uczeń rozumie: - dla czego garybaldzcy zdobyli masowe poparcie społeczne - dla czego Giuseppe Garibaldi zrezygnował z marzeń o republice włoskiej - dla czego Turyn, a później Florencja były pierwszymi stolicami zjednoczonych Włoch Uczeń potrafi: - przedstawić znaczenie plebiscytów w procesie zjednoczeniowym - przedstawić proces zjednoczeniowy Włoch	Uczeń rozumie: - różnicę między tożsamością lokalną a tożsamością narodową - dla czego walka Włochów o zjednoczenie stała się inspiracją i przykładem dla innych narodów Europy Uczeń potrafi: - rozstrzygnąć, czy proces zjednoczenia Włoch stał w sprzeczności z ładem wiedeńskim

Zjednoczenie Niemiec. Powstanie Austro-Węgier (rozdz. 16)	Uczeń zna: • datę: 1871 • postaci: Ottona von Bismarcka, Wilhelma I Hohenzollerna • rolę Prus w zjednoczeniu Niemiec • dokonania Ottona von Bismarcka • zmiany na mapie Europy, które się dokonały w latach 1866–1871 Uczeń rozumie: • pojęcia: III Republika Francuska, II Rzesza, Rzesza Niemiecka, kanclerz, unia realna, państwo dualistyczne, Austro-Węgry, autonomia, lojalizm • stwierdzenie Ottona von Bismarcka, że zjednoczenie dokona się „krwią i żelazem” Uczeń potrafi: • wymienić etapy zjednoczenia Niemiec	Uczeń zna: • daty: 1867, 1870–1871 • postaci: Napoleona III, Helmutha von Moltke Uczeń rozumie: • pojęcia: Małe Niemcy, Wielkie Niemcy, Związek Północnoniemiecki, depesza emska, preliminaria pokojowe, pokój we Frankfurcie nad Menem • z czego wynikała różnica między dwiema koncepcjami zjednoczenia Niemiec • w jaki sposób depesza emska przyczyniła się do wybuchu wojny francusko-pruskiej • cel zorganizowani a ceremonii proklamacji zjednoczonych Niemiec w sali Lustrzanej pałacu w Wersalu • przyczyny wprowadzenia monarchii dualistycznej Austro-Węgier Uczeń potrafi: • scharakteryzować dwie koncepcje zjednoczenia Niemiec • omówić rolę Ottona von Bismarcka w zjednoczeniu Niemiec • wyjaśnić, jakie konsekwencje dla Francji miała przegrana w wojnie z Prusami • przedstawić okoliczności powstania Austro-Węgier	Uczeń zna: • daty: 1862, 1866 • postaci: Leopolda Hohenzollerna, Agenora Gołuchowskiego • wydarzenia, które doprowadziły do zjednoczenia Niemiec Uczeń rozumie: • pojęcia: Bawaria, Księstwo Liechtensteinu, prowokacja, Przedlitawia, Zalitawia • znaczenie klęski Austrii w wojnie z Prusami dla procesu zjednoczenia Niemiec • przyczyny braku poparcia dla zjednoczenia Niemiec przez Prusy ze strony krajów południa Niemiec Uczeń potrafi: • wyjaśnić przyczyny klęski Austrii w wojnie z Prusami • omówić cel powstania i organizację Związku Północnoniemieckiego • omówić rolę prowokacji w konflikcie francusko-pruskim z 1870 r. • wyjaśnić, jakie znaczenie dla dalszych relacji francusko-niemieckich mogło mieć ogłoszenie powstania Rzeszy Niemieckiej w sali Lustrzanej pałacu wersalskiego • wskazać wspólne i odrębne instytucje Austrii i Węgier	Uczeń zna: • datę: 1864 • postaci: Gyuli Andrassy’ego • główne etapy zjednoczenia Niemiec Uczeń rozumie: • pojęcia: Szlezwik, Holsztyn • rolę konfliktu z Danią w procesie zjednoczenia Niemiec Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego kwestia Szlezwiku i Holsztynu doprowadziła do wojny z Danią	Uczeń rozumie: • pojęcie: polityka splendid isolation (wspaniałego odosobnienia) Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jaki wpływ na sytuację w Europie miało powstanie Rzeszy Niemieckiej w XIX w. • wyjaśnić rolę Agenora Gołuchowskiego w procesie liberalizacji Austrii • wyjaśnić, w jaki sposób herb monarchii habsburskiej odzwierciedla dualizm monarchii austro-węgierskiej • porównać procesy zjednoczeniowe Niemiec i Włoch • wskazać na mapie Szlezwik, Holsztyn, Sadową, Ems, Sedan, Metz, Frankfurt nad Menem, Bawarię, Przedlitawię i Zalitawię
Kolonializm w drugiej połowie XIX w. (rozdz. 17)	Uczeń zna: • daty: 1880, 1902 • postaci: królowej Wiktorii, Mohandasa Karamchanda Gandhiego	Uczeń zna: • daty: 1880–1881, 1899–1902 • postać: Cecila Johna Rhodesa	Uczeń zna: • datę: 1857–1859 • postać: Leopolda II Uczeń rozumie:	Uczeń zna: • datę: 1887 Uczeń rozumie: • pojęcie: Związek Indochiński	Uczeń zna: • datę: 1840 Uczeń rozumie: • pojęcie: „ludzkie zoo”

	- korzyści gospodarcze, które płynęły z posiadania kolonii - największe mocarstwa kolonialne pod koniec XIX w. - skutki kolonializmu Uczeń rozumie: - pojęcia: metropolia, ideologia kolonialna, rasizm, „wyścig o Afrykę”, Burowie, wojny burskie, Związek Południowej Afryki, cesarzowa Indii, europeizacja, imperializm - dłaczego Indie były nazywane perłą w koronie brytyjskiej Uczeń potrafi: - omówić przyczyny kolonializmu w XIX w. - wyjaśnić, kim byli Burowie - przedstawić korzyści, które czerpała Wielka Brytania z „posiadania” Indii	Uczeń rozumie: - pojęcia: „rozdrapywanie Afryki”, „brzemie białego człowieka”, pierwsza wojna burska, druga wojna burska, obozy koncentracyjne, eksterminacja, Transwal, Orania, Indyjski Kongres Narodowy - jakie działania Cecil John Rhodes uznawał za „brzemie białego człowieka” - dłaczego rewolucja przemysłowa w Europie przyczyniła się do rozwoju kolonializmu Uczeń potrafi: - scharakteryzować kolonizację w Afryce i Azji - scharakteryzować stosunek Brytyjczyków do mieszkańców Indii - wyjaśnić przyczyny i konsekwencje wojen burskich	- pojęcia: kolonie, gubernator, powstanie sipajów - na czym polegały formy protestu przeciw Brytyjczykom stosowane przez Gandhiego i jego zwolenników Uczeń potrafi: - przedstawić poglądy Cecila Johna Rhodesa na temat cywilizowania ludów Afryki i Azji - wskazać na mapie kolonie angielskie, francuskie i niemieckie w Afryce i Azji - wyjaśnić konsekwencje powstania sipajów - scharakteryzować formy walki Hindusów z kolonizatorami brytyjskimi	- dłaczego Wietnamczycy nieprzychylnie traktowali chrześcijańskich misjonarzy Uczeń potrafi: - opisać najważniejsze konflikty kolonialne w drugiej połowie XIX w. - wyjaśnić, jak doszło do powstania Związku Indochińskiego	- sens ideowy karykatury Kolos Rhodesa Uczeń potrafi: - rozstrzygnąć, czy stosunek państw kolonialnych do rdzennej ludności Afryki był oparty na wartościach chrześcijańskich, oraz uzasadnić swoją decyzję - ocenić politykę Europejczyków względem rdzennej ludności kolonii - ocenić politykę brytyjską względem ludności cywilnej w czasie drugiej wojny burskiej
Nowe mocarstwa kolonialne i rywalizacja na Dalekim Wschodzie (rozdz. 18)	Uczeń zna: - daty: 1839–1860, 1887, 1898, 1904–1905 - postać: Theodore’a Roosevelta - państwa, które do XIX w. miały kolonie na Dalekim Wschodzie - państwa, które pod koniec XIX w. przystąpiły do rywalizacji o kolonie na Dalekim Wschodzie - przyczyny i rezultat wojny hiszpańsko-amerykańskiej - państwa, które rywalizowały o strefy wpływów w Chinach - przyczyny wojny rosyjsko-japońskiej - postanowienia pokoju w Portsmouth Uczeń rozumie: - pojęcia: opium, wojny opiumowe, zasada „otwartych drzwi”, pokój w Portsmouth - cel przekopania Kanału Panamskiego Uczeń potrafi: - omówić przyczyny i skutki wojny	Uczeń zna: - daty: 1839–1842, 1856–1860, 1914 - tereny, które zostały opanowane do XIX w. przez państwa kolonialne na Dalekim Wschodzie - tereny opanowane przez państwa, które pod koniec XIX w. przystąpiły do rywalizacji o kolonie na Dalekim Wschodzie - dokonania prezydenta USA Theodore’a Roosevelta Uczeń rozumie: - pojęcia: „republiki bananowe”, polityka izolacji, pierwsza wojna opiumowa, druga wojna opiumowa, „rozdarcie Chin” - cel polityki Theodore’a Roosevelta - dłaczego Chiny prowadziły politykę izolacji	Uczeń zna: - daty: 1899–1901 Uczeń rozumie: - pojęcia: dynastia mandzurska, powstanie bokserów - wpływ opium na społeczeństwo chińskie - przyczyny powstania bokserów w Chinach Uczeń potrafi: - omówić przebieg wojny hiszpańsko-amerykańskiej - wyjaśnić przyczyny wybuchu powstania bokserów - wyjaśnić przyczyny i skutki wojen opiumowych - wskazać na mapie główne kierunki ekspansji nowych mocarstw kolonialnych na Dalekim Wschodzie	Uczeń zna: - daty: 1851, 1887 - czas powstania baz morskich USA w Pearl Harbor i w zatoce Guantanamo Uczeń rozumie: - pojęcia: powstanie tajpingów - jaką rolę odegrały wydarzenia na Kubie w 1895 r. w polityce USA wobec Hiszpanii - jak funkcjonowały „republiki bananowe” Uczeń potrafi: - scharakteryzować rywalizację hiszpańsko-amerykańską o wpływy na Morzu Karaibskim - wyjaśnić, w jakich okolicznościach Kuba stała się państwem niepodległym - wyjaśnić przyczyny wybuchu powstania tajpingów	Uczeń potrafi: - rozstrzygnąć, czy Theodore’a Roosevelt realizował doktrynę Monroego, oraz uzasadnić odpowiedź - ocenić politykę kolonialną mocarstw wobec Chin - wyjaśnić, jak klęska Rosji w wojnie z Japonią wpłynęła na sytuację państwa i społeczeństwa rosyjskiego - wyjaśnić, jaką politykę wobec Korei prowadzili Japończycy - wskazać na mapie: Kanał Panamski, Pearl Harbor, zatokę Guantanamo, Kubę, Puerto Rico, Chiny, Nankin, Hongkong, Japonię, Port Artur, wyspę Cuszimę,

	hiszpańsko-amerykańskiej omówić przyczyny wojny rosyjsko-japońskiej	- dla czego Rosja przegrała wojnę z Japonią Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dla czego Amerykanie zaczęli propagować zasadę „otwartych drzwi” wobec Chin			Mukden, Portsmouth, półwysep Liaodong, Mandżurię, Koreę
Przemiany gospodarcze i społeczne w drugiej połowie XIX i na początku XX w. (rozdz. 19)	Uczeń zna: - daty: 1867, 1895 - postacie: Thomasa Alvy Edisona, Alfreda Nobla, Piotra Curie, Marii Skłodowskiej-Curie, Wilhelma Roentgena, braci Orville’a i Wilbura Wrightów - najważniejsze osiągnięcia w nauce i technice drugiej połowy XIX i na początku XX w. - konsekwencje społeczne przemian gospodarczych w drugiej połowie XIX i na początku XX w. - kraje, które znalazły się w czołówce najlepiej rozwiniętych gospodarczo państw świata w drugiej połowie XIX i na początku XX w. Uczeń rozumie: - pojęcia: era elektryczności, silnik elektryczny, telefon, ropa, benzyna, dynamit, Nagroda Nobla, radioaktywność, melioracja, mechanizacja rolnictwa, migracja, wodociągi, szczepionka, promienie X, rad, polon, metro, aeroplan - dla czego okres drugiej połowy XIX i początku XX w. nazywamy erą elektryczności Uczeń potrafi: - wymienić najważniejsze osiągnięcia w nauce i technice drugiej połowy XIX i początku XX w.	Uczeń zna: - daty: 1853, 1876 - postacie: Alexandra Grahama Bella, Ignacego Łukasiewicza, Rudolfa Diesla Uczeń rozumie: - pojęcia: destylacja nafty, olej napędowy, konstrukcje żelbetonowe, drapacze chmur, automobil, migracje międzykontynentalne, imigracja - dla czego pierwsze wieżowce nazwano drapaczami chmur - wpływ stosowania nawozów sztucznych i mechanizacji na rozwój rolnictwa - przyczyny migracji ludności w drugiej połowie XIX i na początku XX w. Uczeń potrafi: - wymienić dziedziny, w których nastąpił największy postęp technologiczny w drugiej połowie XIX i na początku XX w. - opisać przemiany w rolnictwie i przemyśle w drugiej połowie XIX w. - analizować źródła statystyczne	Uczeń zna: - daty: 1882, 1903, 1911 - postacie: Ludwika Pasteura, Karola Olszewskiego, Zygmunta Wróblewskiego, Williama Lindleya, Carla Benza, Gottlieba Daimlera Uczeń rozumie: - pojęcia: zjawisko naturalnej promieniotwórczości, pasteryzacja, wścieklizna, usługi turystyczne, adaptacja społeczna - wpływ wynalazków i przemian gospodarczych na życie ludzi w drugiej połowie XIX i na początku XX w. - przyczyny zmiany w czołówce najbardziej rozwiniętych gospodarczo państw świata w drugiej połowie XIX i na początku XX w. Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dla czego USA stały się pierwszą gospodarką świata na początku XX w.	Uczeń zna: - datę: 1888 - postacie: Michaela Faradaya, André Ampère’a, Ernsta Wernera von Siemens, Antoine’a Henriego Becquerela, Johna Dunlopa Uczeń rozumie: - pojęcia: antyseptyka, dwusuwowy silnik spalinowy, silnik wysokoprężny, gumowa opona, bicykl, agenci przedsiębiorstw przewozowych Uczeń potrafi: - scharakteryzować rozwój komunikacji w drugiej połowie XIX i na początku XX w. - opisać wpływ postępu technologicznego na życie ludzi w drugiej połowie XIX i na początku XX w. - scharakteryzować procesy migracyjne na świecie w połowie XIX i na początku XX w.	Uczeń zna: - postacie: Ignaza Semmelweisa, Antoniego Mikulicza-Radeckiego, Edmunda Biernackiego Uczeń rozumie: - pojęcia: odczyn OB, curieterapia - znaczenie antyseptyki w medycynie Uczeń potrafi: - wymienić sposoby zastosowania odkryć naukowych Piotra Curie i Marii Skłodowskiej-Curie - ocenić wkład Polaków w rozwój nauki i techniki na świecie w drugiej połowie XIX i na początku XX w. - ocenić wpływ postępu technologicznego na środowisko naturalne w drugiej połowie XIX i na początku XX w.
Prądy kulturowe i ideowe w drugiej połowie XIX i na	Uczeń zna: - daty: 1889, 1895 - postacie: Karola Darwina, Józefa Konrada	Uczeń zna: - datę: 1893 - postacie: Emila Zoli, Wiktora Hugo, Fiodora	Uczeń zna: - datę: 1891 - postacie: Augusta Comte’a, Herberta Spencera,	Uczeń zna: postacie: Karla Liebknechta, Róży Luksemburg, Eduarda	Uczeń zna: postacie: Charles’a Baudelaire’a, Paula Verlaine’a,

początku XX w. (rozdz. 20)	Korzeniowskiego / Josepha Conrada, Bolesława Prusa, Claude'a Moneta, Vincenta van Gogha, braci Auguste'a i Louisa Lumière, Karola Marksa, Fryderyka Engelsa, Włodzimierza Lenina - główne kierunki w sztuce drugiej połowy XIX i początku XX w. - idee polityczne drugiej połowy XIX w. Uczeń rozumie: - pojęcia: teoria ewolucji, pozytywizm, impresjonizm, analfabetyzm, szkoły koedukacyjne, kultura masowa, kinematograf, socjaldemokracja, nacjonalizm, antysemityzm, chadecja, emancypantki / entuzjastki - wpływ wprowadzenia obowiązku szkolnego na likwidację analfabetyzmu - przyczyny powstania ruchu emancypacji kobiet Uczeń potrafi: - przedstawić idee polityczne drugiej połowy XIX w.	Dostojewskiego, Lwa Tołstoja, Jacka Londona, Gustava Klimta, Emmeline Pankhurst Uczeń rozumie: - pojęcia: naturalizm, modernizm, symbolizm, secesja, ekspresjonizm, prasa brukowa / prasa rewolwerowa, masowe partie polityczne, I Międzynarodówka, II Międzynarodówka, egoizm narodowy, sufrażystki - wpływ nauki i rozwoju gospodarczego na kulturę - dłaczego teoria ewolucji miała istotny wpływ na powstanie nowych prądów ideowych - przyczyny powstania szkół koedukacyjnych - znaczenie kina dla rozwoju kultury masowej Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jaki wpływ na życie ludzi miało pojawienie się kultury masowej - wyjaśnić przyczyny ustanowienia 1 maja międzynarodowym świętem ludzi pracy	Gustawa Flauberta, Antoniego Czechowa, Marka Twaina, Leona XIII Uczeń rozumie: - pojęcia: scjentyzm, literatura fantastycznonaukowa, encyklika Rerum novarum - znaczenie procesu demokratyzacji dla powstania partii masowych - przyczyny narodzin nowatorskich tendencji w różnych dziedzinach sztuki - przyczyny wydania encykliki Rerum novarum Uczeń potrafi: - omówić wpływ pozytywizmu na literaturę i sztukę drugiej połowy XIX w. - opisać zjawisko demokratyzacji - przedstawić główne postulaty encykliki Rerum novarum - omówić metody działania sufrażystek - wskazać różnice w założeniach ideowych socjaldemokracji, narodowej demokracji oraz chadecji	Bernsteina, Alfreda Dreyfusa, Henryka Ibsena, Juliusza Verne'a Uczeń rozumie: - pojęcia: futurologizm, program erfurcki, rewolucjoniści, rewizjoniści / reformiści - przyczyny rozwoju antysemityzmu w XIX w. Uczeń potrafi: - wyjaśnić różnice ideowe między rewolucjonistami i rewizjonistami - wyjaśnić, dlaczego Juliusza Verne'a nazywa się prekursorem fantastyki naukowej	Arthura Rimbauda, Bronisławy Skłodowskiej, Theodora Herzla Uczeń rozumie: - pojęcia: parnasizm, dekadentyzm, syjonizm - znaczenie ruchu emancypacji kobiet - przyczyny narodzin syjonizmu Uczeń potrafi: - scharakteryzować przemiany w kulturze w drugiej połowie XIX i na początku XX w.
Ziemie polskie w drugiej połowie XIX i na początku XX w.					
Powstanie styczniowe (rozdz. 21)	Uczeń zna: - daty: 22 I 1863, 1863–1864, 1864 - postacie: cara Aleksandra II, Aleksandra Wielopolskiego, Romualda Traugutta - przyczyny wybuchu powstania styczniowego - decyzje zawarte w Manifeście Tymczasowego Rządu Narodowego - skutki powstania styczniowego - przebieg i charakter działań zbrojnych w	Uczeń zna: - daty: 1856, II 1861, X 1862 - postacie: Jarosława Dąbrowskiego, Ludwika Mierosławskiego, Mariana Langiewicza Uczeń rozumie: - pojęcia: rewolucja moralna, manifestacje patriotyczne, kółka konspiracyjne, Komitet Miejski, Komitet Centralny Narodowy, państwo	Uczeń zna: - daty: II 1863, III 1864 - postacie: Andrzeja Zamoyskiego, Zygmunta Padlewskiego, Leopolda Kronenberga, wielkiego księcia Konstantego Romanowa, Michała Murawjowa, Fiodora Berga Uczeń rozumie: - pojęcia: ugodowcy, tzw.	Uczeń zna: - daty: VIII 1864 - postacie: Aleksandra Sochaczewskiego, Michała Heidenreicha-Kruka, Józefa Hauke-Bosaka, François Rochebrune'a, Piusa IX, Stanisława Brzóska Uczeń rozumie: - pojęcia: Ziemia i Wolność, żuawi śmierci	Uczeń zna: - postać: rabina Dow Ber Meiselsa Uczeń rozumie: - pojęcie: katorżnicy polska diaspora, powstanie zabajkalskie Uczeń potrafi: - omówić stosunek społeczności żydowskiej do sprawy polskiej w przededniu

	czasie powstania styczniowego Uczeń rozumie: - pojęcia: odwilż posewastopolska, Czerwoni, Biali, żałoba narodowa, stan wojenny, branka, Tymczasowy Rząd Narodowy, Manifest, dyktator, partyzantka, insurekcja, zsyłki, katorgia, konfiskaty, ukazy uwłaszczeniowe - przyczyny ogłoszenia branki z inicjatywy Aleksandra Wielopolskiego - różnice w programach Białych i Czerwonych - konieczność prowadzenia walk partyzanckich przez powstańców Uczeń potrafi: - scharakteryzować powstanie styczniowe - przedstawić skutki powstania styczniowego	podziemne, Rząd Narodowy - oczekiwania i nadzieje Polaków związane z osobą cara Aleksandra II - cele polityki Aleksandra Wielopolskiego - cel organizowania manifestacji patriotycznych - dla czego mogła pięciu poległych odgrywała istotną rolę w pamięci polskich patriotów w drugiej połowie XIX i na początku XX w. - znaczenie żałoby narodowej dla demonstrowania uczuć patriotycznych - skutki przyłączenia się Białych do powstania Uczeń potrafi: - omówić sytuację społeczno-polityczną w zaborze rosyjskim przed wybuchem powstania styczniowego - wyjaśnić symbolikę godła powstańczego	żubry kresowe, Komisja Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Towarzystwo Rolnicze, namiestnik, repolonizacja administracji i sądownictwa, Szkoła Główna Warszawska, konwencja Alvenslebena - przyczyny i skutki zawarcia przez Rosję układu z Prusami zwanego konwencją Alvenslebena - dla czego ogłoszenie ukazu carskiego o uwłaszczeniu chłopów miało istotne znaczenie dla upadku powstania Uczeń potrafi: - scharakteryzować organizację polskiego państwa podziemnego w czasie powstania styczniowego - wskazać na mapie główne tereny działań zbrojnych prowadzonych przez powstańców i miejsca najważniejszych bitew	- dla czego kwestia uwłaszczenia chłopów miała kluczowe znaczenie dla walk powstańczych Uczeń potrafi: - przedstawić stanowisko Aleksandra II w sprawie polskiej niepodległości - ocenić postawę i dokonania Romualda Traugutta - ocenić postawy społeczeństwa polskiego wobec powstania styczniowego - ocenić społeczne i ekonomiczne skutki uwłaszczenia chłopów w Królestwie Polskim - omówić stosunek rządów i narodów europejskich do powstania styczniowego	powstania styczniowego - wyjaśnić, dla czego żuawi śmierci byli uważani za jeden z najlepszych oddziałów powstania styczniowego - wyjaśnić, dla czego Aleksandra Sochaczewskiego o nazywamy malarzem syberyjskiej katorgi
--	--	--	---	--	---

Królestwo Polskie i ziemie zabrane po powstaniu styczniowym (rozdz. 22)	Uczeń zna: • daty: 1865, 1879–1897 • postać: Aleksandra Apuchtina • represje, które władze rosyjskie zastosowały wobec uczestników powstania styczniowego Uczeń rozumie: • pojęcia: represje, stan wojenny, katorga, konfiskata mienia, rusyfikacja, noc apuchtinowska, kurator oświaty Uczeń potrafi: • wymienić represje zastosowane przez władze rosyjskie wobec uczestników powstania styczniowego	Uczeń zna: • daty: 1866–1869 • postać: papieża Leona XIII Uczeń rozumie: • pojęcia: unifikacja, przymusowe osiedlenie, depolonizacja, Kraj Nadwiślański • dlaczego rusyfikacja szkolnictwa spotkała się z brakiem akceptacji i buntem ze strony uczniów Uczeń potrafi: • omówić politykę rusyfikacji w Królestwie Polskim i na ziemiach zabranych • wyjaśnić na czym polegała unifikacja Królestwa Polskiego z Cesarstwem Rosyjskim • wymienić instytucje polskie zlikwidowane przez władze rosyjskie po upadku powstania styczniowego • scharakteryzować zmiany w szkolnictwie na terenie Królestwa Polskiego w okresie tzw. nocy apuchtinowskiej • wyjaśnić, co miała symbolizować nazwa Kraj Nadwiślański, którą zastąpiono nazwę Królestwo Polskie	Uczeń zna: • datę: 1867 • postać: Stanisława Piotrowicza Uczeń rozumie: • pojęcia: język wykładowy, Carski Uniwersytet Warszawski, Kolegium Duchowne, kasata zakonów Uczeń potrafi: • wskazać podobieństwa i różnice w sytuacji Polaków w Królestwie Polskim i na ziemiach zabranych po powstaniu styczniowym • wyjaśnić, na czym polegała utrata autonomii przez Królestwo Polskie • wyjaśnić, na czym polegał proces depolonizacji w urzędach • wyjaśnić, dlaczego największy nacisk na rusyfikację kładziono w oświacie	Uczeń zna: • postać: Adama Stanisława Krasińskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: konwersja, indywidualna strategia oporu, litewski ruch narodowy Uczeń potrafi: • scharakteryzować postawy Polaków wobec rusyfikacji • omówić politykę władz carskich wobec Kościoła katolickiego na ziemiach zabranych po upadku powstania styczniowego • omówić proces rusyfikacji widoczny w przestrzeni publicznej na przykładzie pałacu Staszica	Uczeń zna: • postać: Piotra Żylińskiego Uczeń potrafi: • wymienić budowle, które wzniesiono w Warszawie po upadku powstania styczniowego, będące symbolami rosyjskiego panowania • ocenić skuteczność polityki rusyfikacji zastosowanej wobec polskiego społeczeństwa
Ziemie zaborów austriackiego i pruskiego po powstaniu styczniowym (rozdz. 23)	Uczeń zna: • daty: 1866, 1886, 1901 • postacie: Agenora Gołuchowskiego, Michała Drzymały • warunki funkcjonowania autonomii galicyjskiej Uczeń rozumie: • pojęcia: Sejm Krajowy, adres do tronu, polonizacja administracji, kulturkampf, germanizacja, Provinz Posen, Komisja Kolonizacyjna, strajk dzieci we Wrześni • na czym polegał protest Michała Drzymały	Uczeń zna: • daty: 1873, 1876, 1885–1886 • postacie: Kazimierza Badeniego, Mieczysława Ledóchowskiego • formy walki mieszkańców zaboru pruskiego o zachowanie języka polskiego, religii i polskiego stanu posiadania Uczeń rozumie: • pojęcia: polski lojalizm, parcelacja, rugi pruskie • dlaczego polityka kulturkampfu miała na terenie zaboru pruskiego ostrze antypolskie	Uczeń zna: • daty: 1861, 1894 • postacie: Alfreda Potockiego, Michała Bobrzyńskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: dyplom państwowy, patent lutowy, federalizacja, kraje koronne, autonomia, namiestnik, Rada Państwa, Koło Polskie, minister do spraw Galicji, Landtag, Reichstag, Związek Popierania Niemczyzny w Marchiach	Uczeń zna: • datę: 1908 • postacie: Juliana Dunajewskiego, Bronisławy Śmidowicz Uczeń rozumie: • pojęcia: wybory kurialne, Wydział Krajowy, Rada Szkolna Krajowa, karty wyborcze, korupcja, ustawa kagańcowa • na czym polegały dalekosiężne skutki działalności Hakiaty Uczeń potrafi: • przedstawić pozycję Polaków w monarchii Habsburgów	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jakie znaczenie dla zachowania tożsamości narodowej Polaków w Galicji miał dostęp do szkolnictwa, urzędów i sądownictwa w języku polskim • porównać politykę Prus i Austrii wobec mieszkańców dawnych ziem polskich

	- przyczyny ogłoszenia przez Sejm Krajowy adresu do tronu w 1866 r. Uczeń potrafi: - scharakteryzować politykę władz pruskich wobec nauczania w języku polskim	- dłaczego rugi pruskie spotkały się z ostrym sprzeciwem opinii międzynarodowej Uczeń potrafi: - opisać postawy Polaków wobec germanizacji	Wschodnich – Hakata Uczeń potrafi: - opisać postawy Polaków wobec polityki władz zaborczych w Galicji - scharakteryzować politykę władz zaboru pruskiego wobec Polaków - opisać postawę arcybiskupa Mieczysława Łedóchowskiego wobec władz pruskich	wyjaśnić sytuację międzynarodową państwa Habsburgów, w której doszło do wprowadzenia autonomii galicyjskiej	
Przemiany gospodarcze i społeczne na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w. (rozdz. 24)	Uczeń zna: - datę: 1851 - postacie: Stanisława Lilpopa, Leopolda Kronenberga, Hipolita Cegielskiego - okręgi i ośrodki przemysłowe na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX i na początku XX w. oraz gałęzie przemysłu, które się tam rozwijały Uczeń rozumie: - pojęcia: granica celna, łódzki Okręg Przemysłowy, Zagłębie Dąbrowskie, Staropolski Okręg Przemysłowy, Bank Handlowy, urbanizacja, uwłaszczenie, modernizacja - znaczenie zniesienia granicy celnej z Rosją dla rozwoju gospodarczego Królestwa Polskiego Uczeń potrafi: - wymienić przyczyny przemian gospodarczych w ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w.	Uczeń zna: - postacie: Karola Scheiblera, Izraela Poznańskiego - największe miasta na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX i na początku XX w. Uczeń rozumie: - pojęcia: Białostocki Okręg Przemysłowy, Zagłębie Borysławskie, Zagłębie Krakowskie - znaczenie napływu kapitału zagranicznego w latach 70. XIX w. dla industrializacji Kongresówki Uczeń potrafi: - wymienić okręgi i ośrodki przemysłowe na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w. i wskazać je na mapie - omówić rolę łódzkiego Okręgu Przemysłowego w rozwoju gospodarczym Królestwa Polskiego	Uczeń zna: - postacie: Bernarda Hantkego, Piotra Wawrzyniaka Uczeń rozumie: - pojęcia: spółki parcelacyjne, spółdzielnie rolnicze - znaczenie rozwoju polskich przedsiębiorstw w Wielkopolsce dla budowania polskiej tożsamości narodowej pod zaborem pruskim - znaczenie krzewienia kultury rolnej dla modernizacji rolnictwa Uczeń potrafi: - scharakteryzować działalność gospodarczą Hipolita Cegielskiego - scharakteryzować kierunki polskiej emigracji zarobkowej w drugiej połowie XIX w.	Uczeń zna: - datę: 1889 - postacie: Ferdinanda Schichaua, Franciszka Stefczyka Uczeń rozumie: - pojęcia: struktura własności ziemi, serwituty, kultura rolna, rozdrobnione gospodarstwa, kasy pożyczkowo-zapomogowe, krakus - dłaczego Galicja do lat 80. XIX w. nie miała możliwości włączenia w fazę industrializacji - przyczyny różnic w rozwoju rolnictwa w poszczególnych zaborach Uczeń potrafi: - porównać zmiany społeczno-gospodarcze w poszczególnych zaborach - wskazać główne problemy przemysłu Galicji w latach 50. XIX w. - wymienić główne problemy społeczne w Warszawie drugiej połowy XIX w.	Uczeń zna: - postacie: Konstantego Rudzkiego, Ludwika Zieleniewskiego Uczeń rozumie: - dłaczego serwituty stanowiły zagadnienie sporne między dworem i wsią Uczeń potrafi: - porównać warunki rozwoju przemysłu w zaborach pruskim i austriackim - rozstrzygnąć, czy słusznie Łódź uznano za jeden z symboli procesów urbanizacyjnych zachodzących na ziemiach polskich, i uzasadnić swoją odpowiedź - porównać proces urbanizacji w trzech zaborach - scharakteryzować sytuację społeczno-gospodarczą na wsi w poszczególnych zaborach
Ruchy polityczne na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX i na	Uczeń zna: - daty: 1892, 1893, 1895, 1900 - postacie: Aleksandra Świętochowskiego, Bolesława	Uczeń zna: - daty: 1869, 1882 - postacie: Michała Bobrzyńskiego, Ludwika Waryńskiego,	Uczeń zna: - datę: 1897 - postacie: Józefa Szujskiego, Stanisława Tarnowskiego,	Uczeń zna: postacie: Floriana Ziemiałkowskiego, Kazimierza Grocholskiego, Ludwika	Uczeń zna: postacie: Tadeusza Regera, Edwarda Abramowskiego, Aleksandra

początku XX w. (rozdz. 25)	Limanowskiego, Józefa Piłsudskiego, Stanisława Wojciechowskiego, Róży Luksemburg, Romana Dmowskiego, Wojciecha Korfanteo, Wincentego Witosa - partie polityczne powstałe w drugiej połowie XIX i na początku XX w. - główne postulaty partii politycznych powstałych w drugiej połowie XIX i na początku XX w. - głównych działaczy partii politycznych powstałych w drugiej połowie XIX i na początku XX w. Uczeń rozumie: - pojęcie: praca organiczna, praca u podstaw, pozytywiści / organicznicy, emancypacja kobiet, strajk, terror, anarchizm, blankizm, Polska Partia Socjalistyczna, Socjaldemokracja Królestwa Polskiego (SDKP), Stronnictwo Narodowo-Demokratyczne (SND), Narodowa Demokracja, endecja, Stronnictwo Ludowe (SL) Uczeń potrafi: - omówić programy pierwszych polskich partii politycznych działających pod zaborami	Zygmunta Miłkowskiego, Juliana Marchlewskiego, Feliksa Dzierżyńskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: stańczycy, Teka Stańczyka, trójjlojalizm, liberatowie, Socjalno- -Rewolucyjna Partia Proletariat – I Proletariat, ogólnościowa rewolucja, bibuła, Socjaldemokracja Królestwa Polskiego i Litwy (SDKPiL), Liga Polska, Liga Narodowa (LN), asymilacja Żydów na czym polegała postawa legalistyczna - cele, które stawiali sobie pozytywiści/organicznicy - różnice programowe między PPS i SDKPiL Uczeń potrafi: - omówić tezy zawarte w Tece Stańczyka - przedstawić stosunek poszczególnych ugrupowań politycznych do kwestii niepodległościowej - przedstawić główne postulaty dotyczące niepodległości prezentowane przez Ligę Polską	Stanisława Koźmiana, Ignacego Daszyńskiego, Jędrzeja Moraczewskiego, Hermana Liebermana, Zygmunta Balickiego, Marii i Bolesława Wysłouchów Uczeń rozumie: - pojęcia: „pokolenie niepokornych”, stronnictwo wszechpolskie, Związek Młodzieży Polskiej Zet (ZMP Zet), Uniwersytet Latający, Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL), Polska Partia Socjaldemokratyczna na Galicji i Śląska (PPSD) - dłaczego Galicja stała się głównym ośrodkiem polskich konserwatystów - dłaczego na przełomie lat 70. i 80. XIX w. propozycje polskich liberatów i konserwatystów zaczęły się wyczerpywać - dłaczego początki ruchu ludowego związane są z Galicją - różnice w programach pierwszych organizacji narodowych Uczeń potrafi: - wymienić cele, które stawiało sobie Polskie Stronnictwo Ludowe	Kulczyckiego, Feliksa Perla, Stanisława Mendelsona, Jakuba Bojko, Jana Stapińskiego, Stanisława Stojatowskiego - organy prasowe partii powstałych w drugiej połowie XIX i na początku XX w. Uczeń rozumie: - pojęcia: II Proletariat, Polskie Towarzystwo Gimnastyczne Sokół, PSL-Piast, PSL-Lewica, Stowarzyszenie Robotników Chrześcijańskich Uczeń potrafi: - omówić rolę Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego Sokół w ruchu niepodległościowym - przedstawić proces formowania się nowoczesnych ruchów politycznych na ziemiach polskich	Sulkiewicza, Ludwika Poptawskiego Uczeń rozumie: - pojęcie: Towarzystwo Oświaty Narodowej (TON) Uczeń potrafi: - ocenić rezultaty polityki ugodowców w Królestwie Polskim w drugiej połowie XIX w. - przedstawić sylwetki najważniejszych działaczy politycznych polskiej lewicy niepodległościowej
Rewolucja 1905–1907 i polskie organizacje niepodległościowe (rozdz. 26)	Uczeń zna: - daty: 1905–1907 - postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego - przyczyny i następstwa wybuchu rewolucji 1905–1907 w Rosji - przyczyny i następstwa rewolucji 1905 r. na ziemiach polskich Uczeń rozumie:	Uczeń zna: - daty: I 1905, 1908, 1910 postacie: Kazimierza Sosnkowskiego, Władysława Sikorskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: Koło Polskie w Dumie, Związek Walki Czynnej (ZWC), Towarzystwo Strzelec, Związek Strzelecki, „czwarte	Uczeń zna: - datę: X 1905 - postacie: Mikołaja II, Piotra Stołypina Uczeń rozumie: - pojęcia: ukaz tolerancyjny, manifest październikowy, kadeci, „krawaty Stołypina”, miry, ziemstwa, PPS-Frakcja	Uczeń zna: - daty: 1911, 1912 - postać: Mariana Żegoty Januszajtisa Uczeń rozumie: - pojęcia: Zarzewiaczy, Polskie Drużyny Strzeleckie, Polska Macierz Szkolna, Tymczasowa Komisja Skonfederowanych Stronnictw	Uczeń potrafi: opisać cele najważniejszych organizacji niepodległościowych na ziemiach polskich działających przed wybuchem I wojny światowej

	- pojęcia: „krwawa niedziela”, kalendarz juliański, petycja, Duma Państwowa, strajk szkolny, Organizacja Bojowa - przyczyny odrodzenia nastrojów niepodległościowych Uczeń potrafi: - wyjaśnić wpływ rewolucji 1905–1907 w Rosji na sytuację Polaków w zaborze rosyjskim	powstanie”, „pierwsza rewolucja” - dla czego rewolucję 1905 r. w Królestwie Polskim nazywano „czwartym powstaniem” - dla czego Roman Dmowski uważał Niemcy za głównego wroga Polski - dla czego Galicja była głównym miejscem tworzenia organizacji niepodległościowych Uczeń potrafi: - przedstawić trzy wizje polityki względem caratu w 1905 r. – endecji, PPS i SDKPiL - scharakteryzować działalność Organizacji Bojowej	Rewolucyjna, PPS-Lewica - dla czego doszło do rozłamu w PPS - dla czego endecy wzięli udział w wyborach do Dumy Państwowej Uczeń potrafi: - scharakteryzować przyczyny, przebieg i skutki rewolucji w Rosji 1905–1907 - omówić konsekwencje rewolucji 1905 r. dla społeczeństwa polskiego pod zaborem rosyjskim	Niepodległościowch (TKSSN), komendant związków strzeleckich Uczeń potrafi: - omówić działalność Polskiej Macierzy Szkolnej - wyjaśnić stosunek polskich ugrupowań politycznych do wyborów do Dumy Państwowej - scharakteryzować cele, skład i działalność TKSSN	
Kultura i nauka na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX i na początku XX w. (rozdz. 27)	Uczeń zna: - datę: 1905 - postacie: Henryka Sienkiewicza, Bolesława Prusa, Elizy Orzeszkowej, Marii Konopnickiej, Juliusza i Wojciecha Kossaków, Jana Matejki, Tadeusza Boya-Zeleńskiego, Stanisława Wyspiańskiego, Władysława Stanisława Reymonta, Stefana Żeromskiego, Stanisława Witkiewicza, Jacka Malczewskiego, Ignacego Jana Paderewskiego, Heleny Modrzejewskiej, Marii Skłodowskiej-Curie, Michała Bobrzyńskiego - najważniejsze dzieła polskich pisarzy, malarzy, kompozytorów w drugiej połowie XIX i na początku XX w. - najważniejsze osiągnięcia Polaków w dziedzinie nauki w drugiej połowie XIX i na początku XX w. Uczeń rozumie: - pojęcia: Literacka Nagroda Nobla, Młoda Polska, pozytywizm, witraże	Uczeń zna: - datę: 1871 - postacie: Maksymiliana Gierymskiego, Józefa Chełmońskiego, Aleksandra Gierymskiego, Olgi Boznańskiej, Józefa Mehoffera, Karola Szymanowskiego, Zygmunta Wróblewskiego, Karola Olszewskiego - cechy sztuki polskiego pozytywizmu - wartości, do których odwoływali się twórcy młodopolscy Uczeń rozumie: - pojęcia: Akademia Umiejętności, historiografia - znaczenie twórczości Jana Matejki dla umacniania polskiej tożsamości narodowej Uczeń potrafi: - wymienić najważniejszych twórców literatury polskiej w drugiej połowie XIX i na początku XX w. oraz podać przykłady ich dzieł	Uczeń zna: - postacie: Józefa Ignacego Kraszewskiego, Włodzimierza Tetmajera, Józefa Szujskiego, Tadeusza Korzoną, Władysława Smoleńskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: dekadentyzm, Zielony Balonik, Jama Michalika, symbolizm, krakowska szkoła historyczna, warszawska szkoła historyczna - dla czego Kraków stał się stolicą twórców młodopolskich - rolę, jaką odgrywały towarzystwa naukowe Uczeń potrafi: - scharakteryzować główne nurty w sztuce polskiej w drugiej połowie XIX i na początku XX w. - wyjaśnić różnicę w postrzeganiu przyczyn upadku Rzeczypospolitej przez krakowską i warszawską szkołę historyczną	Uczeń zna: - datę: 1896 - postacie: Stanisława Przybyszewskiego, Poli Negri Uczeń rozumie: - pojęcia: kultura masowa, fotoplastykon - dla czego sport jest jednym z najważniejszych elementów kultury masowej Uczeń potrafi: - omówić rozwój kultury masowej na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX i na początku XX w. - scharakteryzować rozwój polskiej nauki w drugiej połowie XIX i na początku XX w.	Uczeń zna: - postacie: Jana Baudouina de Courtenay, Ludwika Zamenhofs, Andrzeja Małkowskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: ogrody jordanowskie, skauting Uczeń potrafi: - rozstrzygnąć, czy słuszne jest stwierdzenie, że Maria Skłodowska-Curie przetrwała kobietom szlaki w świecie nauki, oraz uzasadnić swoją odpowiedź - porównać warunki rozwoju polskiej kultury w trzech zaborach

	Uczeń potrafi: wymienić pierwszych polskich laureatów Nagrody Nobla				
Wielka Wojna i okres międzywojenny					
O dominację w Europie i na świecie (rozdz. 28)	Uczeń zna: - daty: 1882, 1907 - postacie: Ottona von Bismarcka, Wilhelma I, Wilhelma II, Franciszka Józefa I, Aleksandra II, Aleksandra III, Mikołaja II - państwa, które zawarły trójporozumienie i trójprzymierze - konflikty, które zagrażały pokojowi na świecie na przełomie XIX i XX w. Uczeń rozumie: - pojęcia: trójprzymierze, konwencja wojskowa, trójporozumienie Uczeń potrafi: - wskazać na mapie państwa wchodzące w skład trójprzymierza i trójporozumienia	Uczeń zna: - daty: 1873, 1879, 1881, 1904 Uczeń rozumie: - pojęcia: sojusz trzech cesarzy, sojusz w Schönbrunn, dwuprzymierze, entente cordiale, traktat trójcesarski, bismarckowski system sojuszy - dlaczego Włosi przyjęli sojusz oferowany im przez II Rzeszę - co zaniepokoiło Rosję, gdy upubliczniono treść sojuszu dwuprzymierza - co spowodowało, że w 1904 r. Francja i Wielka Brytania przewyciężyły wielowiekowy okres konfliktów i podpisały „serdeczne porozumienie” Uczeń potrafi: - wymienić główne postanowienia sojuszu w Schönbrunn - wyjaśnić, w jaki sposób sojusz trzech cesarzy z 1873 r. wpłynął na sytuację międzynarodową w Europie - scharakteryzować proces formowania się trójprzymierza - wymienić główne postanowienia aktu trójprzymierza - wymienić główne postanowienia entente cordiale	Uczeń rozumie: - cel bismarckowskiego systemu sojuszy Uczeń potrafi: - omówić rolę trójprzymierza i trójporozumienia w kształtowaniu sytuacji politycznej w Europie na przełomie XIX i XX w.	Uczeń zna: - daty: 1912, 1913 - postać: Bernharda von Bülowa Uczeń rozumie: - pojęcia: kocioł bałkański, I wojna bałkańska, II wojna bałkańska, bałkanizacja - co oznaczały słowa Bernharda von Bülowa „Nikogo nie chcemy postawić w cieniu, ale domagamy się naszego miejsca pod słońcem” Uczeń potrafi: - wskazać na mapie tereny będące punktami zapalnymi w polityce europejskiej w przededniu I wojny światowej - wyjaśnić, czym był kocioł bałkański i jaki miał wpływ na sytuację w Europie na początku XX w.	Uczeń potrafi: wyjaśnić, jaką rolę wizerunkową odgrywało wybudowanie dwóch mostów upamiętniających sojusz francusko-rosyjski – w Paryżu mostu Aleksandra III i w Petersburgu mostu Trójcy Świętej
Wielka Wojna 1914–1918 (rozdz. 29)	Uczeń zna: - daty: 1914, 1914–1918, 1917, 11 XI 1918 - postacie: arcyksięcia Franciszka Ferdynanda, Woodrowa Wilsona	Uczeń zna: - daty: 28 VI 1914, 28 VII 1914, III 1918 - postacie: Alfreda von Schlieffena, Helmutha von Moltke, Ferdynanda Focha Uczeń rozumie:	Uczeń zna: - daty: VIII 1914, IX 1914, 1916 - postacie: Gawriła Principa, Aleksieja Brusilowa	Uczeń zna: - daty: 1915, VII–VIII 1918 - postać: Raymonda Poincarégo Uczeń rozumie: - pojęcia: bitwa na	Uczeń zna: - postacie: Augusta von Mackensena, Arthura Zimmermanna Uczeń rozumie: - pojęcie: eskadra La Fayette’a

	• bezpośrednie przyczyny wybuchu I wojny światowej • strony walczące i państwa uczestniczące w Wielkiej Wojnie • nowe środki walki użyte w czasie I wojny światowej • konsekwencje I wojny światowej Uczeń rozumie: • pojęcia: zamach, arcyksiążę, ultimatum, państwa centralne, ententy, alianci, I wojna światowa / Wielka Wojna, okopy, karabiny maszynowe, gazy bojowe, maski przeciwgazowe, czołgi / tanki, U-Booty / okręty podwodne, morale żołnierzy, dezercja, rady żołnierskie, rewolucja, rozejm w Compiègne • dlaczego zabicie arcyksięcia Franciszka Ferdynanda doprowadziło do wybuchu I wojny światowej Uczeń potrafi: • wskazać na mapie strony i państwa walczące w I wojnie światowej • wskazać zwycięzców i pokonanych w Wielkiej Wojnie	• pojęcia: wojna pozycyjna, wojna błyskawiczna, wojna psychologiczna, nieograniczona wojna podwodna, samoloty rozpoznawcze, samoloty myśliwskie, sterowce, bombowce • na czym polegała wojna pozycyjna • dlaczego Włosi przyłączyli się do wojny po stronie ententy • dlaczego USA przystąpiły do I wojny światowej Uczeń potrafi: • scharakteryzować nastawienie Europejczyków do wojny • opisać przemiany w sztuce wojennej w latach 1914–1918	Uczeń rozumie: • pojęcia: bitwa nad rzeką Marną, bitwa nad Sommą, bitwa pod Verdun, samoloty, bitwa pod Ypres, bitwa pod Tannenbergiem, bitwa pod Gorlicami, wojna manewrowa, druga bitwa nad Marną, ofensywa stu dni, wojna totalna, pokój w Brześciu nad Bugiem Uczeń potrafi: • wyjaśnić różnicę w charakterze działań zbrojnych na froncie wschodnim i zachodnim • wskazać na mapie przebieg frontów i miejsca największych bitew I wojny światowej	półwyspie Gallipoli, operacja desantowa, grypa hiszpanka, reglamentacja żywności, czarny rynek, ferment społeczny • cel bitwy na półwyspie Gallipoli Uczeń potrafi: • wyjaśnić przyczyny klęski państw centralnych w I wojnie światowej • scharakteryzować obraz powojennej Europy, uwzględniając sytuację społeczną, polityczną i gospodarczą	Uczeń potrafi: • rozstrzygnąć, czy Wielką Wojnę można uznać za najkrwawszy konflikt w historii, i uzasadnić odpowiedź • ocenić, czy słusznie bitwa pod Verdun jest uważana za jedną z największych tragedii w dziejach Francji • przedstawić rolę wojsk złożonych z Afroamerykanów i żołnierzy pochodzących z kolonii w działaniach I wojny światowej
Rewolucje rosyjskie (rozdz. 30)	Uczeń zna: • datę: 1917 • postacie: Mikołaja II, Włodzimierza Lenina • dwie rewolucje rosyjskie, do których doszło w 1917 r. • rezultat rewolucji lutowej i rewolucji październikowej Uczeń rozumie: • pojęcia: rewolucja lutowa, rewolucja październikowa, bolszewicy, Piotrogradzka Rada Robotnicza i Żołnierska, Rząd Tymczasowy, dwuwładza,	Uczeń zna: • daty: 8 III /23 II 1917, 6/7 XI / 24/25 X 1917, III 1918 • postacie: Grigorija Rasputina, Aleksandra Kiereńskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: mienszewicy, eserowcy, kadeci, Pałac Zimowy • co doprowadziło do zamordowania mnicha Grigorija Rasputina • dlaczego car Mikołaj II abdykował Uczeń potrafi:	Uczeń zna: • datę: IV 1917 • postać: Lwa Trockiego Uczeń rozumie: • pojęcia: tezy kwietniowe, bojówki militarne, Czerwona Gwardia, Rada Komisarzy Ludowych, dekret o pokoju, dekret o ziemi, rozpędzenie konstytuandy, traktat pokojowy w Brześciu nad Bugiem • dlaczego car Mikołaj II zmienił	Uczeń rozumie: • pojęcia: dyktatura proletariatu, Mitteleuropa, czwórprzymierze Uczeń potrafi: • scharakteryzować dyktaturę proletariatu • wyjaśnić, jaką rolę w sprawowaniu władzy przez bolszewików odgrywał terror	Uczeń potrafi: • rozstrzygnąć, czy bolszewicy w rzeczywistości byli reprezentantami ludu, oraz uzasadnić odpowiedź • omówić znaczenie pokoju brzeskiego dla dalszych losów Rosji

	abdykacja, rady / sowieci Uczeń potrafi: wyjaśnić przyczyny wybuchu rewolucji lutowej i październikowej	- omówić programy ugrupowań politycznych czasu rewolucji rosyjskich - przedstawić rolę robotników w rewolucji lutowej - scharakteryzować okres dwuwładzy w Rosji	nazwę Petersburg na Piotrogród - co doprowadziło do zamordowania cara Mikołaja II i jego rodziny Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jaką rolę w przewrocie bolszewickim odegrały Niemcy - przedstawić postulaty zawarte w tezach kwietniowych - wymienić postanowienia dekretu o pokoju i dekretu o ziemi		
Polacy w czasie Wielkiej Wojny (rozdz. 31)	Uczeń zna: - daty: 5 XI 1916, 1917 - postacie: Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego, Józefa Hallera, Władysława Sikorskiego, Ignacego Jana Paderewskiego, Thomasa Woodrowa Wilsona - polskie formacje wojskowe walczące na frontach Wielkiej Wojny - polskie orientacje polityczne w czasie I wojny światowej Uczeń rozumie: - pojęcia: I Kompania Kadrowa, Komitet Narodowy Polski (KNP), Legiony Polskie, Akt 5 listopada, Armia Polska we Francji, Armia Hallera, 13. punkt orędzia prezydenta USA do Kongresu - dłaczego Polacy wzięli nadzieję na odzyskanie niepodległości z wybuchem Wielkiej Wojny Uczeń potrafi:	Uczeń zna: - daty: 6 VIII 1914, 14 VIII 1914 - postacie: wielkiego księcia Mikołaja Mikołajewicza, Józefa Dowbora-Muśnickiego, Hansa von Beselera Uczeń rozumie: - pojęcia: odezwa, Legion Puławski, Legion Lubelski, Brygada Strzelców Polskich, I Korpus Polski, Ukraińska Republika Ludowa - dłaczego działania I Kompanii Kadrowej nie spotkały się z poparciem mieszkańców Królestwa Polskiego Uczeń potrafi: - wymienić obietnice wielkiego księcia Mikołaja Mikołajewicza zawarte w odezwie z sierpnia 1914 r. - wyjaśnić, jakie polskie siły	Uczeń zna: - daty: VII 1917, I 1918 - postacie: Zdzisława Lubomirskiego, Aleksandra Kakowskiego, Józefa Ostrowskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: Deklaracja praw narodów Rosji, monarchia trialistyczna, Naczelny Komitet Narodowy (NKN), Komenda Legionów, komendant I Brygady, Polska Organizacja Wojskowa (POW), II i III Brygada Legionów Polskich, akt dwóch cesarzy, Rada Regencyjna, generał-gubernator, Polnische Wehrmacht, kryzys przysięgowy, internowanie - co było rzeczywistym celem bolszewików, gdy ogłaszali Deklarację praw narodów Rosji Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jak doszło do powstania I Kompanii Kadrowej	Uczeń zna: - datę: 3 VI 1918 - postać: Józefa Kucharszewskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: układ w Brześciu, błękitna armia, Kompania Bajorczyków, Legia Cudzoziemska, Komitet Narodowy Polski w Lozannie, deklaracja Francji i Wielkiej Brytanii - przyczyny, dla których Francja i Wielka Brytania wydały deklarację w sprawie polskiej dopiero w 1918 r. Uczeń potrafi: - omówić znaczenie dla Polaków 13. punktu orędzia prezydenta Wilsona - scharakteryzować stanowiska mocarstw wobec sprawy polskiej w latach 1914–1918 - wymienić trudności, z jakimi musieli się borykać mieszkańcy ziem polskich zniszczonych w czasie I wojny światowej	Uczeń zna: - postacie: Zygmunta Wielopolskiego, Władysława Leopolda Jaworskiego, Leona Bilińskiego, Juliusza Leo Uczeń potrafi: - wskazać na mapie miejsca bitew stoczonych podczas Wielkiej Wojny z udziałem polskich legionistów - przedstawić rolę Legionów Polskich w działaniach zbrojnych w czasie I wojny światowej - określić straty ludnościowe poniesione przez Polaków w czasie I wojny światowej

	scharakteryzować orientację polityczną Polaków przed wybuchem wojny	polityczne poparty Rosję w 1914 r. - wyjaśnić, jaką rolę miał pełnić Komitet Narodowy Polski powstały w 1914 r. - wymienić polskie formacje, które walczyły u boku Rosji w czasie I wojny światowej - wyjaśnić cel ogłoszenia Aktu 5 listopada oraz scharakteryzować decyzje w nim zawarte	ocenić decyzję Józefa Piłsudskiego, która doprowadziła do kryzysu przysięgowego		
Koniec wojny i ład wersalski (rozdz. 32)	Uczeń zna: - datę: 1919 - postacie: Thomasa Woodrowa Wilsona, Davida Lloyd George'a, Georges'a Clemenceau - postanowienia traktatu wersalskiego - państwa, których politycy tworzyli tzw. Wielką Czwórkę - nowe państwa powstałe po I wojnie światowej Uczeń rozumie: - pojęcia: pacyfizm, konferencja pokojowa w Paryżu, plebiscyty, Liga Narodów, traktat wersalski, Wolne Miasto Gdańsk, strefa zdemilitaryzowana, reparacje wojenne - cel utworzenia Ligi Narodów Uczeń potrafi: - wymienić postanowienia traktatu wersalskiego - wymienić główne postanowienia traktatu wersalskiego dotyczące Niemiec	Uczeń zna: - daty: I 1919, 28 VI 1919 - postać: Vittoria Emanuele'a Orlanda Uczeń rozumie: - pojęcia: Republika Weimarska, Wielka Czwórka, zasada samostanowienia narodów, rewizjonizm, Zagłębie Saary, mały traktat wersalski, terytoria mandatowe, nowy układ geopolityczny, ład wersalski - przyczyny rozpadu Austro-Węgier - przyczyny powstania Republiki Weimarskiej - przyczyny utraty pozycji światowych liderów przez Wielką Brytanię i Francję - dlaczego delegacja Rosji nie została zaproszona na konferencję paryską - zasady systemu bezpieczeństwa postulowane przez prezydenta Wilsona Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego postanowienia traktatu wersalskiego miały dla Niemiec istotne konsekwencje gospodarcze - wskazać na mapie nowe państwa	Uczeń zna: - daty: 1922, 1925 Uczeń rozumie: - pojęcia: układ w Rapallo, układ w Locarno, pakt reński, Eupen, Malmédy, Szlezwik, Królestwo Serbów, Chorwatów i Słoweńców (Królestwo SHS) - przyczyny popularności idei pacyfistycznych - dlaczego I wojna światowa wpłynęła na emancypację kobiet - przyczyny decyzji o przeprowadzeniu u plebiscytu na danym obszarze - różnicę w stanowisku Francji i Wielkiej Brytanii w stosunku do Niemiec na konferencji paryskiej - cel podpisania tzw. małego traktatu wersalskiego Uczeń potrafi: - wyjaśnić, czym był system wersalski i jakie miał znaczenie dla polityki międzynarodowej - przedstawić zmiany na mapie	Uczeń rozumie: - pojęcia: Republika Turecka - dlaczego Liga Narodów nie spełniła pokładanych w niej nadziei - dlaczego układ w Rapallo stanowił zagrożenie dla ładu wersalskiego Uczeń potrafi: - scharakteryzować znaczenie paktu pokoju w Europie	Uczeń potrafi: - rozstrzygnąć, czy do konferencji paryskiej można odnieść stwierdzenie, że nieobecni nie mają racji, a silniejszy może więcej, oraz uzasadnić odpowiedź - wyjaśnić, czym był mały traktat wersalski - wyjaśnić, dlaczego o traktacie pokojowym podpisanym w Wersalu mówiono, że „stworzył nową wojnę”

		powstałe w wyniku rozpadu Austro-Węgier wskazać na mapie nowe państwa, które powstały z ziem Cesarstwa Rosyjskiego	politycznej świata po I wojnie światowej		
Gospodarka w dwudziestoleciu międzywojennym (rozdz. 33)	Uczeń zna: - daty: 1929 - postać: Franklina Delano Roosevelta Uczeń rozumie: - pojęcia: system kartkowy, inflacja, hiperinflacja, akcje, giełda, wielki kryzys, bezrobocie, koniunktura gospodarcza, ustawodawstwo socjalne, New Deal - jakie działania państwa przyczyniają się do wzrostu inflacji - dla czego skutki kryzysu, który rozpoczął się w USA, szybko odczuły państwa europejskie Uczeń potrafi: - wymienić przyczyny wielkiego kryzysu gospodarczego	Uczeń zna: - daty: 1933, 1935 Uczeń rozumie: - pojęcia: spekulacje, krach na giełdzie w Nowym Jorku, „czarny czwartek”, nożyce cen Uczeń potrafi: - opisać sytuację społeczno-gospodarczą na świecie po Wielkiej Wojnie - omówić przebieg „czarnego czwartku”	Uczeń zna: - datę: 24 X 1929 Uczeń rozumie: - pojęcia: interwencjonizm - dla czego dochodziło do licznych samobójstw właścicieli firm Uczeń potrafi: - scharakteryzować założenia planu New Deal	Uczeń zna: - postać: Johna Maynarda Keynesa Uczeń rozumie: - pojęcia: pauperyzacja, stopa bezrobocia, neomerkantylizm, ceny dumpingowe, „wioski Hoovera” - dla czego państwa zaczęły stosować politykę neomerkantylną - dla czego załamanie gospodarcze doprowadziło do kryzysu demokracji parlamentarnej Uczeń potrafi: - scharakteryzować wielki kryzys - wyjaśnić, jak kryzys gospodarczy w Niemczech po I wojnie światowej wpłynął na wartość pieniądza - wyjaśnić, w jaki sposób New Deal przyczynił się do wyjścia USA z zapaści gospodarczej	Uczeń potrafi: wymienić społeczne i polityczne skutki wielkiego kryzysu gospodarczego na świecie
Faszyzm we Włoszech (rozdz. 34)	Uczeń zna: - datę: 1922 - postać: Benita Mussoliniego Uczeń rozumie: - pojęcia: demagog, populizm, rządy autokratyczne / autorytarne, faszyzm, marsz czarnych koszul, marsz na Rzym, dyktator, wódz / duce Uczeń potrafi: - wymienić przyczyny odejścia części państw europejskich od demokratycznego modelu władzy - wymienić główne założenia doktryny faszystowskiej	Uczeń zna: - daty: 1921, 1925 - postać: Giacomina Matteottiego Uczeń rozumie: - pojęcia: Narodowa Partia Faszystowska (PNF), mactwa, państwo totalitarne, Wielka Rada Faszystowska - dla czego faszysty po przejściu władzy wprowadzili program robót publicznych Uczeń potrafi: - scharakteryzować drogę Benita Mussoliniego do władzy - podać główne cele polityki włoskiej po przejściu władzy przez faszystów	Uczeń zna: - datę: 1923 - postać: Wiktora Emanuela III Uczeń rozumie: - pojęcia: Milicja Faszystowska, kult wodza / kult jednostki, Balilla Uczeń potrafi: - omówić politykę wewnętrzną faszystowskich Włoch - wyjaśnić, dla czego faszystom zależało na tym, aby mieć wpływ na wychowanie dzieci i młodzieży	Uczeń zna: - datę: 1929 Uczeń rozumie: - pojęcia: „ukradzione zwycięstwo”, pakti laterańskie, Państwo Watykańskie, eksterytorialność, konkordat Uczeń potrafi: - wyjaśnić, na czym polegał fenomen popularności i kultu Mussoliniego we Włoszech - przedstawić pozycję Kościoła katolickiego w państwie włoskim - scharakteryzować politykę faszystowskich	Uczeń zna: - postać: Gabriela d'Annunzio Uczeń potrafi: - zinterpretować wypowiedź Gabriela d'Annunzio o „ukradzionym (Włochom) zwycięstwie” - wymienić czynniki, które umożliwiły przejście władzy dyktatorom w Europie

				Włoch względem Kościoła katolickiego	
Nazizm. Niemcy Hitlera (rozd. 35)	Uczeń zna: • daty: 1920, 1933 • postać: Adolfa Hitlera Uczeń rozumie: • pojęcia: Narodowosocjalistyczna Niemiecka Partia Robotnicza (NSDAP), narodowy socjalizm, nazizm, rasizm, rasistowska koncepcja ras, III Rzesza, państwo totalitarne, kanclerz, Führer, antysemityzm, obozy koncentracyjne, Tajna Policja Państwowa / Gestapo, propaganda, indoktrynacja • na jakich działaniach włoskich faszystów wzorował się Hitler, organizując pucz w Monachium Uczeń potrafi: • wymienić cechy państwa totalitarnego na przykładzie III Rzeszy	Uczeń zna: • daty: 1919, 1923, 1925, 1926, 1929 • postać: Ericha Ludendorffa Uczeń rozumie: • pojęcia: Republika Weimarska, rewizja traktatu wersalskiego, hiperinflacja, reforma walutowa, okupacja Zagłębia Ruhry, traktat w Locarno, Liga Narodów, pucz w Monachium, Mein Kampf, Oddziały Ochronne (SS) • o czym świadczyło przystąpienie Niemiec do Ligi Narodów Uczeń potrafi: • wyjaśnić, w jakich okolicznościach Adolf Hitler doszedł do władzy • omówić główne założenia ideologii nazistowskiej zawarte w Mein Kampf	Uczeń zna: • daty: 1934, 1935 • postacie: Gustava Stresemanna, Ernsta Röhma Uczeń rozumie: • pojęcia: Oddziały Szturmowe (SA), „nadludzie”, „rasa panów”, „przestrzeń życiowa”, Reichstag, delegalizacja, noc długich noży, ustawy norymberskie • wpływ problemów gospodarczych Republiki Weimarskiej na wzrost popularności partii prawicowych • jak Hitler wykorzystał politycznie podpalenie Reichstagu • przyczyny zorganizowania nocy długich noży Uczeń potrafi: • ocenić politykę kanclerza Gustava Stresemanna • przedstawić drogę Adolfa Hitlera do władzy	Uczeń zna: • datę: 1938 • postacie: Josepha Goebbelsa, Paula von Hindenburga Uczeń rozumie: • pojęcia: Hitlerjugend, Związek Niemieckich Dziewcząt, gleichschaltung, Główny Urząd Bezpieczeństwa Rzeszy, aryżacja, pogrom, „noc kryształowa” Uczeń potrafi: • opisać sytuację w Niemczech po Wielkiej Wojnie • omówić wpływ partii nazistowskiej na życie społeczne w Niemczech • omówić politykę nazistów wobec Żydów • przedstawić rolę propagandy w działaniach nazistów • wyjaśnić, dlaczego naziści kładli duży nacisk na wychowanie dzieci i młodzieży w duchu narodowego socjalizmu	Uczeń potrafi: • przedstawić model społeczeństwa i narodu, jaki propagowali naziści • rozstrzygnąć, czy istnieje związek między wzrostem popularności NSDAP w Niemczech a kryzysem gospodarczym, oraz uzasadnić odpowiedź
Komunizm w ZSRS (rozd. 36)	Uczeń zna: • daty: 1922, 1924, 1939 • postacie: Józefa Stalina, Lwa Trockiego, Feliksa Dzierżyńskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Związek Socjalistycznych Republik Sowieckich (ZSRS), komunista, Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych (NKWD), kolektywizacja rolnictwa, sowchozy, kołchozy, kułak / „wróg ludu”, Wielki Głód Uczeń potrafi: • scharakteryzować ustrój ZSRS	Uczeń zna: • datę: 1921 • postacie: Aleksieja Stachanowa, Wiaczesława Mołotowa Uczeń rozumie: • pojęcia: walka klasowa, Czeka / policja polityczna, Państwowy Zarząd Polityczny (GPU), komunizm wojenny, dekret o ziemi, nacjonalizacja, Nowa Polityka Ekonomiczna (NEP), gospodarka komunistyczna, upaństwowienie środków produkcji, gospodarka planowa • czym charakteryzowała się	Uczeń zna: • daty: 1930, 1932–1933, 1936 • postacie: Gienricha Jagody, Nikołaja Jeżowa, Aleksandra Sołżenicyna, Siergieja Kirowa Uczeń rozumie: • pojęcia: Rada Komisarzy Ludowych, Wszechzwiązkowa Komunistyczna Partia (bolszewików) – WKP(b), wielka czystka, procesy pokazowe, łagry, Gułag / Główny Zarząd Poprawczych Obozów, Archipelag Gułag	Uczeń zna: • daty: 1934, 1935, 23 VIII 1939 • postacie: Michaiła Tuchaczewskiego, Iwana Majskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: pieriedyszka, propaganda, ruch stachanowski, inwigilacja, paszporty wewnętrzne, indoktrynacja ideologiczna, ateizacja społeczeństwa, socrealizm, dwustronne układy, układ o nieagresji, pakt Ribbentrop–Mołotow • cele ruchu stachanowskiego • dlaczego władze ZSRS walczyły z	Uczeń zna: • postać: Andrieja Wyszynskiego Uczeń rozumie: • pojęcie: „człowiek sowiecki” Uczeń potrafi: • opisać zmiany w życiu społecznym i gospodarczym w ZSRS w latach 1922–1939 • ocenić działalność Feliksa Dzierżyńskiego w ZSRS

		gospodarka komunistyczna - dla czego wielki nacisk kładziono na rozwój przemysłu ciężkiego, w tym zbrojeniowego Uczeń potrafi: - porównać politykę gospodarczą państwa radzieckiego w okresie komunizmu wojennego i NEP-u - wyjaśnić, dla czego Józef Stalin zwalczał Lwa Trockiego, oraz w jaki sposób go pokonał	- jaką rolę pełnił Gułag - pretekst, który posłużył Stalinowi do rozpoczęcia wielkiej czystki - cel, któremu służyły procesy pokazowe - dla czego kolektywizacja rolnictwa doprowadziła do śmierci milionów ludzi - przyczyny Wielkiego Głodu na Ukrainie Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dla czego polityka gospodarcza ZSRS po dojściu Józefa Stalina do władzy spotykała się z negatywnym nastawieniem społeczeństwa - omówić politykę władz sowieckich wobec chłopów ukraińskich w latach 1932–1933	Cerkwią prawosławną Uczeń potrafi: - omówić politykę zagraniczną ZSRS - wymienić elementy polityki komunistów, które wskazują, że ZSRS był państwem totalitarnym - wymienić postanowienia układu o nieagresji między ZSRS i III Rzeszą - wymienić główne cechy socrealizmu - wyjaśnić sposoby walki z konkurentami politycznymi, które stosował Stalin	
Na drodze do II wojny światowej (rozdz. 37)	Uczeń zna: - daty: III 1938, IX 1938, 23 VIII 1939 - postacie: Benito Mussoliniego, Adolfa Hitlera, Neville'a Chamberlaina, Joachima von Ribbentropa, Wiaczesława Mołotowa Uczeń rozumie: - pojęcia: Wehrmacht, Linia Maginota, polityka appeasementu, Anschluss, konferencja w Monachium, Kraj Sudecki, układ monachijski, rozbiór Czechosłowacji, niemiecko-sowiecki układ o nieagresji, pakt Ribbentrop–Mołotow, tajny protokół, upadek systemu wersalskiego, eksterytorialna autostrada, Wolne Miasto Gdańsk Uczeń potrafi:	Uczeń zna: - daty: 1936, III 1938, IX 1938, III 1939 - postać: Édouarda Daladiera Uczeń rozumie: - pojęcia: remilitaryzacja Nadrenii, Zaolzie, Protektorat Czech i Moraw, Ruś Zakarpacka, Słowacja Uczeń potrafi: - przedstawić, jak doszło do zaboru Austrii przez III Rzeszę - wyjaśnić, jak doszło do rozbioru Czechosłowacji - omówić postanowienia zawarte w tajnym protokole paktu Ribbentrop–Mołotow - wyjaśnić, na czym polegała polityka appeasementu prowadzona przez mocarstwa zachodnie	Uczeń zna: - datę: 1937 Uczeń rozumie: - pojęcia: oś Berlin–Rzym, pakt antykominternowski, oś Berlin–Rzym–Tokio, pakt stalowy Uczeń potrafi: - omówić znaczenie osi Berlin–Rzym–Tokio dla polityki międzynarodowej - wskazać na mapie główne punkty zapalne europejskiej polityki w latach 1933–1939	Uczeń zna: - daty: 1931, 1933 - postać: cesarza Hirohito Uczeń potrafi: - wymienić wydarzenia, które w drugiej połowie lat 30. mogły świadczyć o tym, że świat podąża w kierunku nowej wojny	Uczeń zna: - postacie: Konrada Henleina, Edvarda Beneša Uczeń potrafi: - scharakteryzować ekspansywną politykę III Rzeszy w latach 30. XX w.

	- wymienić uczestników i przedstawić postanowienia konferencji w Monachium - wymienić żądania III Rzeszy wysuwane pod adresem Polski				
Nauka i kultura w dwudziestoleciu międzywojennym (rozdz. 38)	Uczeń zna: - postacie: Henry’ego Forda, Aleksandra Fleminga, Ludwika Hirsza, Alberta Einsteina, Irène Joliot-Curie, Jeana Frédérica Joliot-Curie, Tomasza Manna, Alberta Camusa, Michaiła Bułhakowa, Salvadora Dalego Uczeń rozumie: - pojęcia: laicyzacja, konsumpcjonizm, kryzys wartości, relatywizm moralny, masowa produkcja, międzykontynentalne linie pasażerskie, transatlantyki, radar, elektryfikacja, hydroelektrownie, radiodiody, telewizja, insulina, antybiotyki, penicylina, grupy krwi, przetaczanie krwi, kino, komiks Uczeń potrafi: - omówić rozwój nowych środków transportu w dwudziestoleciu międzywojennym - wymienić główne osiągnięcia nauki i techniki w dwudziestoleciu międzywojennym	Uczeń zna: - daty: 1928 - postacie: Bertolta Brechta, Władimira Majakowskiego, George’a Gershwina, Jaroslava Haška, Ericha Marii Remarque’a Uczeń rozumie: - pojęcia: zeppelin, sonary aktywne, teoria kwantowa, sztuczna promieniotwórczość, modernizm, Bauhaus, jazz, kultura masowa - wpływ Wielkiej Wojny na kulturę - dłaczego jazz zdobył popularność Uczeń potrafi: - przedstawić zmiany, które zaszły w medycynie w dwudziestoleciu międzywojennym	Uczeń zna: - daty: 1927 - postacie: Coco Chanel, Charliego Chaplina, Poli Negri, Greta Garbo, Marleny Dietrich, Charlesa Lindbergha, Borysa Pasternaka, Siergieja Prokofiewa Uczeń rozumie: - pojęcia: kubizm, ekspresjonizm, futurizm, abstrakcjonizm, konstruktywizm, dadaizm, surrealizm, stolica mody, muzyka symfoniczna - wpływ emancypacji kobiet na zmiany w modzie Uczeń potrafi: - omówić zmiany w modzie dwudziestolecia międzywojennego - wymienić nowe kierunki w sztuce dwudziestolecia międzywojennego i ich twórców	Uczeń zna: - daty: 1937 - postacie: Freda Astaire’a, Tamary Łempickiej, Zygmunta Freuda, Igora Strawińskiego Uczeń potrafi: - omówić wpływ rozwoju radia i telewizji na przekaz informacji w dwudziestoleciu międzywojennym - opisać wpływ kultury masowej na życie społeczne - przedstawić przemiany zachodzące w kinematografii w latach 20. i 30. XX w. - wymienić kierunek w architekturze, który dominował w dwudziestoleciu międzywojennym, i go scharakteryzować	Uczeń zna: - postacie: Izaaka Babla, Béli Bartóka Uczeń potrafi: - wyjaśnić, na czym polegał wpływ nowych technologii – fotografii i filmu – na rozwój sztuki awangardowej
II Rzeczpospolita					
Odrodzenie się Polski w 1918 r. (rozdz. 39)	Uczeń zna: - datę: 11 XI 1918 - postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Ignacego Jana Paderewskiego, Ignacego Daszyńskiego, Wojciecha Korfańskiego, Wincentego Witosa - ojców i matki polskiej niepodległości Uczeń rozumie:	Uczeń zna: - daty: 10 XI 1918, 17 XI 1918, 22 XI 1918 - postacie: Jędrzeja Moraczewskiego, Aleksandry Szczerbińskiej (Piłsudskiej) - kompetencje Tymczasowego Naczelnika Państwa Uczeń rozumie: - pojęcia: Rada Narodowa, Księstwo	Uczeń zna: - daty: 1 XI 1918, 7 XI 1918, 27 XII 1918 - postacie: Franciszka Ratajczaka, Józefa Dowbora-Muśnickiego, Herberta Hoovera Uczeń rozumie: - pojęcia: Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej,	Uczeń zna: - datę: I 1919 Uczeń rozumie: - dłaczego Józef Piłsudski uznał, że mimo różnicy poglądów powinien się porozumieć z Romanem Dmowskim Uczeń potrafi: - wyjaśnić cel wysłania przez	Uczeń potrafi: - wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do odrodzenia się państwa polskiego - omówić rolę Orła Lwowskiego w walce o Lwów

	- pojęcia: Rada Regencyjna, manifest, polskie ośrodki lokalnej władzy, Komitet Narodowy Polski (KNP), powstanie wielkopolskie, rząd koalicyjny Uczeń potrafi: - wyjaśnić okoliczności wybuchu powstania wielkopolskiego - wyjaśnić, dlaczego 11 XI 1918 r. uznano za początek II Rzeczypospolitej	Cieszyńskiego, Polska Komisja Likwidacyjna, Orleńta Lwowskie, pierwszy polski centralny ośrodek władzy, Tymczasowy Naczelnik Państwa Uczeń potrafi: - opisać proces kształtowania się lokalnych ośrodków polskich władz przed 11 XI 1918 r. - przedstawić proces powstawania polskich władz centralnych - przedstawić program reform rządu Jędrzeja Moraczewskiego	dwuwładza, Naczelna Rada Ludowa - dłaczego doszło do walk na terenie Galicji Wschodniej Uczeń potrafi: - omówić wizję Polski opisaną w manifestie Tymczasowego Rządu Republiki Polskiej - omówić rolę Komitetu Narodowego Polskiego w procesie tworzenia się niepodległego państwa polskiego - przedstawić przyczyny, przebieg i skutki powstania wielkopolskiego	Józefa Piłsudskiego telegramu informującego o powstaniu państwa polskiego do państw ententy - wyjaśnić, jakie korzyści w polityce wewnętrznej i zagranicznej przyniosło objęcie funkcji premiera przez Ignacego Jana Paderewskiego - scharakteryzować udział Józefa Piłsudskiego w kształtowaniu się niepodległego państwa polskiego	
Kształtowanie się północno-zachodniej i południowej granicy Polski (rozdz. 40)	Uczeń zna: - daty: 1919, 1920, 1921 - postać: Wojciecha Korfanteo - rezultaty plebiscytów na Warmii, Mazurach, Powiślu, Górnym Śląsku - przyczyny wybuchu powstań śląskich Uczeń rozumie: - pojęcia: traktat wersalski, plebiscyty, Warmia, Mazury, Powiśle, pierwsze powstanie śląskie, strajk, drugie powstanie śląskie, Górny Śląsk, trzecie powstanie śląskie Uczeń potrafi: - przedstawić postanowienia traktatu wersalskiego dotyczące granic Polski - wskazać na mapie obszary, na których zgodnie z postanowieniami traktatu wersalskiego miały się odbyć plebiscyty - wymienić przyczyny i konsekwencje trzech powstań śląskich	Uczeń zna: - daty: II 1920, VII 1920 - postać: Józefa Hallera Uczeń rozumie: - pojęcia: Pomorze Wschodnie, zaślubiny z morzem - przyczyny różnicy w opiniach Francji i Wielkiej Brytanii na temat przyszłości Górnego Śląska po Wielkiej Wojnie - sytuację społeczno-gospodarczą na Górnym Śląsku - znaczenie Górnego Śląska dla gospodarki polskiej i niemieckiej Uczeń potrafi: - scharakteryzować stanowisko Francji i Wielkiej Brytanii wobec terenów spornych między Polską i Niemcami na konferencji w Paryżu - wyjaśnić, dlaczego zorganizowano symboliczne zaślubiny Polski z morzem - wyjaśnić, w jakiej sytuacji międzynarodowej znajdowała się Polska, gdy odbywał się plebiscyt na	Uczeń zna: - daty: VIII 1919, VIII 1920, III 1921, V–VII 1921 - postać: Stanisława Szepetyckiego Uczeń rozumie: - pojęcia: komisarz plebiscytowy, komisariaty plebiscytowe, wojska alianckie, rejencja opolska, bitwa o Górę św. Anny, Rada Ligi Narodów, pociągi pancerne Uczeń potrafi: - wskazać na mapie zasięg działań zbrojnych w czasie trzech powstań śląskich - przedstawić rolę Wojciecha Korfanteo w działaniach mających na celu przyłączenie do Polski Górnego Śląska - omówić wyniki plebiscytu na Górnym Śląsku i decyzje Rady Ligi Narodów o podziale Górnego Śląska - wskazać na mapie przebieg granicy polsko-niemieckiej na Górnym Śląsku	Uczeń zna: - postać: Władysława Grabskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: Księstwo Cieszyńskie, Rada Ambasadorów, Spisz, Orawa, konferencja w Spa	Uczeń potrafi: - omówić proces kształtowania się granic między Polską a Niemcami i Czechosłowacją po Wielkiej Wojnie - ocenić skuteczność działań polskich władz państwowych w sprawie plebiscytów na Warmii, Mazurach, Powiślu i Górnym Śląsku - ocenić wpływ powstań śląskich na przebieg granicy z Niemcami

		Warmii, Mazurach i Powiślu omówić rezultat plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu			
Walka o wschodnią granicę Polski (rozd. 41)	Uczeń zna: - daty: 1920, 1921 - postacie: Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: Rosja bolszewicka, Bitwa Warszawska, pokój ryski, II Rzeczpospolita Uczeń potrafi: - omówić postanowienia traktatu ryskiego - wskazać na mapie przebieg granicy wschodniej II Rzeczpospolitej ustalonej na mocy traktatu ryskiego	Uczeń zna: - daty: XI 1918, IV 1920, 13–25 VIII 1920 - postacie: George’a Curzona, Józefa Hallera Uczeń rozumie: - pojęcia: antyrosyjskie przedmurze, wyprawa kijowska, Cud nad Wisłą, linia Curzona - dlaczego Bitwa Warszawska została nazwana przez endecję Cudem nad Wisłą Uczeń potrafi: - opisać przebieg wojny polsko-bolszewickiej - wyjaśnić znaczenie wyprawy kijowskiej dla przebiegu wojny polsko-bolszewickiej - wskazać na mapie przebieg tzw. linii Curzona i wyjaśnić, jak została ona wytyczona	Uczeń zna: - daty: X 1920, 18 III 1921 - postacie: Lucjana Żeligowskiego, Siemiona Budionnego, Michaiła Tuchaczewskiego, Ignacego Skorupki Uczeń rozumie: - pojęcia: Armia Ochotnicza, wojna ojczyzniana, ład wersalsko-ryski, „bunt” Żeligowskiego Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jak postawa księdza Ignacego Skorupki wpłynęła na polskich żołnierzy w czasie bitwy pod Ossowem - wyjaśnić, w jakich okolicznościach do Polski została przyłączona Wileńszczyzna - wyjaśnić, jaki wpływ na relacje polsko-litewskie wywarły działania gen. Lucjana Żeligowskiego	Uczeń zna: - datę: 1922 - postacie: Juliana Marchlewskiego, Feliksa Dzierżyńskiego, Tadeusza Rozwadowskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: Tymczasowy Komitet Rewolucyjny Polski, obrona Zadwórze – polskie Termopile, „państwo znikąd” Uczeń potrafi: - dlaczego obrona Zadwórze jest nazywana polskimi Termopilami Uczeń potrafi: - wyjaśnić, w jakim celu utworzono Tymczasowy Komitet Rewolucyjny Polski w Białymstoku - scharakteryzować ostateczny przebieg granic II Rzeczpospolitej (stan z 1922 r.) - wymienić państwa, z którymi graniczyła II Rzeczpospolita, i wyjaśnić, z którymi z nich Polska miała przyjazne stosunki - porównać kształt terytorialny I i II Rzeczpospolitej	Uczeń potrafi: - scharakteryzować proces formowania wschodniej granicy II Rzeczpospolitej - rozstrzygnąć, czy słuszne jest stwierdzenie, że Piłsudski dążył do zdobycia Wilna z osobistych pobudek, oraz uzasadnić odpowiedź
Kształtowanie się ustroju II Rzeczpospolitej (rozd. 42)	Uczeń zna: - daty: 1918, 17 III 1921, 1922 - postacie: Józefa Piłsudskiego, Ignacego Jana Paderewskiego, Gabriela Narutowicza Uczeń rozumie: - pojęcia: Sejm Ustawodawczy, Tymczasowy Naczelnik Państwa, ordynacja wyborcza, wybory pięcioprzymiotnikowe: równe, powszechne, tajne, proporcjonalne,	Uczeń zna: - daty: 26 I 1919, 20 II 1919 - postać: Stanisława Wojciechowskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: mandat poselski, jednoizbowy sejm, mała konstytucja, Komisja Konstytucyjna, Zgromadzenie Narodowe, marszałek Polski, odpowiedzialność parlamentarna, wotum nieufności,	Uczeń zna: - daty: 9 XII 1922, 16 XII 1922 - postacie: Władysława Grabskiego, Wincentego Witosa, Władysława Sikorskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: Stronnictwo Chrześcijańsko-Narodowe (chadecja), blok polityczny, Chrześcijański	Uczeń zna: - datę: V 1923 - postacie: Maurycego Zamoyskiego, Eligiusza Niewiadomskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: pakt łanckoroński, rząd Chjeno-Piasta, rząd fachowców Uczeń potrafi: - wyjaśnić okoliczności, w których został zamordowany	Uczeń potrafi: scharakteryzować życie parlamentarne II Rzeczpospolitej w pierwszych latach jej istnienia

	bezpośrednie, prawa wyborcze kobiet, Naczelnik Państwa, konstytucja marcowa, władza ustawodawcza, władza wykonawcza, władza sądownicza, prezydent, sejm, senat, kadencja, inicjatywa ustawodawcza, projekty ustaw Uczeń potrafi: - wymienić najważniejsze prawa i obowiązki obywateli II Rzeczypospolitej zapisane w konstytucji marcowej - wymienić organy władzy państwowej w świetle konstytucji marcowej	zaprzysiężenie, mord polityczny, reforma skarbowo i walutowa, kryzys finansowy Uczeń potrafi: - omówić ordynację wyborczą do Sejmu Ustawodawczego - wyjaśnić, na jakich zasadach opierał się ustrój II Rzeczypospolitej w pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości - wymienić uprawnienia, które przysługiwały Naczelnikowi Państwa - omówić znaczenie małej konstytucji dla ustroju II Rzeczypospolitej	Związek Jedności Narodowej (Chjena), PSL-Piast, PPS, PSL-Wyzwolenie, Związek Proletariatu Miast i Wsi, hiperinflacja dla czego Józef Piłsudski nie chciał kandydować na stanowisko prezydenta Rzeczypospolitej przyczyny ataków politycznych na Gabriela Narutowicza Uczeń potrafi: - porównać kompetencje Tymczasowego Naczelnika Państwa i Naczelnika Państwa - wyjaśnić, jakie kwestie wywoływały najczęściej sporów w trakcie pracy Komisji Konstytucyjnej - przedstawić ustrój Rzeczypospolitej w świetle konstytucji marcowej - wymienić najważniejsze partie i ugrupowania kandydujące do sejmu w listopadzie 1922 r. i scharakteryzować ich programy	pierwszy prezydent Rzeczypospolitej Gabriel Narutowicz - wyjaśnić, jakie czynniki wpłynęły na wybór Stanisława Wojciechowskiego na prezydenta - wyjaśnić cel zawarcia paktu lanckorońskiego - wyjaśnić zadania, które stanęły przed rządem fachowców powołanym w 1924 r.	
Przewrót majowy 1926 r. i rządu sanacji (rozdz. 43)	Uczeń zna: - daty: 1926, 1935 - postacie: Józefa Piłsudskiego, Wincentego Witosa, Stanisława Wojciechowskiego, Ignacego Mościckiego, Romana Dmowskiego, Wojciecha Korfańskiego, Ignacego Jana Paderewskiego, Józefa Hallera Uczeń rozumie: - pojęcia: kryzys demokracji parlamentarnej, piłsudscy, zamach stanu, przewrót majowy, bratobójcza walka, emigracja,	Uczeń zna: - daty: XI 1925, 12–15 V 1926, VIII 1926, 23 IV 1935 - postacie: Lucjana Żeligowskiego, Macieja Rataja, Kazimierza Bartla, Edwarda Rydza-Śmigłego Uczeń rozumie: - pojęcia: partyjniactwo, rząd koalicji Chjeno-Piasta, zamaskowana dyktatura, nowela sierpniowa, Generalny Inspektorat Sił	Uczeń zna: - daty: 1930, 12 V 1935 - postacie: Józefa Malczewskiego, Tadeusza Rozwadowskiego, Walerego Sławka Uczeń rozumie: - pojęcia: Centrolew, proces brzeski, „cuda nad urną”, wybory brzeskie, brutalizacja życia politycznego, obóz odosobnienia dla więźniów politycznych w Berezie Kartuskiej, cenzura przewencyjna, odpowiedzialność	Uczeń zna: - daty: 1936, 1937 - postacie: Włodzimierza Zagórskiego, Kazimierza Bagińskiego, Adama Ciołkosza, Hermana Liebermana, Adama Koca Uczeń rozumie: - pojęcia: Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów (OUN), Obóz Zjednoczenia Narodowego – tzw. Ozon Uczeń potrafi:	Uczeń zna: - postacie: Bronisława Pierackiego, Kazimierza Świątalskiego Uczeń potrafi: - zabrać głos w dyskusji: „Józef Piłsudski – wzór cnót patriotycznych, genialny wódz i mąż stanu czy bezwzględny autokrata?”

	konstytucja kwietniowa Uczeń potrafi: - wymienić przyczyny przewrotu majowego - wymienić zasady ustrojowe państwa zawarte w konstytucji kwietniowej	Zbrojnych (GISZ), sanacja – nieformalny obóz polityczny, opozycja, Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem (BBWR), pułkownicy, fałszerstwa wyborcze, bezwzględna większość, legalizacja rządów autokratycznych - dlaczego PPS poparła przewrót majowy Uczeń potrafi: - wskazać przyczyny wycofania się Józefa Piłsudskiego z życia politycznego - wymienić postanowienia zawarte w noweli sierpniowej - scharakteryzować ustrój Rzeczypospolitej w świetle konstytucji kwietniowej	przed Bogiem i historią, dekompozycja obozu piłsudczyków, reelekcja, obóz belwederski Uczeń potrafi: - wyjaśnić, w jakim celu Piłsudski wskazał Ignacego Mościckiego jako kandydata na prezydenta - omówić politykę wewnętrzną obozu sanacji po przewrocie majowym - wymienić partie, które utworzyły Centrolew - wskazać działania sanacji, które podczas wyborów brzeskich świadczyły o autorytarnym charakterze władzy w Polsce	- scharakteryzować dekompozycję obozu sanacji po śmierci Piłsudskiego - omówić proces konsolidacji opozycji w latach 30. XX w.	
Gospodarka i społeczeństwo II Rzeczypospolitej (rozdz. 45)	Uczeń zna: - daty: 1922, 1924, 1937–1939 - postacie: Władysława Grabskiego, Eugeniusza Kwiatkowskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: port w Gdyni, reforma skarbową, reforma walutowa, złoty polski, marka polska, hiperinflacja, Centralny Okręg Przemysłowy (COP), widły rzek Wisły i Sanu Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego budowa portu w Gdyni była dla Polski koniecznością - wymienić główne działania i decyzje	Uczeń zna: - datę: 1928 - postać: Tadeusza Wendy Uczeń rozumie: - pojęcia: Polska A, Polska B, oceaniczna linia pasażerska, tabor kolejowy, Polskie Koleje Państwowe, Polskie Linie Lotnicze LOT, wojna celna z Niemcami, ogólnosiatowy kryzys gospodarczy, bezrobocie, zadłużenie państwa, zapomogi, 4-letni plan inwestycyjny, mniejszości narodowe, państwo wielonarodowe - przyczyny lokalizacji COP	Uczeń zna: - daty: 1926–1933 Uczeń rozumie: - pojęcia: magistrala węglowa, zrównoważenie budżetu, stabilność waluty, zacofanie kultury rolnej, przeludnienie wsi, struktura zatrudnienia, urbanizacja, syjoniści, nastroje antysemityczne, deflacja, strajk chłopski, lukstorda, głód ziemi - dlaczego w ramach COP rozwijano przemysł zbrojeniowy	Uczeń zna: - postacie: Tadeusza Hołówki, Bronisława Pierackiego Uczeń rozumie: - pojęcia: getto ławkowe, numerus clausus, Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów (OUN), pacyfikacje ukraińskich wsi, 15-letni plan rozbudowy Polski Uczeń potrafi: - omówić etapy planu 15-letniego - omówić strukturę narodowościową II Rzeczypospolitej - omówić reformy i inwestycje	Uczeń zna: - postać: Henryka Józefowskiego Uczeń rozumie: - pojęcie: jidysz, asymilacja, polonizacja Uczeń potrafi: - przedstawić główne problemy gospodarcze Polski w latach 1918–1939 - rozstrzygnąć, czy słusznie złoty polski uznano za jedną z najbardziej stabilnych walut międzywojennej Europy, oraz uzasadnić odpowiedź

	gospodarcze Władysława Grabskiego i Eugeniusa Kwiatkowskiego	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego umownie kraj dzielono na Polskę A i Polskę B oraz wskazać granicę między tymi strefami • wyjaśnić, dlaczego sejm przyznał nadzwyczajne uprawnienia rządowi kierowanemu przez Władysława Grabskiego • wymienić problemy gospodarcze i społeczne, które były spuścizną zaborów i rezultatem Wielkiej Wojny oraz wojny z bolszewikami • omówić rozwój transportu w II Rzeczypospolitej • scharakteryzować strukturę społeczną II Rzeczypospolitej • wskazać na mapie obszar COP	• dlaczego wielki kryzys gospodarczy trwał w Polsce dłużej niż w Europie Zachodniej Uczeń potrafi: • omówić przebieg wielkiego kryzysu gospodarczego w Polsce • opisać działania państwa służące walce z wielkim kryzysem gospodarczym • wymienić gałęzie przemysłu rozwijane w II Rzeczypospolitej po 1935 r. oraz ośrodki przemysłowe powstałe w jej granicach • wskazać na mapie ośrodki gospodarcze i inwestycje powstałe na obszarze COP	gospodarcze podejmowane przez państwo polskie w okresie dwudziestolecia międzywojennego • ocenić zróżnicowanie poziomu urbanizacji na obszarze Polski i omówić jego przyczyny • wyjaśnić, jakie znaczenie dla polskiej gospodarki miały działania Władysława Grabskiego i Eugeniusza Kwiatkowskiego	• opisać pozycję mniejszości narodowych w społeczeństwie polskim na przykładzie Żydów i Ukraińców
Nauka i kultura II Rzeczypospolitej (rozdz. 46)	Uczeń zna: • datę: 1924 • postacie: Władysława Stanisława Reymonta, Stanisława Ignacego Witkiewicza, Stefana Żeromskiego, Marii Dąbrowskiej, Marii Kuncewiczowej, Jana Lechonia, Jarosława Iwaszkiewicza, Kazimierza Wierzyńskiego, Antoniego Słonimskiego, Juliana Tuwima, Brunona Schulza, Witolda Gombrowicza, Czesława Miłosza, Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Bolesława Leśmiana Uczeń rozumie: • pojęcia: Literacka Nagroda Nobla, Skamander Uczeń potrafi: • scharakteryzować główne nurty w literaturze polskiej dwudziestolecia międzywojennego i jej reprezentantów	Uczeń zna: • datę: 1932 • postacie: Stefana Banacha, Hugona Steinhausa, Mariana Rejewskiego, Henryka Żygalskiego, Jerzego Różyckiego, Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej, Kazimierzy Iłakowiczówny, Zuzanny Ginczanki, Uczeń rozumie: • pojęcia: analfabetyzm, lwowska szkoła matematyczna, kryptolog, Enigma • rozumie przyczyny zróżnicowania poziomu analfabetyzmu w Polsce dwudziestolecia międzywojennego Uczeń potrafi: • wymienić twórców lwowskiej szkoły matematycznej • wyjaśnić, na czym polegało najważniejsze osiągnięcie polskich kryptologów	Uczeń zna: • daty: 1928, 1932 • postacie: Marii Skłodowskiej-Curie, Rudolfa Weigla, Tadeusza Makowskiego, Jan Cybisa, Władysława Strzemińskiego, Władysława Waliszewskiego, Mariana Bohusza-Szyszki, Mai Berezowskiej, Franciszka Xawerego Dunikowskiego, Melchiora Wańkowicza, Tadeusza Boya-Żeleńskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: tyfus plamisty, Akademia Górnicza, Szkoła Główna Handlowa, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, ekspresjonizm, koloryzm, malarstwo abstrakcyjne	Uczeń zna: • daty: 1927, 1935 • postacie: Stanisława Pigonia, Władysława Konopczyńskiego, Tadeusza Kotarbińskiego, Władysława Tatarkiewicza Uczeń rozumie: • pojęcia: modernizm, pianistyczne konkursy chopinowskie, konkursy skrzypcowe im. Henryka Wieniawskiego, Polski Komitet Igrzysk Olimpijskich, Instytut Radowy w Warszawie Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jaki wkład w otwarcie Instytutu Radowego w Warszawie miała Maria Skłodowska-Curie	Uczeń zna: • postać: Tadeusza Dołęgi-Mostowicza

			Uczeń potrafi: - wymienić uczelnie wyższe w II Rzeczypospolitej - omówić osiągnięcia medyczne Rudolfa Weigla - wymienić kierunki w sztuce polskiej okresu dwudziestolecia międzywojennego i ich przedstawicieli		
--	--	--	--	--	--

Temat lekcji	Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny w klasie IV				
	Poziom konieczny ocena dopuszczająca	Poziom podstawowy ocena dostateczna	Poziom rozszerzający ocena dobra	Poziom dopełniający ocena bardzo dobra	Poziom wykraczający ocena celująca
		Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
II wojna światowa					
Wybuch II wojny światowej i kampania polska 1939 r. (rozdz. 1)	Uczeń zna: - daty: 23 VIII 1939, 1 IX 1939, 9–22 IX 1939, 17 IX 1939, 2–6 X 1939 - postacie: Adolfa Hitlera, Józefa Stalina, Joachima von Ribbentropa, Władysława Mołotowa, Władysława Kutrzeby, Franciszka Kleberga - żądania III Rzeszy wobec Polski - treść tajnego protokołu do paktu Ribbentrop–Mołotow - główne etapy kampanii polskiej 1939 r. Uczeń rozumie: - pojęcia: pakt Ribbentrop–Mołotow, Wolne Miasto Gdańsk, eksterytorialna autostrada, wojna błyskawiczna –	Uczeń zna: - daty: 5 V 1939, 1–7 IX 1939, 28 IX 1939, 17/18 IX 1939 - postacie: Józefa Becka, Henryka Sucharskiego, Edwarda Rydz-Śmigłego, Ignacego Mościckiego, Stefana Starzyńskiego - treść przemówienia ministra Józefa Becka w sejmie 5 V 1939 r. - sytuację międzynarodową, która doprowadziła do wybuchu II wojny światowej - przykłady bohaterstwa Polaków w czasie wojny obronnej 1939 r., z uwzględnieniem własnego regionu - podział ziem polskich między III Rzeszę i ZSRS w następstwie	Uczeń zna: - daty: 31 III 1939, 25 VIII 1939, 3 IX 1939 - postacie: gen. Kazimierza Sosnkowskiego, gen. Władysława Andersa - przyczyny porażki Polski w 1939 r. Uczeń rozumie: - pojęcia: deklaracja o niestosowaniu przemocy, brytyjskie i francuskie gwarancje wojskowe, „Fall Weiss” - dla czego przestała być realna koncepcja polityki zagranicznej zwana „polityką równowagi” - przyczyny wypowiedzenia Polsce przez III Rzeszę deklaracji o niestosowaniu przemocy z 1934 r.	Uczeń zna: - daty: 1–2 IX 1939, 8–10 IX 1939 - postać: Władysława Raginisa, - przykłady zbrodni wojennych dokonanych przez agresorów, z uwzględnieniem własnego regionu Uczeń rozumie: - pojęcia: obrona Lwowa, obrona Grodna, bitwa pod Mokrą, bitwa pod Wizną, Korpus Obrony Pogranicza, zbrodnie w Wieluniu, Bydgoszcz, Katowicach, Grodzie - dla czego marszałek Edward Rydz-Śmigły wydał rozkaz, by Wojsko Polskie unikało starć z Armią Czerwoną	Uczeń zna: - postacie: Dęba-Biernackiego, Juliana Filipowicza, Stanisława Dąbka Uczeń potrafi: - scharakteryzować postawę polskiego społeczeństwa wobec agresji niemieckiej i sowieckiej

	Blitzkrieg, obrona Warszawy, bitwa nad Bzurą, bitwa pod Kockiem, Wehrmacht, wojna totalna, Generalne Gubernatorstwo • konsekwencje paktu Ribbentrop–Mołotow • znaczenie sojuszu zawartego przez Wielką Brytanię i Francję z Polską Uczeń potrafi: • omówić najważniejsze etapy kampanii polskiej 1939 r. • przedstawić przyczyny klęski Rzeczypospolitej w kampanii polskiej 1939 r. • wskazać na mapie zmiany terytorialne wprowadzone po podpisaniu drugiego paktu Ribbentrop–Mołotow	drugiego paktu Ribbentrop–Mołotow Uczeń rozumie: • pojęcia: drugi pakt Ribbentrop–Mołotow – traktat o granicach i przyjaźni między III Rzeszą i ZSRS, bitwa graniczna, obrona Poczty Polskiej, Wojskowa Składnica • Tranzytowa na Westerplatte • dlaczego Polska odrzuciła żądania III Rzeszy • przyczyny poddania się przez obrońców Westerplatte • dlaczego prezydent Ignacy Mościcki i naczelny wódz Edward Rydz-Śmigły opuścili kraj i udali się do Rumunii Uczeń potrafi: • przedstawić stosunek sił na froncie polskim we wrześniu 1939 r. • wskazać na mapie miejsca najważniejszych bitew kampanii polskiej 1939 r.	• na czym polegał Blitzkriegu • znaczenie dla Polaków wypowiedzenia wojny Niemcom przez Francję i Wielką Brytanię Uczeń potrafi: • omówić sytuację międzynarodową Polski przed wybuchem II wojny światowej • wyjaśnić znaczenie powołania polskich władz państwowych i sił zbrojnych na uchodźstwie	Uczeń potrafi: • omówić niemieckie i sowieckie zbrodnie w czasie kampanii polskiej, z uwzględnieniem własnego regionu • omówić straty polskie w kampanii 1939 r. • wyjaśnić, dlaczego bitwę pod Wizną nazwano polskimi Termopilami	
Działania zbrojne w latach 1939–1941 (rozdz. 2)	Uczeń zna: • daty: 1939–1940, IV 1940, V 1940, VIII–X 1940, 22 VI 1941, 7 XII 1941 • postacie: Zygmunta Bohusza-Szyski, Winstona Churchilla, Stanisława Kopańskiego, Franklina Delano Roosevelta • państwa zaatakowane przez III Rzeszę, Włochy oraz ZSRS w latach 1939–1941 • starcia zbrojne w latach 1940–1941, w których uczestniczyli polscy żołnierze Uczeń rozumie:	Uczeń zna: • datę: VI 1940 • postać: Philippe’a Pétaina Uczeń rozumie: • pojęcia: Samodzielna Brygada Strzelców Podhalańskich, Linia Maginota, „Fall Gelb”, rząd Vichy, Dywizjony 300 i 301 • znaczenie Narwiku dla prowadzenia działań zbrojnych przez III Rzeszę • znaczenie klęski Niemców w bitwie powietrznej o Wielką Brytanię dla dalszych losów wojny Uczeń potrafi:	Uczeń zna: • daty: XI 1939 – III 1940, IX 1940 • postacie: Carla Gustafa Mannerheima, Erwina Rommla • główne postanowienia paktu trzech Uczeń rozumie: • pojęcia: wojna zimowa, systemy radarowe, Enigma, oś Rzym–Berlin–Tokio, pakt trzech, izolacjonizm, Lend-Lease Act, bitwa o Atlantyk, „Barbarossa” • dlaczego wojska fińskie miały przewagę nad wojskami ZSRS w wojnie zimowej • na czym polegały trudności podczas walk w Afryce w latach 1940–1941	Uczeń zna: • daty: III 1941, IV 1941 • postacie: Ericha von Mansteina, Piotra II, Czang Kaj-szeka • państwa, które uczestniczyły w agresji na ZSRS Uczeń rozumie: • pojęcia: „Lew morski”, rozbiór Jugosławii, Niezależne Państwo Chorwackie (NDH), Kriegsmarine, alianckie konwoje • przyczyny rozbioru Jugosławii Uczeń potrafi: • scharakteryzować agresję i aneksje, których dokonały oba totalitarne mocarstwa w latach 1939–1941	Uczeń rozumie • pojęcie: ruch America First • dlaczego społeczeństwo USA nie chciało się angażować w działania na kontynencie europejskim

	- pojęcia: dziwna wojna, aneksja, bitwa powietrzna o Wielką Brytanię, myśliwce, bombowce, Dywizjon 303, desant, Samodzielna Brygada Strzelców Karpackich, Wielka Koalicja, alianci, front wschodni, kontruderzenie, baza Pearl Harbour, front dalekowschodni - znaczenie przystąpienia USA do II wojny światowej Uczeń potrafi: - przedstawić główne etapy działań zbrojnych w Europie Zachodniej w latach 1939–1941 - wyjaśnić, czym się charakteryzowała dziwna wojna - wyjaśnić, w jakich okolicznościach USA przystąpiły do II wojny światowej - omówić udział żołnierzy polskich w walkach o Narwik, Tobruk, w bitwie powietrznej o Wielką Brytanię, bitwie o Atlantyk	- opisać potencjał militarny Francji i jej sprzymierzeńców w maju 1940 r. - wskazać na mapie miejsca bitew, przebieg działań zbrojnych w latach 1939–1941 - porównać siły militarne ZSRS oraz Niemiec i ich sojuszników w czerwcu 1941 r.	Uczeń potrafi: - scharakteryzować napaść ZSRS na Finlandię - opisać sytuację republik bałtyckich w 1940 r. - omówić znaczenie paktu trzech dla sytuacji na frontach II wojny światowej - omówić wpływ agresji III Rzeszy na ZSRS na sytuację na frontach II wojny światowej - przedstawić główne założenia planu „Barbarossa” - wyjaśnić znaczenie Lend-Lease Act dla państw prowadzących wojnę z III Rzeszą - wyjaśnić znaczenie alianckich konwojów przez Atlantyk dla dalszych losów wojny	- wyjaśnić, dlaczego doszło do rozbioru Jugosławii - wyjaśnić, dlaczego doszło do rozgromienia Sowietów w pierwszym etapie agresji niemieckiej na ZSRS	
Europa pod okupacją (rozdz. 3)	Uczeń zna: - postacie: Charles’a de Gaulle’a, Josipa Broza-Tito - różne formy okupacji niemieckiej w Europie - przykłady ruchu oporu w okupowanej Europie - rodzaje kolaboracji z okupantem Uczeń rozumie: - pojęcia: polityka germanizacyjna, włączenie do Rzeszy, okupacja wojskowa, status kolonialny,	Uczeń zna: - datę: 1940 - postacie: Philippe’a Pétaina, Vidkuna Quislinga Uczeń rozumie: - pojęcia: reżim Vichy, Wolna Francja, Résistance Uczeń potrafi: - scharakteryzować ruch oporu we Francji	Uczeń zna: - datę: 1941 - postać: płk. Dragoljuba Mihajlovicia Uczeń rozumie: - pojęcia: Włoska Republika Socjalna – Republika Salò, czelnicy, ustasze, Narodowa Armia Wyzwolenia Jugosławii	Uczeń rozumie: - pojęcie: ochotnicze formacje Waffen-SS Uczeń potrafi: - omówić różnice w polityce prowadzonej przez Niemców w Europie Zachodniej, w Europie Wschodniej oraz na Bałkanach	Uczeń rozumie: - pojęcia: Milorg, EDES, ELAS Uczeń potrafi: - wskazać przykłady akcji norweskiego ruchu oporu - wyjaśnić, dlaczego po wojnie zakłamywano pamięć o okupacji

	eksterminacja, zagłada, Holokaust, „podludzie”, państwo marionetkowe, kolaboracja, ruch oporu, Polskie Państwo Podziemne, Armia Krajowa, partyzantka sowiecka, mordy sądowe Uczeń potrafi: scharakteryzować politykę Niemiec na terenach okupowanych	wskazać rodzaje i przykłady kolaboracji z okupantem	- wpływ skomplikowanej sytuacji narodowościowej w Jugosławii na postawy społeczeństwa wobec władz okupacyjnych Uczeń potrafi: - omówić postawy poszczególnych narodów europejskich względem władz okupacyjnych - scharakteryzować ruch oporu w Jugosławii		
Holokaust (rozd. 4)	Uczeń zna: - datę: 1939, 19 IV 1943 - postacie: Janusza Korczaka, Józefa i Wiktorii Ulmów, Jana i Antoniny Żabińskich, Ireny Sendlerowej - obozy zagłady utworzone przez Niemców na terenie okupowanej Polski - przykłady Polaków ratujących Żydów Uczeń rozumie: - pojęcia: rasizm, antysemityzm, aryjski, „nadludzie”, „podludzie”, międzyrasowe małżeństwo, czystka etniczna, ludobójstwo, zagłada, Holokaust, niemieckie antyżydowskie ustawodawstwo, stygmatyzacja, gwiazda Dawida, getto, masakra, pogrom, denuncjacja, donos, kara śmierci	Uczeń zna: - datę: I 1942 - postacie: Mordechaja Anielewicz, Marka Edelmana - liczbę zgładzonych Żydów w czasie II wojny światowej Uczeń rozumie: - pojęcia: powstanie w getcie warszawskim, eksterminacja, „ostateczne rozwiązanie kwestii żydowskiej”, obozy zagłady, Auschwitz-Birkenau, Treblinka, Sobibór, Bełżec, Chełm nad Nerem, konferencja w Wannsee, komory gazowe, cyklon B, deportacje, Wielka Akcja Deportacyjna Uczeń potrafi: - opisać sytuację panującą w gettach na terenach okupowanej Polski - ocenić postawę Janusza Korczaka	Uczeń zna: - datę: VII 1941, III 1944 - postacie: Emanuela Ringelbluma, Chaima Rumkowskiego, Adama Czerniakowa, Jürgena Stroopa Uczeń rozumie: - pojęcia: szmugler, Einsatzgruppen, zbrodnia w Jedwabnem, Judenrat, Żydowska Służba Porządkowa, Żydowski Związek Wojskowy, Żydowska Organizacja Bojowa, Sprawiedliwy wśród Narodów Świata - wpływ ujawnienia informacji o zbrodni w Jedwabnem na postrzeganie Polaków Uczeń potrafi: - przedstawić znaczenie konferencji w Wannsee dla kwestii zagłady	Uczeń zna: - datę: IX 1941 - postacie: Anny Frank, arcybiskupa Adama Stefana Sapiehy, siostry Matyldy Getter Uczeń rozumie: - pojęcia: Babi Jar, Yad Vashem Uczeń potrafi: - omówić różne postawy społeczeństw europejskich wobec zagłady Żydów - wyjaśnić, jaką rolę w zagładzie europejskich Żydów odegrał obóz Auschwitz-Birkenau - omówić stosunek polskiego podziemia do powstania w getcie warszawskim	Uczeń zna: - postacie: Ericha von Mansteina, Tadeusza Pankiewicza Uczeń rozumie: - pojęcie: szmalcownictwo Uczeń potrafi: - opisać politykę nazistów wobec Żydów w różnych częściach Europy w czasie II wojny światowej - scharakteryzować etapy eksterminacji europejskich Żydów w czasie II wojny światowej - omówić postawy Polaków wobec Żydów podczas II wojny światowej

	Uczeń potrafi: omówić sposoby stygmatyzacji i dyskryminacji społeczności żydowskiej przez Niemców w okupowanej Europie		europejskich Żydów - wskazać na mapie główne miejsca eksterminacji społeczności żydowskiej w Europie w latach 1939–1945 - przedstawić przebieg powstania w getcie warszawskim - wymienić nazwiska niektórych Polaków odznaczonych medalem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata		
Przełom na frontach i koniec II wojny światowej (rozdz. 5)	Uczeń zna: - daty: 6 VI 1944, 8 V 1945, VIII 1945, 2 IX 1945 - postacie: Benito Mussoliniego, Władysława Andersa, Stanisława Maczka, Charles’a de Gaulle’a, Stanisława Sosabowskiego - przełomowe wydarzenia II wojny światowej w latach 1942–1945 Uczeń rozumie: - pojęcia: front wschodni, Armia Czerwona, kontratak, kampania włoska, Linia Gustawa, bitwa pod Monte Cassino, lądowanie w Normandii, operacja „Overlord”, operacja berlińska, bezwarunkowa kapitulacja Uczeń potrafi: - przedstawić znaczenie utworzenia drugiego frontu dla losów wojny w Europie	Uczeń zna: - daty: VI 1942, XI 1942 – II 1943, 18 V 1944 - postacie: Erwina Rommla, Dwighta Eisenhowera - polskie jednostki wojskowe, które uczestniczyły w walkach na frontach II wojny światowej w latach 1942–1945 i ich dowódców Uczeń rozumie: - pojęcia: kocioł pod Stalingradem, bitwa pod Kurskiem, bitwa pod Al-Alamajm, desant na Sycylii, operacja „Torch”, bitwa pod Lenino, 1. Dywizja Piechoty im. Tadeusza Kościuszki, „Bagration”, II Korpus Polski - znaczenie bitwy pod Stalingradem dla losów frontu wschodniego Uczeń potrafi: - przedstawić przebieg lądowania aliantów w Normandii - scharakteryzować przebieg II wojny światowej na froncie wschodnim w latach 1942–1945	Uczeń zna: - daty: XI 1942, VII 1943 - postacie: Friedricha Paulusa, Wilhelma Keitla - miejsca bitew, w których uczestniczyli żołnierze polscy podczas walk na frontach II wojny światowej w latach 1942–1945 Uczeń rozumie: - pojęcia: Linia Gotów, bitwa pod Falaise, 1. Dywizja Pancerna, powstanie w Paryżu, powietrznodesantowa operacja „Market Garden”, 1. Samodzielna Brygada Spadochronowa, kontrofensywa w Ardenach, alianckie naloty dywanowe Uczeń potrafi: - wyjaśnić przyczyny klęski państw osi - przedstawić straty ludnościowe w czasie II wojny światowej - wskazać na mapie miejsca bitew i kierunki działań zbrojnych na froncie wschodnim w latach 1942–1945	Uczeń zna: - daty: 12–13 X 1943 - postacie: gen. George’a Pattona, Karla Dönitza, Georgija Żukowa	Uczeń potrafi: - przedstawić znaczenie wojsk pancernych dla działań na frontach II wojny światowej - omówić rolę propagandy w walce z III Rzeszą i jej sojusznikami - ocenić zachowanie Sowietów po wkroczeniu na tereny III Rzeszy

Konferencje Wielkiej Trójki (rozdz. 6)	Uczeń zna: • daty: 1941, 1943, 1945 • postacie: Winstona Churchilla, Franklina Delano Roosevelta, Józefa Stalina • miejsca konferencji Wielkiej Trójki • główne postanowienia konferencji Wielkiej Trójki Uczeń rozumie: • pojęcia: Wielka Trójka, Wielka Koalicja, konferencje Wielkiej Trójki, konferencja w Teheranie, konferencja w Jałcie, konferencja w Poczdamie, otwarcie drugiego frontu, okupacja Niemiec, ukaranie niemieckich zbrodniarzy wojennych, wysiedlenia Uczeń potrafi: • wyjaśnić wpływ postanowień konferencji Wielkiej Trójki na losy Polski	Uczeń zna: • daty: 14 VIII 1941, 1 I 1942, 28 XI – 1 XII 1943 • postanowienia zawarte w Karcie atlantyckiej Uczeń rozumie: • pojęcia: Karta atlantycka, Deklaracja Narodów Zjednoczonych, linia Curzona Uczeń potrafi: • omówić główne cele, które stawiali przed sobą sygnatariusze Karty atlantyckiej • wyjaśnić, do czego zobowiązali się sygnatariusze Deklaracji Narodów Zjednoczonych • omówić decyzje Wielkiej Trójki podjęte na konferencji w Teheranie • omówić decyzje Wielkiej Trójki podjęte na konferencji w Jałcie	Uczeń zna: • daty: 4–11 II 1945, 17 VII – 2 VIII 1945 • postacie: Harry’ego Trumana, Clementa Attlee Uczeń rozumie: • pojęcia: przywrócenie niepodległości Austrii, sowiecka strefa wpływów w Europie, podział Niemiec na cztery strefy okupacyjne, reparacje wojenne • dlaczego prezydentowi USA zależało na utrzymaniu w tajemnicy decyzji dotyczących Europy Środkowo-Wschodniej podjętych w Teheranie Uczeń potrafi: • omówić znaczenie Karty atlantyckiej dla dalszych losów wojny • wyjaśnić wpływ konferencji w Teheranie i Jałcie na przebieg II wojny światowej • wyjaśnić, dlaczego decyzje konferencji w Poczdamie podpisali inni członkowie Wielkiej Trójki niż na konferencjach wcześniejszych	Uczeń zna: • daty: I 1943, IV 1945 • postacie: Czang Kaj-szeka, Charles’a de Gaulle’a • miejsce i czas pierwszego spotkania Organizacji Narodów Zjednoczonych Uczeń rozumie: • pojęcia: konferencja w Casablance, Sojusznicza Rada Kontroli Uczeń potrafi: • wymienić postanowienia konferencji w Casablance • wyjaśnić, jakie znaczenie dla powojennego ładu miała konferencja jałtańska • wyjaśnić, dlaczego Poczdam stał się miejscem konferencji Wielkiej Trójki	Uczeń potrafi: • omówić uwarunkowania militarne i polityczne konferencji Wielkiej Trójki
Polska i Polacy w czasie II wojny światowej					
Polska i Polacy pod okupacją niemiecką (rozdz. 7)	Uczeń zna: • daty: X 1939, VI 1940, I–VIII 1943 • postacie: Hansa Franka, Witolda Pileckiego, Maksymiliana Marii Kolbego Uczeń rozumie: • pojęcia: włączenie do Rzeszy, Generalne Gubernatorstwo, masowe wywózki, masowe egzekucje, obowiązek pracy, roboty	Uczeń zna: • datę: 1940 • postać: Janusza Kusocińskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Generalny Plan Wschodni, szmugiel, akcja AB, mord w Palmirach, niszczenie kultury i tożsamości narodowej Polaków • cele polityki okupacyjnej III Rzeszy względem narodu polskiego Uczeń potrafi:	Uczeń zna: • daty: X 1939 – IV 1940 • postać: Stefana Starzyńskiego • założenia Generalnego Planu Wschód Uczeń rozumie: • pojęcia: Kraj Warty, Okręg Białostocki, niemiecka lista narodowa – Deutsche Volksliste, Piaśnica, Gestapo, SS, więzienie „na Montelupich”	Uczeń zna: • daty: 6 XI 1939, 4 VII 1941 • postacie: Macieja Rataja, Mieczysława Niedziałkowskiego, Kazimierza Bartla Uczeń rozumie: • pojęcia: aresztowanie pracowników naukowych krakowskich uczelni, zamordowanie polskich profesorów we Lwowie, prasa	Uczeń zna: • postacie: Juliusza Bursche, Wacława Krzeptowskiego Uczeń rozumie: • pojęcie: naród góralski – Goralenvolk Uczeń potrafi: • przedstawić stosunek Niemców do kościołów chrześcijańskich działających na ziemiach polskich pod okupacją

	przymusowe, łapanki, system kartkowy, czarny rynek, odpowiedzialność zbiorowa, obozy koncentracyjne (KL Auschwitz, KL Lublin (Majdanek), KL Stutthof, obozy zagłady (Auschwitz-Birkenau), akcja wysiedleńcza, pacyfikacja Zamojszczyzny Uczeń potrafi: - wskazać na mapie terytorium Generalnego Gubernatorstwa oraz obszary wcielone do Rzeszy - wyjaśnić, dlaczego Kraków, a nie Warszawa, stał się stolicą GG - podać przykłady przedstawicieli polskich elit politycznych intelektualnych zamordowanych przez Niemców	- wyjaśnić, jakie kryteria przyjęli Niemcy, decydując o podziale ziem polskich - przedstawić założenia Generalnego Planu Wschodniego - wymienić ograniczenia, które po utworzeniu GG zostały wprowadzone przez okupantów wobec dawnych obywateli Polski - przedstawić założenia akcji AB - scharakteryzować postawy społeczeństwa polskiego wobec polityki okupanta niemieckiego - opisać realia życia codziennego pod okupacją niemiecką - wyjaśnić, dlaczego Niemcy podjęli akcję wysiedlania Polaków z Zamojszczyzny	więzienie „na Szucha” Uczeń potrafi: - scharakteryzować sytuację ludności polskiej zamieszkującej tereny wcielone do III Rzeszy - wyjaśnić, jakie prawa i obowiązki nakładał wpis na folkslistę oraz dlaczego odmowa wpisu stawiała się aktem odwagi - podać przykłady zagrabionych przez Niemców dzieł sztuki	gadzinowa, Prewencyjny Obóz Policji Bezpieczeństwa dla Młodzieży Polskiej w Łodzi, Wielkie Niemcy Uczeń potrafi: - omówić politykę niemiecką wobec polskich elit w Generalnym Gubernatorstwie - wyjaśnić, czemu miało służyć niszczenie polskiej kultury w okupowanej przez Niemców Polsce - przedstawić politykę Niemców wobec mniejszości narodowych i etnicznych zamieszkujących II RP - omówić sposoby upamiętnienia zbrodni dokonanych przez Niemców na ludności polskiej (np. Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau)	- ocenić postawę rotmistrza Witolda Pileckiego - ocenić postawę franciszkanina Maksymiliana Marii Kolbego
Polska i Polacy pod okupacją sowiecką (rozdz. 8)	Uczeń zna: - daty: 1939, 1940–1941, kwiecień 1940, wiosna 1943 - postać: Włodzimierz Włodzimierzowicz - sowietckie represje na terenach okupowanych - obszary anektowane przez ZSRR - miejsca przetrzymywania i zamordowania polskich oficerów Uczeń rozumie: - pojęcia: obywatelstwo państwa sowieckiego, „pokraczny twór traktatu wersalskiego”, farsa demokracji, pogrom, sowietywizacja, wymiana pieniędzy, kolektywizacja rolnictwa,	Uczeń zna: - daty: 22 X 1939, 5 III 1940, 3 IV 1940 Uczeń rozumie: - pojęcia: zgromadzenia ludowe, obozy w Starobielsku, Ostaszkowie, Kozielsku, miejsca mordów w Katyniu, Charkowie, Miednoje, Międzynarodowy Czerwony Krzyż Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jakie znaczenie dla Sowietów miało przeprowadzenie wyborów na terenach anektowanych - przedstawić losy polskich oficerów więzionych przez Sowietów w Kozielsku, Ostaszkowie, Starobielsku	Uczeń zna: - daty: II 1940 – VI 1941, 1943–1944 - postacie: por. Zygmunt Jana Rumla, Stepana Bandery - przyczyny i następstwa konfliktu polsko-ukraińskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: Zgromadzenie Ludowe Białorusi Zachodniej, Zgromadzenie Ludowe Ukrainy Zachodniej, Workuta, Kołyma, Główny Zarząd Poprawczych Obozów – Gułag, Ukraińska Powstańcza Armia (UPA), czystka etniczna, ludobójstwo, Małopolska Wschodnia, Wołyń	Uczeń zna: - datę: 10 X 1939 - postacie: Janina Lewandowska, Mariusza Zaruskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: Wileńszczyzna, GPU - dlaczego w 1940 r. doszło do pozornej zmiany polityki Sowietów wobec Polaków - dlaczego polscy komuniści współpracowali z władzami sowieckimi Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jakie czynniki decydowały o kształtowaniu się postaw mieszkańców Kresów względem sowieckiego okupanta	Uczeń zna: - postacie: Aleksandra Prystora, Leopolda Skulskiego, Leona Kozłowskiego Uczeń potrafi: - omówić rolę propagandy sowieckiej na ziemiach zajętych przez ZSRR we wrześniu 1939 r. - scharakteryzować postawę Polaków wobec Sowietów - omówić sposoby upamiętnienia zbrodni katyńskiej i rzezi wołyńskiej

	nacjonalizacja przemysłu, czarny rynek, represje wobec chrześcijan, bolszewicka propaganda, sowietyzacja szkół, łagry, NKWD, „wrogowie ludu”, masowe deportacje, zbrodnia katyńska, eksterminacja, rzeź wołyńska Uczeń potrafi: - wskazać na mapie tereny zajęte przez ZSRS we wrześniu 1939 r. - przedstawić sytuację Polaków pod okupacją sowiecką		- dla czego doszło do antyukraińskich akcji polskich oddziałów AK, BCH, NSZ Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dla czego część obywateli II RP uroczyście witała wkraczającą Armię Czerwoną - scharakteryzować życie codzienne Polaków pod okupacją sowiecką - scharakteryzować kolejne fale masowych deportacji ludności polskiej, wskazać miejsca wywózki - przedstawić losy obywateli Rzeczypospolitej deportowanych w głąb ZSRS	- porównać warunki panujące w sowieckich łagrach i niemieckich obozach koncentracyjnych w czasie II wojny światowej - wyjaśnić przyczyny i znaczenie ludobójstwa ludności polskiej na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej (rzezi wołyńskiej)	
Rząd RP na uchodźstwie i Polskie Siły Zbrojne na obczyźnie (rozdz. 9)	Uczeń zna: - daty: 30 VII 1941, 13 IV 1943, 25 IV 1943 - postacie: Władysława Sikorskiego, Stanisława Maczka, Iwana Majskego, Władysława Andersa, Stanisława Mikołajczyka - siedziby polskiego rządu na uchodźstwie w czasie II wojny światowej - miejsca bitew z udziałem polskich żołnierzy na frontach II wojny światowej (bitwę o Narwik, bitwę o Wielką Brytanię, bitwę pod Tobrukiem, bitwę o Monte Cassino, bitwę pod Falaise, bitwę pod Arnhem, bitwę o Bredę) Uczeń rozumie: - pojęcia: sformowanie gabinetu, Polskie Siły Zbrojne (PSZ), układ Sikorski–Majski, Armia Andersa, Polskie Siły Zbrojne w ZSRS, zbrodnia	Uczeń zna: - daty: 30 IX 1939, VII 1943 - postacie: Władysława Raczkiewicza, gen. Zygmunta Bohusza-Szyszki Uczeń rozumie: - pojęcia: piłsudczyk, desygnowanie, Samodzielna Brygada Strzelców Podhalańskich, 10. Brygada Kawalerii Pancernej Uczeń potrafi: - wymienić postanowienia układu Sikorski–Majski - wyjaśnić przyczyny zerwania przez rząd ZSRS stosunków dyplomatycznych z rządem Rzeczypospolitej	Uczeń zna: - daty: VI 1939, VII–X 1940, VIII 1941 - postacie: gen. Kazimierza Sosnkowskiego, Witolda Urbanowicza, Stanisława Skalskiego - siedziby polskiego rządu na uchodźstwie w czasie II wojny światowej Uczeń rozumie: - pojęcia: Polska Partia Socjalistyczna, Stronnictwo Ludowe, Stronnictwo Narodowe, Stronnictwo Pracy, Dywizjon 303, dywizjony 300, 301, 304, 305, ORP Orzeł, ORP Kujawiak, ORP Krakowiak, ORP Piorun, katastrofa w Gibraltarze Uczeń potrafi: - omówić proces powstawania polskich władz na uchodźstwie - wyjaśnić, dla czego władze polskie na uchodźstwie	Uczeń zna: - postacie: gen. Stanisława Sosabowskiego, płk. Stanisława Kopańskiego Uczeń rozumie: - pojęcie: ewakuacja, II Korpus Polski, 1. Dywizja Pancerna, Samodzielna Brygada Spadochronowa, Samodzielna Brygada Strzelców Karpackich, „szczury Tobruku”, operacja desantowa, Polskie Siły Powietrzne, Polska Marynarka Wojenna, broń raketowa V-2 Uczeń potrafi: - omówić działalność rządu RP na uchodźstwie - przedstawić udział polskich żołnierzy w walkach na różnych frontach II wojny światowej - wskazać na mapie miejsca bitew z udziałem polskich jednostek wojskowych na zachodzie Europy podczas II wojny światowej	Uczeń zna: - postacie: Josefa Františka, Jadwigi Piłsudskiej, Krystyny Skarbek Uczeń rozumie: - pojęcia: Pomocnicza Służba Kobiet, agent wywiadu, Kierownictwo Operacji Specjalnych (SOE), podróże kurierskie Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dla czego władze na uchodźstwie szyskanowały osoby związane z sanacją - scharakteryzować postawę Wielkiej Brytanii w sprawie stosunków polsko-sowieckich - ocenić, jaką rolę w budowaniu wizerunku polskiego żołnierza na frontach II wojny światowej odgrywa cmentarz na Monte Cassino - scharakteryzować znaczenie sprawy polskiej dla polityki wielkich mocarstw - przedstawić największe sukcesy polskiego wywiadu

	katyńska, zerwanie stosunków dyplomatycznych, Międzynarodowy Czerwony Krzyż, wywiad Uczeń potrafi: • podać przykłady walk polskich żołnierzy na frontach II wojny światowej • wymienić czołowe postacie rządu polskiego na uchodźstwie		stanowiły ciągłość władz polskich II Rzeczypospolitej • wymienić czołowe postacie rządu polskiego na uchodźstwie • przedstawić udział zbrojny Polaków w walkach u boku Brytyjczyków w latach 1940–1941 • ocenić, czy śmierć generała Sikorskiego mogła być korzystna dla Sowietów i aliantów	• ocenić znaczenie układu Sikorski–Majski dla relacji polsko-sowieckich	
Polskie Państwo Podziemne (rozdz. 10)	Uczeń zna: • daty: 1939, 1940, II 1942 • postacie: Stefana Roweckiego „Grota”, Leopolda Okulickiego „Niedźwiadka”, Tadeusza Bora-Komorowskiego • komendantów głównych ZWZ–AK • zna różne formy walki w konspiracji Uczeń rozumie: • pojęcia: mały sabotaż, Polskie Państwo Podziemne, konspiracja wojskowa, podziemna armia, Armia Krajowa, Delegat Rządu na Kraj, departamenty, tajne komplety, dywersja, wywiad, kontrwywiad, Enigma, kurierzy • jakie zasady obowiązywały w konspiracji • na czym polegał opór cywilny • że AK była częścią Polskich Sił Zbrojnych Uczeń potrafi: • opisać działalność polskich organizacji konspiracyjnych w czasie II wojny światowej • wyjaśnić, jakie znaczenie dla mieszkańców okupowanej Polski	Uczeń zna: • datę: 1943 • postacie: Henryka Dobrzańskiego „Hubala”, Aleksandra Dawidowskiego „Alka”, Jana Bytnara „Rudego”, Tadeusza Zawadzkiego „Zośki” Uczeń rozumie: • pojęcia: Kieleccyzna, Szare Szeregi, akcja pod Arsenalem, Tajna Organizacja Nauczycielska, symbol Polski Walczącej, Organizacja Małego Sabotażu „Wawer” Uczeń potrafi: • scharakteryzować organizację i cele Polskiego Państwa Podziemnego • wyjaśnić, jakie znaczenie dla Polaków miał symbol Polski Walczącej • wymienić i scharakteryzować najważniejsze akcje przeprowadzone przez konspiracyjny Związek Harcerstwa Polskiego – Szare Szeregi • omówić cel, przebieg i rezultat akcji pod Arsenalem z wykorzystaniem książki Aleksandra Kamińskiego Kamienie na szaniec • scharakteryzować działalność Tajnej	Uczeń zna: • daty: IX 1939, XI 1939, 1943 • postacie: Michała Tokarzewskiego-Karaszewicza, Kazimierza Sosnkowskiego, Augusta Emila Fieldorfa „Nila”, Franza Kutschery Uczeń rozumie: • pojęcia: Służba Zwycięstwu Polski (SZP), Związek Walki Zbrojnej (ZWZ), Komenda Główna, okręgi, obwody, placówki ZWZ, Tajna Administracja Cywilna, konspiracyjne sądownictwo, Wojskowe Sądy Specjalne, Cywilne Sądy Specjalne, Komisje Sądzące, „Kierownictwo Dywersji (Kedyw), akcja N, akcja Kutschera, „kat Warszawy”, broń rakietowa – pociski V-1, V-2 • dlaczego SZP została w grudniu 1939 r. włączona do ZWZ • dlaczego konspiracyjne sądownictwo nie orzekało kary więzienia Uczeń potrafi: • podać przykłady ważnych akcji wywiadowczych zorganizowanych	Uczeń zna: • datę: 1944 • postacie: Kazimierza Pużaka, Cyryla Ratajskiego, Jana Piekalkiewicza, Jana Stanisława Jankowskiego, Stefana Korbońskiego, Jana Nowaka-Jeziorańskiego, Elżbiety Zawackiej „Zo”, Jana Piwnika „Ponurego” Uczeń rozumie: • pojęcia: PPS-Wolność, Równość, Niepodległość, Stronnictwo Ludowe, Stronnictwo Narodowe, Stronnictwo Pracy, Rada Jedności Narodowej, „Wachlarz”, Peenemünde, cichociemni, Bataliony Chłopskie, Gwardia Ludowa • różnicę między formacjami zbrojnymi należącymi do Polskiego Państwa Podziemnego i pozostającymi poza jego strukturami Uczeń potrafi: • podać nazwy stronnictw, które utworzyły reprezentację polityczną	Uczeń zna: • postacie: Wacława Felczaka, Elżbiety Zahorskiej Uczeń rozumie: • pojęcia: Narodowa Organizacja Wojskowa (NOW), Narodowe Siły Zbrojne (NSZ) • dlaczego doszło do rozłamu w NOW Uczeń potrafi: • ocenić postawę majora Henryka Dobrzańskiego • wymienić i scharakteryzować działalność organizacji wojskowych spoza Polskiego Państwa Podziemnego

	miała organizacja tajnego nauczania wyjaśnić, jakie formy przybierała walka cywilna	Organizacji Nauczycielskiej	przez polskie podziemie przedstawić główne założenia akcji N	Polskiego Państwa Podziemnego omówić rolę cichociemnych w działaniach polskiej konspiracji	
Akcja „Burza” i powstanie warszawskie (rozdz. 11)	Uczeń zna: - daty: 1 VIII 1944, 2/3 X 1944 - postacie: Tadeusza Komorowskiego „Bora”, Leopolda Okulickiego „Niedźwiadka”, Stanisława Mikołajczyka - założenia planu „Burza” Uczeń rozumie: - pojęcia: akcja „Burza”, plan „Burza”, Godzina „W”, ludobójstwo na Woli (rzeź Woli), rzuty broni, 1. Armia Wojska Polskiego, kapitulacja, dymisja - dlatego powstanie w Warszawie wybuchło o godz. 17.00 - przyczyny kapitulacji powstania warszawskiego po 63 dniach walki Uczeń potrafi: - przedstawić przyczyny podjęcia decyzji o wybuchu powstania w stolicy	Uczeń zna: - datę: 5 VIII 1944 - cele akcji „Burza” Uczeń rozumie: - pojęcia: „krowy”, „PAST-a” - dlatego celem pierwszego natarcia niemieckiego stały się Wola i Ochota - dlatego zmieniał się stosunek warszawian do powstania Uczeń potrafi: - przedstawić cele akcji „Burza” - podać przykłady bestialskich mordów dokonanych przez Niemców w Warszawie w czasie powstania	Uczeń zna: - daty: XI 1943, - postacie: Tadeusza Pełczyńskiego, Antoniego Chruściela „Montera” Uczeń rozumie: - pojęcia: Poczta Polowa, radiostacja „Błyskawica” Uczeń potrafi: - przedstawić, jakimi siłami i uzbrojeniem dysponowali powstańcy - omówić stosunek warszawian do powstania - omówić los żołnierzy AK i ludności cywilnej po upadku powstania warszawskiego	Uczeń zna: - postacie: Ericha von dem Bacha-Zelewskiego, Bronisława Kamińskiego, Tomasza Arciszewskiego Uczeń rozumie: - przyczyny podania się do dymisji przez premiera rządu na uchodźstwie Stanisława Mikołajczyka Uczeń potrafi: - przedstawić stosunek aliantów do powstania warszawskiego - omówić rezultat rozmów Stanisława Mikołajczyka z Józefem Stalinem w Moskwie - wyjaśnić, dlaczego, do 10 września, Stalin nie pozwolił na lądowanie na sowieckich lotniskach alianckich samolotów niosących pomoc Warszawie - przedstawić konsekwencje powstania warszawskiego	Uczeń potrafi: - scharakteryzować przyczyny, przebieg i konsekwencje powstania warszawskiego - omówić sposoby upamiętnienia powstania warszawskiego (Muzeum Powstania Warszawskiego, pomniki, tablice pamiątkowe, uroczyste obchody rocznic wybuchu powstania, wspólne śpiewanie powstańczych pieśni 1 VIII w Warszawie)
Początki Polski podporządkowanej ZSRS (rozdz. 12)	Uczeń zna: - daty: 12–13 X 1943, 22 VII 1944 - postacie: Władysława Gomułki, Bolesława Bieruta, Edwarda Osóbki-Morawskiego - prawdziwe miejsce powstania PKWN - Uczeń rozumie: - pojęcia: Polska Partia Robotnicza, 1. Dywizja Piechoty im. Tadeusza Kościuszki, chrzest bojowy – bitwa pod Lenino, Polski	Uczeń zna: - daty: 5 I 1942, 1942, 31 XII 1943, 1944 - postacie: Wandy Wasilewskiej, Zygmunta Berlinga Uczeń rozumie: - pojęcia: Gwardia Ludowa, Armia Ludowa, Związek Patriotów Polskich, Krajowa Rada Narodowa Uczeń potrafi: - wymienić główne cele PPR - wymienić organizacje zbrojne komunistów	Uczeń zna: - daty: 17 I 1945, I – II 1945, 7–18 III 1945, 2 V 1945 - postacie: Michała Roli-Żymierskiego, Karola Świerczewskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: „Płatne Pachołki Rosji”, obóz w Sielcach nad Oką, 1. Korpus Polskich Sił Zbrojnych w ZSRS, 1. Armia Polska, berlingowcy, 1. Samodzielny Batalion Kobiecy im. Emilii Plater,	Uczeń zna: - daty: 19 I 1945, 18–21 VI 1945 - postacie: Kazimierza Pużaka, Adama Bienia, Leopolda Okulickiego, Jana Stanisława Jankowskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: Resort Bezpieczeństwa Publicznego, proces szesnastu dlatego gen. Leopolda Okulicki podjął decyzję o rozwiązaniu Armii Krajowej	Uczeń zna: - postacie: Stanisława Radkiewicza, Iwana Sierowa, Mieczysława Moczarę - Uczeń potrafi: - scharakteryzować główne etapy przejmowania władzy w kraju - przedstawić znaczenie „Polski lubelskiej” dla władzy komunistów w kraju

	Komitet Wyzwolenia Narodowego, manifest PKWN, konferencja Wielkiej Trójki w Jaltie, „Polska lubelska” Uczeń potrafi: wymienić główne postanowienia manifestu PKWN	i scharakteryzować ich działalność wyjaśnić, jakie czynniki decydowały o tym, że niektórzy Polacy wstępowali do partyzantki komunistycznej	przyczółki w rejonie Warki i Magnuszewa, bitwa pod Studziankami, Wał Pomorski, zdobycie Kołobrzegu, szturm na Berlin, 2. Armia Wojska Polskiego - dla czego PKWN ogłosił, że działa na podstawie konstytucji marcowej z 1921 r. Uczeń potrafi: - omówić proces tworzenia się polskich formacji wojskowych pod rozkazami ZSR - przedstawić stosunek ludności cywilnej do berlingowców - wskazać na mapie szlak bojowy 1. Armii Wojska Polskiego	Uczeń potrafi: - przedstawić ustalenia aliantów w sprawie Polski podjęte bez udziału Polaków - wyjaśnić cel aresztowania członków AK przez NKWD i Resort Bezpieczeństwa Publicznego - wyjaśnić, jakie znaczenie dla przejmowania władzy w Polsce przez komunistów miał proces szesnastu	
Świat po 1945 r.					
Powojenna rzeczywistość (rozdz. 13)	Uczeń zna: - daty: 17 VII – 2 VIII 1945, 24 X 1945 - postacie: Józefa Stalina, Harry’ego Trumana, Winstona Churchilla, Clementa Attlee, Benita Mussoliniego - postanowienia konferencji w Poczdamie - okoliczności powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych - przyczyny nieporozumień w obozie aliantów Uczeń rozumie: - pojęcia: układ sił politycznych, zimna wojna, konferencja w Poczdamie, Organizacja Narodów Zjednoczonych, reparacje wojenne Uczeń potrafi: - omówić przyjęte w Poczdamie decyzje dotyczące Niemiec	Uczeń rozumie: - pojęcia: program socjalny, emancypacja, aktywizacja zawodowa kobiet, cztery strefy okupacyjne Niemiec, cztery sektory okupacji Berlina, obszar rywalizacji, Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej, tymczasowy kształt zachodniej granicy Polski, Prusy Wschodnie, przesiedlenia ludności Uczeń potrafi: - scharakteryzować działania aliantów wobec pokonanych Niemiec - pokazać na mapie zmiany terytorialne Niemiec - omówić przesiedlenia ludności po II wojnie światowej oraz wskazać na mapie obszary objęte tą operacją w Europie	Uczeń zna: - datę: 10 II 1947 Uczeń rozumie: - pojęcia: „cztery D”, denazyfikacja, demilitaryzacja, dekartelizacja, demokratyzacja, Sojusznicza Rada Kontroli, Sojusznicza Komendantura, Rada Ministrów Spraw Zagranicznych, finał współpracy Wielkiej Trójki, konferencja pokojowa w Paryżu, traktaty pokojowe ze sprzymierzeńcami III Rzeszy, Uczeń potrafi: - na czym polegał plan „czterech D”, który zamierzano wprowadzić w Niemczech Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jakie traktaty pokojowe zostały podpisane w Paryżu w 1947 r. - omówić zmiany terytorialne dotyczące dawnych	Uczeń rozumie: - pojęcia: Powszechna deklaracja praw człowieka, fundamenty prawa międzynarodowego Uczeń potrafi: - wyjaśnić na czym polegała finlandyzacja	Uczeń potrafi: ocenić politykę Sowietów wobec pokonanych Niemców

		• wyjaśnić, w jaki sposób II wojna światowa przyczyniła się do zmian w życiu kobiet	sprzymierzeńców III Rzeszy		
Powstanie dwubiegunowej Europy (rozdz. 14)	Uczeń zna: • daty: 1948–1952, IX–X 1949 • postacie: Winstona Churchilla, George’a Marshalla • okoliczności powstania dwóch państw niemieckich • przyczyny budowy muru berlińskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: żelazna kurtyna, Program Odbudowy Europy, plan Marshalla, Republika Federalna Niemiec (RFN), Niemiecka Republika Demokratyczna (NRD) Uczeń potrafi: • wyjaśnić, czym – według Churchilla – była żelazna kurtyna • wskazać na mapie państwa, które po 1945 r. znalazły się w strefie wpływów ZSRS	Uczeń zna: • daty: III 1946, 1947 • postać: Harry’ego Trumana Uczeń rozumie: • pojęcia: przemówienie w Fulton, doktryna Trumana Uczeń potrafi: • omówić działania USA podjęte w ramach realizacji doktryny Trumana w celu uniemożliwienia przejścia władzy w niektórych państwach Europy • przedstawić wpływ planu Marshalla na powojenną Europę • wyjaśnić, dlaczego wszystkie państwa europejskie rządzone przez komunistów zrezygnowały ze skorzystania z planu Marshalla	Uczeń zna: • daty: 1948, 1948–1949, I 1949, 1955 • postać: Konrada Adenauera Uczeń rozumie: • pojęcia: Europejska Organizacja Współpracy Gospodarczej (OEEC), Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG), rurociąg „Przyjaźń”, rubel transferowy, Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego (NATO), sojusz wojskowy, Układ Warszawski, Bizonia, kryzys w Berlinie, most powietrzny, Trizonia, Unia Chrześcijańsko-Demokratyczna (CDU) Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jakie skutki społeczne i gospodarcze miało utworzenie mostu powietrznego do Berlina Zachodniego • wyjaśnić, jak doszło do powstania dwóch państw niemieckich po II wojnie światowej • wyjaśnić, jak doszło do powstania Europejskiej Organizacji Współpracy Gospodarczej	Uczeń zna: • daty: 1953, 1961, 1963, 1972 • postać: Johna F. Kennedy’ego Uczeń rozumie: • pojęcia: powstanie berlińskie, Stasi, mur berliński, Centralna Agencja Wywiadowcza (CIA) • dlaczego słowa Johna F. Kennedy’ego „Jestem berlińczykiem” uważane są za symbol solidarności całego świata zachodniego z obywatelami jedynej enklawy wolności położonej we wnętrzu bloku wschodniego Uczeń potrafi: • ocenić, czy słuszne jest stwierdzenie, że RWPG była narzędziem kontroli gospodarczej ZSRS nad innymi państwami bloku wschodniego • przedstawić okoliczności i cel budowy muru berlińskiego • scharakteryzować politykę aliantów zachodnich i Sowietów względem Niemiec po 1945 r.	Uczeń zna: • daty: 1954, 1972 Uczeń rozumie: • pojęcie: traktaty paryskie z 1954 r., układ o podstawach stosunków między NRD a RFN Uczeń potrafi: • ocenić skuteczność planu Marshalla w procesie odbudowy Europy Zachodniej po II wojnie światowej • omówić znaczenie dla świata powstania dwóch wrogich sojuszy wojskowych – NATO i Układu Warszawskiego • ocenić słuszność twierdzenia, że powstanie OEEC było impulsem do rozpoczęcia procesu integracji europejskiej
Sowietyzacja państw Europy Środkowo-Wschodniej (rozdz. 15)	Uczeń zna: • daty: 1953, 1956, 1968 • postacie: Józefa Stalina, Nikity Chruszczowa • cechy państwa totalitarnego • konsekwencje sowietyzacji państw Europy	Uczeń zna: • postacie: Josipa Broza-Tito, Imre Nagya, Alexandra Dubčeka Uczeń rozumie: • pojęcia: federacja bałkańska, titoizm, Komunistyczna Partia Jugosławii, uniformizacja życia	Uczeń zna: • daty: 1947, 1964 • postacie: Jánosa Kádára, Antonína Novotného, Gustáva Husáka, Leonida Breżniewa, Nicolae Ceaușescu Uczeń rozumie: • pojęcia: narada przedstawicieli	Uczeń zna: • postacie: Edvarda Beneša, Georgiego Dimitrowa, Ławrentija Berii, Jana Palacha Uczeń rozumie: • pojęcie: Ruch Państw Niezaangażowanych	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, na czym polegała różnica między czasami stalinowskimi a okresem zmian w ZSRS i państwach bloku sowieckiego po śmierci dyktatora • porównać losy przywódców:

	Środkowo-Wschodniej - próby wydostania się spod wpływów sowieckich na Węgrzech i w Czechosłowacji Uczeń rozumie: - pojęcia: Biuro Informacyjne Partii Komunistycznych i Robotniczych, wprowadzenie totalitaryzmu, masowe czystki, pokazowe procesy, zjednoczenie ruchu robotniczego, monopartyjność, masowy terror, stalinizm, kolektywizacja rolnictwa, nacjonalizacja przemysłu, ograniczenie własności prywatnej, centralne planowanie, wyśrubowane normy pracy, współzawodnictwo pracy, komunistyczna propaganda, walka o władzę, powstanie węgierskie 1956 r., Praska Wiosna Uczeń potrafi: - wymienić cechy charakterystyczne państw totalitarnych	politycznego, gospodarczego, kulturalnego, destalinizacja, XX Zjazd KPZR, tajny referat Chruszczowa, pacyfikacja, interwencja zbrojna, realizm socjalistyczny (socrealizm) Uczeń potrafi: - scharakteryzować genezę, przebieg i skutki powstania na Węgrzech w 1956 r. - wyjaśnić, dlaczego dążenie do utworzenia federacji bałkańskiej przez Josipa Broza-Tito zostało wrogo przyjęte przez Stalina - wyjaśnić, na czym polegał titoizm - przedstawić zarzuty, jakie stawiał Stalinowi Nikita Chruszczow w referacie z 1956 r.	partii komunistycznych w Szklarskiej Porębie, Kominform, ideologia marksistowsko-leninowska, „tatyka salami”, „socjalizm z ludzką twarzą”, interwencja wojsk Układu Warszawskiego, operacja „Dunaj”, samospalenie, „gulaszowy socjalizm”, doktryna Breżniewa - konsekwencje dla społeczeństw Węgier i Czechosłowacji wystąpień w 1956 i 1968 r. - co było przyczyną udziału wojsk polskich w interwencji w Czechosłowacji w 1968 r. Uczeń potrafi: - scharakteryzować genezę, przebieg i skutki Praskiej Wiosny	Uczeń potrafi: - omówić proces sowieetyzacji państw Europy Środkowo-Wschodniej - wyjaśnić stosunek komunistów na Zachodzie do wydarzeń w Czechosłowacji w 1968 r. - przedstawić postawy obywateli Czechosłowacji wobec wydarzeń z 1968 r.	powstania węgierskiego – Imre Nagya i Praskiej Wiosny – Alexandra Dubčeka omówić rolę Kominformu we wprowadzaniu totalitaryzmu w państwach bloku wschodniego
Konflikty okresu zimnej wojny i dekolonizacja (rozdz. 16)	Uczeń zna: - daty: 1950–1953, 1960, 1965–1975 - postacie: Kim Ir Sena, Ho Chi Minha, Fidela Castro, Nikity Chruszczowa, Johna F. Kennedy’ego Uczeń rozumie: - pojęcia: Republika Koreańska, Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna, wojna koreańska, desant morski sił ONZ, 38. równoleżnik – linia demarkacyjna,	Uczeń zna: - datę: 1962 - postacie: Lyndona B. Johnsona, Richarda Nixona, Mao Zedonga Uczeń rozumie: - pojęcia: masakry, Socjalistyczna Republika Wietnamu, kryzys kubański, pociski balistyczne, blokada morska Uczeń potrafi: - scharakteryzować przyczyny i skutki wojny koreańskiej - wyjaśnić przyczyny i skutki kryzysu kubańskiego	Uczeń zna: - daty: 1946–1949, 1946–1954, 1958, 1966–1968 - postać: Czang Kaj-szeka Uczeń rozumie: - pojęcia: wojna domowa w Chinach, Tajwan, Chińska Republika Ludowa, komuny ludowe, Wielki Skok Naprzód, Liga Niepodległości Wietnamu (Viet Minh), Demokratyczna Republika Wietnamu (DRW), wojna Francji z DRW, Wietnam	Uczeń zna: - daty: 1947, 1959, 1976 - postacie: Mahatmy Gandhiego, cesarza Bao Daia, Pol Pota, Idiego Amina Uczeń rozumie: - pojęcia: „pokojuowe współistnienie”, dyktatura Fulgencia Batisty, Czerwoni Khmerzy, Indyjski Kongres Narodowy, strategia non-violence, Pendżab, Bengal, hinduizm	Uczeń rozumie: - pojęcia: państwa postkolonialne, państwa Trzeciego Świata, wojny domowe, Ruch Państw Niezaangażowanych, konferencja w Bandungu, neokolonializm Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego Korea Północna nazywana jest totalitarnym, komunistycznym skansenem - ocenić słuszność twierdzenia, że w 1962 r. świat stanął na krawędzi

	wojna pozycyjna, wojna w Wietnamie, porozumienie podpisane w Paryżu w 1973 r., dekolonizacja, Rok Afryki Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jak doszło do powstania dwóch państw koreańskich - wyjaśnić, dlaczego rok 1960 nazwano Rokiem Afryki	- scharakteryzować przyczyny i skutki wojny w Wietnamie w latach 1965–1975 - wskazać na mapie Afryki państwa, które najwcześniej uzyskały niepodległość	Południowy, układ w Genewie w 1954 r., francuskie Indochiny - dla czego nie powiódł się Wielki Skok Naprzód ogłoszony przez Mao Zedonga Uczeń potrafi: - omówić przyczyny i skutki wojny domowej w Chinach - wyjaśnić przyczyny wojny w Indochinach w latach 1946–1954 - wymienić postanowienia układu zawartego w Genewie w 1954 r.	Uczeń potrafi: - wskazać na mapie miejsca, w których toczyły się konflikty zbrojne na Dalekim Wschodzie po zakończeniu II wojny światowej - wyjaśnić, na czym polegała strategia non-violence zastosowana w Indiach - wyjaśnić, dlaczego w państwach afrykańskich do władzy często dochodzili dyktatorzy - scharakteryzować skutki dekolonizacji	konfliktu nuklearnego - wyjaśnić, na czym polega neokolonializm - wymień cele Ruchu Państw Niezaangażowanych
Konflikty na Bliskim Wschodzie (rozdz. 17)	Uczeń zna: - daty: 1948, 1956 - postacie: Davida Ben Guriona, Jasira Arafata - przyczyny konfliktu izraelsko-arabskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: Holokaust, Exodus, diaspora, kryzys sueski, siły pokojowe ONZ, terroryzm, Wzgórze Golan, Synaj, islamiści, wojna domowa Uczeń potrafi: - opisać okoliczności powstania państwa Izrael - wskazać na mapie państwa bliskowschodnie, w których po 1945 r. doszło do konfliktów	Uczeń zna: - daty: 1948–1949, 1964, 1967 - postać: Gamala Abdela Nasera Uczeń rozumie: - pojęcia: Erec Israel, wojna o niepodległość Izraela, tama na Asuanie, Organizacja Wyzwolenia Palestyny, wojna sześciodniowa, Strefa Gazy, Zachodni Brzeg Jordanu Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jakie znaczenie dla sytuacji na Bliskim Wschodzie miało powstanie państwa Izrael - scharakteryzować stosunki izraelsko-palestyńskie po utworzeniu OWP - opisać genezę, przebieg i skutki wojny sześciodniowej	Uczeń zna: - daty: 1973, 1978, 1987–1993, 2013 - postacie: Anwara as-Sadata, Menachema Begin Uczeń rozumie: - pojęcia: Jom Kippur, Czarny Wrzesień, embargo, szok naftowy, kryzys energetyczny, pierwsza intifada, porozumienie izraelsko-palestyńskie, porozumienie w Camp David, Autonomia Palestyńska, status Jerozolimy, Państwo Palestyńskie Uczeń potrafi: - dla czego kwestia statusu Jerozolimy podsyca spór między Żydami i Palestyńczykami Uczeń potrafi: - wyjaśnić, z czego wynikała przewaga militarna Izraela nad państwami arabskimi w trakcie wojny sześciodniowej - omówić postanowienia porozumienia w Camp David - wyjaśnić charakter wystąpień zwanych intifadą	Uczeń potrafi: - omówić okoliczności powstania Państwa Palestyńskiego - wyjaśnić, jakie znaczenie dla procesu pokojowego na Bliskim Wschodzie miały działania podejmowane przez prezydenta Jimmy'ego Cartera - scharakteryzować konflikty izraelsko-arabskie - wyjaśnić, do jakiego tragicznego wydarzenia doszło podczas igrzysk olimpijskich w Monachium w 1972 r.	Uczeń rozumie: pojęcie: libanizacja

			• przedstawić przyczyny wybuchu pierwszej intifady		
Ku wspólnej Europie (rozdz. 18)	Uczeń zna: • daty: 1949, 1958, 1 listopada 1993 • postać: Roberta Schumana Uczeń rozumie: • pojęcia: Rada Europy, ojcowie zjednoczonej Europy, Europejska Wspólnota Gospodarcza (EWG), Wspólnota Europejska, Unia Europejska (UE), Komisja Europejska, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, referendum • przyczyny integracji europejskiej Uczeń potrafi: • wskazać na mapie państwa, które zainicjowały integrację europejską w latach 50. • przedstawić, jak doszło do powstania Unii Europejskiej	Uczeń zna: • daty: 1952, 1957 • postać: Konrada Adenauera Uczeń rozumie: • pojęcia: Unia Ekonomiczna Beneluksu, Europejska Wspólnota Węgla i Stali (EWWiS), traktaty rzymskie, Europejska Wspólnota Energii Atomowej (Euratom) • z jakiego powodu doszło do zacieśnienia współpracy Francji z RFN Uczeń potrafi: • podać główne płaszczyzny działań Rady Europy • wskazać na mapie państwa założycielskie EWWiS • scharakteryzować główne cele Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej	Uczeń zna: • daty: 1960, 1985, 1987, 1992 • postać: Alcide'a De Gasperiego • ojców zjednoczonej Europy • etapy integracji europejskiej Uczeń rozumie: • pojęcia: Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu (EFTA), układ w Schengen, strefa Schengen, Jednolity akt europejski, Rada Europejska, traktat z Maastricht, traktat o utworzeniu Unii Europejskiej, unia walutowa (monetarna), Europejski Bank Centralny • korzyści, które przynosi znalezienie się w strefie Schengen Uczeń potrafi: • omówić idee zjednoczeniowe w Europie po II wojnie światowej • omówić rolę Roberta Schumana w procesie integracji europejskiej • omówić proces rozszerzania się Wspólnoty Europejskiej • scharakteryzować główne postanowienia traktatu z Maastricht	Uczeń zna: • daty: 1959, 1979, 2002 • postać: Józefa Retingera Uczeń rozumie: • pojęcia: Europejski Trybunał Praw Człowieka, Europejski System Walutowy, Parlament Europejski, euro Uczeń potrafi: • przedstawić argumenty, na które powoływały się państwa chcące pozostać poza strefą euro • wymienić najważniejsze instytucje Unii Europejskiej i przedstawić ich kompetencje	Uczeń zna: • postacie: François Mitterranda, Margaret Thatcher Uczeń potrafi: • rozstrzygnąć, czy słuszne jest stwierdzenie, że podpisanie traktatów rzymskich jest początkiem integracji europejskiej; odpowiedź uzasadnić
Przemiany cywilizacyjne na świecie w drugiej połowie XX w. (rozdz. 19)	Uczeń zna: • datę: 1969 • postacie: Neila Armstronga, Indiry Gandhi, Margaret Thatcher, Elvisa Presleya Uczeń rozumie: • pojęcia: trzecia rewolucja przemysłowa, dyskryminacja,	Uczeń zna: • daty: 1957, 1961, 1963 • postacie: Jurija Gagarina, Benazir Bhutto, Martina Luthera Kinga • przyczynę wyścigu o podbój kosmosu Uczeń rozumie: • pojęcia: ruch wyzwolenia kobiet,	Uczeń zna: • daty: 1973, 1975, 1991, 1994 • postacie: Edwina Buzza Aldrina, Isabel Perón, Nelsona Mandeli • przyczyny przyznania Pokojowej Nagrody Nobla Martinowi Lutherowi Kingowi	Uczeń zna: • datę: 1968 • postacie: Goldy Meir, Corazon Aquino • wybitne kobiety w świecie polityki drugiej połowy XX w. Uczeń rozumie: • pojęcia: Studenci na rzecz	Uczeń zna: • postać: Malcolma X Uczeń potrafi: • wyjaśnić, na czym polegał fenomen popkulturowy The Beatles • wyjaśnić, co ułatwiło karierę takim kobietom jak Indira Gandhi,

	globalizacja, motoryzacja, urbanizacja, aglomeracja, imprezy masowe, równouprawnienie kobiet, aborcja, radykalizm, laicyzacja, ekumenizm, ruch kontestacji młodzieżowej • najważniejsze wyznaczniki trzeciej rewolucji przemysłowej Uczeń potrafi: • wymienić najważniejsze cechy trzeciej rewolucji przemysłowej • przedstawić pozytywne i negatywne skutki rozwoju motoryzacji w drugiej połowie XX w.	ruch feministyczny, rasizm, Afroamerykanin, marsz na Waszyngton, The Beatles, The Rolling Stones Uczeń potrafi: • omówić wpływ trzeciej rewolucji przemysłowej na przemiany cywilizacyjne w drugiej połowie XX w. • scharakteryzować proces równouprawnienia kobiet po 1945 r. • omówić wyścig supermocarstw o dominację w kosmosie • wyjaśnić sens słów wypowiedzianych przez Neila Armstronga po wylądowaniu na Księżycu • przedstawić postulaty formułowane przez Martina Luthera Kinga • omówić walkę o równouprawnienie czarnoskórych mieszkańców USA	i Nelsonowi Mandeli Uczeń rozumie: • pojęcia: apartheid, Afrykański Kongres Narodowy, Pokojowa Nagroda Nobla, konwencja o zwalczaniu i karaniu zbrodni apartheidu Uczeń potrafi: • omówić przemiany cywilizacyjne, które nastąpiły w drugiej połowie XX w. • opisać najważniejsze przemiany społeczne drugiej połowy XX w. • wyjaśnić cele ruchu feministycznego w latach 60. i 70. • omówić politykę apartheidu w Republice Południowej Afryki • scharakteryzować działalność i dokonania Nelsona Mandeli	Demokratycznego Społeczeństwa, rewolta studencka, strajk okupacyjny, bunt studentów w Nanterre, paryska Sorbona, festiwal w Woodstock, subkultura młodzieżowa, hipisi, pacyfizm, „Make love, not war”, komuny, wpływ zabójstwa Martina Luthera Kinga na radykalizację czarnoskórej młodzieży w USA Uczeń potrafi: • omówić przyczyny wystąpień studenckich w 1968 r. • rozstrzygnąć, czy festiwal Woodstock jest słusznie uważany za symbol młodego pokolenia lat 60.; odpowiedź uzasadnić	Benazir Bhutto, Isabel Perón
Komunistyczna Polska i jej upadek					
Polska po zakończeniu II wojny światowej (rozdz. 20)	Uczeń zna: • postać: Ryszarda Kaczorowskiego • przyczyny zmniejszenia się liczby ludności Polski po II wojnie światowej w porównaniu z rokiem 1938 • miasta o szczególnym znaczeniu historycznym i kulturowym, które znalazły się poza granicami Polski po II wojnie światowej Uczeń rozumie: • pojęcia: Ziemie Zachodnie i Północne (Ziemie Odzyskane), osadnictwo	Uczeń zna: • daty: 1944–1946, 1945–1950 Uczeń rozumie: • pojęcia: wysiedlenia, repatrianci, Kresy, akcja „Wisła”, Łemkowie, dipisi, weryfikacja narodowościowa, Ukraińska Powstańcza Armia (UPA) Uczeń potrafi: • omówić straty ludnościowe i materialne poniesione przez Polskę w wyniku II wojny światowej • wskazać na mapie ziemie, które państwo polskie	Uczeń zna: • daty: 1945, 1947 • postacie: gen. Karola Świerczewskiego, Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, Jerzego Giedroycia, Witolda Gombrowicza, Czesława Miłosza Uczeń rozumie: • pojęcie: polsko-sowiecka umowa graniczna Uczeń potrafi: • ocenić, jaki wpływ na społeczeństwo Polski po II wojnie światowej miało zjawisko przesiedleń i migracji ludności • wyjaśnić tragizm losu	Uczeń zna: • daty: 1950, 1970 • postacie: Kazimierza Wierzyńskiego, Józefa Mackiewicza Uczeń rozumie: • pojęcie: układ w Zgorzelcu, emigracyjne ośrodki kulturowe, Instytut Literacki, miesięcznik „Kultura”, Maisons-Laffitte, Zeszyty Historyczne Uczeń potrafi: • wyjaśnić znaczenie układu w	Uczeń zna: • postacie: Władysława Poboga-Malinowskiego, Oskara Haleckiego, Józefa Czapskiego, Zofii i Zygmunta Hertzów Uczeń potrafi: • wyjaśnić, czemu miało służyć osadnictwo wojskowe na Ziemach Odzyskanych Uczeń rozumie: • pojęcia: Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie, Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce

	wojskowe, emigracja powojenna, kampania propagandowa Uczeń potrafi: omówić zmiany granic Polski po II wojnie światowej	utraciło oraz uzyskało w wyniku decyzji mocarstw scharakteryzować zjawisko przesiedleń i migracji ludności po II wojnie światowej	przesiedleńców ze Wschodu - wyjaśnić cel akcji „Wisła” - dla czego ziemie przyłączone do Polski po II wojnie światowej nazywano Ziemią Odzyskaną	Zgorzelcu z 1950 r. oraz gwarancji udzielonych przez RFN w 1970 r. - przedstawić najważniejsze ośrodki polskiej emigracji politycznej po 1945 r. - podać przykłady działalności emigracyjnej Polaków po 1945 r.	
Kształtowanie się systemu komunistycznego (rozdz. 21)	Uczeń zna: - daty: 1944, 1946, VI 1946, 1947, 19 I 1947 - postacie: Władysława Gomułki, Stanisława Mikołajczyka, Bolesława Bieruta - pytania zadane społeczeństwu w referendum z 1946 r. - przyczyny sfałszowania wyborów z 1947 r. - wyniki wyborów w 1947 r. - reformy gospodarcze przeprowadzone w latach 1944–1947 Uczeń rozumie: - pojęcia: Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej, Polska Partia Robotnicza, Milicja Obywatelska, reforma rolna, nacjonalizacja przemysłu, dekret PKWN z 1944 r., gospodarka planowa, referendum ludowe, „trzy razy tak”, wybory do sejmu w 1947 r. Uczeń potrafi: - wymienić pytania, które zadano Polakom w referendum z 1946 r. - wymienić założenia reform gospodarczych lat 1944–1947	Uczeń zna: - postacie: Edwarda Osóbki-Morawskiego, Józefa Cyrankiewicza Uczeń rozumie: - pojęcia: Polska Partia Socjalistyczna, Stronnictwo Demokratyczne, Stronnictwo Ludowe, Polskie Stronnictwo Ludowe, Krajowa Rada Narodowa, demokracja ludowa, Państwowe Gospodarstwo Rolne (PGR), terror - dla czego reforma rolna była pozbawiona sensu ekonomicznego Uczeń potrafi: - wyjaśnić znaczenie propagandowe hasła „trzy razy tak” - wyjaśnić, jak PSL zalecał głosować w referendum z 1946 r. - wyjaśnić, jak doszło do sfałszowania wyników referendum ludowego - wyjaśnić, z jakich środowisk wywodzili się funkcjonariusze MO - wyjaśnić, dla czego największe skupiska PGR znalazły się na Ziemiach Zachodnich i Północnych	Uczeń zna: - daty: 1947–1949 - postać: marszałka Michała Roli-Żymierskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: Biuro Polityczne Komitetu Centralnego PPR, Urząd Bezpieczeństwa (UB), Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego, plan trzyletni, reglamentacja żywności, ruch strajkowy, gospodarka nakazowo-rozdzielcza, Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej (ORMO), mała konstytucja, prezydent, Rada Państwa, Zjednoczone Stronnictwo Ludowe - rolę, którą pełniło Biuro Polityczne Komitetu Centralnego PPR wobec innych organów władzy w latach 1945–1947 Uczeń potrafi: - przedstawić założenia planu trzyletniego - omówić kompetencje poszczególnych organów władzy w świetle małej konstytucji	Uczeń rozumie: - pojęcia: pogrom kielecki, szwadrony śmierci, „bitwa o handel”, Główny Zarząd Informacji Wojskowej, sowieccy doradcy - dla czego komuniści w pierwszych dwóch latach rządów zrezygnowali z marksistowsko-leninowskiej retoryki i prowadzili ostrożną politykę wobec Kościoła katolickiego - rolę, którą pełnili sowieccy doradcy oddelegowani do pracy w Polsce Uczeń potrafi: - omówić stosunek społeczeństwa do wyborów w 1947 r. - scharakteryzować działania legalnej opozycji w Polsce w latach 1945–1947 - wyjaśnić okoliczności, w których doszło do pogromu kieleckiego - scharakteryzować sposoby represjonowania działaczy PSL przed wyborami 1947 r.	Uczeń zna: - postacie: Hilarego Minca, Karola Popiela Uczeń rozumie: - dla czego pogrom kielecki ułatwił komunistom odwrócenie uwagi Zachodu od sytuacji politycznej w Polsce - czym różniła się demokracja ludowa od prawdziwej demokracji - dla czego antysemityzm był podsycany przez fakt, że istotną rolę w aparacie władzy odgrywali komuniści pochodzenia żydowskiego Uczeń potrafi: - scharakteryzować etapy przekształcania Polski w kraj komunistyczny - rozstrzygnąć, czy w małej konstytucji znalazły się zapisy świadczące o tym, że Polska będzie krajem komunistycznym; odpowiedź uzasadnić

			• wyjaśnić, czym różniła się MO od ORMO • przedstawić okoliczności, w jakich komuniści przejęli władzę w Polsce		
Polskie podziemie niepodległościowe i opór społeczny (rozdz. 22)	Uczeń zna: • daty: I 1945, VI 1945, VII 1945, IX 1945 • postacie: Witolda Pileckiego, Danuty Siedzikówny „Inki” • organizacje podziemia antykomunistycznego (niepodległościowego) • przykłady działań partyzantki antykomunistycznej • przykłady działań komunistów podejmowanych wobec podziemia antykomunistycznego (niepodległościowego) Uczeń rozumie: • pojęcia: rozwiązanie AK, proces szesnastu, obława augustowska, Zrzeszenie Wolność i Niezawisłość (WiN) Uczeń potrafi: • wyjaśnić cel i ocenić skutki zorganizowanej przez komunistów obławy augustowskiej • wyjaśnić, czemu miały służyć organizowane przez władze pokazowe procesy	Uczeń zna: • datę: VIII 1945 • postacie: Jana Rzepeckiego, Augusta Emila Fieldorfa „Nila” Uczeń rozumie: • pojęcia: Ruch Oporu Armii Krajowej (ROAK), pierwsza amnestia, Narodowe Zjednoczenie Wojskowe (NZW), Stronnictwo Narodowe (SN) • symbolikę pomnika Ofiar Obławy Augustowskiej Uczeń potrafi: • scharakteryzować działalność Zrzeszenia WiN • omówić działania podejmowane przez komunistów wobec podziemia antykomunistycznego (niepodległościowego) • scharakteryzować główne organizacje podziemia antykomunistycznego (niepodległościowego) po 1945 r.	Uczeń zna: • datę: II 1947 • postacie: Hieronima Dekutowskiego „Zapory”, Mariana Bernaciaka „Orlika”, Łukasza Cieplińskiego „Pługa”, Stanisława Sojczyńskiego „Warszyca”, Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki”, Stanisława Kasznicy, Bolesława Piaseckiego Uczeń rozumie: • pojęcia: ONR-Falanga, Stowarzyszenie PAX, ruch katolików społecznie postępowych, antykomunistyczna partyzantka, Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego (KBW), druga amnestia Uczeń potrafi: • podać przykłady działania partyzantki antykomunistycznej • scharakteryzować działania podziemia narodowego • wyjaśnić cel powstania Stowarzyszenia PAX	Uczeń zna: • daty: 1946, 1956, 1963 • postacie: Rajmunda Rajsa „Burego”, Józefa Franczaka „Lalka”, Augusta Hłonda, Stefana Wyszyńskiego, Jerzego Turowicza Uczeń rozumie: • pojęcia: demonstracje uliczne, strajk dokerów, kolportaż, „Tygodnik Powszechny”, „Znak”, wypowiedzenie konkordatu Uczeń potrafi: • omówić przejawy oporu społecznego w latach 1945–1956 • przedstawić stosunek hierarchów Kościoła katolickiego w Polsce do komunistów w pierwszych latach sprawowania przez nich władzy	Uczeń potrafi: • ocenić działalność polskiego podziemia antykomunistycznego (niepodległościowego) • wyjaśnić, dlaczego działania części polskiego podziemia antykomunistycznego (niepodległościowego) budzą kontrowersje • rozstrzygnąć, czy słusznie Danuta Siedzikówna „Inka” jest uznawana za jeden z symboli polskiego podziemia antykomunistycznego (niepodległościowego)
Czasy stalinowskie (rozdz. 23)	Uczeń zna: • daty: 1948, 1952 • postacie: Władysława Gomułki, Bolesława Bieruta, prymasa Stefana Wyszyńskiego • okoliczności powstania PZPR • zmiany polityczne, społeczne i gospodarcze	Uczeń zna: • postacie: Jakuba Bermana, Hilarego Minca, Józefa Cyrankiewicza Uczeń rozumie: • pojęcia: tzw. odchylenie prawicowo-nacjonalistyczne, Kominform, kongres zjednoczeniowy,	Uczeń zna: • daty: 1948, 1950–1955 • postacie: Aleksandra Zawadzkiego, Wincentego Pstrowskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Związek Młodzieży Polskiej (ZMP), Komsomoł,	Uczeń zna: • daty: 1950, 1953 • postacie: Konstantego Rokossowskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: V Światowy Festiwal Młodzieży i Studentów, sowietyzacja państwa,	Uczeń zna: • postacie: Aleksandra Kobzdeja, biskupa Czesława Kaczmarka Uczeń potrafi: • ocenić efekty kolektywizacji rolnictwa • rozstrzygnąć, czy Polska w czasach

	w państwie polskim w okresie stalinowskim Uczeń rozumie: - pojęcia: Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Rada Państwa, Front Narodowy Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jak doszło do powstania PZPR - wymienić główne zasady ustrojowe PRL	Polska Partia Socjalistyczna, Polska Partia Robotnicza, monopolistyczne rządy, Stronnictwo Demokratyczne, Zjednoczone Stronnictwo Ludowe Uczeń potrafi: - wyjaśnić przyczyny oskarżenia i aresztowania Władysława Gomułki - omówić zmiany w organizacji władz państwowych, które wprowadziła konstytucja z 1952 r. - wyjaśnić, jakie zadanie miał pełnić Front Narodowy	Centralna Rada Związków Zawodowych (CRZZ), plan sześcioletni, „budowa podstaw socjalizmu”, kombinat metalurgiczny, Nowa Huta, współzawodnictwo pracy, Powszechna Organizacja Służba Polsce (SP), junacy, Narodowa Pożyczka Rozwoju Sił Polski, industrializacja, realizm socjalistyczny, socrealizm, awans społeczny, migracja ze wsi do miast, bezpłatne szkolnictwo, masowa wymiana kadr, propaganda, obowiązkowe dostawy produktów rolnych, kułacy, kolektywizacja rolnictwa, spółdzielnie produkcyjne - z jakimi korzyściami wiązało się przystąpienie do ZMP Uczeń potrafi: - wyjaśnić, z jakimi konsekwencjami musiały się liczyć osoby, które nie wstąpiły do ZMP - wymienić założenia planu sześcioletniego - wyjaśnić cel budowy kombinatu metalurgicznego w Nowej Hucie - wymienić i pokazać na mapie najważniejsze inwestycje planu sześcioletniego - wyjaśnić, w jakim celu utworzono Powszechną Organizację Służba Polsce	ideologizacja, nomenklatura, sklepy za żółtymi firankami, reforma walutowa, porozumienie między episkopatem a rządem, ruch tzw. księży „patriotów”, Caritas, Non possumus!, list protestacyjny, ślubowanie na wierność PRL, odosobnienie Uczeń potrafi: - omówić rolę marszałka Konstantego Rokossowskiego w sowietyzacji Polski - wyjaśnić działanie systemu nomenklatury - opisać relacje państwo-Kościół w czasach stalinowskich - wyjaśnić, jak doszło do powstania i jakie cele realizował ruch tzw. księży „patriotów” - wyjaśnić okoliczności wystosowania przez prymasa listu protestacyjnego Non possumus! - wymienić główne zarzuty, które Kościół sformułował wobec władz komunistycznych - wskazać na mapie miejsca odosobnienia prymasa Stefana Wyszyńskiego - wyjaśnić, na jakich zasadach przeprowadzono reformę walutową	stalinowskich była państwem totalitarnym wyjaśnić, dlaczego aresztowano biskupa Czesława Kaczmarka
Polski Październik i czasy gomułkowskie (rozdz. 24)	Uczeń zna: - daty: 1953, 1956, 1968 - postacie: Władysława Gomułki, Nikity Chruszczowa, Józefa	Uczeń zna: - daty: 28–29 VI 1956, X 1956 - postacie: Edwarda Ochaba, Adama Michnika	Uczeń zna: - daty: X 1957, 1965, 1966 - postać: Mieczysława Moczarą Uczeń rozumie:	Uczeń zna: - postać: Kazimierza Dejmka Uczeń rozumie: - pojęcia: Milenium Chrztu Polski, obchody	Uczeń zna: - postać: Bolesława Kominka Uczeń potrafi: - ocenić budownictwo mieszkaniowe pod

	Cyrankiewicza, Stefana Wyszyńskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: Zakłady Przemysłu Metalowego im. Józefa Stalina w Poznaniu, demonstracja, poznański Czerwiec, polski Październik, Marzec'68 Uczeń potrafi: - wyjaśnić przyczyny niezadowolenia poznańskich robotników w 1956 r. - wymienić postulaty studentów sformułowane w marcu 1968 r.	Uczeń rozumie: - pojęcia: treści socjalne i ekonomiczne, hasła antykomunistyczne i antysowieckie, Komitet Wojewódzki PZPR, Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego, Międzynarodowe Targi Poznańskie, pokazowe procesy, VIII Plenum KC PZPR, społeczne protesty, wiece, rady robotnicze, kolumny pancerne Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jak władze rozprawiły się z uczestnikami poznańskiego Czerwca 1956 r. - wyjaśnić, z czego mogła wynikać początkowa popularność rządów Władysława Gomułki - podać argumenty, którymi strona polska przekonała delegację sowiecką z Nikitą Chruszczowem do powstrzymania ZSRS przed zbrojną interwencją	- pojęcia: natolińczycy, puławianie, „Po Prostu”, odwilż, liberalizacja polityki, ograniczenie władzy aparatu bezpieczeństwa, rehabilitacje, odejście od socrealizmu, wznowienie akcji przesiedleńczej, przerwanie kolektywizacji rolnictwa, likwidacja „Po Prostu”, koniec odwilży Uczeń potrafi: - scharakteryzować politykę władz po śmierci Józefa Stalina - scharakteryzować cele dwóch frakcji w PZPR w 1956 r.	Tysiąclecie Państwa Polskiego, wycofanie pozwoleń na budowę nowych kościołów, zamieszki w Nowej Hucie, likwidacja nauki religii w szkołach, list biskupów polskich do biskupów niemieckich, bunt młodzieży, „komandosi”, zdjęcie z afisza Dziadów Mickiewicza, wiec na Uniwersytecie Warszawskim, bojkotki aktywistów PZPR, „partyzanci”, kampania antysemita, emigracja, syjonizacja, pacyfikacja środowiska akademickiego, czystka na wyższych uczelniach, wydarzenia marcowe, siermiężny socjalizm Uczeń potrafi: - wyjaśnić, dlaczego władze komunistyczne w czasie obchodów Milenium chrztu Polski utrudniały praktyki religijne - wskazać pozytywne i negatywne strony programu „Tysiąc szkół na tysiąclecie” - wyjaśnić, dlaczego list biskupów polskich do biskupów niemieckich wywołał tak ostrą reakcję władz komunistycznych - wyjaśnić, w jaki sposób spektakl Dziady mógł zagrażać komunistom - przedstawić główne postulaty studentów w 1968 r.	koniec rządów Gomułki wskazać na mapie miasta, w których doszło do rozruchów studenckich w 1968 r.
--	---	---	---	---	---

				• wyjaśnić, jakie konsekwencje miała nagonka antyżydowska zorganizowana przez komunistów w 1968 r.	
Polska w latach 70. (rozdz. 25)	Uczeń zna: • daty: XII 1970, VI 1976, 16 X 1978 • postacie: Władysława Gomułki, Edwarda Gierka, Jacka Kuronia, Karola Wojtyły / Jana Pawła II, Stefana Wyszyńskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: podwyżka cen żywności, Stocznia Gdańska im. Lenina, rewolta grudniowa / Grudzień '70, Czerwiec 1976 r., strajk robotników w Radomiu, Ursusie, Płocku, ścieżki zdrowia, sprzedaż na kartki, podwyżki ukryte, pontyfikat, konklawe Uczeń potrafi: • wyjaśnić przyczyny protestów na Wybrzeżu w grudniu 1970 r. • przedstawić przyczyny i konsekwencje strajków robotniczych w Ursusie, Radomiu i Płocku w 1976 r.	Uczeń zna: • daty: IX 1976, VI 1979 • postać: Zbigniewa Godlewskiego (Janka Wiśniewskiego) Uczeń rozumie: • pojęcia: strajk, „czarny czwartek”, Ballada o Janku Wiśniewskim, budowa „drugiej Polski”, fiat 126p, „warchoły”, manewr gospodarczy, spirala zadłużeń, Komitet Obrony Robotników (KOR), infiltracja, podsłuchy, Zmotoryzowane Oddziały Milicji Obywatelskiej (ZOMO), pierwsza pielgrzymka Jana Pawła II do kraju Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego władze komunistyczne nie podawały do wiadomości publicznej tożsamości ofiar protestów na Wybrzeżu • wymienić i pokazać na mapie najważniejsze inwestycje gospodarcze dekady Gierka • wskazać na mapie miejsca protestów robotniczych w 1970 r. i strajków w 1976 r. • wymienić działania, które podejmował KOR	Uczeń zna: • daty: XII 1970, II 1976 • postacie: Willy'ego Brandta, Józefa Cyrankiewicza, Mieczysława Moczara, Piotra Jaroszewicza Uczeń rozumie: • pojęcia: układ z RFN potwierdzający zachodnią granicę PRL, Port Północny, Huta Katowice, odbudowa Zamku Królewskiego w Warszawie, kredyty z Zachodu, propaganda sukcesu, reforma administracyjna, likwidacja powiatów, przybliżenie urzędu do obywatela, Dworzec Centralny, Trasa Łazienkowska, nowelizacja konstytucji z 1976 r., PZPR „przewodnią siłą społeczną w budowie socjalizmu”, „umacnianie przyjaźni z ZSRS” Uczeń potrafi: • scharakteryzować przemiany gospodarcze w Polsce epoki Gierka • wymienić decyzje podejmowane przez ekipę Gierka w celu zjednania chłopów, Kościoła katolickiego i środowiska inteligenckiego • wyjaśnić cele i konsekwencje przeprowadzenia reformy administracyjnej w 1976 r.	Uczeń zna: • datę: III 1977 • postacie: Stanisława Kociołka, Antoniego Macierewicza, Mirosława Chojeckiego, Stanisława Pyjasa, Andrzeja Czumy, Leszka Moczulskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Niezależna Oficyna Wydawnicza NOWA, Akt końcowy Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE), rewizje, pobicia przez nieznanych sprawców, Studencki Komitet Solidarności (SKS), Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela (ROPCiO), Komitet Samoobrony Społecznej „KOR”, Wolne Związki Zawodowe (WZZ), Ruch Młodej Polski, Konfederacja Polski Niepodległej (KPN) Uczeń potrafi: • dlaczego Gomułka był przekonany, że sukces podpisania układu z RFN w 1970 r. zrekompensuje obywatelom decyzję o podwyżce cen żywności • wyjaśnić genezę i następstwa kryzysów społecznych w latach 70. • omówić rozwój struktur opozycji w latach 1976–1979	Uczeń zna: • postać: Franciszka Macharskiego Uczeń potrafi: • przedstawić, w jaki sposób w kulturze masowej prezentowane są protesty z grudnia 1970 r. • omówić znaczenie wyboru Karola Wojtyły na papieża dla sytuacji polityczno-społecznej w PRL

				• wyjaśnić, dlaczego pierwsza pielgrzymka papieża Jana Pawła II do kraju była psychologicznym przełomem dla milionów Polaków	
Rewolucja „Solidarności” (1980–1981) (rozdz. 26)	Uczeń zna: • daty: VIII 1980, VIII–IX 1980 • postacie: Anny Walentynowicz, Lecha Wałęsy, Tadeusza Mazowieckiego, Bronisława Geremka • miejsca strajków robotniczych w 1980 r. • przywódców ruchu strajkowego w 1980 r. • okoliczności powstania NSZZ „Solidarność” Uczeń rozumie: • pojęcia: strajki, sprawy płacowe, strajk okupacyjny w Stoczni Gdańskiej im. Lenina, Międzyzakładowy Komitet Strajkowy (MKZ), lista 21 postulatów, porozumienia społeczne, porozumienia sierpniowe, Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność” Uczeń potrafi: • wyjaśnić przyczyny i następstwa strajków w 1980 r. • podać postulaty Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Gdańsku	Uczeń zna: • datę: XI 1980 • postać: Mieczysława Jagielskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: protest lubelski, społeczny ruch protestu o charakterze narodowowyzwoleń-czym, statut „Solidarności”, strajk ostrzegawczy, rejestracja Uczeń potrafi: • omówić skalę protestów i żądania robotników latem 1980 r. • podać główne ustalenia porozumień sierpniowych • wskazać na mapie miasta, w których podpisano porozumienia sierpniowe w 1980 r. • wyjaśnić, dlaczego doszło do sporu o rejestrację „Solidarności”	Uczeń zna: • daty: III 1981, IX i X 1981 • postacie: Bogdana Borusewicz, Jana Rulewskiego, Michała Bartoszcze, Aliny Pieńkowskiej, Henryki Krzywonos Uczeń rozumie: • pojęcia: kryzys bydgoski, strajk generalny, NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”, Niezależne Zrzeszenie Studentów (NZS) Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jak doszło do kryzysu bydgoskiego w 1981 r. • wyjaśnić wpływ „Solidarności” na przemiany społeczno-polityczne w Polsce • wyjaśnić, dlaczego I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność” można uznać za bezprecedensowy w dziejach PRL	Uczeń zna: • datę: X 1981 • postacie: marszałka Wiktora Kulikowa, Stanisława Kani, Mieczysława Rakowskiego, gen. Wojciecha Jaruzelskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: pomnik Poległych Stoczniovców, Lacrimosa, manewry wojsk Układu Warszawskiego „Sojuz ’81”, „Zapad ’81”, stan wojenny, solidarnościowa rewolucja, I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”, mediator, program Samorządnej Rzeczypospolitej, Poślanie do ludzi pracy Europy Wschodniej, hala Olivia, działania agenturalne, tajni współpracownicy, propaganda kłeski, wojskowe Terenowe Grupy Operacyjne Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jak doszło do zmian na stanowisku I sekretarza KC PZPR we wrześniu 1980 r. oraz w X 1981 r. • wyjaśnić, jaką rolę miały odegrać manewry wojsk Układu Warszawskiego zorganizowane na terenie Polski w 1981 r. • scharakteryzować politykę władz PRL wobec „Solidarności”	Uczeń potrafi: • wyjaśnić, dlaczego odsłonięcie pomnika Poległych Stoczniovców 1970 było istotnym momentem w dziejach bloku wschodniego • wyjaśnić, czy ZSRS deklarował wysłanie wojsk do Polski w celu dokonania bezpośredniej interwencji zbrojnej • omówić rolę kobiet w czasie protestów na Wybrzeżu w 1980 r.

Stan wojenny (1981–1983) (rozdz. 27)	Uczeń zna: • daty: 13 XII 1981 – 22 VII 1983 • postacie: Wojciecha Jaruzelskiego, Ronalda Reagana, Lecha Wałęsy Uczeń rozumie: • pojęcia: internowanie, transportery opancerzone, przepustki, godzina milicyjna, Teleranek, cenzura korespondencji, rozpatrywanie spraw przez sądy w trybie doraźnym, zawieszenie działalności organizacji, wyłączenie telefonów, kontrola rozmów telefonicznych, zmilitaryzowanie zakładów pracy, Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego (WRON), sankcje gospodarcze Uczeń potrafi: • omówić okoliczności wprowadzenia stanu wojennego	Uczeń zna: • datę: 16 XII 1981 • postać: gen. Czesława Kiszcza Uczeń rozumie: • pojęcia: dekret, Rada Państwa, strajk okupacyjny, Kopalnia Węgla Kamiennego „Wujek”, pacyfikacja, największa zbrodnia stanu wojennego, demonstracje uliczne Uczeń potrafi: • scharakteryzować sytuację działaczy NSZZ „Solidarność” w związku z wprowadzeniem stanu wojennego • przedstawić przyczyny, które według Wojciecha Jaruzelskiego doprowadziły do wprowadzenia w Polsce stanu wojennego • wskazać na mapie miejsca internowania przedstawicieli opozycji • przedstawić postulaty górników z KWK „Wujek” • wyjaśnić, jak doszło do pacyfikacji strajku w KWK „Wujek”	Uczeń zna: • daty: IV 1982, X 1982, 1983 • postacie: Zbigniewa Bujaka, Danuty Wałęsowej, Bogdana Cywińskiego, Kornela Morawieckiego, Jana Dobraczyńskiego Uczeń rozumie: • przejawy międzynarodowego o wsparcia dla Solidarności w czasie stanu wojennego Uczeń potrafi: • omówić formy oporu przeciw stanowi wojennemu • omówić politykę komunistów wobec opozycji po wprowadzeniu stanu wojennego • scharakteryzować konspiracyjną działalność w czasie stanu wojennego • wyjaśnić, w jakim celu utworzono PRON • wyjaśnić, dlaczego Lech Wałęsa nie pojechał do Oslo, aby osobiście odebrać Pokojową Nagrodę Nobla	Uczeń zna: • daty: X 1982, VI 1983, 1984 Uczeń rozumie: • pojęcia: zniesienie stanu wojennego, podwyżka cen, kolejki, niedobory rynkowe	Uczeń zna: • postać: Emila Barchańskiego Uczeń potrafi: • wyjaśnić, jak Polacy oceniają decyzję o wprowadzeniu stanu wojennego oraz jak ich ocena zmienia się wraz z upływem czasu • wyjaśnić, jakie znaczenie dla „Solidarności” miało przyznanie Pokojowej Nagrody Nobla Lechowi Wałęsie
Przełom polityczny 1989 r. (rozdz. 28)	Uczeń zna: • daty: 6 II – 5 IV 1989, 4 VI 1989 • postacie: Michaiła Gorbaczowa, Tadeusza Mazowieckiego,	Uczeń zna: • postać: Leszka Balcerowicza Uczeń rozumie: • pojęcia: pierestrojka, nowa	Uczeń zna: • daty: VII 1986, XI 1987, 1988 • postacie: Mieczysława Rakowskiego, gen. Czesława Kiszcza	Uczeń zna: • daty: VII 1989, VIII 1989, XII 1989, 1990 • postać: Lecha Kaczyńskiego, Andrzeja Wajdy,	Uczeń zna: • postacie: Jane Fondy, Steviego Wondra Uczeń potrafi:

	Wojciecha Jaruzelskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: obrady Okrągłego Stołu, negocjacje, wybory czerwcowe 1989 r., pierwszy niekomunistyczny premier, sejm „kontraktowy”, reforma Balcerowicza Uczeń potrafi: - omówić przyczyny i skutki obrad Okrągłego Stołu - wymienić główne ustalenia obrad Okrągłego Stołu	ordynacja wyborcza, Komitet Obywatelski „Solidarność”, proces budowy ruchu obywatelskiego, wizualna dominacja, senat Uczeń potrafi: - podać przyczyny strajków w 1988 r. - scharakteryzować ordynację wyborczą z kwietnia 1989 r. - scharakteryzować kampanię wyborczą i przebieg wyborów czerwcowych w 1989 r. - przedstawić wpływ wyborów czerwcowych na upadek komunizmu w Polsce - wyjaśnić, jak doszło do powstania rządu Tadeusza Mazowieckiego	Uczeń rozumie: - pojęcia: amnestia dla więźniów politycznych, drugi etap reformy gospodarczej, referendum, międzynarodowa izolacja, Rada Konsultacyjna przy przewodniczącym Rady Państwa, żądania ponownej legalizacji NSZZ „Solidarność”, poufne rozmowy rządzących komunistów z opozycją solidarnościową, uwłaszczenie nomenklatury, rozmowy w Magdalence Uczeń potrafi: - scharakteryzować pierwsze symptomy liberalizacji polityki państwa - omówić wyniki wyborów do sejmu „kontraktowego”	Tomasza Sarneckiego Uczeń rozumie: - pojęcia: demontaż systemu komunistycznego, prezydent z łaski „Solidarności”, koalicja „Solidarności” z ZSL i SD, transformacja ustrojowa, nowelizacja konstytucji PRL, Rzeczpospolita Polska, ustawa o reformie samorządowej, radykalna reforma gospodarcza, Międzynarodowy Fundusz Walutowy, odtworzenie gospodarki rynkowej, terapia szokowa, spadek realnych dochodów, bankructwa zakładów pracy, prywatyzacja, wzrost bezrobocia, spadek wartości pieniądza, modernizacja gospodarki, likwidacja PZPR Uczeń potrafi: - wymienić zmiany w konstytucji wprowadzone na mocy jej nowelizacji w 1989 r. - omówić pierwsze reformy rządu Mazowieckiego i ocenić ich skutki dla państwa - wymienić kompetencje prezydenta PRL - wyjaśnić, jak doszło do wyboru generała Wojciecha Jaruzelskiego na prezydenta	- wyjaśnić, dlaczego porozumienia Okrągłego Stołu do dziś budzą kontrowersje wśród części społeczeństwa polskiego - wyjaśnić, dlaczego plakat Tomasza Sarneckiego uznano za jeden z symboli wyborów czerwcowych 1989 r. - rozstrzygnąć, czy wybór generała Wojciecha Jaruzelskiego na prezydenta PRL wzmacniał czy osłabiał wpływy komunistów w kraju; odpowiedź uzasadnić - ocenić wpływ obrad Okrągłego Stołu na losy Polski - przedstawić gospodarcze i społeczne konsekwencje planu Balcerowicza
Kultura w epoce PRL (rozdz. 29)	Uczeń zna: - datę: 1980 - postacie: Tadeusza Różewicza, Wisławy Szymborskiej, Zbigniewa Herberta, Witolda Gombrowicza,	Uczeń zna: - datę: 1964 - postacie: Antoniego Słonimskiego, Marka Hłaski, Sławomira Mrożka, Stefana Kisielewskiego, Jerzego	Uczeń zna: - datę: 1956 - postać: Kazimierza Brandysa, Jarosława Iwaszkiewicza, Tadeusza Konwickiego, Jerzego	Uczeń zna: - daty: 1974, 1976 - postacie: Marka Nowakowskiego, Krzysztofa Pendereckiego Uczeń rozumie:	Uczeń zna: - postać: Ewy Demarczyk Uczeń potrafi: - wyjaśnić, na czym polegał fenomen popularności filmu Potop

	Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, Czesława Miłosza, Andrzeja Wajdy, Romana Polańskiego, Janusza Gajosa, Jerzego Skolimowskiego, Daniela Olbrychskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: Literacka Nagroda Nobla, drugi obieg Uczeń potrafi: - wymienić Polaków, którzy otrzymali Literacką Nagrodę Nobla - podać przykłady filmów wyreżyserowanych przez Andrzeja Wajdę w okresie PRL	Andrzejewskiego, Jerzego Hoffmana Uczeń rozumie: - pojęcia: mecenat państwa, cenzura, list otwarty, List 34, „Kultura”, Związek Literatów Polskich, Telewizja Polska (TVP), treści propagandowe Uczeń potrafi: - przedstawić postulaty zawarte w Liście 34 - wymienić wybitnych przedstawicieli polskiej literatury w okresie PRL oraz podać przykłady ich twórczości - przedstawić najważniejsze dokonania w dziedzinie kultury w okresie PRL	Kawalerowicza, Aleksandra Forda Uczeń rozumie: - pojęcia: polska szkoła filmowa, Lwy Gdańskie, nominacja do Oscara, kino moralnego niepokoju, nonkonformizm Uczeń potrafi: - przedstawić wpływ państwa na kulturę w okresie PRL - wymienić dziedziny, w których polscy twórcy osiągnęli sukcesy poza granicami kraju	- pojęcia: Teatr Cricot 2, Teatr Laboratorium, seriale telewizyjne, Festiwal Polskiej Piosenki w Opolu, Międzynarodowy festiwal Piosenki w Spocie, Jazz Jamboree Uczeń potrafi: - wymienić dziedziny, w których polscy twórcy osiągnęli sukcesy poza granicami kraju	- wyjaśnić, dlaczego sfilmowanie Ogniem i mieczem nie było możliwe w PRL - wyjaśnić, dlaczego rok 1956 był przełomem w rozwoju polskiej kultury w okresie PRL
Polska i świat w XX–XXI w.					
Jesień Narodów i rozpad ZSRS (rozdz. 30)	Uczeń zna: - daty: 1989, 1990, 1991 - postacie: Leonida Breżniewa, Ronalda Reagana, Michaiła Gorbaczowa Uczeń rozumie: - pojęcia: Jesień Narodów, zjednoczenie Niemiec, likwidacja ZSRS, Układ Warszawski, Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej Uczeń potrafi: - wskazać na mapie państwa, do których odnosi się termin Jesień Narodów	Uczeń zna: - daty: 1985, 1986 - postać: Borysa Jelcyna Uczeń rozumie: - pojęcia: détente, epoka zastoju, interwencja zbrojna, pierestrojka, katastrofa w elektrowni jądrowej w Czarnobylu Uczeń potrafi: - scharakteryzować politykę pierestrojki i jej wpływ na sytuację wewnętrzną, międzynarodową i społeczno-gospodarczą w ZSRS - wyjaśnić, z czego mógł wynikać stosunek części Rosjan do reform Gorbaczowa - scharakteryzować międzynarodową politykę administracji Ronalda Reagana	Uczeń zna: - daty: VI 1989, XI 1989, XII 1989, X 1990 - postacie: Károlya Grósz, Józsefa Antalla, Václava Havla, Nicolae Ceaușescu, Teodora Žiwkowa, Helmuta Kohla Uczeń rozumie: - pojęcia: zburzenie muru berlińskiego, konferencja 2+4, kanclerz, dążenia niepodległościowe, Memento Park, Trójkątny Stół, Karta 77, aksamitna rewolucja, Forum Obywatelskie, całkowicie demokratyczne wybory, antagonizm czesko-słowacki, „wojna o myśl”, republika federacyjna, przewrót, parodia procesu sądowego, zwycięstwo postkomunistów Uczeń potrafi:	Uczeń zna: - daty: XII 1991, I 1993 - postacie: Giennadija Janajewa, Aleksandra Łukaszenki Uczeń rozumie: - pojęcia: aksamitny rozwój, zamach stanu, Komitet Stanu Wyjątkowego, pucz Janajewa, Wspólnota Niepodległych Państw, symboliczny koniec zimnej wojny, dążenia separatystyczne, autorytarny reżim, korupcja, oligarchowie Uczeń potrafi: - omówić, jak doszło do rozpadu Czechosłowacji - podać czynniki, które zdecydowały o porażce puczu Janajewa - scharakteryzować proces likwidacji ZSRS - wyjaśnić wpływ Jesieni Narodów	Uczeń zna: - postacie: Iona Iliescu, Żelu Żelewa, Krzysztofa Skubiszewskiego, Davida Černego Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jak doszło do zwycięstwa ugrupowań postkomunistycznych w Rumunii i Bułgarii - przedstawić drogę Ukrainy, Białorusi i państw bałtyckich do niepodległości

			• omówić proces zjednoczenia Niemiec • scharakteryzować proces upadku komunizmu na Węgrzech • omówić znaczenie Karty 77 dla demokratycznych przemian w Czechosłowacji • omówić proces upadku komunizmu w Rumunii	na sytuację w Europie Środkowo-Wschodniej • omówić cel utworzenia Memento Park w Budapeszcie • omówić znaczenie dla świata upadku muru berlińskiego	
Współczesne konflikty zbrojne i zagrożenia dla świata (rozdz. 31)	Uczeń rozumie: • pojęcie: rozpad Jugosławii Uczeń potrafi: • podać przyczyny rozpadu Jugosławii	Uczeń zna: • daty: VI 1991, 1992–1995 • postać: Josipa Broza-Tito Uczeń rozumie: • pojęcia: proklamacja niepodległości Słowenii i Chorwacji, wojna domowa w Bośni i Hercegowinie, czystki etniczne, konflikty etniczne, konflikt w Kosowie Uczeń potrafi: • przedstawić proces rozpadu Jugosławii • rozstrzygnąć, czy masakry dokonywane w trakcie wojny w byłej Jugosławii można uznać za zbrodnie przeciwko ludzkości • przedstawić los ludności cywilnej podczas wojny w byłej Jugosławii		Uczeń potrafi: • scharakteryzować procesy dezintegracyjne w Europie w latach 90. na przykładzie rozpadu Jugosławii	
Transformacja ustrojowa i III Rzeczpospolita (rozdz. 32)	Uczeń zna: • daty: XII 1990, 1991, X 1992, IV 1997, 2000, 2005, IV 2010, 2015 • postacie: Lecha Wałęsy, Tadeusza Mazowieckiego, Jarosława Kaczyńskiego, Lecha Kaczyńskiego, Andrzeja Dudy, Donalda Tuska, Aleksandra Kwaśniewskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: pierwsze powszechne	Uczeń zna: • datę: 2010 • postacie: Bronisława Komorowskiego, Ewy Kopacz, Leszka Millera Uczeń rozumie: • pojęcia: wojna na górze, Sojusz Lewicy Demokratycznej (SLD), drugie powszechne wybory prezydenckie, reformy wolnorynkowe, koniunktura gospodarcza, Zgromadzenie	Uczeń zna: • datę: 1999 • postacie: Jerzego Buzka, Waldemara Pawłaka, Włodzimierza Cimoszewicza, Hanny Suchockiej, Jana Olszewskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: cztery reformy rządu Jerzego Buzka, reforma podziału administracyjnego kraju, nowa organizacja publicznej służby zdrowia, reforma	Uczeń zna: • postacie: Andrzeja Leppera, Andrzeja Olechowskiego, Kazimierza Marcinkiewicza, Marka Belki, Jana Krzysztofa Bieleckiego Uczeń rozumie: • pojęcia: afery Rywina, Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe (ZChN), Bezpартyjny Blok Wspierania Reform (BBWR),	Uczeń zna: • postać: Macieja Płażyńskiego, Mariana Krzaklewskiego, Józefa Oleksego, Stanisława Tymińskiego Uczeń rozumie: • pojęcia: Samoobrona, Liga Polskich Rodzin (LPR) Uczeń potrafi: • ocenić działania prezydenta Lecha Wałęsy mające na celu wzmocnienie

	wybory prezydenckie, dekomunizacja, wolne wybory parlamentarne, lustracja, wotum nieufności, inflacja, bezrobocie, mała konstytucja, ustrój prezydencki, przedterminowe wybory, postkomuniści, prywatyzacja, obóz postsolidarnościo wy, konstytucja RP, rząd koalicyjny Uczeń potrafi: - wymienić w kolejności chronologicznej premierów rządów w latach 1989–2015 - wymienić w kolejności chronologicznej prezydentów III RP - opisać ustrój Polski w świetle małej konstytucji z 1992 r.	Narodowe, konstruktywne wotum nieufności, referendum zatwierdzające ustawę zasadniczą, Akcja Wyborcza „Solidarność” (AWS), kryzys ekonomiczny, rozpad koalicji, Prawo i Sprawiedliwość (PiS), trzecie powszechne wybory prezydenckie, Platforma Obywatelska (PO) Uczeń potrafi: wyjaśnić, co miało wpływ na sukces wyborczy Aleksandra Kwaśniewskiego w 1995 r.	emerytalna, reforma oświaty, prezydent Warszawy, hasło budowy IV Rzeczypospolitej, Centralne Biuro Antykorupcyjne (CBA), gazoport w Świnoujściu, Instytut Pamięci Narodowej, lustracja, przedterminowe wybory, armia zawodowa, katastrofa rządowego samolotu pod Smoleńskiem, przewodniczący Rady Europejskiej Uczeń potrafi: - wyjaśnić okoliczności upadku rządu Jana Olszewskiego - wyjaśnić, dlaczego doszło do upadku rządu Hanny Suchockiej - omówić cztery wielkie reformy rządu Jerzego Buzka	Porozumienie Centrum (PC), Kongres Liberalno-Demokratyczny (KLD), Unia Demokratyczna, sojusz SLD–UP Uczeń potrafi: - opisać polską scenę polityczną po 1989 r. - opisać przemiany ustrojowe w latach 1989–1997 - omówić przebieg kampanii prezydenckiej w 2005 r. - scharakteryzować przemiany w Polsce w drugiej dekadzie XXI w. ze szczególnym uwzględnieniem takich problemów jak: kryzys demograficzny, transformacja energetyczna, zmiany klimatyczne, zachowanie tożsamości kulturowej	pozycji prezydenta w państwie - rozstrzygnąć, czy słuszne jest stwierdzenie, że protesty wywołane kwestiami światopoglądowymi miały wpływ na upadek pierwszego rządu PiS; odpowiedź uzasadnić - ocenić proces transformacji społecznej i gospodarczej w Polsce
Polska droga do NATO i Unii Europejskiej (rozdz. 33)	Uczeń zna: - daty: 1999, 2004 - postacie: Tadeusza Mazowieckiego, Lecha Wałęsy, Helmuta Kohla, Billa Clintona, Bronisława Geremka, George’a Busha, Lecha Kaczyńskiego - okoliczności przystąpienia Polski do NATO - okoliczności przystąpienia Polski do Unii Europejskiej Uczeń rozumie: - pojęcia: wstąpienie Polski do NATO, wstąpienie Polski do Unii Europejskiej Uczeń potrafi: - omówić znaczenie przystąpienia Polski do NATO i Unii Europejskiej	Uczeń zna: - daty: 1990, 1991 - postacie: Jana Olszewskiego, Hanny Suchockiej, Aleksandra Kwaśniewskiego Uczeń rozumie: - pojęcia: układ o stowarzyszeniu ze Wspólnotami Europejskimi, układ graniczny Polski ze zjednoczonymi Niemcami, traktat o dobrym sąsiedztwie, redukcja zadłużenia, wierzyciele, negocjacje związane z członkostwem Polski w NATO, traktat akcesyjny, obszary zapalne, kwestie sporne, impas Uczeń potrafi: - scharakteryzować stosunki polsko-niemieckie po 1989 r. - wyjaśnić, dlaczego spotkanie polskiego	Uczeń zna: - daty: 1991, 1993, 1994, 1997 - postacie: Jana Krzysztofa Bieleckiego, Leszka Millera, Włodzimierza Cimoszewicza Uczeń rozumie: - pojęcia: program Partnerstwo dla Pokoju, protokoły akcesyjne, dokumenty ratyfikujące członkostwo Polski w NATO Uczeń potrafi: - wyjaśnić okoliczności opuszczenia Polski przez ostatnie stacjonujące w kraju oddziały żołnierzy sowieckich	Uczeń zna: - daty: 2003, 2005, 2008, 2019 - postacie: Gerharda Schrödera, Władimira Putina, Wiktora Juszczenki, Leonida Kuczmy, Valdasą Adamkusa, Javierę Solanę, Nicolasa Sarkozy’ego Uczeń rozumie: - pojęcia: referendum w sprawie akcesji Polski do UE, wsparcie dla amerykańskiej interwencji w Iraku, proamerykański kurs, gazociąg Nord Stream, presja energetyczna, traktat o przyjaznych stosunkach między Polską i Litwą, wojna rosyjsko-gruzyńska, wyjazd do Tbilisi	Uczeń potrafi: - opisać polską politykę zagraniczną po 1989 r. - wymienić premierów polskich rządów działających na rzecz przystąpienia Polski do NATO - omówić proces rozszerzania się NATO i Unii Europejskiej - wyjaśnić, dlaczego prezydent Aleksander Kwaśniewski zadeklarował wysłanie żołnierzy polskich do Iraku

		premiera z niemieckim kanclerzem w Krzyżowej w 1991 r. uznano za symboliczne pojednanie - wymienić cele, które przyświecały autorom polsko-niemieckiego traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy - wyjaśnić okoliczności, w których osiągnięto redukcję polskiego zadłużenia o 50%	- wyjaśnić symboliczne znaczenie daty opuszczenia Polski przez Armię Czerwoną - wyjaśnić znaczenie przystąpienia Polski do programu Partnerstwo dla Pokoju - przedstawić drogę Polski do NATO - wymienić zagrożenia, które widziała Rosja w polskim członkostwie w NATO	zorganizowany przez prezydenta Lecha Kaczyńskiego, wizy do USA Uczeń potrafi: - wyjaśnić, jakie kwestie były najtrudniejsze w czasie negocjacji dotyczących przystąpienia Polski do Unii Europejskiej - omówić wyniki referendum w sprawie akcesji Polski do Unii Europejskiej - omówić znaczenie wizyty prezydenta George'a Busha w Polsce - wskazać na mapie państwa, które po 1993 r. przystąpiły do NATO i Unii Europejskiej - wyjaśnić, dlaczego budowa gazociągu Nord Stream wywołała zaniepokojenie w Polsce	
--	--	---	--	---	--

9. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

- 1) Uczeń ma obowiązek prowadzić zeszyt przedmiotowy.
- 2) Braki w zeszycie oraz wszelkie zaległości spowodowane nieobecnością ucznia w szkole powinny być uzupełniane na bieżąco.
- 3) Obowiązkiem każdego ucznia jest przygotowanie się do lekcji.
- 4) Uczeń ma prawo do nieprzygotowania się do lekcji dwa razy w ciągu półrocza, ale za każdym razem zgłasza ten fakt nauczycielowi tuż po rozpoczęciu lekcji.
- 5) W przypadku dłuższej (ponad trzy dni) usprawiedliwionej nieobecności na zajęciach lekcyjnych uczeń ma prawo, w dniu powrotu do szkoły, do zwolnienia z ustnych i pisemnych form sprawdzania wiadomości i umiejętności.
- 6) Jeżeli podczas pisemnej formy sprawdzania wiadomości i umiejętności uczeń pracuje niesamodzielnie (korzysta z pomocy innych uczniów, zeszytu lub innych materiałów), otrzymuje ocenę niedostateczną.
- 7) Uczeń uczestniczący w Olimpiadzie Historycznej lub w konkursach przedmiotowych na szczeblu co najmniej wojewódzkim otrzymuje częściową ocenę celującą.